Mircea
Micu

Patima

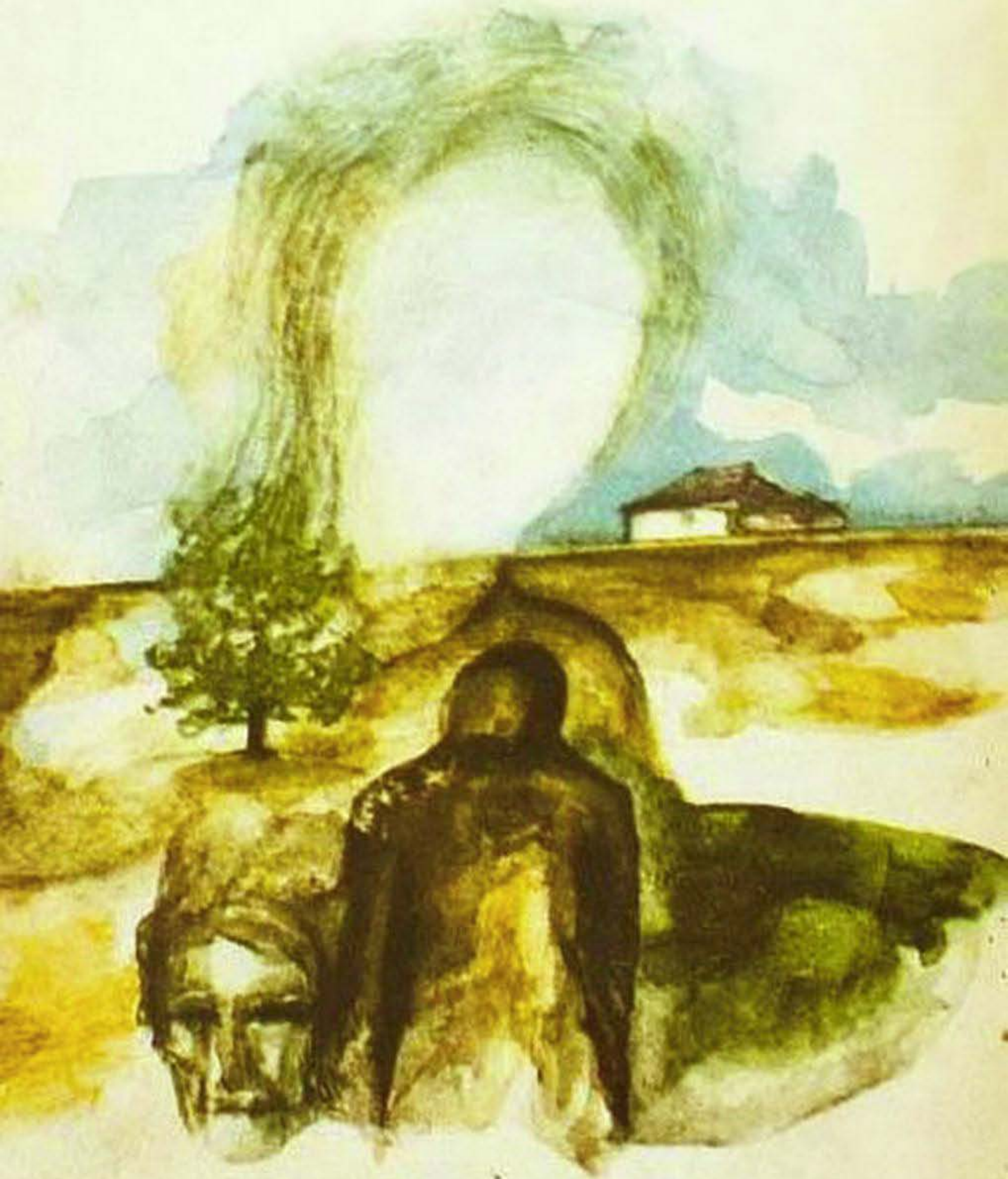

Mircea Micu

Patima

Editura Eminescu

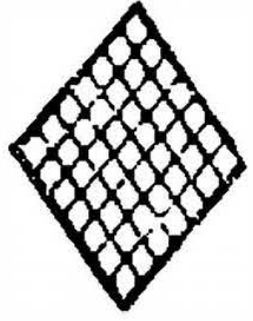

Patima

Roman

Editura Eminescu, 1978

PRIMA ÎNTÎMPLARE

DUPĂ RĂZBOI, MI-AM PETRECUT *vacanțele de vară într-o comună de pustă, cu pămînt negru și gras, la un unchi al meu după mamă, unchiul Bîscu, Americanul, cum i se spunea, care plecase în '29 spre continentul miraculos, să facă avere.*

S-a întors înainte de război, glorios, dar sărac pușcă, cu un splendid gramofon cu pîlnie și două duzini de plăci românești cumpărate acolo, plus un aparat de ras cum desigur nu mai exista altul în jur.

Toate aceste lucruri au fost aduse într-un enorm geamantan cu pielea de calitate superioară, stîrnind mirarea și invidia întregului sat, geamantan metamorfozat pînă la urmă în cele mai trainice pingele bătute vreodată de cizmarul vecin cu unchiul meu.

Prima întîmplare s-a consumat în plină stradă, ziua în amiaza mare, în imediata apropiere a fîntînii arteziene cu apa mirosind a pucioasă și țeavă ruginită.

Venisem cu unchiul Bîscu să participăm la o mică ceremonie de cinstire a eroilor căzuți pe front. De fapt, motivul principal al venirii noastre acolo era cu totul altul, și unchiul mi l-a mărturisit vorbind cu înfrigurare despre posibilitatea de a întîlni cu acest prilej pe doamna Handrabur. Aceasta, după spusele lui, era o

femeie foarte respectată în sat, care, printre alți cincizeci de plozi, mă botezase și pe mine.

Ce fel de speculații ascunse făcea unchiul Bîscu, cu mintea lui de aventurier ratat, n-am înțeles niciodată. Știu doar că mi-a repetat cu perseverență felul în care trebuia să mă port în această ocazie. Adică să nu fiu prost și să mă vîr în primul rînd, și cînd va veni doamna, Bătrîna, cum îi spunea el, să-i cad în genunchi, să-i sărut mîna și, dacă se poate, chiar să plîng, strigînd cît pot de tare: „Sărut'mîna, nășico, eu sînt Simeon, finul dumitale, pe care l-ai botezat!“

Nu mă cheamă Simeon și, arătîndu-mi nedumerirea, unchiul mi-a repetat să nu fiu găgăuță și să spun că așa mă cheamă, fiindcă Bătrîna botezase mulți prunci și la toți, sau aproape la toți, le pusese numele de Simeon.

Că pe mine mă denumise Mircea, asta se datora faptului că fusesem botezat înainte. L-am întrebat cum adică înainte, dar el a dat nerăbdător din mînă, sfătuindu-mă să nu mai pun întrebări la care nu-mi poate da un răspuns lămurit acum. Susținea cu tărie și cu pasiune de bolnav să cad în genunchi și să strig de cîteva ori: „Mă cheamă Simeon și sînt finul dumneavoastră“. Apoi, socotind discuția încheiată, începu să se îmbrace cu o meticulozitate și încetineală rare.

Deși era vară și cald, o căldură seacă, de pustă, cu aerul lînced și nelimpezit de vînt, și-a îmbrăcat paltonul din „stofă englezească“, garnisit cu un enorm guler de blană, ros pe jumătate de molii, punîndu-și pe cap o veritabilă pălărie de cowboy, cu borurile pleoștite. În mîna dreaptă și-a luat, purtînd-o ca pe un stindard, o umbrelă ponosită, cu mînerul înnegrit și ars, care nu se mai putea deschide de cîțiva ani.

Voia să fie îmbrăcat americănește, să stea în rîndul întîi pînă ce eu mă voi prăbuși în genunchi, urlînd prostia aceea. Apoi va ști el ce va face.

Mie îmi dădu o cămașă cadrilată, plușată pe dos, ce-mi venea peste genunchi, și o pereche de pantaloni bufanți, pe care mi-i potrivi pe mijloc cu ajutorul unei curele galbene. Mi-era o căldură nebună și simțeam cum mi se prelinge sudoarea pe șira spinării.

Îmi amintesc și azi hohotul de rîs stîrnit de apariția noastră. Să nu credeți cumva că au rîs țăranii sau ceilalți coate-goale adunați să caște gura în jurul bazinului cu apa ce urma să fie sfințită. Nici pomeneală. Pot spune chiar că aceștia ne-au primit cu o uimire respectuoasă atunci cînd unchiul Bîscu i-a salutat triumfător, fîlfiind pălăria și murmurînd ceva ce putea fi numai pe englezește.

Atunci am auzit hohotul acela de rîs care m-a jignit de moarte și m-a făcut să roșesc pînă-n albul ochilor. Unchiul nu păru prea impresionat de o asemenea primire. Probabil că se aștepta la așa ceva. Mă prinse de mînă și mă trase spre locul de unde venea rîsul acela bicîuitor.

Se opri în fața a doi inși îmbrăcați orășenește : unul solid, îndesat, cu ochii înecați de grăsime, cu mîini urîte, de criminal, celălalt slab, cu picioarele crăcănate, care pufăia încet dintr-o pipă scurtă. Se opri, cum ziceam, în fața lor și, fără să-i pese de superioritatea și disprețul afișate pe chipurile proaspăt bărbierite, întrebă, uitîndu-se pe rînd la fiecare :

— Ce rîzi, mă Broscoiule, ca un prost, ha ? Dar dumneata, domnule vameș, de ce rîzi ? De la dumneata nu mă așteptam, zise el, adresîndu-se în exclusivitate omului cu pipă, că ești om cu carte. De la el, da. Ce știe țăranul ce-i șofranul ! Mă, strigă el întorcîndu-se spre cel

pe care-l numise Broscoiul, asta-i modă de America, nu de Otlaca, așa să știi ! Nu te uita așa, că nu mă sperii. Am propte sus, și numai un semn să fac, și te ia benga ! o întoarse el pe țigănește.

Se dădu cîțiva pași mai în spate, pentru mai multă siguranță, și de acolo șopti niște cuvinte care-l făcură pe adversarul lui să pălească de mînie.

— Vine Bătrîna și ea ți-e nașul, că te gată și te bagă la țuhaus sau în criptă, să-ți cînte cucul prohodul.

Și profitînd de buimăceala celuilalt, cum și de faptul că pe cărarea dinspre biserică se arătă popa, urmat de cîțiva copii îmbrăcați în niște cămeșoaie lungi, se prefăcu că scuipă în praful drumului și nimeri „americănește" bombeul lustruit al cizmei Broscoiului, care nici măcar nu băgă de seamă.

Popa se instală lîngă bazin și, după ce binecuvîntă cu gesturi largi mulțimea adunată în jur, ceru consimțămîntul omului în cizme, întrebînd dacă se poate începe slujba. Acesta răspunse :

— Nu, că mai așteptăm un pic, să vină un musafir drag și scump, doamna Ecaterina Handrabur.

Cuvintele lui mă uimiră și ardeam de nerăbdare s-o văd pe ființa la picioarele căreia urma să mă arunc, strigînd ca un apucat că mă cheamă cum nu mă cheamă. Întorsei capul după privirile Broscoiului, ghicind direcția de unde urma să apară Bătrîna. De fapt nu numai el, ci aproape toată lumea privea într-acolo și deodată ea apăru pe neașteptate de după colțul postului de jandarmi, înaintînd calmă, cu pași mari, spre arteziană.

Era nemaipomenit de înaltă sau, poate, mi se părea mie din pricina costumului ciudat cu care era îmbrăcată. Avea în mers o hotărîre și o autoritate care impuneau, și pe măsură ce se apropia, o priveam tot mai uimit, simțind cum mă cuprinde frica. Nu-mi puteam dezlipi privi-

rile de la fața ei aspră, îndurerată și mai ales de la ochii neobișnuit de mari și de strălucitori.

Cînd o văzu venind, Broscoiul făcu semn preotului, și acesta începu să murmure ceva, acompaniat de vocile pițigăiate ale diecilor.

Se opri la o mică distanță de mine, înaltă și severă, și jurai în gînd să nu îndeplinesc nici mort dorința neroadă a unchiului Bîscu. Acesta mă îmboldea din spate și, văzînd că nu mă clintesc, începu să-mi tragă cîțiva ghionți, pentru ca în cele din urmă să mă piște cu putere. Eram gata-gata s-o zbughesc de lîngă el, cînd se petrecu lucrul acela la care nimeni nu se așteptase și pe care nu l-am înțeles decît mai tîrziu.

Popa terminase slujba, sfințise apa aceea verzuie, și acum urma, după cum singur anunțase, să citească lista celor căzuți pe cîmpul de luptă. Așteptară cîteva momente privind spre omul cu cizme. Acesta vîrî mîna în buzunar și scoase o hîrtie împăturită.

Popa o luă, își puse ochelarii, tuși scurt și se pregăti de lectură.

Broscoiul se întoarse cu vădită satisfacție spre doamna Handrabur, privind-o într-un fel ciudat, sfidător și obraznic. Aceasta tresări și se înălță deodată pe vîrfuri, neliniștită. Popa începu să înșire tot felul de nume, rostindu-le rapid, și cînd ajunse în dreptul unuia, ezită și, în cele din urmă, îl rosti cu oarecare frică : „Simeon !"

Ce-a urmat m-a umplut de spaimă și nedumerire.

Bătrîna se repezi înainte, smulgîndu-i hîrtia din mînă, prăvălindu-l cu odăjdii cu tot în apa puturoasă, dar sfințită. Apoi rupse hîrtia în bucăți mici, aruncînd-o în capul preotului, care se chinuia să escaladeze marginea baziнului.

Se făcu liniște. Oamenii încremeniră, neștiind ce atitudine să ia.

Bătrîna trecu printre ei cu același mers egal, oprindu-se pentru cîteva minute în fața Broscoiului, care se dădu cîțiva pași înapoi.

Respirai ușurat, gîndindu-mă cu groază ce-ar fi urmat dacă mă repezeam ca prostul să strig nerozia pe care mi-o sugerase Bîscu.

Nopți întregi am visat-o pe doamna Handrabur, i-am visat mai ales ochii năprasnici și arzători, și cînd l-am întrebat pe unchiul ce semnificație are gestul ei, a dat din mînă a lehamite.

Eram supărat de faptul că mă purtasem ca un bleg și că-i dădusem planurile peste cap. Mai tîrziu aveam să înțeleg misterul acestei întîmplări.

CAPITOLUL 1

SE ÎNTUNECASE.

Așezată pe lemnul din fața casei, Bătrîna privea cerul. Cerul era înalt, depărtat și rece, ca o bucată de gheață strălucitoare. Semăna cu un ciur prin găurile căruia cernea Dumnezeu făina stelelor. „Stă Dumnezeu, săracul, gîndea Bătrîna, sus în moara cerului și macină stelele și le stinge. Îi crește barba de bătrînețe și moartea nu se apropie de el...“

O stea ca un bob de ceară topită căzu risipindu-se spre tihna pămîntului. Ssss... și apoi nimic. „Așa e și viața omului. Stelele cad, toate cad, mari sau mai mici, numai una nu cade. Steaua lui Dumnezeu. Și steaua lui e luna. Nici luceferii nu cad, pentru că ei sînt ochii lui cei neadormiți cu care se uită pe pămînt și ne numără păcatele. Prostii...“

Nu credea nimic din tot ce gîndea. Nici măcar în Dumnezeu nu mai credea. Se juca așa, din durere, de-a stelele, de-a viața omului. Se juca în mintea ei și rîdea pe întuneric sau plîngea, să n-o vadă lumea.

Trecea rar cîte cineva, saluta respectuos și se pierdea în aburul nopții de vară. Undeva, la capătul satului, spre țigani, la Holumburi, se auzea cîntînd un acordeon și, din cînd în cînd, răzbătea în liniștea susurătoare cîte un chiot ascuțit. Holumburile erau trei movile de pămînt

rămase de pe vremea turcilor și bătrînii ziceau că aci fuseseră îngropate, de-a valma, capetele morților, în graba mare și fără alegere. Un turc, un creștin, un turc, un creștin...

Țiganii aveau casele lor, mai bine zis colibele lor, clădite din pămînt și bălegar. Trăiau acolo între Holumburi și nu le păsa de morți. Erau veseli și petreceau. Bani aveau, mulți, puțini, dar aveau, copii și neveste însă aveau, că nimeni nu mai știa care a cui este. Dacă murea un puradel, rămîneau cinci în loc. Erau mulți și nici nu mai știau cum să-i numească. Popa Sonu utiliza, după un străvechi obicei, calendarul, dar părinților le venea greu să memoreze numele acelea năstrușnice indicate de sfîntul sobor potrivit zilelor anului : Teocrist, Paisie, Eustachie, Eufrosina...

Bătrîna botezase vreo douăzeci, și la toți le dăduse numele de Simeon. Finilor însă numele li se părea pretențios de rostit și în consecință îl prescurtaseră în Simu.

Satul se lăbărța într-o așezare leneșă în mijlocul pustei, pe o întristătoare întindere. În coasta dinspre apus, o apă mîloasă, care se înviora primăvara, ocolea ca o centură verde casele dinspre margine. Apa se numea Buderiul și curgea aproape nevăzută printre malurile lipsite de vegetație. De-o parte și de alta a rîului răsăreau, stinghere și izolate, hodăile de pustă. Casa Bătrînei, așezată în mijlocul satului, în unghi, pe colțul a două ulițe, ca o mică fortăreață de piatră, se compunea din șapte încăperi spațioase, din care două adăposteau prăvălia-cooperativă și cîrciuma. Curtea, pavată cu dale de cărămidă roșie, curgea într-o grădină nelucrată, năpădită de buruieni și trandafiri sălbatici. De-a lungul curții, pe jumătate ruinată, se întindea popicăria, care acum nu mai era folosită.

...Bătrîna stătea pe lemnul din faţa casei, aşa cum făcea în fiecare seară, stătea ţeapănă ca o umbră, cu gîndurile şi durerile ei, şi asculta cum cîntă broaştele în bălţile îndepărtate ale Chei-Crişului. Trecea rar cîte cineva, saluta respectuos şi se pierdea în întunericul alburiu. În lumina lăptoasă se contură o siluetă subţire.

— Bună hodină, doamnă !

— Care eşti ? întrebă Bătrîna.

— Io, doamnă, Flender.

— Şezi, don primar, îl invită Bătrîna cu o nuanţă de milă în glas.

— Şed, că-s ostenit. Mă doare inima, doamnă. Tăcu şi se aşează oftînd.

Apoi scoase o tabacheră de metal şi, în timp ce presăra tutunul pe foiţa subţire, rosti încet :

— Ce mai faceţi ?

— Număr stelele...

— Hi, hi, rîse schimonosit Flender, nu asta am vrut să ştiu.

— Număr stelele şi mă gîndesc la viaţa omului... Ce-i viaţa omului, Flendere ?

— Nu ştiu, doamnă, ce-i !

— Cum de nu ştii ? Zici că eşti comonist, şi comoniştii le ştiu pe toate. Şi tu eşti comonist vechi.

— Nu-s comonist vechi, aşa cum ziceţi, sublinie el cuvîntul pe care Bătrîna îl stîlcea intenţionat, sînt comunist şi atît.

— Da' atunci de ce-ţi zic oamenii „a' lui bolşevicu" ?

— Asta mi-e ciufaia. Poreclă dată de oameni fiindcă am fost prizonier în Rusia.

— Nou sau vechi, eşti comonist, şi ar trebui să ştii. Voi ştiţi multe.

— Nu ştiu. Viaţa, doamnă, îi lucru despre care noi, oamenii, aflăm tare tîrziu ce înseamnă.

— Cît de tîrziu, Flendere ?

— Atîta de tîrziu, că de multe ori aflăm degeaba.

Bătrîna întoarse capul spre el privindu-l cu interes și continuă să-l ispitească cu același glas milos și ostenit :

— Flendere, tu ești beteag, ai oase slabe, n-ai sînge în tine și nici nu mai ești tînăr. Spune-mi, temi-te de moarte ?

Flender nu răspunse. Scăpără chibritul, aprinse țigara și, la lumina galbenă a flăcării, ea îi văzu chipul boțit, cu un surîs de durere tăiat în colțul buzelor ; ținu chibritul astfel pînă ce flacăra îi arse degetele, apoi îl aruncă în praf, acoperindu-l cu talpa piciorului. Coborî fruntea chircindu-se și vorbi privind jarul violet :

— Nu știu dacă mă tem... Nu știu, dar...

Trase adînc și suflă un val de fum tușind hîrșiit, ca și cum în pieptul lui s-ar fi frecat două foi de tablă ruginită. Un miros iute de mahorcă parfumă acrul. Flender răspîndi fumul ca pe o apă și continuă :

— ...dar mi-ar părea rău să crăp acum.

— De ce să-ți pară rău ? Viața nu ți-o dat nimic. Nici măcar prunci. După cîte știu eu, ai prăbălit trei neveste. Ești sterp, zise ea, și glasul îi deveni rău.

— Așa-i, încuviință celălalt cu resemnare, fără să-i pese de insultă. Mi-s sterp... Da' dumneavoastră, doamnă, v-ar părea rău să muriți ?

Bătrîna se înfășură în șalul de lînă și strînse buzele pe întuneric.

Auzi iar cum se tînguie broaștele, învăluind satul într-un vaier tremurător, simți în creștet lumina albă a lunii și se îndreptă din spate :

— N-aș vrea să mor acum, îmi aștept pruncu !

— Toți așteptăm ceva, doamnă. Moartea însă nu te întrcabă de asta.

— Tu ce aştepţi, Flendere ?

— Viaţa, doamnă. O viaţă mai bună ca asta de purcar.

— Nu mai eşti purcar, te-or pus primar.

— Cine m-o pus ? vru să ştie Flender.

— Ştiu că... Comuniştii ceia care ţi-or băgat în cap ideile astea.

— Nu mi-o băgat nimeni nimic în cap, doamnă. Eu aşa am gîndit de cînd m-am născut. Şi tot asta am vrut. O viaţă oleacă mai bună.

— Şi asta o fi mai bună ?

— Care asta ?

— Asta pe care vreţi s-o faceţi voi.

— Pentru noi o să fie mai bună. Trebuie.

— Am auzit că vreţi să luaţi înapoi pămînturile care le-aţi dat la reformă. Dreptu-i ?

— Dacă ziceţi că „le-am dat", ce rost mai are să le luăm ? Pămîntu îi a' ţăranului. El îl lucrează, a' lui e.

— Da' de la bogătoi l-aţi luat.

— Tot nu-l duceau cu ei în morminţi...

— Nu mi-ai spus, Flendere, dacă te temi de moarte ?

— Nu v-am spus, dar cred că mă tem. Nu ştiu...

— De ce să te temi, cînd ştii de cincizeci de ani că trebuie să mori ? De cînd te-ai născut ştii că trebuie să mori.

— Aşa-i, aprobă Flender grav.

— Şi atunci ? De ce să te temi ?

— Da' dumneata, doamnă, te temi ?

Urmă o pauză lungă. De la o vreme Bătrîna se ridică în picioare.

— Nu m-aş teme dacă n-ar trebui să aştept atîta.

Flender înţelese că ea îşi aşteaptă pruncul. Ea însă se gîndea la cu totul altceva. Ştia că Simeon e mort, numai ea ştia lucrul acesta, primise hîrtia aceea bătută la maşină unde se vorbea despre „glorie", „vitejie" şi „mîngî-

iere". Broscoiul, el era de vină pentru toate acestea. El îi trimisese pruncul la război, pruncul ei, lumina și soarele vieții ei și dumnezeul bătrîneților ei. Și el rămăsese „mobilizat pe loc" să umble țanțoș prin sat împreună cu Odoleanu, vameșul acela bețiv, și s-o întrebe mereu dacă nu vrea să-i facă și lui loc în conducerea prăvăliei. Dar nimeni, absolut nimeni nu trebuia să știe de moartea pruncului ei. Atîta vreme cît *el trăia*, avea un moștenitor și nu va face cu nimeni parte la capital. Poate, mai tîrziu, le va spune.

După... Numai după...

— Flendere, vorbi Bătrîna cu ură, de ce nu-l băgați în temniță pe Broscoi ?

— Cine să-l bage ?

— Cei care au puterea. Tu și jandarmul cela, Mitroiu.

— Doamnă, vorbiți de parcă n-ați ști. Jăndaru' îi omul lor și eu nu pot dovedi nimic. Se ferește și contrabandă nu mai face. Și dacă face, nu știm cînd și cum. Îl ascunde Odoleanu. Apoi, eu mi-s beteag și oricînd Broscoiu îi în stare să-mi facă seama. Aiçi trebuie un om tînăr și fără frică.

— Și... cine-i acela ? zise Bătrîna atentă.

— Știți dumneavoastră cine-i.

— Alimandru ! aruncă ea, și numele răsună ca o pocnitură în liniștea nopții de vară.

— El ! se bucură Flender și tuși hîrșîit.

— Și dacă-l prinde el ?

— Atunci... are legea grijă. Legea și noi.

— Și el de unde să știe cînd trece Broscoiul granița ?

— El poate că nu știe. Mai demult, cînd lucra la el, știa. Dar trebuie să știe vameșul.

— Odoleanu ? zvîrli Bătrîna cu dispreț.

— Așa ! întări Flender.

Tăcură... Stăteau nemișcați, unul în fața altuia. Bătrîna — înaltă și osoasă cu chipul ascuțit și sever ; Flender — mic și încreţit ca o armonică, strîns parcă de o durere continuă.

Într-un tîrziu, Bătrîna întrebă cu aceeaşi nuanţă miloasă în glas :

— Eu, Flendere, pot să mă înscriu în partidu' vostru ?

— Nu, doamnă, nu poţi, zise Flender cu glas hotărît.

— Și de ce nu pot ? vru să știe Bătrîna și tonul i se înăspri, căpătînd iarăși nota de răutate ascunsă.

— Nu poţi fiindcă nu eşti de-a noastră. Ai prăvălie, avere. Și apoi dumneata nici nu știi ce-i acela comunism, nici nu crezi în el.

— De unde știi că nu cred ?

— Simt, simt asta, doamnă, și, zise el ridicîndu-se, vrei să te înscrii pentru că ai simţit că puterea și legea sînt de partea noastră. Asta-i !

— Așa-i, răspunse Bătrîna simplu. Nu eşti prost. Îmi pare rău că nu mă pot înscrie. Dar nu-i nimic... Nu-i nimic, repetă ea urmărind un gînd.

Flender vru să mai zică ceva, dar Bătrîna porni brusc spre poartă fără să dea „bună seara". El crezu c-o supărase cu sinceritatea lui și-i păru rău.

CAPITOLUL 2

PE ALIMANDRU BĂTRÎNA ÎL CUnoscuse mai bine la puţină vreme după ieșirea lui din închisoare. Auzise multe despre el, oamenii nu-l urau, dar îl priveau cu teamă și invidie. Fusese „omul" Broscoiului, puternic și de-un curaj nebunesc, cel care înfăptuia înainte de război toate trecerile clandestine de vite și

oameni. Venise în sat din părțile muntoase și, după o ucenicie nu prea lungă, timp în care a cunoscut toate cotloanele graniței, firea lui mîndră începu să-și manifeste independența și dreptul la parte egală. Broscoiul, simțind pericolul, înțelese că cel mai bun lucru e, deocamdată, să facă „juma-juma", ca între doi asociați la fel de iscusiți și netemători. Îl lăsă astfel un timp, pînă cînd, într-o seară, hotărî să se descotorosească de el. Organiză o contrabandă cu tutun și fixă ora și locul unde trebuia predată marfa. Alimandru nu bănui nimic, știindu-se asigurat din partea vameșului, care lucra mînă-n mînă cu ei. Porni noaptea călare prin nesfîrșitul pustei spre graniță, ajunse la locul dinainte cunoscut, descărcă baloturile cu tutun și așteptă. Era o noapte de toamnă, cu vîntul subțire și tăios ca un brici, desfrunzind copacii. Cerul înalt, întunecat și mohorît, se curba deasupra ca un cort amenințător. De la o vreme auzi pași, se întoarse și înțelese că e pierdut. La cîțiva metri de el văzu umbrele grănicerilor înconjurîndu-l. Îl somară să se predea. Cumpăni o clipă și, cu o săritură de pisică, se repezi asupra celui din fața lui, doborîndu-l. În timp ce se ridica, încercînd să ajungă la calul lăsat în marginea unui drumeag, simți peste frunte o arsură grozavă, ca și cum un bici de foc i-ar fi însemnat tîmplele. Nu se opri și duse mîna instinctiv la ochi. Încălecă și dădu pinteni calului. În urmă se auziră cîteva împușcături răzlețe. Călări astfel cu mîna la ochi, simțind cum i se zbate în podul palmei ceva moale și cald. Nu-l durea nimic, avea doar o ușoară amețeală, ca după un vin băut în grabă.

Ajuns în fața casei Broscoiului, bătu în poarta masivă de stejar și așteptă. În casă era întuneric. Mai bătu o dată, înfuriindu-se, lovind cu cizmele în scîndura groasă. Și atunci pricepu. Vru să se întoarcă, să fugă, dar din întunericul dens se arătară umbre înaintînd spre el.

Grănicerii îl duseră la pichet, un felcer îi pansă ochiul, așezîndu-i peste orbita scursă un pansament alb. Fu judecat în pripă, fără dovezi, fără martori. El nu se apără, nu protestă, nu ceru avocat. Tăcea încruntat, privind cu singurul ochi sănătos undeva peste capetele judecătorilor. Îi dădură zece ani, apoi cineva, un necunoscut, tocmi un avocat, ceru revizuirea procesului și reducerea termenului la jumătate. Alimandru nu se strădui să afle cine intervenise. La început bănui că Broscoiul, dar mai tîrziu, în lungile nopți de detenție, alungă gîndul acesta.

Întors în sat, mai slab și mai matur, cu un bandaj negru așezat de-a curmezișul obrazului, făcu primul drum la casa Broscoiului. Acesta îl primi paralizat de teamă, simțind cum i se usucă gura. Alimandru îi spuse calm că a venit să-și ia partea ce i se cuvine și, pe deasupra, banii pentru ochi. Broscoiul izbuti să îngaime „cît" și celălalt răspunse că „nu mult". Hodaia din pustă drept preț al ochiului pierdut, partea lui de bani care se ridică la atît, și spuse cu precizie o cifră, iar restul „datoriei", adăugase Alimandru șoptit, o va cere el odată și odată. Broscoiul întrebă pierit care „rest", dar Alimandru rîse arătîndu-și dinții strălucitori într-un fel de rînjet.

Se instală în pustă și începu să crească viței, îngrășîndu-i și predîndu-i pentru tăiere. Într-o seară, chemat de Bătrîna, veni în sat, curios și nerăbdător. Ea îl primi cu ochi calzi și, după ce îl invită să șadă, răsfiră în fața lui un maldăr de hîrtii, întrebîndu-l dacă știe să citească. Alimandru răspunse că știe și trecu grăbit peste filele pline de ștampile și de timbre. Citi cuvîntul „recurs", „revizuire", „cheltuieli de judecată" și pricepu. Se ridică demn, înăbușindu-și duioșia, bănuitor, și fu rîndul lui să întrebe : „Cît ?"

Bătrîna rîse, zbîrcindu-și pielea nasului, și răspunse simplu : „Nimic".

Alimandru nu înțelese și întrebă : „De ce nimic ?“ „Așa“, zise Bătrîna. „Și atunci ?“... adăugă el. „Broscoiul“, rosti Bătrîna cu scîrbă. El se strîmbă. cuprins de furie, și ridică mîna desfăcînd degetele. Bătrîna, înfrigurată, se așează aproape de el și începu să-i vorbească cu glas pătimaș și șoptit. În noaptea aceea țesură planul răzbunării pe care Bătrîna o pregătise celor care-i duseseră pruncul la război și acum voiau să-i desființeze prăvălia, cerînd să aibă și ei parte la capital. Amîndoi — și Broscoiul și Odoleanu — aveau să plătească pentru asta. Primul mai mult, pentru ochiul lui Alimandru și pentru viața lui Simeon, celălalt pentru scîrboșenia cu care se înhăitase cu Broscoiul și pentru setea lui de bani.

După cîteva luni se auzi în sat că Alimandru își adusese o nevastă sau o țiitoare din alte părți, cu un copil mărișor făcut de un altul.

Nimeni n-o văzuse însă : Alimandru n-o scotea din pustă și, în curînd, începură să vorbească despre ea ca despre o vrăjitoare care se arată noaptea pe lună dezbrăcată, umblînd aiurea peste cîmp, în timp ce Alimandru, prins de farmece, îi cîntă la clarinet.

Bătrîna îl iscodi o dată, întrebîndu-l dacă e adevărat ce spun oamenii și dacă e frumoasă.

„E femeie“, răspunse el întunecat, evitînd discuția și posomorîndu-se.

CAPITOLUL 3

NOAPTEA OSTENISE CÎINII, ȘI acum peste sat nu se auzea decît corul ritmat al broaștelor răzbind cînd mai tare, cînd mai încet dinspre mocirlele bălților aproape secate. Stăpînea o lună galbenă,

așezată ca un craniu pe tava cerului găurită de stele, și totul în jur era alb, un alb făinos, ireal și iritant, albul nopților de pustă toropind salcîmii, tulburînd somnul oamenilor.

Bătrîna se trezi fără motiv și rămase țeapănă, răstignită pe patul cu salteaua umflată de paie, foșnind misterios la fiece mișcare, răspîndind un miros înecăcios de pleavă și praf. Se trezi și rămase nemișcată, ascultînd tînguirea care venea parcă din altă lume, cîntecul acela vibrînd în pereți, și deodată i se păru că de undeva din grădină crește spre ea, abia auzit, strigătul care de cîteva nopți îi împietrea inima. Îl auzea tăind liniștea ca o chemare dureroasă, trecînd spre urechea ei obișnuită cu pînda. Se repeta la intervale scurte, de două-trei ori, venind de departe, înfundat, ca din pămînt. Vibra halucinant, născut din fantezia ei neostenită, paralizînd-o cu duioșia lui, răscolindu-i sîngele ostenit de bătrînețe și așteptare.

— Mă-mu-țăăă !...

Era glasul lui Simeon, îl cunoștea dintr-un milion de glasuri, glasul pe care urechile ei lacome îl pîndeau de cîteva toamne.

Se ridică ușor, cu grijă nesfîrșită, abia respirînd, și păși desculță pe podea, cu pași de vată, să nu-l sperie pe cel ascuns în grădină, pluti ca o fantomă în cămașa ei albă de in, străbătînd camerele. Rămase în vîrful scărilor de piatră și întoarse capul ascultind.

Dinspre cotețe se auzea geamătul porcilor adormiți în grăsime și, undeva, în frăgarul cu frunzele rare, o găină cîrîia, speriată, prin somn.

Luna se arătă albă, răsărindu-i deasupra creștetului. Bătrîna o simți și o văzu, strînse pumnii, ridică capul și o scuipă în obrazul ei de mort. Merse încet către grădină, ascultînd cu încordare, și simți năpădind-o mirosul greu

al socului. Luna se mută pe cer după ea, alunecînd ca un melc scîrbos deasupra florilor socului, albe, năucind-o cu lumina ei rece și sfidătoare.

Bătrîna nu iubea socul acela care împuțea aerul cu parfumul lui greu, înecăcios, dar nu-l tăia pentru că lui Simeon îi plăcuse să stea ore întregi sub umbra cu mireasme amețitoare, cu ochii pironiți spre cer.

Rămase departe de soc, ocolindu-l ca pe un lucru primejdios, ascultînd liniștea nopții toropită în lene și lună. Într-un tîrziu, dinspre nesfîrșitul pustei se auzi răzbind tărăgănat un clarinet.

„Se iubește Alimandru cu strigoaica lui, gîndi Bătrîna. Se iubesc noaptea pe lună, cînd nu-i vede nimeni și ciocîrlanii dorm cu ciocurile în țărînă. Se spune că-i frumoasă ca fata lui Dumnezeu. N-a văzut-o nimeni, dar așa se zice. Oare de ce o ține ascunsă de ochii oamenilor ?“

Bătrîna își aminti o altă noapte, la fel de albă și ireală, cînd veghease pentru ultima oară somnul agitat al pruncului echipat de război, noaptea aceea în care jurase sub icoana Preacistei să plătească cu vîrf și îndesat celor care-i luaseră parte din inima ei, pe Simeon, să-l ducă în lumea-lumilor, la bătaie. Ea îl scutise mereu, că era slab și străveziu ca o fată mare, rugîndu-se Celui-de-Sus să se termine odată războiul acela blestemat. Și dacă n-ar fi fost Broscoiul, putoarea și preacurvitul, mincinosul lumii și al pămîntului, pruncul ei ar fi rămas acasă și ca n-ar mai ieși acum ca o nălucă, noaptea, să bată grădina, amăgită de strigătul care-i oprea răsuflarea. Și nora ei, Parasca, ar fi făcut un copil, pe care ca, Bătrîna, l-ar fi îmbrăcat frumos în costum de marinar, ducîndu-l să se dea în lanțuri.

Auzi iar tînguirea clarinetului în pustă, și fața ei împietrită se destinse, luminată de duioșie. Se întoarse spre curte și se opri în dreptul fîntînii.

Se aplecă privind în întunericul sticlos.

Apa de staniol părea înghețată. Pe luciul ei mat, încreţit de zbîrcituri uşoare, îşi deslușì chipul palid, ascuţit, şi gemu stins :

— Simeoane, pruncul mamii, Simeoane...

Bătrîna strînse pleoapele, simţind că-i dau lacrimile, dar, în încremenirea rece, nu deslușì altceva decît faţa ei, ochii arzînd ca două stele, şi alături, albă ca un cap de mort, nepermis de albă şi luminoasă, luna.

Se ridică ruşinată şi intră în casă. Deschise un dulap negru, încrustat cu sidef, şi trase un geamantan de piele cu încuietoare de metal. Acolo, printre scrisorile lungi şi plîngăreţe, erau fotografiile lui Simeon, înfăţişîndu-l la diferite vîrste, diploma lui de calfă comerciant, un ciuf de păr moale şi mătăsos, iar sub o foaie de ziar, hîrtia aceea bătută la maşină, primită imediat după război, cu cîteva rînduri scrise conform tipicului, cu iscălitura lăţindu-se ca o pată de sînge, hîrtia aceea pe care n-o văzuse nimeni şi pe care degetele ei se fereau s-o atingă. N-o arătase nimănui, nici măcar noră-sa nu ştia de existenţa ei şi continua să aştepte întoarcerea bărbatului pe care abia îl cunoscuse. Bătrîna socotea hîrtia ca pe o taină a inimii celei pline de speranţă şi nimeni nu va şti că ca „ştie“ că Simeon nu mai este, că oasele lui, adunate poate într-o ladă de fier, zac undeva la capătul lumii şi-al pămîntului. Îi părea rău de nora ei, de anii ei tineri, de viaţa ei care se irosea seacă şi monotonă. Dar dacă i-ar fi spus adevărul, ar fi fost obligată să-i redea libertatea, şi atunci Broscoiul ar fi cerut iar partea la capital în lipsa moştenitorului.

Aşa, o chinuia alături de ea, o încînta cu vorbe, o domina cu fiinţa ei mare şi hotărîtă, picurîndu-i zilnic în suflet ura împotriva Broscoiului ca pe-o otravă rea şi periculoasă. Îi vorbea de Alimandru şi de puterea lui, şi

de cîte ori avea prilejul, îi lăsa singuri, făcîndu-se că are treabă, rugîndu-se în sinea ei să se placă unul pe altul, oferindu-i astfel nurorii sale cîteva clipe de bucurie amăgitoare.

Stătea privind hîrtia aceea, fără s-o atingă, și începu să plîngă încet, gemînd lung, ca la o durere violentă. Se opri deodată ascultînd, strînse pumnii, se ridică în picioare și, în furia năvalnică ce o cuprinse, apucă un scaun de spătar și-l repezi cu o putere nebănuită în oglinda cu ramă ovală, mare cît un stat de om. Se auzi un zgomot sec și, în mijlocul sticlei, se căscă o gaură cît o nucă, cu marginile colorate, de la care porneau crăpături frînte ca niște raze.

Se liniști și rîse rău, strîmbîndu-se parcă, și ridică pumnul amenințînd spre noaptea care o fascina cu lumina ei albă și ireală.

CAPITOLUL 4

FLENDER SE ÎNDREPTA SPRE CASĂ pășind rar în noaptea de vară care-l învăluia ca o manta călduță. Tușea lung, oprindu-se în răstimpuri să răsufle, și atunci își apăsa cu mîna crucea pieptului. Stăruia acolo o durere veche care-l săgeta uneori nemilos și-i tăia respirația, sufocîndu-l. Se gîndi la Bătrîna, la ura ei împotriva Broscoiului, la dragostea pentru pruncul neîntors din război și se întrebă dacă acesta mai trăiește așa cum susține și cum spune tuturor.

„Săraca de ea, cum se chinuie cu prăvălia asta ! Pînă la urmă ori dă faliment, ori o cumpără Broscoiul, ori o ia statul. Îi mujere bună, dar nu-i de-a noastră, deși inima ei a fost cu cei săraci.“ Se hotărî s-o ajute în lupta ei

ascunsă împotriva Broscoiului. S-o ajute pe cît putea el cu mintea și cu oamenii care-i avea aproape. Broscoiul îl umilise și pe el de cîteva ori, cît fusese porcarul satului. Într-o dimineață, asta se întîmplase înainte de război, era duminică, ieșise, ca de obicei, cu goarna lui, „duda", cum îi ziceau oamenii, să adune porcii pentru pășune. Așezat în mijlocul drumului, la răscruce, buciuma lung și ascuțit. Din josul uliței se arătă Broscoiul, însoțit de vameș și de șeful de post, cherchelițí ; veneau de la cine știe ce chef sau partidă de pocher. Văzîndu-l, Broscoiul le spuse ceva, arătînd cu degetul. Apoi se apropie, mic și îndesat, cu picioarele scurte și crăcănate, cerîndu-i, cu glasul răgușit de băutură și tutun, să-i dea duda, că are un pic de treabă cu ea.

Flender îi răspunse că degeaba i-o dă, că tot nu știe să sufle și el nu are vreme de pierdut, că-i tîrziu și trebuie să scoată turma. Broscoiul însă îi smulse goarna din mînă și-l împinse cu putere, suduindu-l de mamă. Apoi se depărtă cîțiva pași, apropiindu-se de un gard, se descheie la pantaloni și urină în goarnă, privind peste umăr la ceilalți, care se prăpădeau de rîs. Cînd termină, i-o azvîrli la picioare și-i strigă să sufle acum în ea, că-i mai bună și mai sărată. Flender lăsă goarna în mijlocul drumului, umilit și rușinat. Și atunci, în ușa prăvăliei, îl văzu ieșind pe Simeon, pruncul Bătrînei, domnișorul, cum îi spuneau oamenii, care strigă Broscoiului să-i fie rușine, că-i om în toată firea și se poartă ca un copil ! Broscoiul îi arătă pumnul, făcîndu-l puțoi și mucos și căcăcios de țîță.

După război, Flender se întoarse acasă cu alte idei, și cînd fu ales în comisia reformei agrare, oamenii începură să-l socotească unul de-al lor și să-l stimeze. Atunci Broscoiul, mirosind de unde bate vîntul, prinse să se gudure pe lîngă el, lingușindu-l, poftindu-l să-l cinstească

la cîrciumă. Lui Flender îi era greață de el, văzîndu-l simțea că-i vine să vomite sau să-l plesnească peste obrajii rumeni ca niște buci de copil. Se gîndea la toate aceste lucruri și iar îi veneau în minte glasul Bătrînei și chipul ei închis și aspru, încrîncenat de durere și ură.

Mergea spre casă hotărît să se certe cu nevastă-sa, care, întrecînd orice măsură și în ciuda rugăminților repetate, continua să meargă la biserică în fiecare duminică, bătînd mătănii, măturînd podelele cu rochia ei largă, aprinzînd lumînări pentru pomenirea tuturor morților din familie. Oamenii începuseră să-l ia peste picior, întrebînd ce fel de „comonist" e el dacă nevastă-sa e crîsnic și nu alta la biserică, sau poate popa Sonu îi pusese cumva gînd rău. Despre al doilea lucru nu putea fi vorba. Popa era atît de gras, că nici nu se putea încălța singur.

Flender locuia departe, la marginea satului, lîngă cimitir, într-o casă de pămînt, acoperită cu paie. Traversă curtea și pătrunse în grajd, să pună în iesle fîn proaspăt pentru vacă. O privi cum rumegă calm, clipind rar din ochii ei brumați care-l fixau blînd, îi trecu mîna peste părul unsuros și oftă.

Nevastă-sa nu se culcase încă. Punea murături pentru iarnă și, auzindu-l intrînd, îl luă în primire :

— Mă, îmi pare că tu ai o curvoancă pe undeva de vii numai noaptea acasă. Dacă n-aș ști ce poți...

Flender nu răspunse. Se așeză, scoțîndu-și pălăria, și o întrebă calm, cu voce stăpînită :

— Cine te pune pe tine să te tot duci la biserică, să țuci icoanele pe care le ling toți zăbăloșii ? Rîde lumea de mine și mă întreabă ce fel de comunist mi-s !

Ea se ridică surprinsă, îndreptîndu-se de șale, puse mîinile în șolduri și se minună :

— Mă, tu ai băut ceva, ori de ce ești așa de grozav ? Vezi că amu-ți cîrpesc una, să-ți arăt ce fel de bolșevic ești !

Flender își zise că așa nu se mai poate și că odată tot va trebui s-o cîrpească, și mai bine mai devreme decît...

Făcu cîțiva pași spre ea cu mîinile pe lîngă corp și deodată îi trase o palmă puternică peste obraz, năucind-o.

Nevastă-sa rămase cu gura căscată de uimire și începu să țipe pe un ton ascuțit :

— Tulai, tulai, Doamne, dai în mine, mă lovești ?

— Taci și nu mai striga, că tot nu scoli vecinii. Îs morți. Gata ! Te-am lăsat pînă azi. N-am zis nimic, că mi-e drag de tine, se justifică el, dar mă faci de rîsul lumii.

Ea închise gura și începu să se tînguie stins, continuîndu-și lucrul, deși, în sinea ei, se bucura de această izbucnire neașteptată și bărbătească.

Abia aștepta pînă mîine la ziuă, să se plîngă vecinelor că, în sfîrșit, a bătut-o bărbatul ca pe hoții de cai și că, dacă mai dă o dată în ea, se mută la mă-sa. (Schimbă în gînd intenția cu „mutatul la mama" amintindu-și că aceasta murise și că în consecință se va muta la soră-sa, care stătea în satul vecin.)

Flender ieși pe prispă să fumeze și simți cum îl năpădește părerea de rău. Poate că se grăbise, n-ar fi trebuit să dea în ea. Era nevasta lui, care-l spăla și-i făcea de mîncare și care-l așteptase patru ani cît stătuse prizonier. Vru să se întoarcă, să-i spună cîteva vorbe de consolare și mîngîiere, dar își aminti de rîsetele oamenilor și renunță. Se culcă, nemîncat, în camera din spate. Înainte de a adormi, văzu ușa deschizîndu-se și o simți pe nevastă-sa strecurîndu-se alături, luîndu-l în brațele ei cărnoase, moi ca niște perini, ca pe un copilaș. Adormiră astfel, fără să-și vorbească, doborîți de oboseală, ascultînd cum țîrîie greierii în noaptea tăcută de vară și cum cad perele coapte în iarba crudă și umedă.

CAPITOLUL 5

ODOLEANU, VAMEȘUL SATULUI, SE înfățișă la ora fixată, și Bătrîna se hotărî să-l primească în „camera muzicanților", o încăpere destinată chefurilor restrînse și jocurilor de noroc. O aștepta stînd într-un jilț de nuiele, cu corpul înfundat pînă la umeri, și cînd o văzu, își scoase pipa negricioasă și se repezi cu galanterie de bufon înainte-i. Bătrîna îi întinse mîna. Dădu s-o sărute, dar ea îl smuci de cîteva ori bărbătește, apoi îi dădu drumul. Rămas astfel, la o depărtare respectuoasă, mic și scheletic, cu fața înflorită de vinișoare roșii, cu chelia strălucind în lumină, zîmbea cu prefăcută plăcere, undeva, peste capul Bătrînei.

Ochii lui mici și rotunzi, ca de șoarece, se învîrteau nerăbdători, o iscodeau, căutau să pătrundă dincolo de platoșa neagră a rochiei închise la gît, asemeni unei rase de călugăr. Era speriat de această invitație neașteptată ; o cunoștea pe Bătrînă și se temea de ea, știa că-l are la mînă, iar el nu îndrăznea, nici nu putea să reacționeze, se mărginea s-o urască pe tăcute, prefăcîndu-se atent și îndatoritor. Bătrîna îl invită să șadă, îl privi țintă cîteva clipe și întrebă cu voce moale, inexpresivă :

— Ce mai faci dară, domnule Odoleanu ?...

Rîse silit, ferindu-se să deschidă gura, înghiți saliva care i se adunase în vîrful limbii și ridică mîinile a neputință, gîndind : „Pe dracu fac, hoașcă bătrînă, parcă nu știi ce fac". Rosti, însă, lustruind cuvintele, de teamă să nu i se audă proteza clămpănind :

— Reumatismul, doamnă. Reumatismul și slujba. Nici nu mai pot spune care din ele e mai greu de dus.

— Slujba, domnule Odoleanu, slujba, că reumatism au și țiganii. Reumatism și bani, filozofă ca. Dar slujbă, și

mai ales slujbă ca a ta... Făcu o pauză, frecîndu-şi mîna, vrînd s-o încălzească, şi continuă : Am auzit că la reumatism face foarte bine aurul.

— Aurul ? se miră Odoleanu, strîngîndu-se în el.

— Aurul, aurul, întări Bătrîna şi rîse. Îl pui pe locul bolnav şi-ţi trece durerea ca luată de vînt.

— Ce fel de aur ? bîigui celălalt.

— Apăi, să zicem... cocoşeii...

— Vai de cămaşa mea, doamnă, se revoltă el. Glumiţi ? Cine ţine în zilele astea tulburi aşa ceva ? Asta-i puşcărie curată.

— Puşcărie ai zis ? Hm ! Nu-mi place cum sună vorba asta, şi nici ţie, Odolene. Dar dacă nu-s cocoşei, îs buni şi dolarii. Fac la fel de bine.

Odoleanu nu răspunse. Înţelese aluzia, dar în secret, spera că se înşela şi că Bătrîna adusese vorba despre asta cu totul întîmplător. Pipa începu să-i tremure între dinţi şi întrebă cu voce pierită :

— Pot s-o aprind ?

— Cum să nu, Odolene, şi scăpără un chibrit, întinzîndu-i-l.

Odoleanu bîjbîi cu mîna prin aer ca un chior, prinse chibritul şi-l duse spre pipă. Trase adînc în piept, ca niciodată, şi tuşi înecîndu-se.

— Îţi tremură mîna, Odolene. Vezi să nu te lovească guta, îi sugeră ea. Se ridică deodată, deschise uşa de la camera alăturată şi chemă : Parasca !

Nora intră grăbită, cu privirile în pămînt. Puse tava pe masă şi aşteptă.

— Sărut mînuşiţele, se precipită Odoleanu galant, ridicîndu-se. Ce mai faceţi ?

— Bine, mulţumèsc, cu casa...

— Ce veşti de la domnul Simeon ?

— Ce te interesează pe tine ce veşti ? îl repezi Bătrîna. Nici o veste. Prizonierii nu prea scriu. E bine şi sănătos şi o să vină. Eşti cumva holtei ?

Nora ieşi roşind, şi Bătrîna destupă sticla adusă, o mirosi îndelung, plescăi cu plăcere şi umplu paharele.

— E prea mult, scumpă doamnă, protestă Odoleanu fără convingere.

— Noroc ! zise Bătrîna şi ciocni paharul de masă.

Odoleanu întinse mîna care-i tremura vizibil, prinse paharul cu grijă, plimbîndu-l pe sub nas, adulmecîndu-l. Pe măsură ce-i simţea aroma, chipul i se îmbujora, ochii îi sclipeau pofticioşi şi din gura deschisă i se prelinse o dîră de salivă. O şterse cu dosul mîinii, fără ruşine, şi duse paharul la buze. Rămase aşa, într-un extaz neascuns, şi apoi îl dădu peste cap cu o mişcare bruscă.

— „Jamaica", rosti el înfundat.

— Este, aprobă Bătrîna şi-i umplu al doilea pahar, privindu-l cum soarbe băutura aceea de peste 60 de grade ca şi cum ar fi băut apă.

„Beţivul, scîrba şi limbricul ! Parcă n-ar avea gîtlej. Suge ca un viţel."

Odoleanu termină romul din pahar, îşi linse buzele şi se închină :

— Lăudat fie Isus !

— Amin, ironiză Bătrîna destupînd din nou sticla. Bea, Odolene, că o viaţă are omul.

Rîse sec, iar Odoleanu gîlgîi cu vulgaritate, înviorat, ridicînd din nou paharul.

— Ţi-ai luat ţeava cu care te uşurezi ?

El înjură în gînd : „Şi pe asta o ştie", dar nu se arătă a fi surprins şi supărat, ci, dimpotrivă, se prefăcu că vrea să scoată din buzunar instrumentul acela de metal cu care se ajuta uneori din pricina proastei funcţionări a băşicii.

— Nu fi porc-de-cîne ! îl domoli Bătrîna. Bine c-o ai la tine ! Aşa că bea !

Odoleanu se execută. Sorbi şi al patrulea pahar pînă la fund, se înveseli deodată, simţi că i-a trecut frica, că e puternic şi inviolabil, că el, vameşul satului, este totuşi o autoritate locală de care se ţine cont. Începu să se înfoaie în pene şi crezu potrivit să-i servească Bătrînei cîteva „contre". Vru să se scoale, să discute din mers, socotind că astfel va avea mai multă prestanţă, dar cum somnul îi plumbuise picioarele, toate eforturile sale de a se ridica se dovediră nule.

Începu cu voce joasă, urmărind efectul cuvintelor :

— Dumneata, doamnă, eşti o femeie deşteaptă. Dar şi cu sînt, sublinie el, şi de aceea e mai bine să vorbim deschis. E adevărat că ştii cîte ceva despre mine. Vrei să mă înfunzi, susţinînd că eu ţi-am trimis pruncul la război. Mă rog, aşa crezi dumneata, aşa să fie. Dar ce ştii e puţin, şi acum nu contează, pentru că eu, azi, mîine, nu mai sînt „oficial". Ies la pensie. Ce-am făcut eu, mici găinării, ca toată lumea, nu e mare lucru. Sînt curat în faţa lui Dumnezeu.

— În faţa lui Dumnezeu, îl maimuţări Bătrîna. Dar în faţa legii cum eşti, Odolene ? Tot curat şi spălat ca un copil de ţîţă ? Ha ? Ai uitat poate că spovedania se poate face şi înainte de moarte, atunci cînd ţi-o fac alţii ? Eşti reumatic, Odolene, şi descleiat, dar ai noroc. Aurul alină durerile, şi dacă-i vorba despre asta, nu te poţi plînge. Să nu zici nici... pis !

— Bijuterii, ca orice om, gemu el. Cîteva inele, un lanţ...

— ...cercei, brăţări, cîteva sute de dinţi... Gata, Odolene. Să nu mai întindem aţa, că se rupe. Iată de ce te-am chemat. Veni aproape aplecîndu-se ca o pasăre neagră

deasupră-i : Să mi-l dai prins pe Broscoiul, zise ea. Apoi se întoarse și se așeză privind în gol.

— De ce ? Ce-ai cu el ? scînci celălalt. Nu te pune, doamnă, cu omul ăsta. Nu te pune. Ce-a fost a fost. Pruncu ţi-e sănătos... El vrea să-ţi fie asociat...

— Asociat ?... N-apucă ziua.

— Și dacă află că l-am vîndut ?

— N-are de la cine să afle.

— Și cine să-l prindă ?

— Alimandru !

— Hoţul ?

— Gura ! Hoţ eşti tu, cu tot neamul tău de mămăligari ! Să-mi spui cînd trece graniţa !

— Nu știu, doamnă. Nu mai știu de mult.

Bătrîna zvîcni în picioare, se năpusti spre el cu braţul drept întins ca o gheară, îi prinse cravata lîngă nod și începu să țipe :

— Nu știi, Odolene ? Dar cînd ţi-o dat o parte din cocoșei să treci „dincolo“ pe cine știu eu, ai știut ? Da' cînd te-ai umplut de dolari, cînd te-ai făcut beteag și n-ai mers în ziua aceea la vamă, ai știut ? Da' cel pe care l-aţi ţinut ascuns și ziceaţi că-i călugăr ? Știu că nu era călugăr. Neamţ era, că l-am auzit vorbind. Ce-aţi făcut cu el ? Scăpat de sub escortă și... poc ! Gata neamţul, gata trecerea, gata frica ! O rămas geamantanul cu bijuterii și podoabe. Cine mi-o dat atunci un pocal de mir să-mi ţin gura ? Cine ? Adu-ţi aminte, că nu-i așă de mult de-atunci !

Pe măsură ce vorbea, strîngea cu putere nodul cravatei, gata-gata să-l sugrume. Îi dădu drumul și rămase în picioare privindu-l.

— Ei ! îl îndemnă ea.

— Cînd aflu, vă dau de știre, dar îmi promiteţi că...

— Nu-ți promit nimic, vameșe. Și dacă nu afli tu, aflăm noi.

Odoleanu mai bău un pahar și deodată bărbia îi căzu în piept și nu mai văzu nimic. Nora intră speriată de strigăte și, cînd îl văzu, rămase cu ochii pironiți pe fața lui palidă, ca de mort.

— Ce te uiți ? Doarme, o liniști Bătrîna și ieși din cameră trîntind ușa.

CAPITOLUL 6

ODOLEANU SE TREZI ÎNTR-O DUrere de cap îngrozitoare. Deschise ochii încet, cu teamă, și recunoscu camera în care jucase de atîtea ori pocher și „farbă", un joc ardelenesc, stupid și monoton, pe care el îl detesta. Ridică privirile spre peretele din față, de unde-i zîmbea, în fotografie, Bătrîna, cu chipul ei misterios. Înjură în gînd amintindu-și discuția avută, simți o puternică teamă vlăguindu-l și înțelese că va trebui să-l dea prins pe Broscoiul. Bătrîna era încăpățînată și avea în Alimandru un aliat de temut. Acesta îl ura pe Broscoiul la fel ca și Bătrîna. Din pricina lui zăcuse cîțiva ani la închisoare și-și pierduse ochiul. Se gîndea că principalul e să se scape pe sine din această poveste. Nu credea defel în onestitatea celor doi. Privi fotografia : nasul drept, ridicat mult deasupra feței, energic și hotărît, un adevărat nas de bărbat, ochii mari, visători, străjuiți de sprîncene stufoase, și bărbia ascuțită, împinsă înainte în chip de îndărătnicie. În jurul gurii, cu buza răsfrîntă a dispreț, plutea surîsul acela misterios care n-o părăsise nici astăzi și care dădea întregului chip o anume notă de

farmec. Era, de fapt, gîndi Odoleanu, un surîs perfid și periculos, care nu știai niciodată ce ascunde, tainic și amenințător, ca toată ființa ei cu putere drăcească.

Se scutură înfiorat la gîndul că Bătrîna n-ar ezita nici un moment să-l distrugă acum, la bătrînețe.

Se ridică încet, tuși și simți că-l apucă greața. Își aminti că băuse cam mult din romul preparat de Bătrînă și se strîmbă. Se vînturau o seamă de zvonuri despre această combinație de alcool și esență pe care Bătrîna o servea cu predilecție... „prietenilor". Broscoiul băuse și el cu cîtăva vreme în urmă și era gata-gata să dea ortu popii. Se liniști însă amintindu-și că și Bătrîna băuse din aceeași sticlă. Se uită la bufetul din cameră, căutînd ceva de băut să se dreagă. Nu găsi nimic. Printre pahare și cești aruncate în neorînduială, mîna sa grăbită întîlni un obiect rece și aluneos, de o formă deosebită.

Îl trase la lumină. Era un pahar de mir care se răsfrîngea într-o tăietură elegantă, amintind forma unei lalele. Jur împrejurul gurii cu marginile întoarse se căscau negre și goale găurile în care străluciseră cîndva pietrele prețioase. Recunoscu potirul și se miră de curajul Bătrînei. „Biserica ei de măgăreață, e în stare să mă bage la pușcărie !" Trînti cu ciudă potirul printre porțelanuri și pahare și ieși furios, îndreptîndu-se spre casă.

O găsi pe nevastă-sa stînd nemișcată, dormitînd în fotoliul ei roșu, lustruit, pătat de muște și mîncat de molii. Își legase o fundă roșie în vîrful capului, se boise din belșug și, stînd astfel, palidă și imobilă, părea o enormă păpușă de ceară părăsită de niște copii capricioși. De zece ani ea încetase să mai existe pentru cei din jur. Era un obiect fără importanță, o mobilă ca oricare alta, cu prezența căreia se obișnuise. Boriță nu-l privi. Nici un mușchi nu tresări pe fața ei neatinsă de vreme, cu

pielea fragedă, întinsă și albă. Ai fi zis, după nepăsarea cu care îl întîmpină, că e oarbă.

— Se scutură castanii, Alexandre, îngăimă ea aiurea.

— Se scutură, confirmă Odoleanu absent, obișnuit cu asemenea inepții.

— Isus va veni, Mesia, în luna a patra cea friguroasă. Ține minte numele fiarei. Numele ei e 777, cine are urechi să audă.

— Da, rîse el, vine Mesia și ne duce la mama dracului, să ne încerce norocul.

— Ioan Botezătorul cu lăcustele va veni și cu crucea din Iordan. Alexandre, Alexandre... se tîngui nebuna.

— Ia mai taci odată ! Taci, că n-am chef să te aud toată ziua spunînd vrute și nevrute. M-am săturat de Mesia și de Irod și de toată biblia asta pentru nebuni !

Ea nu se sperie. Rîse, se aplecă fulgerător, ca și cum ar fi găsit ceva pe podea, și continuă cu glas cîntat :

— Plînge pruncul, Alexandre, în pîntecele fecioarei. Doamne, cum mai plînge !

— Cine-i Alexandru ? întrebă vameșul curios și mirat că nu mai auzise pînă acum un asemenea nume din gura ei.

— Alexandru ? șopti nebuna. Alexandru e nume ales de cei de la primărie. Numele fiarei e 777...

— 777 și jumătate, glumi el. Doamne, ce poate scorni o minte ostenită. Mă mir de unde le scoți.

Intră Elisabeta, „menajera", cum o prezenta Odoleanu cu subînțeles și oarecare mîndrie. Era o femeie viguroasă, roșie ca o pătlăgea, cu ochi mari de vită resemnată, pe care el o adusese în casă ca să-l ajute în treburile gospodăriei. Era mai tînără ca Boriţa, dar, din pricina trupului mătăhălos și a feței cu zbîrcituri coborînd de

la colțul sprîncenelor, părea bătrînă și trecută. La fiecare pas, sînii enormi i se bălăbăneau, mișcîndu-se caraghios.

— Unde fost așa mult ? stîlci ea cuvintele, spre supărarea vameșului.

— În rai am fost, precizează acesta morocănos. Am stat de vorbă cu Dumnezeu. Cu „ișten" ! țipă el pe ungurește văzîndu-i expresia tîmpă.

Ea bufni nervoasă, se apropie de nebună și-i smulse funda prinsă în păr. Nebuna scînci slab și-și duse mîna la cap. Odoleanu se răsti :

— Las-o în pace, idioato ! Ce ai cu ea ?

— Nu pot să sufer. Să ducem pe el la balamuc. Asta omoară la noi.

— Ești proastă. O țărancă proastă și atît. Nu-i în stare să omoare nici o muscă.

Elisabeta se temea de nebună și n-o putea suferi în preajmă. În primele zile ale venirii ei în casă, nebuna o urmărise tăcută cu privirea din colțul unde vegeta, cercetînd-o cu curiozitate și teamă. Într-o noapte, pe cînd dormea alături de Odoleanu, se trezi speriată din somn și văzu la capătul patului o formă albă, ca o stafie, stînd nemișcată și privindu-i. Înțelese că e nebuna și țipă îngrozită, trezindu-l pe Odoleanu. De atunci, cînd acesta bea peste măsură și avea poftă de dragoste, o aducea pe Boriță în dormitor, o așeza pe un scaun și o privea amintindu-și chipul ei din tinerețe. Jocul acesta îl aținea, îi biciuia simțurile ostenite de alcool și bătrînețe, îl făcea să redevină pentru cîteva clipe tînăr. Elisabeta, pătimașă, se lăsa cu aceeași plăcere în voia lui. Nebuna privea totul cu o nepăsare de lemn, și din cînd în cînd zîmbea unor imagini numai de ea văzute.

Jocul celor doi, trupurile conturate în lumina scăzută a lămpii n-o interesau. Privea cînd la unul, cînd la altul,

ca la două obiecte transparente. De cele mai multe ori ieşea din cameră făcîndu-le un semn cochet cu mîna, plictisită şi absentă. Femeia susţinea că nu e nebună şi că se preface doar, propunînd mereu să închidă peste noapte uşa dormitorului cu cheia. El însă refuza cu încăpăţînare, afirmînd că nebuna e inofensivă.

— Şi au sunat cocoşii de ziuă, de trei ori au sunat şi tu te-ai lepădat de mine cu sărutul cel mincinos, ingină nebuna.

— Ce spune el ? întrebă „menajera".

— Spune că eşti o proastă.

— Dache nu place, să găsiţi altul, se-nfurie femeia. Să vedem cine suportează un moşule ca tine şi-un fomeie nebun...

— Ieşi afară, tîrfă ordinară, izbucni Odoleanu înfuriat, ieşi afară, că-ţi crap capul şi-ţi dau un picior în spate.

Menajera se-ndepărtă ofensată, mişcîndu-şi în mers şoldurile ca o iapă grasă şi leneşă.

Nebuna, impasibilă, cînta încetişor, cu voce tremurătoare, de copil, şi deodată lui Odoleanu i se făcu milă :

„Podul de piatră s-a sfărîmat,
a venit apa şi l-a luat,
vom face altul pe mal în jos,
altul mai mare şi mai frumos."

Veni aproape de ea şi începu să-i mîngîie cu sfială părul lung şi mătăsos, galben ca mierea, fără nici un fir cărunt. Îl cuprinsese un sentimentalism de moment, generat de frica care se cuibărise în oasele lui de la ultima întrevedere cu Bătrîna.

Înţelesese că nebuna e singurul lucru curat din viaţa lui, singurul suflet curat, un suflet de sticlă rece şi stins,

o ființă devotată ca un animal credincios și neajutorată în întunericul minții ei zdruncinate.

— Ița mea mică, șopti el alintînd-o ca odinioară. Ce-i cu sufletelul tău ?

Ea tăcea impasibilă, privindu-l ca pe un străin.

— Ița, nu mă cunoști ? Sînt eu, Teofil, Filu, îi reaminti ei numele cu care-l alinta odinioară.

Își dădu seama că e zadarnic. Se aplecă, ridică funda de pe podea și i-o prinse în păr. Apoi se apropie mult de fața ei, îi privi ochii limpezi și fără expresie, ochii aceia ca două picături de apă înghețată, și oftă. Și atunci nebuna tresări violent, rîse dezvelindu-și dinții strălucitori, ridică mîna cu pielea fină și transparentă și-l mîngîie cu gingășie pe obraz.

Odoleanu împietri de uimire și o speranță ascunsă îi fulgeră creierul.

Începu să respire agitat, privind-o cu ochi scînteietori.

Dar totul fu o scurtă amăgire. Nebuna își retrase mîna și începu să vorbească ca pentru sine :

— 777 e numele fiarei. Cine are urechi de auzit să audă...

Odoleanu se ridică dezamăgit, dete din mîini a neputință și ieși din cameră s-o caute pe menajeră și s-o împace.

Nebuna se ținu după el, ca un ied, privind țintă spre ușa bucătăriei și cîntînd cu vocea ei subțire cîntecul acela trist și copilăresc :

„Podul de piatră s-a sfărîmat,
a venit apa și l-a luat,
vom face altul pe mal în jos.
altul mai mare și mai frumos“...

CAPITOLUL 7

DUPĂ PLECAREA LUI ODOLEANU;

Bătrîna intră în camera muzicanţilor, merse la dulapul cu pahare şi, întinzînd mîna, scoase pocalul de mir aruncat cu furie de vameş. Rîse mulţumită că presupunerea ei se adeverise. Fusese un prim avertisment tacit, menit să-l sperie pe Odoleanu, care devenise şi mai fricos. Ea se ştia temută şi se bucura la gîndul că el şi Broscoiul îi ştiau de frică, dorindu-i, dacă nu moartea, cel puţin muţenia definitivă. Şi mai simţea că se apropie momentul în care va trebui să acţioneze făţiş, să le plătească cu vîrf. şi îndesat pentru tot. În lupta aceasta teribilă hotărîse să nu precupeţească nici un efort, să nu ţină seama nici de milă, nici de dragoste, nici de durere. Era scopul vieţii ei spulberate la bătrîneţe, spre care o mina o dorinţă aprigă, răsărind din toată făptura.

Broscoiul nu trebuie scăpat, şi pentru acest lucru va trebui să-l folosească pe vameş. Apoi, mai tîrziu, nu foarte tîrziu, că cine ştie ce se poate întîmpla, îi va veni şi lui rîndul.

Izbutise să-i aibă la mînă graţie unei simple întîmplări şi mai ales spiritului ei pătrunzător, dublat de un puternic instinct al primejdiei.

Despre Odoleanu aflase mai multe la puţină vreme după terminarea războiului, cînd îşi dădu seama că acesta învîrte ceva necurat. Nu ştia bine ce anume „învîrteii", dar agerimea ei şi experienţa dobîndită în tinereţe pe graniţă o făcuseră să-şi sporească atenţia şi să fie cu ochii în patru. Atunci, se întrebase mirată cam ce putea învîrti acest vameş proslănac şi beţiv, care îşi permite de la un timp să cumpere pe datorie, la nesfîrşit, din prăvălia fiului şi-a ei. În vara aceea cu secetă şi foamete,

pînă și în satele de pustă cu pămînt gras ca untul, unde grîul creștea înalt de un metru, oamenii începuseră să fie prevăzători și economicoși. Războiul le secătuise rezervele ; noroc că soldații care se perindaseră prin sat nu păreau dornici să se alimenteze. În schimb, băuseră tot ce mirosea a alcool, vin și țuică de prună ținute de ani în rafturile prăvăliei. Într-o asemenea perioadă de economie și remont, oamenii cumpărau lucruri strict necesare, articole de fierărie și menaj. Numai Odoleanu spore simțitor lista creditului său personal cu sume reprezentînd cantități neobișnuite de delicatese.

Dăduse în mintea copiilor sau descoperise o comoară, califică Bătrîna atitudinea lui ; altfel de ce-ar fi cumpărat aproape zilnic : măsline, salam de vară, sardele și alte bunătăți ascunse cu chiu, cu vai în locuri secrete și scoase acum iar pe galantar. Să cumperi e una, dar el nu cumpăra. A cumpăra înseamnă a da bani gheață și a primi marfa, or el...

Așa se făcu că, într-o zi, Bătrîna îl întîmpină mai zîmbitoare ca oricînd și ținu să-l servească personal. Împachetă cele cerute, și cînd Odoleanu întinse mîna după pachet, ea împinse delicat, cu vîrful degetelor, lista creditului acordat pînă atunci.

— Ce-i asta ? se miră Odoleanu.

— Datoria, datoria făcută, îi sugeră Bătrîna.

— N-ai încredere ?

— Este, cum să nu, se poate ? Dar cooperativa nu-i numai a mea. Au și alții procente aici. Mie îmi trebuie bani...

— Bani ? se minună iarăși celălalt. Îți dau cîți vrei.

— Cînd ? vru să știe Bătrîna.

— Mai așteaptă.

— Ochii văd, inima crede, punga mea nu poate pierde...

— Adică cum ?...

Bătrîna luă creionul înfipt după ureche, îi muie vîrful în gură (acesta nu era un creion chimic, dar și cînd scria cu un creion obișnuit, ea ducea cu același gest grav creionul la buze, umezindu-l) și scrise deasupra liniei de credit cu litere strîmbe de tipar : „Chitanță dată de mine, vameșul..."

Întinse hîrtia spre el și așteptă cu buzele strînse. Odoleanu nu se gîndi prea mult. Refuză cu dispreț creionul întins de Bătrînă și scoase cu importanță din buzunar un stilou. În timp ce iscălea cu o nepăsare compusă, făcînd ultimele înfloriturl la semnătura ca de ministru, Bătrîna îl întrebă, într-o doară, fixîndu-l cu ochii ei mari și întunecați :

— Ai goști, domnule vameșe ?

— Ce goști ? se făcu celălalt că nu pricepe.

— Oaspeți adică.

El păli și înghiți în sec, dînd din cap în semn de negație.

— Mă gîndeam că trebuie să ai și trebuie să fie mari domni de mănîncă numai bunătățuri.

— Da' ce ? Eu nu-s domn ? se revoltă el. Eu n-am voie să mănînc... bunătățuri ? S-a terminat războiul, îi pace, îi liniște. Cine mă oprește ? Cine ?

— Nu te supăra chiar așa, domnule Odoleanu, îl zeflemisi Bătrîna. Am glumit. Ce, parcă eu nu știu că dumneata ai fost întotdeauna un mîncău cu gusturi ?

— Păi... răsuflă Odoleanu.

— Păi da ! sublinie Bătrîna și puse creionul după ureche, zîmbind cu toți dinții ei ascuțiți de lupoaică.

Odoleanu plecă furios, fără să salute, și ea îl urmări multă vreme din ușa prăvăliei, privindu-l cum se mișcă pe picioarele lui scurte, ca un butoiaș de rachiu rostogolit în praful uliței. Atunci se întrebase de unde anume putea avea Odoleanu atîta bănet, iar cînd nu-l avea încă,

de unde putea face rost ? Ea știa că vameșul are partea lui la anumite treceri clandestine. În ultima vreme, însă, Broscoiul se retrăsese din afaceri, păstrînd o așteptare dubioasă. Broscoiul era creierul care dirija și organiza trecerile bănoase, iar Odoleanu, o simplă unealtă, căreia nu i se dădea prea mare importanță. Oare pregătesc ei ceva ?

Îi venise un gînd răzleț și rugă pe Parasca să-i facă un pachet în care să pună : mărgele, fundă roșie, o oglinjoară de buzunar și ceva „jucării care să sune".

— Mă duc să văd un prunc, o lămuri Bătrîna, și nu pot merge cu mîna goală. Îi prunc de țîță. Rîse amuzată și continuă : Pune și niște bomboane acrișoare.

Parasca vru să întrebe de cînd mănîncă sugarii bomboane acrișoare, dar se abținu.

Bătrîna ieși din prăvălie, trecu peste drum, la poștă, și bătu în ghișeul telefonistei :

— Susana, deschide o țîră.

— Săru' mîna, doamnă, se bucură telefonista făcută peste noapte și care tot țărancă rămăsese, doar că-și suflecase poalele pînă-n genunchi și-și cumpărase o pereche de pantofi „domnești", cu talpă de plută, cu care umbla de parcă ar fi avut încheieturile de gelatină.

— Ce mai faci tu, gărgăriță ? o alintă Bătrîna. Vorbești în pîlnie, ce-ți pasă !

— În „riceptor", doamnă, o corectă ea, așa-i zice... Ri-ce-ptor.

— No, că mă rog, dacă așa-i zice, priceptor să fie, se copilări Bătrîna ca s-o încînte pe cealaltă.

— Riceptor, rîse ascuțit telefonista.

— Poți vorbi cu cei de la casa satului ?

— Și cu Aradul dacă vreau, decretă ea, epuizînd în felul acesta supremele-i cunoștințe în materie de distanță.

— Ţţ ! se minună Bătrîna gîndind : „Oiţa asta crede că cu n-am mai văzut telefon“.

— Vreţi să ascultaţi puţin ? se oferi „oiţa“.

— Nu, că nu mi-e musai. Da' ia spune, cu vameşii poţi vorbi ?

— Cu vama ? Cum să nu ! Îşi puse casca pe urechi, vîrî, plină de importanţă, fişa potrivită şi sună lung de două ori, ţipînd afectată, aşa cum auzise pe celelalte „colege“ mai şcolite : „Alăuu ! (rosti ea pe nas, ţărăneşte) Cine-i la receptor ? Cine ? Tu eşti, Arsene ? O, bată-te pita ! Servus ! Iaca, cu serviciul“.

În timp ce asculta pălăvrăgelile celuilalt, puse mîna pe microfonul din faţa gurii şi se crezu datoare să explice Bătrînei că pe fir „e Arsene a lui Săracu, care-i de serviciu la vamă“.

— Întreabă-l, sugeră Bătrîna, dacă Odoleanu e acolo.

Oiţa întrebă şi răspunse că Arsene a lui Săracu a zis că nu-i acolo şi că abia după-masă vine, pentru că azi e joi şi joia don şef lucrează pînă seara tîrziu.

Bătrîna îi zîmbi pentru ultima oară fermecător şi o lăsă să converseze în voie, ieşind grăbită.

Nora o văzu venind ţeapănă şi gînditoare pe poteca de cărămidă ce ducea spre uşa prăvăliei şi, cînd intră, o întrebă :

— Unde-aţi fost, mamă ?

— La biserică, glumi Bătrîna. Am fost să mă spovedesc, preciză ea şi zîmbi încreţindu-şi vîrful nasului.

Seara, după ce circada de vaci se întoarse de la păşune stîrnind un nor de praf alb şi înecăcios, Bătrîna se hotărî să-l caute pe Odoleanu acasă. Ştia că n-o să-l găsească şi se temu că Boriţa, nebuna, nu-i va deschide. Avea însă speranţă în mărgelele şi fundele cu care voia s-o momească pe femeia slabă de minte.

Ajunsă în faţa casei, bătu la unul din geamurile dinspre stradă şi aşteptă. Văzu perdelele mişcîndu-se uşor şi dincolo de dantela cu ochiuri mici, prin aburul mătăsii, ochiul ei ager zări conturul unei siluete. Privi în lungul uliţei şi, nevăzînd pe nimeni, vîrî mîna în punga de hîrtie, scoţînd la iveală mărgelele. Le deşiră mişcîndu-le prin aer, legănîndu-le, scuturîndu-le în dreptul geamului. Şi atunci perdeaua se dădu la o parte şi chipul nebunei apăru palid, ireal de alb văzut prin sticla murdară. Nebuna se uită cîteva clipe în gol, apoi privirile i se lipiră de balansul multicolor al mărgelelor sclipind în lumină. Un zîmbet amestecat cu o dorinţă copilărească îi înseninä faţa.

Întinse braţul alb cu palma fină şi degetele delicate, dar întîlni sticla ferestrei. Se opri posomorîtă, cu o expresie de neputinţă. Ochii îşi pierduseră fixitatea şi acum deveniseră extrem de mobili. Nebuna, în ciuda tentaţiei, nu se mişca. Stătea neclintită, obsedată de jocul boabelor ce se mlădiau în faţa ei într-un cerc de culoare şi lumină.

— Hai la uşă ! strigă Bătrîna şi-i făcu semn cu mîna.

Palma nebunei, ca o pasăre speriată, căuta un loc, o găurică prin care să poată răzbate spre comoara de dincolo. Bătrîna se trase din dreptul ferestrei, apropiindu-se de poartă. Cercetă stîlpul la care, de obicei, se ţineau atîrnate cheile, se ridică pe vîrfuri şi începu să caute cu mîna. Găsi cuiul, prinse cheia care se legăna uşor şi deschise poarta.

În uşa coridorului o văzu pe nebună privind-o cu faţa ei palidă şi nemişcată. Se opri descumpănită de această apariţie ciudaţă şi se temu.

Nebuna se uita la ea fără curiozitate şi nu părea iritată de vizita aceasta neaşteptată. Bătrîna scoase mărgelele multicolore.

La vederea lor, fața nebunei se destinse, ochii îi deveniră din nou mobili și începu să rîdă cu țipete mici, ca de copil, întinzînd mîinile într-un gest de implorare. Bătrîna i le întinse. Cealaltă le luă cu mișcări delicate, jucîndu-le în palme ca pe un lucru îndelung rîvnit. Apoi deschise ușa dinspre cameră și dispăru, lunecînd parcă în semiobscuritatea odăii. Bătrîna o urmă cu precauție și o găsi stînd în fotoliul ei jerpelit și mîncat de molii, transportată, jucîndu-se cu boabele acelea colorate. O lăsă să-și continue îndeletnicirea, gîndind în sinea ei „cît de puțin îi trebuie acestei femei să fie fericită".

Boriţa desfăcu punga, scoase o bomboană și o băgă în gură. După cîteva secunde o scuipă în mînă și o întinse Bătrînei :

— Mănîncă, Magdalena, șopti ea.

Bătrîna luă bomboana lipicioasă, plină de salivă, și se prefăcu că o gustă:

— Nu mă cheamă Magdalena. Nu mă cunoști ?

— Magdalena, zise nebuna iar. Vine Irod și aduce capul pruncului pe tavă.

Tăcu și o prinse cu putere de mînă, începînd să tremure.

— Auzi ? Auzi cum plînge copilul în leagănul lui ? Vino să ți-l arăt.

Ieși din cameră, și Bătrîna o urmă curioasă. Traversă curtea, cotind în spatele casei. Acolo se opri speriată, apucată parcă de convulsii, și întînse degetul spre ușa magaziei :

— Aici e ! Auzi-l cum plînge...

Se întoarse ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic și trecu pe lîngă Bătrînă fără s-o vadă, zîmbind senină și liniștită. Rămasă singură, Bătrîna își roti ochii peste curtea năpădită de buruieni și constată cu uimire că linia cărării bătătorite de pași care ducea de la casă spre magazie, în loc să se oprească aici, făcea o mică buclă

pierzîndu-se spre grădină. Se apropie de ușa masivă, lipindu-și urechea de scîndurile aspre, și ascultă. La început nu deslușì nimic, dar mai tîrziu auzi un fel de șuierat ritmic, asemănător unui sforăit, și înțelese că dincolo doarme cineva. Închise un ochi și privi prin gaura cheii, dar cheia era vîrîtă pe partea cealaltă... Apăsă încet, și șuieratul încetă brusc. Se auzi un zgomot, apoi nimic. Ea bătu încetișor, dar dincolo se statornicise o liniște adîncă. Și, totuși, știa că numai la cîțiva metri de locul în care se afla, undeva în dosul ușii de stejar, bate o inimă de om. Intuia acest lucru cu toate simțurile sale și mai simțea că omul acela se teme de ceva.

Acum era lămurită. Iată de ce tresărise vameșul cînd îl întrebase într-o doară dacă are musafiri. Mai rămînea să afle cine este necunoscutul pe care Odoleanu îl ținea ascuns în magazie și ce gînduri are cu el.

Seara, pe cînd juca domino cu noră-sa, distrată și bine dispusă ca niciodată, se auzi sunînd clopoțelul de la intrare. Bătrîna ciuli urechile și făcu cu ochiul, zîmbind șiret :

— Mă prind că-i domnul Odoleanu, săracu...

Nu termină bine vorba, că cel pomenit apăru în pragul ușii, dînd un „bună seara“ rece și distant. Chipul său părea liniștit, dar Bătrîna îi văzu degetele care-i jucau nervoase pe pielea unei serviete ce-o ținea sub braț :

— Ce vînt, domnule Odoleanu ?

— Vreau să vorbesc cu dumneavoastră...

— Zî-i ! Sînt numai ochi și urechi.

El aruncă o privire semnificativă spre Parasca, și Bătrîna o expedie cu un gest al mîinii :

— Mi se pare că s-o gătat apa.

— Acum un ceas am adus...

— S-o gătat, dacă-ți spun, precizează Bătrîna, și nora ieși docilă să execute porunca.

Rămași singuri, cei doi își evitară privirile. Bătrîna studia cu atenție fața de masă înfloratâ, ca și cum atunci ar fi văzut-o pentru prima dată. Odoleanu își schimbă greutatea trupului de pe un picior pe altul, balansîndu-și sub braț servieta.

— Ei ? mormăi Bătrîna, așteptînd.

— Cine-ți dă dreptul să-mi faci vizite acasă în lipsa mea ? izbucni Odoleanu nervos.

— Nu te-am căutat pe dumneata. Pe altcineva...

— Cum pe altcineva ?

— Pe Boriţa, dacă vrei să știi. Pe ea am căutat-o.

— Pe Boriţa ? Zău ? Ți s-o făcut dor de ea ? Lasă, doamnă, poveștile astea. Știi prea bine că e nebună.

— Nimeni nu știe dacă ea e nebună sau noi, filozofă Bătrîna.

— Nu mă lua pe mine cu povești. E nebună dacă-ți spun. Nebună de legat, și tu știi asta, se înverșună el.

— De cînd, se indignă Bătrîna, sîntem noi doi „per tu" ? Ce, ne-am uscat ciorapii pe aceeași frînghie ?

— Te întreb încă o dată, ce-ai căutat acasă în lipsa mea ?

— Tu cam ce zici c-am căutat ?

— Nu știu.

— Atunci îți spun eu, să nu mori. Am vrut să știu pe cine ții ascuns !

Odoleanu rămase o clipă descumpănit. Simți în gură amar. Vru să apuce scrumiera de pe masă și s-o țintească în capul Bătrînei, s-o omoare, să scape odată de ochii ei drăcești și de zîmbetul ce-i încrusta fața în cele două părți ale gurii. Se domoli și răspunse cu nepăsare :

— Și ?... Acum știi ?

— Nu. Dar am să aflu. Dacă nu aflu eu, află legea.

— Mitroiu ?

— Nu te bucura. Sînt alții mai mari ca el.

— Doamnă !
— Așa da ! Imi place cum sună vorba asta.
— Doamnă, nu te băga în treburile astea.
— Pe cine ții ascuns în magazie ?
— Un popă, doamnă. Un popă fugărit de comuniști.
— Ce-au comuniștii cu el ?
— Ii popă catolic, doamnă, vor să-l bage la închisoare.
— De ce să-l bage ? Poate că merită...

— Nu merită, doamnă. E cinstit. Jur că e cinstit. Mi-e rudă de departe. Il țin încă o săptămînă și apoi...

— Și apoi ?

— Se va întoarce în satul lui.

— Așa ? se miră Bătrîna cu naivitate. Se va întoarce în satul lui. Asta, rîse ea, după ce va face o vizită „dincolo".

— Nu, doamnă. Mă jur pe crucea mea că-i adevărat.

— Lasă, Odolene, nu jura. Cunosc eu jurămînțile astea. Ce-ai zice să te denunț ?

— Doamnă, bîigui Odoleanu, uite, îți dau asta, numai să taci. Deschise cu gesturi febrile servieta și scoase potirul acela de argint, cu montură de pietre prețioase, și i-l vîrî cu de-a sila în mîini.

Ea îl luase atunci, dar nu pentru că o tenta ácest obiect bisericesc, ci pentru a-i servi mai tîrziu drept instrument de șantaj și dovadă.

Acum, rememorînd toate aceste întîmplări petrecute nu prea de mult, Bătrîna zîmbi cu răutate, știind că Odoleanu, fricos cum este, după discuția avută, îl va avertiza pe Broscoiul.

Asta și urmărise. Să-i amintească celuilalt că ea există și că-l pîndește încă și-l va pîndi atîta vreme cît or sluji-o anii și puterile.

Pînă cînd într-o zi...

Se reculese din visare și trecu în prăvălie, așezîndu-se la tejghea, ca de obicei, privind în stradă și răspunzînd la saluturi.

Ochii ei străbăteau departe pe fîșia drumului ce curgea către întinsul pustei, drumul acela pe care în amurg trebuia să vină Alimandru, la chemarea ei, și ea îl aștepta cu nerăbdare și dragoste.

CAPITOLUL 8

ALIMANDRU TRECEA PRIN MIJLOcul satului încet, fără să se grăbească, mișcîndu-și cu nepăsare mîna dreaptă într-un fel de legănare leneșă și indiferentă, pe cînd cealaltă o ținea vîrîtă adînc în buzunarul unei scurte de piele. Era îmbrăcat ca un orășean, cu hainele în așa fel croite încît să-i pună în valoare trupul mlădios și voinic. Purta pantaloni de călărie strînși pe pulpă, vîrîți în cizme înalte, despicate lateral și închise cu șireturi de piele, cămașă albă de in deschisă la gît, lăsînd să i se vadă pieptul bronzat, pe care strălucea o cruce de aur. O curea lată, bătută în ținte strălucitoare, îi marca talia subțire. Nu purta nimic pe cap, și părul scurt și țepos dădea chipului brăzdat de cute adînci o anume notă de tinerețe. Era unul dintre acei oameni despre care nu poți spune cu precizie cîți ani are. Pe fața prelungă, cu pomeții obrajilor proeminenți, singurul lui ochi clipea viu și albastru alături de fîșia neagră de catifea ce-i traversa fruntea, acoperindu-i orbita goală.

Bandajul acesta, tăindu-i parcă obrazul cu umbrele sale, îl făcea și mai atrăgător și mai misterios. Era în mișcările lui un fel de calm controlat, ceva din lenea orientalilor i se imprimase în gesturi, deși, în ciuda

aparenţelor. era iute la mînie şi sîngele lui de corcitură se aprindea la cea mai mică scînteie. Mergea agale, schiţînd din cînd în cînd cîte-un gest de salut. Ascunse după perdele, femeile îl priveau curioase, îl doreau în secret, măsurîndu-i statura înaltă şi mersul acela de om căruia nu-i pasă de nimeni şi de nimic. Se zvonea despre el că e credincios soţici, femeia pe care nimeni n-o văzuse vreodată, şi nici o văduvă nu se putea lăuda să-l fi simţit noaptea alături, în aşternut. Din pricina aceasta femeile şi fetele îl doreau, aţîţate de nepăsarea lui. Se zicea că sora Broscoiului, Rusalina, care îngropase cu dragostea ei cîţiva bărbaţi, i s-ar fi arătat noaptea, goală-goluţă, pe malul apei, la ceasul cînd Alimandru călărea către hodaia din pustă. El, cică, s-ar fi oprit fără să descalece, privind-o cu curiozitate şi mirare.

Văduva, deşăntată şi cu sîngele aprins de poftе, i-ar fi prins calul de frîu, dar, văzîndu-l netulburat, încremenit în şa, i-a strigat că nu e bărbat şi că el, Alimandru, nu are ce-i trebuie unei femei. Alimandru a rîs cu poftă, în timp ce ea tremura ca apucată de friguri, a înlăturat-o din drum şi s-a îndepărtat nepăsător.

După această întîmplare povestită fără ruşine, Rusalina jură pe sfîntul prapure că Alimandru nu poate să fie bărbat, ci un biet fătălău pedepsit pentru păcatele lui. Vestea făcu înconjurul satului, şi cînd cineva îi spuse în glumă cele ce se povesteau pe seama lui, Alimandru rîse întîi, apoi se posomorî brusc şi plecă fără nici o vorbă. După cîteva zile, bătu noaptea la fereastra văduvei, şi cînd aceasta îl primi în casă, răpusă de emoţie şi bucurie, el porunci să stingă lampa. Ea se supuse tremurînd şi se întinse fără ruşine pe pat aşteptînd. Auzi foşnetul hainelor, simţi în nări miros aţîţător de bărbat. Chicoti încet, scîncind parcă, chemînd umbra din întunericul

camerei. I se păru că-l aude apropiindu-se și auzi vocea lui puțin răgușită ordonîndu-i :

— Aprinde lampa, muiere !

Scăpără chibritul, aprinse lampa și ridică fitilul, privind cu oarecare sfială spre locul unde-i bănuia prezența. Îl văzu stînd aproape de ușă, cu mîinile strînse cruce pe piept. Văduva țipă, prefăcîndu-se rușinată la vederea trupului gol.

— Am ce-mi trebuiește, sau nu ? o întrebă el rîzînd ușor iritat.

Ea îl cercetă fascinată, privind jocul de umbre și lumini ce-i șerpuiau pe trupul puternic, se apropie de el și vru să îngenuncheze și să-l mîngîie. Alimandru o opri și-i porunci cu glas tăios să stingă lampa.

În timp ce se îmbrăca, o întrebă din întuneric :

— Este, nu-i așa ? Numai că ce e nu-i pentru fine...

Plecă apoi mistuindu-se în noaptea tristă, lăsînd-o să zacă năucită în patul care ardea sub ea ca un cuptor încins.

După această întîmplare, toată suflarea muierească a satului a aflat cum arăta gol, la lumina lămpii, Alimandru.

Fu rîndul femeilor să se întrebe ce fel de nevastă are și înclinară să creadă că trebuie să fie numai o vrăjitoare care-i face farmece și-i suflă de dragoste în tăciuni stinși.

Ar fi dat luni din viața lor s-o poată zări măcar în treacăt pe această arătare stranie și nevăzută, al cărei chip nu-l cercetase nimeni și despre care Alimandru nu vorbea niciodată nimănui.

...Alimandru trecea prin mijlocul satului, nepăsător și lenes, conștient de curiozitatea pe care o stîrnea prezența lui, și simțea în trup o neascunsă nerăbdare la gîndul că o va revedea pe Bătrînă. Niciodată în viața lui aspră și bărbătească nu simțise o mai puternică dragoste decît acum pentru femeia aceasta cu nervi de bărbat, care-și

apăra puiul ca o lupoaică. Avea față de ea un respect vecin cu divinizarea și nu putea uita că datorită ei i se scurtaseră zilele de temniță. Își amintea mereu ochii aceia diabolici, aprinși de necurmată mînie, tăria ei și hotărîrea de neclintit pentru pedepsirea Broscoiului. Forța aceasta îl pătrunse ca un fluid necunoscut, molipsindu-l, făcîndu-l să-și reîmprospăteze ura măcinată în nopțile în care se plimba în aerul muced al celulei. Ea devenise, cu timpul, mama nopților de veghe, cînd rătăcea însingurat pe malurile apei neclintite, privind cum se aruncă peștii spre lumina de mercur a lunii.

Era aproape de casa Bătrînei, cînd îl văzu venind pe Mitroiu, șeful de post, și i se făcu deodată milă de figura sa încruntată, de trupul deșirat și osos, care, cu o chemare a datoriei ce-o au doar debilii mintali, îi jurase în atîtea rînduri pierzania. „De ce oare, gîndea Alimandru, majurul ăsta, căruia nu i-am făcut niciodată nimic, se încruntă cînd mă vede ? E prost și sărac, o duce greu cu solda lui de... căprar și, totuși, cînd am vrut, din milă, să-i dau cîteva miare, din milă, nu ca să tacă, era gata-gata să mă împuște.

Al dracului cum i se potrivește proverbul cu capra și cu coada !“

Mitroiu venea spre el privindu-l bănuitor și trase instinctiv piedica puștii, potrivindu-și cureaua pe umeri. Îl vedea cum pășește mîndru și calm, și toată ura lui de om păcălit în atîtea rînduri îi răscoli sîngele. Simți că se sufocă de ciudă și strînse cu înverșunare cureaua carabinei. „Dumnezeul cui l-a botezat în lumea asta ! Îl împușc într-o zi ca pe un cîine, aici, în mijlocul satului, drept în gură îl împușc, acolo între dinții lui albi, să i se facă limba grea și să nu mai poată rîde, hoțul și țiganul dracului !“

— Salut, don șef !

Alimandru, oprit în fața lui, rîdea, dezvelindu-și dinții puternici și sănătoși cu o bucurie sinceră.

Plutonierul oftă adînc, se întunecă la chip și slobozi mîna de pe cureaua carabinei, să nu intre în păcat.

— Cald, domnule, al dracului de cald, constată Alimandru.

— Ce cauți în sat ? întrebă plutonierul.

— Pe căldura asta, cel mai bun lucru e să bagi o sticlă de vin în fîntînă și să aștepți pînă se crapă. Apoi...

— Ce cauți în sat ? se încăpățînă plutonierul.

— La birt. Am venit la birt, don șef. Azi e ziua mea. Sfîntul Alimandru, rîse el. Fac cinste. Ce bei, don șef ?

— Plătește cui ai mai plătit ! Să nu mă iei cu de-astea, că te achit aici, în mijlocul drumului. Uite, asta mi-e crucea !

Alimandru îl privi amuzat și răspunse indiferent .

— Nu te prosti, Mitroiule, nu te prosti. că-ți cîrpesc una peste obraz și-ți iau pușca. Pe mine nu mă sperii, mă ! Rîse ca și cum ar fi spus o glumă bună și preciză : Să-mi dai pace astăzi, că de nu, te degradez...

— Nu te-ntrece... Nu te-ntrece cu gluma, că eu rabd cît rabd și într-o zi te bag în morminți. Stai dracului în pustă și vezi de viței tăi !

— Nu-i bine, Mitroiule, suspină Alimandru, compătimindu-l, nu-i bine că-ți faci sînge rău de pomană. Ești mai bătrîn ca mine și azi-mîine vine unul și-ți ia locul. O să te necăjești destul cu pensia ta de majur. Nu-ți fă nervi și pentru mine...

— Ce cauți în sat ? repetă Mitroiu cu încăpățînare, negăsind altceva mai bun de întrebat.

— Gata ! Bună seara, don șef ! N-avem ce vorbi. Ți-am spus, nu mă crezi. Nu-ți spun, tot nu mă crezi. Așa că ce mai...

Îi salută milităreşte şi, trecînd pe lîngă el, rise încetişor, din gît. Ca şi cum ar fi uitat un lucru extrem de important, se opri, scoase pachetul de „Plugar“ şi-l pofti :

— Ia o ţigară, Mitroiule, face bine la nervi.

Plutonierul vru să-l înjure, să se răstească la el, dar ştia că sînt priviţi şi că, oricum, nu trebuie să se arate slab în faţa oamenilor.

Întinse mîna, luă ţigara oferită şi, în timp ce-o aprindea de la chistocul celuilalt, murmură printre buze :

— Nu-mi scapi, Alimandre, nu-mi scapi nici dac-ar fi să te bagi în gaură de şarpe.

— Bun, don şef ! aprobă cu glas tare Alimandru. Bun de tot !

Rîse de parc-ar fi auzit o glumă grozavă, apoi îl bătu pe umăr cu familiaritate şi se depărtă cu acelaşi mers leneş. În drum spre casa Bătrînei se mai întoarse de cîteva ori făcîndu-i bezele, rîzînd, dezvelindu-şi dinţii albi şi puternici.

Alimandru păşi în cîrciumă, şi cei dinăuntru îl priviră buimăciţi, cu curiozitate şi oarecare respect. El salută cu voce tare şi căută un loc liber. Prin perdeaua de fum înecăcios care plutea în aerul închis, în lumina puţină a amurgului, zări chipul de ceară al ofticosului şi auzi vocea lui hîrşîită :

— Servus, ţigane !

Era o îndrăzneală de nebun şi nimeni din cei prezenţi n-ar fi rostit asemenea vorbe nici mort. Dar Mara, ofticosul, ştia că Alimandru are pentru el o slăbiciune inexplicabilă şi cu răutatea celor aflaţi cu un picior în groapă îl provoca de fiecare dată, adresîndu-i în public tot felul de insulte.

Alimandru păşi cu mîna întinsă spre el şi răspunse cu bunăvoinţă :

— Servus, cantore !

Ofticosul se ridică firav și mic, cu pieptul scobit, și avu o clipă de ezitare.

Intinse mîna făcînd o figură de copil supărat și îi făcu loc să șadă. Alimandru îi simți palma fierbinte, umedă și lipicioasă, se uită la ochii lui de un albastru-spălăcit, ochi de gîscă moartă, pe care se lipise parcă un abur de agonie, și-l cuprinse mila.

— De ce stai, cantore, în birt, în împuțeală și fum ? Ți-am spus să vii la mine la hodaie. Stai, mă, la aer curat, limpede și rece ca apa de izvor. Îți unge gîtul. Bei, mă, lapte în fiecare dimineață, lapte proaspăt, cu spuma de un deget, și asculți cum cîntă ciocîrlanii.

Ofticosul tuși iar, înăbușindu-se. Se opri deodată, silindu-se să vorbească :

— Aer îmi dai, lapte îmi dai, ciocîrlani îmi dai... Făcu o pauză, răsuflînd și înghițind de cîteva ori în sec. Da' pe nevastă-ta mi-o dai, țigane ?

Rîse, așteptînd efectul vorbelor sale, dar în cîrciumă se lăsă o tăcere grea, sticloasă. Alimandru înțepeni, obrazul i se goli de sînge și-i deveni alb ca și al ofticosului. Intinse mîna, prinse un pahar și-l duse la gură, bînd îndelung.

— Cantore, vorbi Alimandru ca din mormînt, ce vrei să bei ?

— De ce nu-mi răspunzi, țigane ? Mi-o dai sau nu ?... Am auzit că-i frumoasă ca Maica Precista !

— Te-am întrebat ce bei, cantore, repetă Alimandru și strînse fălcile, făcînd să-i joace sub piele mușchii maxilarelor.

— Să mi-o dai dacă nu te temi, continuă urlînd ofticosul.

Tăcu deodată, speriat de propria-i îndrăzneală, și începu să plîngă în hohote. Din ochii lui spălăciți nu ieșea însă nici o lacrimă.

Pieptul i se mișca cuprins de spasme și obrazul i se boți ca și cum ar fi fost de gumă.

Alimandru întinse palma lui mare și lată și începu să-l mîngîie ca pe un prunc. Se întoarse apoi către cei din jur și ceru cu glas ostenit :

— Cereți, mă, de băut. Fac cinste !

Ofticosul își propti capul de masă, legănîndu-l în dreapta și-n stînga, gemînd înăbușit. Îi era rușine de slăbiciunea lui, de răutatea care-l făcea să rostească asemenea vorbe nesăbuite, dar nu putea suporta gîndul că ajunsese de mila lumii și că din pricina asta tot ce face și spune i se trece cu vederea. Aștepta moartea ca pe o ușurare, ca pe un ultim gînd al vieții sale, dar ea nu venea. Se săturase de el, de tusea aceea care-i pisa plămînii milimetru cu milimetru, îi golea oasele, și de boala care se cuibărise în pieptul lui ca o ființă vie. De ani de zile se chinuia astfel, și în tot acest răstimp nu făcuse altceva decît să joace șah și să cînte la vioară. Cînta frumos și trist romanțe și hore tărăgănate, uneori și de joc, și atunci chipul lui alb ca hîrtia, culcat pe lemnul înnegrit de vreme, devenea frumos și liniștit.

Degetele nefiresc de lungi, cu unghiile rotunde și boante, cu pielea ca pergamentul, se încolăceau în jurul gîtului viorii, se plimbau în sus și-n jos cu mișcări lenețe, ca niște enorme picioare de păianjen tremurînd în spasmele morții.

In fiecare an, de Paști, ofticosul se scula imediat după miezul nopții, se bărbierea cu atenție în fața oglinzii și pornea spre biserică.

O dată pe an se simțea sănătos și puternic, ca și cum o forță nevăzută l-ar fi înzdrăvenit brusc, nu mai tușea, nici nu se sufoca, și după terminarea slujbei, se urca în balconul bisericii și cînta cu vocea lui plăcută de tenor,

în aerul îmbîcsit de tămîie şi fum de lumînări : „Hristos a înviat !“

Alimandru scoase portofelul de piele, lăsă să cadă pe masă cîteva bancnote albastre şi bătu uşor din palme. Şi atunci, în uşa unei încăperi despărţite de restul cîrciumii prin leaţuri de lemn, se arătă ca o umbră, tăcută şi înaltă, cu surîsul acela misterios întipărit pe faţă, Bătrîna. Îşi plimbă ochii mari peste capetele celor prezenţi, şi cînd îl văzu pe Alimandru, îşi dezveli dinţii de lupoaică într-un surîs de bucurie. El se ridică în picioare, veni spre ea, îi dădu mîna şi rămase multă vreme astfel, într-un fel de aşteptare mută şi smerită.

CAPITOLUL 9

BĂTRÎNA INTRĂ ÎN CAMERA ÎNAintea lui, străbătu dormitorul celor tineri grăbindu-se parcă, silindu-se să nu privească în lături, acolo, pe pereţii încărcaţi de fotografiile lui Simeon. Alimandru înţelese spaima ei, îi simţi durerea şi neliniştea răzbind spre el ca un fluid şi călcă la fel de iute, cu paşi ţepeni, în urmă-i.

Ajunse în camera în care intrase de multe ori, se aşează moale pe unul din scaunele din preajma mesei, rămînînd tăcut, privind ţintă oglinda aceea cu rama ovală, mare cît un stat de om, în mijlocul căreia se căsca o spărtură mică, dar adîncă. Bătrîna nu-l băgă în seamă cîteva momente. Căuta ceva în scrinul în care-şi ţinea hainele de moarte, scrisorile lui Simeon şi romul preparat de ea şi murmura un cîntec ciudat, sunînd ca o litanie sau ca un bocet.

Alimandru îşi întinse picioarele lungi încălţate cu cizme înalte, oftă mulţumit, răcorit de penumbra lămpii cu

abajur, și-și desfău bandajul negru de pe ochiul scurs. Întoarse capul încet, parcă cu teamă, spre albul oglinzii și se privi. Văzu gaura neagră cu margini roșietice, locul în care sclipise odinioară celălalt ochi al său, pierdut din vina Broscoiului în noaptea aceea de toamnă, cînd călărise ca un nebun prin întuneric, simțind cum se clatină la fiecare mișcare în palma cu care-și apăsase orbita ceva ca un gălbenuș de ou crud.

Se strîmbă schimonosindu-și obrazul și cu o mișcare iute își trase bandajul la loc.

Acum, chipul său părea mai puțin fioros, mai blînd, blajin chiar, cu o undă de tristețe coborînd în cele două părți ale nasului spre gură. Se răsuci în scaun și întrebă fără inflexiuni, cu o nepăsare politicoasă și cu un interes inutil :

— Doamnă, ce vești mai aveți de la Simeon ? Mai scrie ?

Era în tonul întrebării sale un aer abia simțit de milă amestecată cu duioșie și nimeni în afara Bătrînei nu pricepea sensul real al vorbelor sale. Ea însă înțelegea nuanța secretă a sunetelor, dar nu-i păsa și se făcea că nu înțelege. O privi cu coada ochiului, căutînd să-i surprindă o tresărire, dar spatele Bătrînei rămase neclintit, mîna doar, mîna ei lungă și osoasă se opri pentru o clipă în aer.

Alimandru nu văzu. Așteptă răspunsul ei și, fiindcă nu venea, își justifică interesul :

— Am auzit că s-or întors mulți prizonieri de acolo de unde or fost. Is grași și sănătoși. Eu cred că trebuie să pice și Simeon.

La ultimele cuvinte, Bătrîna se întoarse deodată și se uită la el cu una din acele priviri pe care i le cunoștea. Nu zise nimic. Puse doar o sticlă cu rom pe masă, se așeză departe de bătaia lămpii și-i făcu semn să servească. Apoi începu să vorbească cu voce egală și stinsă, ușor

obosită, un fel de murmur cu vorbele rostogolite frumos, calme și așezate ca niște cărămizi :

— Pruncu îi bine și scrie. Numai Dumnezeu știe cînd vine. Dumnezeu și soarta. Săptămîna asta mi-o scris o scrisoare tare lungă.

Alimandru se prefăcu interesat, deși știa că totul e minciună. Nu-i scria Simeon, erau scrisorile ei puse la oraș și primite tot de ea cu sufletul strîns și cu inima îndurerată.

— ...dar, pînă atunci, continuă Bătrîna, Broscoiul trebuie gătat. Înțelegi-mă, Alimandre ? șuieră ea aplecîndu-se.

— Înțeleg, doamnă, sublinie el.

— El mi-o dus pruncul la război, el, cu porcul de Odoleanu, și io nu pot să uit asta. Și ție, știi tu mai bine ca mine, ți-o mîncat cele mai frumoase zile. Ochiul tot ei trebuie să ți-l plătească și nu-s bani în lume cu care să cumperi așa ceva.

— Nu-s ! constată Alimandru cu voce seacă.

— Îl vreau gătat odată pentru că el mă vrea gătată pe mine și pe pruncu meu, să pună mîna pe cooperativă și pe casă. Dar... ține minte ce-ți spun, că de mîna mea moare, dacă altfel, cu legea, nu se poate. Mai am puteri încă în mîinile astea și nu mă grăbesc.

— Îi greu de prins, doamnă. El îi ca vulpea. Viclean și bănuitor. De cînd m-am rupt de necurățeniile lui, nu mai știu cum lucrează. Poate că nici nu mai trece pe nimeni. Și apoi îi greu de aflat cînd și mai ales pe unde... Mie nu-mi mai spune...

— Te cred că nu-ți mai spune. Mai ales că...

Bătrîna nu termină fraza. Rîse ușor, ascunzînd parcă ceva.

— ...mai ales acum cînd ce ? se interesă Alimandru.

— Prostii, se prefăcu Bătrîna. Am auzit că se interesează mult de voi.

— De noi ? Cum adică ?

— Vreau să zic de familia ta.

Alimandru tresări încet, încordîndu-se. Nările palpitară iute de cîteva ori şi un muşchi îi jucă scurt sub ochi.

Rosti înăbuşit, cu aparentă nepăsare :

— Ce-are el cu familia mea ? Nici n-o cunoaşte.

— Poate că nu, admise Bătrîna, poate că da...

— Nu, doamnă, n-o cunoaşte. Pe Ea n-a văzut-o nimeni. Nici chiar dumneata, care-mi eşti ca o mamă, n-ai văzut-o.

— Şi dacă te caută, sondă Bătrîna, într-o zi cînd eşti plecat la tîrg ?

— Ar fi sfîrşitul lui, doamnă, rosti calm Alimandru. Dacă-l prind, îl omor ca pe-un cîine.

Bătrîna rămase impasibilă. Un gînd scurt, ca o flacără fierbinte, îi străbătu creierul. Rîse.

— Glumeam, Alimandre... Nu ştii de glumă ?

— Eu cu lucruri de astea nu glumesc. Spuneţi mai bine ce şi cum v-aţi gîndit.

— M-am gîndit să facem o partidă de cărţi. N-am mai făcut de multă vreme.

— Partidă de cărţi ?... Cu cine ?

— Apăi, să zicem : tu unul, Odoleanu al doilea, Broscoiul al treilea şi, dacă n-ai nimic în contră, eu.

— Ţi s-o făcut dor de ei ?...

— Tare !

— Facem pe mulţi bani ?

— Nu-i musai. Îi lăsăm să cîştige. Tot ce pierzi îţi dau io.

— De ce ?

— Prietenii se fac cu bani şi se strică cînd nu mai ai bani.

— Înțeleg, zise Alimandru.

— Am un vin bun, adus de la Șiria. Amar ca vișina putredă și roșu ca sîngele. Cînd se suie la cap, îți dezleagă limba ca pe-un cîine din lanț.

— Înțeleg, repetă Alimandru.

— ...și cînd se suie vinul la cap, bărbații încep să vorbească spurcăciuni și să spună de toate, atunci îi omu cu limba pe inimă. Și femeile trebuie să ostenească. Și atunci ele merg să se culce pă strojac și vă lasă pe voi să vorbiți ce vreți și să beți vinul cel roșu ca sîngele. Să vorbiți și să ascultați cum cîntă Mara hăpticașul din diblă și din plămînul care i-a mai rămas. Cîntă cu jale și mișcă inima. Se dezleagă limbile și vine vorba de muieri. Or să vorbească ei despre ale lor și poate tu despre...

— Mai departe, doamnă zise Alimandru, mai departe.

— Și după muieri, vine musai vorba despre bani. Tu știi cum face Broscoiul bani. Poate că are nevoie de tine. Te faci, dacă vrei, frate cu dracul pînă treci puntea. Și pe punte... îl lași și te-ntorci în drumul tău.

— Cîți ani îi dă dacă-l prinde trecînd granița ?

— După legile astea noi, destui. Vreo douăzeci de temniță grea.

— Destui, aprecie Alimandru. Dar dacă nu-și dezleagă limba ?

— Atunci, se posomorî Bătrîna, va trebui să mă gîndesc la altceva. Rămase o clipă cu ochii pironiți în podea, după care îi ridică grei, plumbuiți dar scăpărători, și-i propti de gîtul sticlei cu rom.

Alimandru înțelese aluzia și dădu brusc capul pe spate, ferindu-se.

— Nu te speria. Îi curat. Nici nu mă gîndeam la asta. Cîinele care-o simțit odată lanțul nu mai bagă capu-n el. Poate în altul.

— Da, poate în altul, acceptă Alimandru și se ridică. Atunci dară, doamnă, pe cînd partida ?

— Apăi să zicem pe simbătă...

— Bun, sublinie el, că-i loc de dormit a doua zi pînă ies oamenii de la biserică. Dădu să iasă, dar se opri : În seara asta aș vrea să fac cinste. Pot sta pînă după miezu nopții ?

— Cum nu, mai întrebi ?

— Mara poate să cînte, nu ?

— Dacă vrea.

— Mulțam, doamnă, zise el simplu și ieși din cameră plimbîndu-și umbra înaltă pe pereți.

CAPITOLUL 10

ALIMANDRU SE ÎNTOARSE ÎN CÎRciumă senin, vesel chiar, privi în jur, căutînd să recunoască chipurile prin fumul gros de țigară ce plutea nemișcat în aerul lînced, fără să-i pese de privirile iscoditoare, și îndemnă cu glas blînd pe Mara :

— Cantore, zî, mă, doina aceea cu banii... Te rog io să mi-o cînți, că o trăgăni frumos ca un înger.

Mara se strîmbă, încercînd să rîdă, și, cu mintea înfășurată de aburii băuturii, strigă, sfidînd a doua oară mîndria celuilalt :

— Da-mi dai, mă, pe nevastă-ta ?

— Ți-o dau, răspunse Alimandru cu un fel de milă amestecată cu dispreț. Ție ți-o dau, cantore, că nu mi-e frică.

Se auziră cîteva rîsete groase, iceni unul batjocoritor în colțul ferit de lumină, dar Alimandru nu băgă în seamă nimic. I se făcuse dor de chef și de cîntece și știa

că cei din jurul lui nu sînt suflete rele, necăjite numai și întărîtate de alcool.

Comandă iar de băut pentru toată lumea și ceru să i se aducă cantorului vioara, pe care acesta o ținea la circiumă de frică să n-o spargă întorcîndu-se noaptea cu pași împleticiți spre casă.

Și Mara începu deodată cu glas subțire, ușor răgușit de băutură, cîntecul acela de pahar :

Banii, banii...
Banii nu se fac așa,
Stînd în cîrciumă și-a bea, mă !
Banii se fac la pădure,
Din firez și din secure,
Banii, banii, mă...

Alimandru se așează nu departe de el și-l asculta cu obrazul înseninat. Cînd se termină melodia, ridică paharul și ciocni simbolic cu toată lumea. Mara puse vioara sub barbă, își aplecă capul deasupra ei și începu s-o acordeze cu atenție. Cînd i se păru că sună frumos, trase o dată cu arcușul pe toate corzile, ridică cu o mișcare avîntată capul și începu să cînte un cîntec de joc iute, sacadat, care se risipi în cîrciumă ca o ploaie răcoroasă și descreți frunțile.

De undeva, din penumbra odăii, se desprinse un *ins* mărunțel, cu turul pantalonilor atingînd podeaua, și după ce-și ridică o curea imaginară, începu să joace pe loc, de unul singur, mișcînd scurt din cap și bătînd din palme domolit deocamdată, chiuind din cînd în cînd. Alături de Mara se așeză un altul, care-și umflase obrazul drept și slobozea sunete grave de contrabas, punctînd melodia.

Încet, o voioșie secretă le cuprinse mințile, și picioarele începură să bată iute podeaua. Lampa agățată în tavanul scund începu să se legene ușor deasupra capului

celui care juca acum cu o repeziciune uimitoare, atingînd podeaua cu vîrful degetelor sale crăpate de sudoare, ca și cum ar fi călcat pe jar, în timp ce mîinile i se roteau deasupra capului ca două crengi de copac sucite și noduroase. Începură chiuiturile :

Cîtu-i fata de micuță,
Fură banii din olcuță
Și-i duce la hididiș,
Să o joace pe furiș.

Din celălalt colț se auzi o voce ascuțită de scapet :

Nici acela nu-i ficior
Care n-are la picior
Trei cuțite și-un pistol
Și-o iagă de monopol.

Mărunțelul juca acum cu capul dat pe spate, privind fix undeva în aerul gros, cu obrazul leoarcă de sudoarea ce se prelingea încet spre gîtul cu vinele umflate de efort :

„Ce te-mpiedici, mă, măgar,
Strigă popa din altar.
Măgăriță-i fata ta,
Că ea mi-o pus piedica.”

Auzind înțepătura, dansatorul aplecă brusc capul pe-o parte și începu și el să chiuie cu un soi de disperare veselă :

Hei, lic și iar lic,
Nu mi-o mai rămas nimic,
Numa' pielea pe buric,
Hei, lic și iar lic.

În mijlocul larmei ce se înteţea din ce în ce, uşa se deschise, lăsînd să năvălească în cîrciumă un val de aer proaspăt. Capetele se întoarseră, să deslușească pe întîrziatul vizitator ; mărunţelul se opri ca paralizat într-o nemişcare caraghioasă, și Alimandru avu sub ochiul sănătos o zvîcnire iute, neobservată. În ușă, cu ochii strînși, stătea Broscoiul, și în spatele lui, cu pipa între dinţi, elegant și cherchelit, vameșul Odoleanu. O clipă liniștea pluti grea și periculoasă. Broscoiul se încruntă mîndru și puse mîna pe umărul lui Odoleanu. Și atunci, rîzînd cu toţi dinţii săi albi, Alimandru strigă cu veselie :

— Servus, Moșoarcă, și înaintă cu pași mari spre el, întinzîndu-i mîna.

Celălalt rămase surprins de această atitudine neașteptată, ezită o clipă și întinse mîna, zîmbind fals :

— Servus !

— Vă salut, domnu vameș, se aplecă cu o ușoară ironie Alimandru.

— Hai să te ţuc, se entuziasmă vameșul cherchelit și se ridică pe vîrfuri.

Alimandru se aplecă și, odată cu sărutul cleios, primi în faţă duhoarea grea de tescovină și tutun de pipă.

Oamenii începură să rîdă înveseliţi, o piatră li se ridicase de pe inimă, știind că lucrurile ar fi putut lua o altă întorsătură.

— Poftiţi ! îi îmbie Alimandru și-i invită la masa lui.

Cei doi se așezară ; unul în dreapta, altul în stînga, încadrîndu-l pe Alimandru, care răsărea peste ei depășindu-i cu un cap.

— Hristos între cei doi tîlhari ! zbieră Mara, apucat de viziuni biblice.

— Și tu eşti Iuda ! replică Alimandru, ca să schimbe vorba.

— Adevăr grăiesc ţie că te vei lepăda de mine cu sărutarea mincinoasă, continuă Mara.

— Taci, cantore, porunci Alimandru sever, neplăcîndu-i gluma. Taci şi cîntă ce ţi se comandă. Se întoarse apoi politicos spre vameş : Ce cîntare vi-e mai dragă, domnule Odoleanu ?

Vameşul, imbecilizat de băutură, clipi des din ochii fără gene şi se ridică spre urechea lui, şoptind iute ceva.

Alimandru asculta zîmbind, dînd dezaprobator din cap :

— Nu, nu asta, că-i prea porcoasă şi sînt şi femei aici. Alta.

— Cîntă atunci... ZARAZA, zise el. Asta s-o cînţi.

Mara începu încurcînd cuvintele, dar nimeni nu băgă de seamă. Moşoarcă se întoarse spre Alimandru şi-l întrebă prietenos :

— Ce mai faci ? Cum merge treaba cu viţeii

— Prima ! răspunse acesta. Merge. Cînd îi duc la contract, bag în ei porumb amestecat cu făină, să fie mai grei la cîntar.

— Al dracului, exclamă admirativ Broscoiul, eşti şmecher !

— Am avut de la cine învăţa.

— Ai ! zise scurt celălalt fără să se supere.

— Şi tu ? Cum merge cu... şparga ? folosi Alimandru termenul cu care denumeau contrabandiştii graniţa.

— Gata ! Cruce, rosti convins Broscoiul. Pericol mare. Flender îi cu ochii pă mine.

— Ce-are Flender cu asta ?

— Păi cum ce are ? Nu-i şeful comuniştilor ?

— Şi dacă ?

— Şi dacă ! îl imită celălalt. Mitroiu se teme de el. Asta-i.

— Am auzit că vameșul iese-n pensie. Dreptu-i ?

— Nu știu.

— Dacă pune pă unul mai al dracului în loc, te-ai ars...

— Îți răcești gura degeaba. Ți-am spus : cruce și gata ! Ce-a fost a fost. Am alte planuri.

— Comerțul ?

— Poate, rosti într-o doară Broscoiul. Te-a pus baba să mă tragi de limbă ?

— Ia seama ce spui, zise Alimandru întunecat.

Broscoiul îl bătu amical pe umăr și se aplecă spre urechea lui :

— Ce mai știe de prune ?

— Zice că-i sănătos și că trebuie să vină.

— Sănătos, repetă Broscoiul. Poate.

Văzînd apoi pe Parasca trecînd prin circiumă, cu băutură, îi făcu semn cu cotul.

— Și ea îi sănătoasă. Prea sănătoasă chiar. Ce zici ?

— Ce să zic ?

— Nu-ți place ?

— Nu !

— Sigur că nu. Știu eu de ce nu. Ai tu acasă ceva extra.

— De unde știi că-i extra ? întrebă Alimandru, și deodată-i veniră în minte cuvintele Bătrînei.

— Așa se vorbește. Și-apoi, dacă nu vrei s-o arăți nimănui, înseamnă ori că-i prea frumoasă ori...

— Ori ce ?

— Nimic. Hai mai bine să bem.

În aceeași clipă, ca și cum ar fi auzit cuvintele Broscoiului, Parasca se apropie de masa lor cu ochii în pămînt și le puse dinainte o sticlă plină cu rom. Broscoiul o privi cu ochi lacomi și șopti încet, pofticios :

— Puiculiță...

Alimandru se întoarse, simțind în spate prezența Bătrînei.

Îi văzu ochii diabolici, arzînd halucinați printre leațurile separeului în care se ținea băutura, și i se făcu deodată frig. Se întoarse spre vameș și-l prinse de braț, trăgîndu-l lîngă Broscoi.

El se așeză lîngă Mara și începu să cînte cu fața întoarsă spre Bătrînă :

Doamne, negri mai sînt munții,
Doamne, negri mai sînt munții
Toamna, cînd se duc recruții, dorule !

Parasca turnă în pahare mari și Broscoiul puse mîna pe unul ridicîndu-l. Îl căută pe Alimandru. Acesta îi făcu semn să-l lase.

Atunci întinse vameșului celălalt pahar și ciocni. Parasca rîse chinuit, ca la comandă, privind furiș spre separeu. Broscoiul se înveseli și dădu paharul peste cap. Vameșul încercă să-l imite, dar jumătate din băutură i se scurse pe cămașă, înroșind-o.

Alimandru se opri brusc din cîntat și ceru Broscoiului să cînte și el ceva. Acesta se ridică în picioare, cu paharul în mînă, și începu să urle cu ostentație spre camerele Bătrînei :

Ecaterino, vedea-te-aș moartă,
Cu dric la poartă
Și cai mascați !

Bătrîna se arătă surîzînd în ușa separeului și aplecă ușor capul dînd „bună seara". Broscoiul se opri brusc.

— Zi mai departe ! Îi frumos, îl invită ea.

Dar Broscoiul nu mai cîntă. Se posomorî deodată și ceru plata.

— Astăzi plătesc eu, precizează Alimandru.

— Tu ? Poftim ! Vîrî mîna în buzunar, scoase un pumn de bancnote mototolite şi le aruncă pe masă. Alimandru rîse. Muşchiul îi tresări iar sub ochiul sănătos. Le strînse cu o singură mişcare, ascunzîndu-le în mîna lui mare şi păroasă :

— Mulţam !

Broscoiul îl prinse de umăr pe vameş şi ieşi împletindu-se fără să salute. Alimandru desfăcu palma şi chemă pe cel care jucase :

— Ia-i, mă, îl îndemnă el. Să-ţi cumperi încălţări.

În timp ce întindea celuilalt banii, se gîndea la pata aceea de pe cămaşa vameşului văzută de aproape la plecare. Locul se înnegrise încet, ca şi cum pînza ar fi fost arsă cu un fier înroşit. Bătrîna îi pricepu gîndul şi coborî pleoapele grele ca plumbul peste ochii ei care acum îşi domoliseră arderea.

Şi Alimandru simţi iar că i se face frig şi rămase multă vreme privind în gol, fără să vadă că oamenii părăseau cîrciuma unul cîte unul, păşind pe două cărări. Într-un tîrziu ceru să i se facă socoteala.

— Lasă, zise Bătrîna, asta-i pomana mea.

CAPITOLUL 11

DUPĂ ÎNDELUNGI TRATATIVE, aluzii şi zîmbete strecurate cu meşteşug, Bătrîna izbuti să aranjeze partida de cărţi, arătîndu-se veselă şi deschisă ca să înşele bănuielile Broscoiului. Aştepta de multă vreme o întîlnire „în patru“ în jurul mesei de joc, unde mînţile se înfierbîntă, inima bate mai repede şi ochii cercetează lacomi ochii celorlalţi.

Era o manevră a ei, pregătitoare, menită să-l descumpănească și să-l avertizeze pe Broscoiul, să-l întărîte pe Alimandru și să-i amintească vameșului că ea n-a uitat, și nici nu va uita vreodată cele promise în ziua cînd se repezise asupra lui prinzîndu-l de grumaz cu mîna ei puternică și osoasă ca o gheară de pasăre.

Ca să-i facă pe plac Broscoiului, aduse pe Parasca să asiste la joc, sugerîndu-i să se îmbrace frumos ca pentru musafiri.

Alimandru sosi primul, apoi imediat în urma lui veniră și ceilalți doi. Broscoiul își pusese hainele negre, lucrate la oraș, vrînd să arate a „domn", dar trupul său mic și îndesat, umplut parcă cu nisip, nu era deprins cu strîmtoarea hainei închise la trei nasturi.

Se așeză icnind pe unul din scaune și-și deschise șireturile pantofilor, ce-l strîngeau ca-n clește, răsuflînd ușurat. Puse mîinile pe masă și privi cercetător în jur cu ochii săi mici de purcel speriat ; simți că se sufocă din pricina gulerului tare și-l deschise. Alături, Odoleanu, elegant ca un mire, caraghios în cochetăria lui tîrzielnică, își scoase pipa și și-o înfundă cu tutun. Degetele subțiri îi tremurau vizibil, și Bătrîna, privindu-le, zîmbi.

Alimandru luă pachetul de cărți, îl răsfiră ca pe-un evantai și începu să le numere cu repeziciune.

— Americane ? întrebă Odoleanu.

— Noi-nouțe, îl asigură Bătrîna.

— Ce bem ? vru să știe Broscoiul, uitîndu-se cercetător spre camera de unde se auzea zgomot de pahare.

— Rom, sugeră Bătrîna cu voce de gheață.

Degetele lui Alimandru încremeniră pentru o clipă deasupra cărților.

Broscoiul ridică ochii lui mici, lunecîndu-i spre vameș. Acesta strînse gura ca și cum i-ar fi venit să vomite.

— Nu, zise Broscoiul, nu, romul e prea tare.

— Atunci vin ? vru să știe Bătrîna.

— Vinul e mai bun, doamnă. Se asortează cu pocherul, se lamentă Odolcanu. Ține mintea trează și încălzește sîngele.

— Țic ți-e totuna, aruncă Broscoiul și rîse gros.

— Cum totuna adică ? întrebă vameșul nedumerit.

— Dacă încălzește sîngele sau nu.

— Ești dat dracului, Broscoiule ! îl flată Alimandru zîmbind. Nu te supăra, domnule Odolcanu, glumește și el.

— Asu face, hotărî Bătrîna și, luînd cărțile din fața lui Alimandru, începu să împrăștie pe masă în dreptul fiecăruia.

— Cît bancu ?

— O „bătrînă", răspunse Broscoiul și privi cu înțeles spre vameș.

— Nu-i prea mult ? zise Alimandru.

— Dacă el crede că nu-i mult, nu-i ! răspunse Bătrina, făcîndu-se că nu pricepe. Om vedea la urmă.

Jocul începu în tăcere, pe sume mici. Cîștiga cînd Broscoiul, cînd vameșul. În cameră intră Parasca și aduse vin. Broscoiul o privea zimbind fără rușine, urmărindu-i mișcările mlădioase.

— Stai și te uită, o invită Bătrîna.

— Poftim lîngă mine, zise Broscoiul și se ridică să-i facă loc.

— Nu, las-o aici, e mai sigur, propuse Bătrîna.

— Cum vreți, doamnă, mi-i totuna.

După cîteva partide, făcură o pauză și începură să ciocnească paharele cu vin roșu ca sîngele.

Sorbiră vinul în tăcere, fiecare cu gîndurile lui. Vameșul plescăi satisfăcut și decretă :

— Cabernet de Miniș, puterea ursului.

— Pentru tine tot degeaba, repetă Broscoiul glumaț.

— Asta nu poate să știe nimeni decît Beji, zise Bătrîna. Parcă așa o cheamă, domnule Odoleanu, pe unguroaica dumitale ?

— Știe, dar nu spune oricui, rîse Alimandru.

— Ce mi se pare curios e că nu te-am văzut niciodată ieșind cu nevasta, domnule Odoleanu, se miră Bătrîna.

— Știți în ce stare e, doamnă, așa că nu înțeleg de ce vă miraţi.

Bătrîna privea însă pe Broscoiu, provocîndu-l în tăcere, și acesta vorbi :

— Parcă alții ies cu nevestele ? Nu numai că nu ies, da' nici măcar nu le-or scos pînă la biserică, să vadă lumea cum arată.

Alimandru privi fundul paharului, unde mai rămăsese un strop de vin roșu ca o picătură de sînge, și întrebă liniștit :

— Ce nevoie are lumea să știe cum arată ?

— Broscoiule, Broscoiule, amenință Bătrîna cu degetul, prea te bagi în multe oale ! Ești mare muieratic. Aici, însă, să fii cu băgare de seamă.

— De ce să fiu cu băgare de seamă ?

— Hai, lasă, nu te fă că nu pricepi. Nu știu io că întrebi pe toată lumea despre Cerina ?

— Cerina ? glăsui Odoleanu modelîndu-și vocea. Ce nume rar ! Asta vine de la cer.

— Pe cine am întrebat ? vru să știe Broscoiul.

— Pe Mara și pe alții...

Alimandru ridicase capul și acum privea spre Moșoarcă cu singurul ochi, cercetîndu-l. Acesta se trase pe spate, ferindu-se parcă :

— Doamnă, nu aţîţaţi focul degeaba...

— De unde nu-i foc, nu iese fum, își aminti Bătrîna zicala. Se întoarse spre Alimandru și-l îndemnă : Hai,

spune-i ăstuia cumu-i ! Că se perpeleşte pe jar.

— Jucăm sau vorbim ? ! zise Alimandru încruntat.

— Să jucăm. Sigur că da, răspunse vameşul cu prefăcută veselie. Cine face ?

— Eu le fac, răspunse Broscoiul.

Jucară în tăcere, rostind formulele ştiute, studiindu-se pe sub sprîncene.

Alimandru se înnegrise la faţă, pierdea pot după pot şi-şi turna tot mai des vin în pahar. Bătrîna îl privea cu milă : „Cum se chinuie ca un Hristos pă cruce. Eh, Broscoiule, Broscoiule, fereşte-te de chinul lui. Mi-i drag ca lumina, ca Simeon mi-e de drag, da' n-am ce face, că pe tine te urăsc de două ori mai mult, putoare şi scîrbă ce eşti !"

Vameşul repeta în gînd numele cu rezonanţe de cîntec şi simţea cum îl cuprinde un tremur de plăcere amestecată cu frică. Misterul nevestei lui Alimandru îl pasiona de multă vreme, dar se ferea ca de moarte să spună cuiva gîndurile lui. Îl cunoştea pe Broscoiu, îl ştia crai şi muieratic, dar n-ar fi bănuit niciodată că el ajunsese să se gîndească tocmai la nevasta lui Alimandru. „E tîmpit. Asta înseamnă moarte, moarte curată." Îl privi, îi văzu faţa liniştită de om care cîştigă, mîinile grase cu degetele ca nişte cîrnăciori mîngîind banii, şi se întrebă dacă într-adevăr ştie ceva despre zîna de la hodaie. Broscoiul însă nu părea preocupat de acest gînd, deşi, acum, în mintea lui încolţise o idee nebunească. Ştia însă ce înseamnă asta şi-i păru rău că se lăsase antrenat de provocarea Bătrînei.

„Babornița dracului ! Nu crapă odată ! Cum ştie ea să încurce iţele. Minte că-i trăieşte pruncu, să nu facă parte cu mine la capital. Cît mai poate minţi ? Un an ? Buuun ! Aşteptăm un an.".

— Vorbeşte, Broscoiule, sau ai aţipit ? auzi el vocea ironică a Bătrînei.

— Cip, aruncă acesta maşinal. Cip pînă le filez.

— Şi, zise vameşul, cu nasul vîrît în cărţi.

— Bun cipul, aprobă Bătrîna fără să se uite la ce servise.

— Cinci, ceru Alimandru mereu întunecat.

— Plus... zece pînă la a treia, sublinie Broscoiul, continuînd să fileze.

Vameşul privi scurt spre el, strînse pipa şi rosti :

— Fără mine !

— Nici, zise Bătrîna şi zvîrli cărţile pe masă.

— Plus cinci, rosti la fel de întunecat Alimandru.

— Şi plus douăzeci, rîse Broscoiul şi-şi roti ochii înfundaţi în grăsimea orbitelor.

Alimandru ridică privirea grea, înceţoşată, îşi turnă un pahar de vin şi se uită la Bătrîna. Aceasta coborî pleoapele. El răsuflă :

— Sec ! Apoi aruncă pe masă patru valeţi, aşteptînd.

Broscoiul îl privi impasibil şi începu să rîdă cu gîlgîituri mici, făcînd „ţţţ", „ţţţ". Răsfiră cărţile, întorcîndu-le încet, neglijent, spre ceilalţi, şi zise :

— Să mai sugă ! Patru muieri. Trag muierile la mine. Rîse iar, în timp ce degetele sale scurte şi groase adunau ca nişte ventuze banii spre el.

Alimandru se ridică în picioare :

— Nu mai joc !

— De ce ? întrebă Broscoiul.

— Nu mai am bani.

— Te împrumut eu, se oferi el.

— Tu ? zise Alimandru. Tu să-ţi plăteşti întîi datoriile. Că mai ai...

— Nu vă sfădiți, propuse Bătrîna. Uite, domnul Odoleanu ce cuminte e. Domnule Odoleanu, zise ea întorcîndu-se spre el. Dumneata, chiar dacă pierzi, tot nu te sperii, dreptu-i ?

— Drept, acceptă acesta.

— Și știi de ce nu se sperie ? continuă Bătrîna, dar nimeni nu-i răspunse. Vrei să știi, Broscoiule ? insistă ea.

— Vreau, răspunse Broscoiul.

— Nu se sperie pentru că el, cînd termină banii, schimbă cocoșei sau vinde aur. Așa-i, domnule Odoleanu ?

Odoleanu se făcu galben și înghiți de cîteva ori în sec înainte de a răspunde.

— N-am nici aur, nici cocoșei, și dacă vorbiți așa, îmi pare rău că am venit.

— Ce vă băgați în treburile altora, doamnă ? zise Broscoiul.

— Da' tu ? Tu de ce te-ai băgat ? Și de ce vrei să te mai bagi încă ? Ha ?

Se ridică brusc înfuriată, privindu-l cu ură.

— Nu-i cazul, doamnă, aici, de față cu... zise vameșul și arătă spre Parasca.

— Pleacă ! porunci Bătrîna fără s-o privească.

Nora ieși.

— Te bagi, Broscoiule, continuă Bătrîna nestînjenită, pînă cînd într-o zi n-ai să mai ieși. Faci ce-o făcut pui-n budă.

Alimandru tăcea posomorît, privind în pahar. Broscoiul se ridică cu falsă demnitate și amenință :

— Să nu uiți, doamnă ! Despre asta mai vorbim noi.

— Să nu uiți tu ! zise Bătrîna. Și dacă ai să uiți, îți aduc io aminte.

— Numai să mai poți, aruncă Broscoiul.

— Gata ! rosti Alimandru scîrbit. Poate să-ți fie mamă.

— M-a ferit Dumnezeu ! Dacă făceam așa un șarpe, îl zugrumam cu mîna mea.

— Doamnă, grăi Broscoiul, îmi pare rău c-am venit. De asta ne-ai chemat, să ne faci albie de porci ? Hai, Odolene.

Vameșul se ridică moale și speriat, bîiguind :

— Nu e cazul, zău nu e cazul. Domnule Alimandru, spune-le dumneata.

— Ieși ! îi arătă Bătrîna ușa. Și adu-ți aminte de ce ți-am spus. Tu mai rămîi o țîră Broscoiule. Vreau să-ți spun un secret. Broscoiul se opri încordat, așteptînd. Să nu te mai bagi în viața mea, mă ! Auzi ? Că te-ai băgat destul. Nu fac parte jumate cu tine să știu că desființez prăvălia. Io am parte cu pruncu meu. Și pruncu meu trăiește și-i sănătos. Așa să știi ! Așa-i, Alimandre ? întrebă Bătrîna.

— Așa-i, doamnă, răspunse Alimandru duios. Trăiește și-i sănătos. Se întoarse apoi spre Broscoiul și se sili să rîdă, înseninîndu-și fața. Mă, de ce nu vrei tu să fii om de treabă, că doară ești ? Îl bătu pe umăr prietenește : Ce ortaci buni am fost noi. Nu ?

— Am fost, sublinie Broscoiul.

— Și poate c-om mai fi, sugeră Alimandru.

— Niciodată ! Ți-am spus că am fost și degeaba mai întrebi. Fiecare cu treaba lui.

Se întoarse și porni spre ușă, încheindu-și din mers nasturele cămășii.

Alimandru îl opri :

— Broscoiule, zise el, să știi că io pentru muieri plătesc întotdeauna. Așa că nu te mînia. Servus !

Celălalt îi întinse mîna, încercînd să zîmbească, și rosti „servus“ ca și cum ar fi rostit „să te ia dracu !“

CAPITOLUL 12

ÎNTR-O SEARĂ, ALIMANDRU SOSI la casa Bătrînei pe neașteptate, cu calul plin de spume, și, văzînd prăvălia închisă, bătu la unul din geamuri.

Parasca nu se culcase încă. Stătea în fața oglinzii goală ; își despletise coada galbenă și groasă, lăsînd părul să se răsfire într-o curgere moale și mătăsoasă. Avea sînii drepți ca două mere, cu sfîrcurile negre și țuguiate.

Pîntecele răsărea alb și neted, coborînd în linii fine spre coapsele pline.

Se uită cu oarecare ciudă la șoldurile groase, poate prea groase pentru restul trupului, pe care creștea un puf roșcat, de culoarea aurului vechi. Oglinda o cuprindea în apele ei verzi, îmbătrînite, și ei i se părea că se scaldă în răcoarea sticloasă a unui rîu ce-i potolea sîngele.

Se gîndi la puținele nopți petrecute cu Simeon, noptile în care el o iubise cu stîngăcie și grabă, pe întuneric, ca și cum i-ar fi fost rușine să se arate gol în fața ei. Și deodată, fără să știe de ce, își aduse aminte de Alimandru, de pieptul său lat și păros, de mirosul acela ciudat, bărbătesc, de fața lui încremenită, tăiată de fîșia bandajului ce-i acoperea ochiul scurs. Îl dorea pe Alimandru fără rușine. Carnea tînără, sîngele și anii ei pustii de iubire o împingeau spre el.

Era o fascinație secretă, dar cu atît mai puternică, un fel de beție permanentă și necunoscută, periculos de puternică, pe care o rîvnea și o îndepărta deopotrivă.

Ea crescuse alături de un tată vitreg tînăr, dormise în aceeași cameră cu părinții ani în șir, pînă la măritiș. Într-o dimineață, în lipsa mamei, tatăl vitreg se apropiase de patul ei, s-o acopere. Avea o mînă mare și grea, bătătorită de muncă, și ea nu putea uita nici astăzi senzația

ciudată de plăcere care o cuprinsese atunci. Mai tîrziu, de cîte ori se apropia Simeon de ea, își amintea căldura mîinii celuilalt, și fiorul acela vechi renăștea din patimi ascunse, urcînd pe șira spinării, ca mercurul unui termometru.

Simeon n-o mîngîia, n-o săruta niciodată. Deși fîrav, o iubea cu un fel de mînie reținută, animalică, ca și cum ar fi vrut s-o înăbușe cu patima lui. O iubea cu ochii închiși și cu dinții strînși, cu stîngăcie și jenă. Într-o noapte, în timpul acelui ritual mecanic, încercă să-l aţîţe îngînînd cîteva vorbe de dragoste. El se supără și-i pieri bărbăția și o săptămînă se culcară în camere separate.

Iar îi veni în minte Alimandru și-i simți mirosul trupului învăluind-o și-și aminti povestea Rusalincei, care-l văzuse gol într-o noapte, fără să se bucure de bărbăția și puterea lui. Asta din pricină că el avea, acolo, în pustă, un fel de zînă sau vrăjitoare pe care n-o văzuse nimeni, dar despre care se vorbea că e frumoasă ca Maica Precista.

Stătea în fața oglinzii și-și privea trupul tînăr, neiubit. Își simțea sîngele alergînd ca un cal nervos și-i venea să plîngă fără rost. Ce se alesese din viața ei acum, cînd rămăsese singură cu Bătrîna; de care se temea ? Broscoiul, care o privea cu lăcomie și o pișca de obraz ? Minciuna de-a aștepta un bărbat putrezit de mult numai pentru că așa vrea soacră-sa ? Mara, cu Mara, cu obrazul lui de mort, cu ochii spălăciți, privind-o lăcrămos ? Beţivii care întîrziau noapte de noapte o suduiau și vorbeau porcării !

Alimandru n-o băga în seamă. Dădea uneori mîna cu ea, spre fericirea și pieirea bietei sale inimi speriate.

...Stătea în fața oglinzii, privindu-se în apele înverzite de timp. Și atunci, în liniștea serii, se auzi o bătaie în geam. Tresări speriată, strîngîndu-și cămașa de noapte în dreptul sînilor.

— Cine-i ? întrebă ea.

Se auzi o tuse seacă, un sforăit de cal și vocea de dincolo o străpunse ca un cuțit :

— Alimandru !

Parasca își trase pe cap cămașa de noapte subțire și, fără să-și dea seama ce face, fugi spre curte, lipăind cu tălpile goale pe pămîntul cald.

Deschise ușa de la stradă și chemă cu glas scăzut :

— Vino, vino în casă.

Alimandru păși peste prag, și cînd o văzu astfel îmbrăcată, tremurînd mărunt sub lumina puțină a lunii, se opri mirat și întrebă dacă doamna este acasă. Parasca răspunse că nu și el vru să se întoarcă din drum.

Ea se agăță deodată de brațul lui, se lipi de trupul viguros și se rugă cu glas scăzut :

— Vină în casă, vină...

Alimandru își eliberă brațul, și, fără să zică nimic, trecu înaintea ei păsind larg, intră în cameră, se așeză și-și aprinse o țigară. Ea începu să-și caute rochia și-l rugă să se întoarcă cu fața la perete pînă ce se îmbracă. El răspunse că nu e nevoie, deoarece, dacă doamna nu e acasă, el o să plece și va veni în altă zi, să lămurească niște lucruri.

Se ridică în picioare, puțin stînjenit. Simți cum îl învăluie mirosul de femeie tînără. Îi văzu părul lung, despletit atîrnînd pînă dincolo de brîu. Prin borangicul subțire îi zări sînii mici, pîntecele rotunjit în linii blînde și buricul răsărind în mijloc ca un boboc de trandafir. Ea tremura mărunt ca o frunză de plop și-i era rușine de umilința ei, dar nu se mai putea opri. Sîngele ei tînăr și nepotolit îi ardea pielea și-o împingea spre trupul bărbatului încremenit în așteptare. Se apropie ca o pisică, îi deschise cămașa și începu să-l sărute iute pe pieptul

păros. Alimandru rămase înmărmurit și i se făcu milă de trupul acela tînăr și chinuit, de zilele ei fără bucurii.

N-o dorea, dar ceva greu și necunoscut se învîrtoși în pieptul lui și se lăsă sărutat, inspirînd mirosul proaspăt de carne fragedă, jucîndu-se cu părul ei moale și mătăsos. Ea tremura tot mai tare și îl împinse ușor spre pat gungurind ca o porumbiță, și carnea ei ardea cuprinsă de patimă și vibra ca o frunză ușoară de plop...

Alimandru o ridică deodată de mijloc, prinzînd-o între palmele sale puternice ca într-un cerc de fier, și o culcă în pat, aplecîndu-și fața deasupra ei. Cu un gest neașteptat ea îi smulse bandajul de pe ochiul scurs și lui Alimandru i se păru că simte sărutul ei pecetluindu-i pleoapa care acoperea orbita goală și roșie.

. . . . . .

Se trezi spre ziuă și o văzu aplecată deasupra, cu ochii încercănați, sărutîndu-l cu aceeași patimă dogorîtoare, cu același tremur nestăvilit în carne.

O dădu la o parte cu blîndețe și începu să se îmbrace. Cînd el termină, ea veni aproape și începu să-i mîngîie stofa aspră a hainelor. Se înălță spre pieptul lui tînguindu-se încetișor, ca un cîine bătut. Carnea ei nu se potolise, trupul tînăr vibra încă de plăcerile nopții și ea știa că bărbatul acela nu era al ei, că nu-l avusese decît în parte. Simțea acum mila și înstrăinarea lui și orgoliul de femeie se răzvrăti :

— Cum e ea ? Spune-mi cum e ! strigă privindu-l cu încordare.

Alimandru o desprinse cu delicatețe de la piept și, fără nici un cuvînt, se îndreptă spre ușă. Păși peste prag, lăsînd-o singură în mijlocul odăii în care coborîse o aripă de gheață, ascultînd cum se mistuie în dimineața răcoroasă galopul turbat al calului înviorat de rouă.

CAPITOLUL 13

ÎNTR-O DIMINEAȚĂ DE SÎMBĂTĂ, în piața satului, apărură ca din senin două căruțe cu coviltir, asemănătoare vagoanelor de circ.

Patru cai costelivi, bătrîni și prăpădiți, păsteau despiedicați iarba roșcată, răsucită de căldură, ocoliți în trap mărunt de un mînz firav, care se apropia din cînd în cînd de presupusa mamă, vîrîndu-și botul pufos între picioarele cu pielea încrețită, unde burduful mic al țîțelor se strînsese în semn de apropiată înțărcare.

Oamenii se adunaseră curioși, privind uimiți căruțele acelea cu prelată neagră, purtînd în părțile laterale, desenate cu vopsea duco, două cruci enorme, însoțite de inscripția I.N.R.I.

Crucile mari, strălucind miraculos în lumina dimineții, îi făceau să șușotească între ei cu un aer de complicitate și mister. Trecuse de opt și pînă acum nimeni nu ieșise de sub coviltirele îndoliate și nici un zgomot, nici o mișcare nu dovedea că sub ele s-ar afla niște ființe vii. De la o vreme, plictisiți și intrigați de îndelungata așteptare, începură să se împrăștie, lăsînd în apropiere o ceată de copii guralivi, care, pasionați de ineditul spectacolului, înfășeră de școală.

Într-un tîrziu, clopotul bisericii, așezată pe un fel de movilă, sună subțire pentru utrenie, și din casa parohială, aflată peste drum, ieși popa Sonu, afumat ca de obicei, ținîndu-și poala reverendei ca să nu șteargă praful des și cenușiu. Copiii îl văzură venind și, amintindu-și că-l vor întîlni la ora de religie, se împrăștiară în grabă.

Clopotul cînta subțire, într-un fel de bolboroseală veselă, și atunci, în ușa uneia din căruțe, apăru un călugăr

bărbos, care se întinse cu lenc, privind spre soare, strănută zdravăn și scuipă cu plăcere în iarba pîrjolită. Văzîndu-se privit, își potrivi potcapul, așezat cam pe-o ureche, și, cu smerenie simulată, se trînti cu fața la pămînt, începînd să bată mătănii, desenînd în aer cruci imaginare, murmurînd iute sub mustața de husar în pensie.

La puțin timp coborî un al doilea călugăr, la fel de somnoros, la fel de păros și, văzînd pe cuviosul confrate trîntit în țărînă, se lăsă și el cu vădită neplăcere în patru labe și începu să se legene în sus și-n jos, sărutînd iarba. Cînd clopotul încetă să mai bată, cei doi se opriră ca la comandă, aproape bucuroși, salutînd cu gesturi scurte mulțimea adunată în jur. Din vagon mai coborî un ins îmbrăcat orășenește, purtînd pe cap un fel de melon cu borurile întoarse. Sări la pămînt și trase din întunericul coviltirului o servietă plină cu pensule și perii de mărimi diferite. Dispăru iar în locuința lui pe roate și de data aceasta ieși cu un sul de hîrtie, pe care-l aruncă la picioarele monahilor.

Cei doi bărboși întinseră cu vădită supunere hîrtia pe iarba secătuită de căldură, așteptînd. Bărbatul cu melon începu să fluiere o polcă și, cu gesturi de scamator, scoase pe rînd mulțimea de perii și pensule. Cotrobăi în servieta mare cît un geamantan, dînd la iveală un borcan cu vopsea roșie. Alese o pensulă de mărime neobișnuită, o înmuie în vopsea și începu să scrie, însoțindu-și zelul caligrafic de felurite mișcări ale feței sale bronzate. După ce termină, se ridică, îndreptîndu-se de șale, închise un ochi, contemplîndu-și strădania, și, mulțumit probabil, își îndesă cu o lovitură scurtă melonul, continuînd să fluiere.

Călugării așteptară cîteva minute, și cînd considerară că vopseaua e uscată, prinseră afișul acela uriaș de coviltirul căruței din care coborîseră.

Oamenii se apropiară şi unul începu să citească cu voce tare inscripţia care le aţîţa curiozitatea :

„SEARĂ DE CINEMA — SPECTACOL SFÎNT PE ÎNTUNERIC ! VENIŢI, CREDINCIOŞI, NU SCĂPAŢI OCAZIA — ÎN PROGRAM, COCOŞATUL DE LA PARIS, CARE FURĂ FETE ŞI VĂDUVE — VIAŢA DOMNULUI NOSTRU ISUS, OMORÎT DE JIDOVI — INTRAREA GENERALĂ UN LEU SAU UN OU !"

Bărbatul cu melon îi lăsă să citească, şi cînd văzu grupul curioşilor mărindu-se sări pe scara căruţei şi începu să urle într-o pîlnie de tablă, cu voce puternică, lungind cuvintele :

„Atenţiune ! atenţiune ! mare spectacol sfînt pe întuneric. Cocoşatul cu două cocoaşe, care fură fete. Domnul nostru Isus în carne şi oase.

Veniţi să vedeţi pe Iuda şi pe Ioan Botezătorul şi pe toţi apostolii.

Intrarea generală un leu. Cine n-are un leu intră cu un ou !"

Rostea textul monoton, cu indiferenţa insului care mai făcuse de o mie de ori treaba asta, şi, după fiecare propoziţie, cînd se oprea să-şi tragă răsuflarea, călugării cu chipuri de nătîngi se porneau să urle pe două voci : „Amin şi Doamne miluieşte".

După ce termină, se îndreptă alene spre cei patru cai. În drum se opri în faţa unui sătean şi întrebă dacă în sat locuieşte o doamnă Handrabur. Cel interpelat răspunse că da şi-i indică uliţa mare, sfătuindu-l să se orienteze după firma prăvălici.

Omul cu melon mulţumi, salutînd milităreşte, cu două degete, şi-şi continuă mersul. Privit din urmă, părea că înoată într-o mare de zăpadă, cu atîta moliciune şi indiferenţă îşi mişca picioarele. Sări cu o sprinteneală ne-

obișnuită în spinarea unui cal, care, speriat de povara neașteptată, începu să sforăie. Străinul călărea cu picioarele atîrnînd pînă aproape de pămînt, cu capul coborît în piept, părînd că doarme, toropit de arșiță.

Cînd ajunse în fața clădirii pe care scria „Cooperativă — prăvălie — coloniale — băcănie — fierărie, la Handrabur și Fiul", opri deodată calul, sărind în praful drumului. Clopoțelul de la intrare sună stins și, de după tejghea, se arătă Parasca, care îl întrebă ce vrea să servească. Străinul lovi borul îngust al melonului cu unghia degetului mare și răspunse, arătîndu-și dinții de aur, ca și cum în gură ar fi ținut o coajă de portocală, că nu cumpără deocamdată nimic și că vrea să vorbească cu doamna Handrabur într-o chestiune gravă și personală. Parasca se sperie de cuvintele lui, care sunau ca o amenințare, și răspunse că soacra ei nu e acasă, dar că trebuie să pice din moment în moment, și dacă vrea, domnul poate s-o aștepte. Auzind cuvîntul „domnul", străinul surîse și răspunse că nu are timp, deoarece trebuie să scalde caii, pentru că „altfel crapă dracului de căldură". O roagă pe ea să-i spună doamnei Handrabur că este invitata lui la marele spectacol sfînt pe întuneric, și repetă reclama pe care cu cîteva minute înainte o răcnise în piață. Nora îl ascultă descumpănită, neînțelegînd mare lucru, întrebînd cînd, unde și mai ales de cine să întrebe. Străinul surîse într-un fel care-l făcea atrăgător, ridică ochii verzi și mici, ca de viezure, și, pentru o clipă, rămase așa ca și cum atunci ar fi văzut-o pentru prima dată. Coborî pleoapele, lovi melonul cu gestul obișnuit, precizînd că dacă vine doamna diseară, să întrebe de Muțuș — așa îl cheamă pe el, Muțuș — la școală, în sala mare, unde va avea loc un spectacol sfînt.

Ultimele cuvinte le rosti în fugă, se întoarse pe călcîie și porni cu același mers legănat spre caii care așteptau cu-

minți. Ajunse aproape de marginea satului, cînd se auzi strigat și, întorcîndu-se, văzu pe cei doi călugări făcîndu-i semne disperate. Se opri, și cînd unul dintre cuvioși ajunse aproape, îl întrebă fără să-l privească :

— Ce-i, frate Ghedeoane ? Ce fugiți așa, de parc-ați avea pe Satana în spate ?

Călugărul își trase sufletul și răspunse că e mai rău decît dracu, că e șeful de post în persoană, care nu vrea să-i lase să prezinte programul spectacolului, susținînd că autorizația e veche.

— Unde-i tîmpitul ăsta, să vorbesc eu cu el ? ! zise Muțuș nepăsător.

În aceeași clipă văzu în spatele călugărului, apropiindu-se cu gravitate, un jandarm înalt și uscat, cu carabina la umăr și cu chipiul în mînă.

Îl cîntări cu privirea și, dintr-o dată, se înnegri la față, ca și cum cineva i-ar fi tras un picior în burtă. Pe măsură ce plutonierul se apropia, omul cu melon își revenea la culoarea dinainte, și acum zîmbea chiar, arătîndu-și portocala gurii.

— Salut ! întîmpină el, privind în altă parte. Care-i necazul, don șef ?

Mitroiu, șocat de indiferența celuilalt și ca să pară mai oficial, își îndesă chipiul pe cap, strîmbîndu-se și rostind cu voce voit autoritară :

— În comuna mea nu veți putea prezenta spectacolul. Nu-i ceva în regulă cu autorizația.

— Nu zău ! zise omul cu melon și fluieră subțire. Ce anume nu-i în regulă cu autorizația tocmai în comuna dumneavoastră ?

Mitroiu îl privi năuc și fu tentat să ridice mîna, să-l lovească, dar întîlni ochii veseli ai celuilalt și se abținu :

— Nu-i în regulă și gata. Ce să mai întindem vorba ?

Omul cu melon oftă adînc și păru că reflectează. Apoi, spre totala stupefacție a plutonierului, întrebă cu calm, duhovnicesc :

— Și dacă vreau, în comuna dumitale, pot să mă însor fără autorizație ?

Mitroiu deschise gura de uimire și, înainte de a da răspunsul, îl auzi pe Muțuș continuînd cu același ton netulburat, batjocoritor :

— Uite că o să prezentăm filmul, și dacă vreau, îl prezint azi, și mîine, și poimîine, și în vecii vecilor, amin ! Dacă vreau eu, domnule jăndar !

Mitroiu începu să răcnească :

— Cine ești tu, mă, născătoarea ta de coate-goale ? Ce spectacol prezinți tu, mă ? Ha ?

Cei doi călugări începură să-și facă cruci. Omul cu melon ascultă cu atenție injurăturile celuilalt, și cînd termină, ridică un deget și-l avertiză :

— Ascultă, don plutonier. Să nu mă sudui, că-ți dau un picior undeva, de rămîne doamna cu pensie.

Mitroiu, din roșu, deveni pămîntiu, apoi galben, apoi alb. Se trase cîțiva pași înapoi și se chinui să scoată carabina de pe umeri.

Omul cu melon rîdea nepăsător și, văzînd pripeala celuilalt, îl opri :

— Stai un pic ! Stai un pic, să-ți spun cum mă cheamă...

In aceeași secundă Mitroiu îl privi mai bine.

— Dringler mă cheamă, slobozi omul de pe cal și cuvîntul vibră ca un sunet de clopot. Dringler ! repetă el.

Mitroiu lăsă cureaua carabinei și cu palma umedă se șterse pe față :

— De unde, de unde ai apărut ?...

— Nu te speria, nu sînt el. Sînt fratele lui.

Mitroiu începu iute :

— Să știi că eu n-am nici-o vină, eu, atunci...

— Gata ! Gata ! zise Dringler cu silă. Nu te-am întrebat încă. Vreau să te rog, adică să-ți cer un singur lucru...

— Spectacolul... se precipită Mitroiu.

— Nu spectacolul, du-te-n... (și îl înjură de mamă). vreau numai să nu anunți pe cine știi și tu de venirea mea în sat. Adică pe Broscoiu. Clar ?

Mitroiu dădu mașinal din cap de cîteva ori, și Dringler îl lăsă în mijlocul drumului, continuînd să călărească spre riu.

Ajuns aici, se dezbrăcă în pielea goală, vîrî caii în apă și începu să se bălăccească fără să-i pese că cu cîteva sute de metri mai încolo, niște fetișcane de la batoză îi ocărau privindu-i goliciunea și făcîndu-l „porc-de-cîine". Cînd se sătură de scăldat, ieși la mal, se îmbrăcă fără grabă, începînd cu melonul și terminînd cu sandalele, cu fața întoarsă spre fetele care se arătau foarte indignate. rîzînd amuzat cu gura lui în care se topise soarele. Apoi scoase caii din apă și încălecă, luînd-o spre sat.

Bătrîna îl aștepta în ușa prăvăliei, și cînd îl văzu, ridică mîna, făcîndu-i semn să oprească.

El se execută descumpănit, privi făptura aceea care i se păru foarte înaltă, cercetă îmbrăcămintea ei îndoliată și se apropie, ținînd caii de dîrlogi. Cînd ajunse aproape, se opri și rămase în contemplarea chipului de frumusețe severă, cu nasul mare, vulturesc, răsărind din mijlocul feței prelungi, îi văzu ochii îndureraţi, triști, dar cu o lucire de febră mistuitoare în ei :

— Am auzit, străine, că m-ai căutat.

Bătrîna îl privea cu nepăsare, ironic aproape, și el se simți mic și umilit și vru să răspundă răzvrătindu-se. Era însă în doliul ei aspru o cucernicie și o durere care-i

amintiră de maică-sa. Deodată se pomeni vorbind cu voce blîndă, emoţionată :

— V-am căutat, stimată doamnă. Numele meu este Dringler. Muţuş...

— Dringler... repetă Bătrîna, şi glasul vibră subţire în amiaza toridă. Dringler ! mai zise ea o dată şi se încruntă, arătîndu-se mirată şi întrebătoare.

Omul cu melon aplecă o secundă capul, fîstîcit parcă, şi vorbi rar, accentuînd cuvintele :

— Contingentul lui Simeon, 48 infanterie, doamnă...

Bătrîna se încovoie deodată, şi el o văzu clătinîndu-se uşor, ca mişcată de vînt. Întinse protector mîna :

— Lasă-mă, zise Bătrîna aspru, îndreptîndu-se. Chipul îi căzuse într-un fel de surîs blînd, ostenit sau resemnat, surîsul unui om care se vrea iertat şi înţeles. Vino în casă, domnule Dringler. Se întoarse, invitîndu-l să intre.

Păşi încet în urmă-i, mîhnit fără să ştie de ce, şi-şi alegea în gînd vorbele pe care le va spune mamei camaradului pe care-l priveghease în noaptea aceea de decembrie, acolo, în linia-ntîi, înainte de a-l închide într-o ladă simplă de lemn.

— Eu, doamnă, începu Dringler cu glas egal şi puţin ostenit, sînt din părţile Banatului şi am fost pe front cu Simeon, cu pruncul dumneavoastră. Lăsaţi-mă să vă povestesc mai întîi ce vînt mă aduce pe aici, că n-am venit de florile mărului cu popii după mine, să înghit praf la marginea ţării... V-am spus cum mă cheamă, de două ori v-am spus, şi ştiu eu de ce de două ori, dar se vede treaba că nu vă mai amintiţi de numele meu. Nu de mine să vă amintiţi, că pe mine nu m-aţi văzut niciodată. Eu, atunci, am venit noaptea şi am plecat noaptea, ca buha, singur peste cîmp, fiindcă mă temeam pentru frate-meu. Cu el am venit aici, acum un an, pe el trebuie să-l ştiţi, sau dacă nu, aţi auzit de nenorocirea lui. Era ca Simeon,

firav și prostuț, și, să mă iertați, nejudecat, ca tinerii. Noi sîntem șvabi, și cît au stat nemții pe aici, l-au luat drept translator. În retragere, unul dintre ei și-a lăsat toată prada de război la noi acasă. Cînd m-am întors eu din război frate-meu stătea în pod, închis, nu îndrăznea să iasă, că-l căutau jandarmii. Susținea că fusese cu nemții și acum va trebui să dea socoteală. Pentru ce să dea socoteală, nu știu, că el nu făcuse nimic. El era tînăr, doamnă, nu avea decît nouăsprezece ani și era bolnav, cu plămînii ca sita, și tinerețea lui, cît mai era să fie, se trecea în pod, printre păianjeni și șoareci. Ca frate, mi se rupea inima și-mi venea să mă bat cu toată lumea pentru el. Și tot gîndindu-mă eu ce-i de făcut, îmi dă cineva o idee. Să-l trecem granița, zicea, că poate are noroc să scape de pușcărie. I-am spus planul, și el, atunci, pentru prima dată mi-a arătat cufărul acela, trăsnească-l Dumnezeu și pe cel ce l-a lăsat acolo, cufărul acela, zic-eam, plin de dinți de aur și de bani. Eu nu i-am cerut nimic, mi-am pus dinții, că-mi căzuseră pe front, și am hotărît să ducă cu el peste granță cufărul cu tot ce-i în el, să aibă din ce trăi printre străini. Am auzit că aici, în satul dumneavoastră, se ocupa unul de treceri și am venit într-o noapte să iau legătura cu el...

Bătrîna se ridică în picioare și zise sec :

— Broscoiu !

— Da, doamnă !

— L-au ținut o vreme închis, apoi l-au făcut scăpat de sub escortă și l-au împușcat pe la spate, psalmodie ea.

— Da, doamnă, confirmă Dringler în silă. Nici măcar nu știu unde l-au îngropat.

— Nici eu nu știu, zise Bătrîna. Nu știu și-mi pare rău.

— Acum, spuse celălalt cu o nesfîrșită oboseală, am venit să-l omor pe omul acela care a tras. Broscoiul a tras, am aflat asta. I-am spus și plutonierului...

— Rău ai făcut.

— Nu știu dacă am făcut rău sau bine. Pe mine nu mă interesează. Știu atît că trebuie să plătesc moartea cu moarte și sîngele cu sînge.

Bătrîna îl privea fără să se arate prea impresionată de hotărîrea omului din fața sa.

— Cum vrei să-l omori ?

— Cu mîna goală, doamnă. Nu pe la spate, ca el. Față în față și pe lumină.

— Nu ! zise scurt Bătrîna.

— Cum adică nu ? întrebă celălalt nedumerit.

— N-o să-l poți omorî acum, pentru că, precizează ea, plutonierul e deja la el, i-a spus tot. Te vor pîndi și-ți vor face seama...

— Ha, ha, ha ! rise înfundat, cu anumită plăcere, Dringler. Aș vrea s-o văd și pe asta !

Bătrîna se ridică și-și chemă nora, cerîndu-i să se intereseze dacă nu cumva Broscoiul plecase din sat. Apoi se așeză cu mîinile în poală, tăcu o vreme, privind în gol spre geamul prin care se vedeau salcîmii pleoștiți, cu frunzele ofilite, și rosti cu glas scăzut :

— Pînă vine Parasca, te-aș ruga să-mi spui cum a... (înghiți, pierzîndu-și răsuflarea, și strînse buzele) cum a murit Simeon ?

Dringler se trezi din toropeala lui și abia atunci își dădu seama că nu-și scosese melonul. Îl smulse cu un gest nervos și pironi privirile în pămînt.

— Doamnă, a murit ca un adevărat ostaș.

— Lasă, nu asta, vreau să știu *cum* a murit...

Dringler își încreți fruntea și-și mișcă stînjenit degetele desculțe, care ieșeau prin curelele sandalelor. Oftă, plescăi din buze și ceru ceva de băut. Bătrîna îi aduse vin, și el bău de-a dreptul din cană, cu o lăcomie de

vită setoasă. Se gîndea cum să înceapă și nu putea să mintă acum, cînd se găsea în fața acestei femei cu fața întunecată, care-l privea blînd. Recapitulă în gînd dimineața aceea de decembrie, cînd, în retragere, îl găsise pe Simeon mort, în fundul unei gropi de obuz, alături de cadavrul unui cal pe jumătate sfîrtecat de lupi. Cum ajunsese acolo ?

De ce fel de moarte năprasnică avusese parte ? Asta nu putea ști nimeni. Cei care-l văzuseră erau de părere că murise de frică sau de frig, ascultînd cum urlă lupii ademeniți de mirosul hoitului.

Cînd l-a găsit el, dimineața, pămîntul înghețase, și pe marginea gropii se vedeau urme de mîini care se tîrîseră răscolind noroiul, încercînd să scape din capcană. Se mai gîndi la faptul că-l îngropaseră cu un chipiu străin și că singur el veghease în noaptea înghețată, spunîndu-i rugăciunea din urmă.

Ridică privirile, ochii începură să-i joace iute, ca și cum ar fi urmărit zborul unui fluture adevărat, și vorbi :

— A murit în linia-ntîi, doamnă, lovit în... (se gîndi să precizeze un loc cît mai potrivit pentru a scurta așteptarea Bătrînei) în piept, răsuflă el ușurat. A murit într-o clipită, fără să simtă. L-am îngropat cu fanfară și cu popă, doamnă. Are cruce, e îngropat creștinește, vorbea el precipitat, și a fost un foarte bun soldat, care a omorît mulți dușmani, și a fost...

— Minți, zise Bătrîna simplu.

Dringler roși ca un copil și nu răspunse.

— ...minți, continuă Bătrîna, pentru că copilul meu nu era în stare să omoare nici o muscă. Dar nu-i bai. Voiam să știu cum a fost.

Se ridică și făcu cîțiva pași spre geam. Dringler înțelese că vizita se terminase. Tuși și-și puse melonul.

— Dacă vrei, poți să rămîi la noi cîteva zile.

— Termin în cîteva zile și plec, veni răspunsul din celălalt capăt al odăii.

— Cum ți-e voia... Dar să știi că n-ai să poți termina în noaptea asta. Se întoarse, veni repede spre el și-l rugă aproape, cu glas umilit : Te-aș ruga un singur lucru, așa, ca o mamă.

— Spuneți, doamnă, orice se poate...

— Să nu spui nimănui în sat de moartea lui Simeon. Nimănui. Nici măcar nora mea nu trebuie să știe încă de moartea lui...

— De ce ? se miră involuntar Dringler.

— Așa, pentru că nu trebuie...

Intră Parasca, spunînd că Broscoiul plecase acum o oră, în graba mare, la Arad.

— Ți-am spus ? Eu îl cunosc de douăzeci de ani, zise Bătrîna și rîse rău.

Dringler începu să înjure fără rușine și promise că va merge și el la Arad și-l va căuta și în gaură de șarpe.

— Nu, zise Bătrîna. Mai bine altă dată. Îți dau eu semn cînd. Să-mi lași adresa. Și eu am o răfuială cu el. El, el, zise ea, mi-o trimis pruncul la război.

Dringler o privi mirat și, văzîndu-i chipul strîmbat de-o grimasă de ură și durere, se ridică fîstîcit :

— Atunci, să-mi dați de știre, doamnă. Adresa mea e : Muțuș Dringler din Sînpetru german, la numărul trei sute patruzeci și doi, doamnă.

Bău vinul care mai rămăsese în cană, își șterse buzele și o invită la spectacolul din seara aceea. Bătrîna invocă niște dureri reumatice, dar promise că va trimite pe nora ei, care și așa nu mai ieșise în lume de nu știu cîtă vreme.

In noaptea aceea Dringler avu mult de lucru.

Înaintea începerii spectacolului se întreţinu cu Flender, care voia să ştie dacă el, Dringler, crede în toate năzbîtiile acelea pe care le prezintă pe ecran. Dringler rîse amuzat, răspunzînd că nu are importanţă dacă crede sau nu, principalul e că scoate bani frumoşi pe pielea bunului domn Isus.

Rîzînd şi glumind, îl întrebă despre Broscoi (îi zicea „don Moşoarcă" cu un respect răutăcios), pretinzînd că-l cunoaşte de multă vreme şi că ar vrea să stea de vorbă cu el sau, dacă nu cu el, măcar cu un membru al familiei, să mai discute despre vremile bune de altădată. Flender îl ascultă vădit indispus şi reflectă că, dacă vrea totuşi să facă o vizită, o poate face chiar diseară. N-are decît să întrebe de Rusalina, sora Broscoiului, care-l va primi cu bucurie.

Dringler tresări nevăzut şi răspunse cu indiferenţă că preferă să facă o vizită unei văduve din sat, poate fi chiar ţigancă, mai ales ţigancă, sublinie el, să se aleagă cu ceva din osteneala drumului.

— Păi, dacă-i aşa, nici că se poate mai bine, răspunse Flender.

— Cum adică ?

— Şi soră-sa e văduvă şi, pe deasupra, rea de muscă!

— Cîţi ani are ?

— Vreo treizeci...

— Stă departe ?

— În margine. Dar vine nesmintit azi la spectacol şi ţi-o arăt.

In timp ce se întreţineau, stînd în uşa sălii, oamenii începură să vină în grupuri dese, cu leul în mînă, iar cei care nu posedau suma necesară aduceau, potrivit anunţului, cîte un ou, ţinut cu grijă în fundul buzunarului.

Dringler încasa banii fără să dea bilete, iar ouăle le aduna cu grijă, așezîndu-le în melonul cu boruri întoarse, care arăta ca un cuibar bun de pus cloșca. Văzu un grup de copii stînd în apropiere, cu ochii strălucind de curiozitate, și îi pofti cu o reverență caraghioasă :

— Hai, grămadă înăuntru, că voi plătiți mîine !

Copiii se buluciră împingîndu-se, de frică să nu se răzgîndească generosul străin, și Flender simți, fără să știe de ce, o simpatie bruscă pentru necunoscutul acesta, blond, cu dinții de aur, care vorbea vrute și nevrute, așezînd cu grijă ouăle în melonul ponosit. Dringler o văzu de departe pe Parasca, nora Bătrînei, și întinse precipitat melonul spre Flender, pornind cu pași mari în întîmpinare. Flender rămase cu pălăria în mînă, zîmbind stingherit, în timp ce cîțiva săteni profitară de schimbarea încasatorului intrînd fără taxă. Dringler o însoți zîmbind cu toată gura și o conduse protector în sală. Se apropie de un rînd de scaune și sculă fără menajamente un grup de tineri care mîncau semințe, scuipînd cojile pe podeaua dată cu motorină.

Parasca roși intimidată de cinstea care i se făcea, se așeză cuminte, cu mîinile în poală, privind țintă la pînza albă atîrnată pe perete.

Dringler se întoarse la ușă, luă melonul din mîna lui Flender, în vreme ce acesta îi șopti :

— Uite-o !

Înțelese că e vorba despre Rusalina și o cercetă cu ochi de cunoscător, ca un geambaș, fluierînd admirativ. Femeia era de o frumusețe stridentă, vulgară, și în afară de șoldurile pline și vîrtoase, care tremurau în mers la fiece mișcare, el îi văzu gura cu buzele bombate, frumos arcuite, o gură roșie și fremătătoare, la care aproape că nu-ți venea să te uiți.

Dringler repetă figura cu melonul, și cînd se opri în fața femeii, deschise brațele într-un gest teatral, surîzînd cu dinții săi de aur :

— Domnișoara Rusalina ! se entuziasmă el. Vai, de cînd nu te-am văzut ! Erai atîtica, indică el o înălțime oarecare.

Ea zîmbi lasciv, și buzele umede și gura roșie păreau o rană gata să sîngereze. Își legănă șoldurile pe loc, aproape profesional, și întrebă cu voce răgușită :

— Cine ești dumneata ?

— Eu ? se minună Dringler. Eu sînt cel mai bun prieten al fratelui dumitale. Nu ne-am văzut din tinerețe. L-am căutat azi, dar nu l-am găsit.

Rusalina nu păru prea încîntată de această relatare și conchise sec :

— O fi plecat la Arad...

Șvabul o luă ocrotitor de braț, strîngînd-o aluziv, și ea se supuse și-l strînse la rîndu-i, făcîndu-l să simtă marginea rotundă a sînului bombat și tare și căldura corpului răzbind prin mătasea subțire.

O duse în sală, instalînd-o lîngă el, și făcu semn celor doi călugări să înceapă. Aceștia suflară în lămpile chioare și dădură drumul aparatului de proiecție rudimentar, cu arc voltaic, care începu să zbîrnîie speriind lumea cu lumina lui orbitoare. Pe ecran apărură primele figuri, și unul din călugări începu cu voce înaltă, dar indiferentă să comenteze filmul.

Dringler, cu mîna înlănțuită pe mijlocul Rusalinei, profitînd de întuneric, suspina romantic și încerca să o sărute. Ea se lăsă fără mofturi în voia lui, oferindu-i gura umedă. Nu așteptă sfîrșitul filmului despre patimile Mîntuitorului. Îl trase spre ieșire tulburată și dornică, străbătură cîteva străzi lăturalnice și ajunseră în scurt timp acasă. Șvabul, luat prin surprindere, mătură cu un gest

brutal cele trei-patru perne răspîndite în pat şi o iubi fără pasiune, lucid, gîndindu-se toată vremea că e sora omului care-i ucisese fratele şi că acum, cînd se află în braţele lui, ar putea foarte bine s-o strîngă de gît, plecînd în plata Domnului. Își zise că ea n-are nici o vină şi o lăsă să se alinte lîngă el. Simţi că nu mai poate suferi prefăcătoria în care se complăcea cu cinism şi se ridică într-un cot izbind-o cu palma peste gură, o dată şi încă o dată pînă o podidi sîngele. Ei nu-i păsa de lovituri, stătea cu buzele întinse, cu faţa luminată de o mare plăcere, gemînd cu bucurie : „loveşte-mă, loveşte-mă !“

Dimineaţa se trezi vlăguit, o văzu întinsă alături goală, cu gura năclăită de sînge şi i se făcu deodată scîrbă.

Se îmbrăcă în liniște, aprinse o ţigară şi stătu o vreme aşa, privind-o cum doarme liniştită. Îi văzu braţele pline şi albe, gura şi buzele roşii şi umflate, ca două bucăţi de carne crudă, şi deodată apropie jarul ţigării de faţa ei.

În clipa aceea ea deschise ochii şi, în loc să se sperie, rîse provocator.

Dringler se sculă repede, scuipă cu silă şi trecu pragul.

CAPITOLUL 14

APROAPE DE GARĂ, PE O STRADĂ mărginită de şanţuri adînci şi late, care se umpleau primăvara cu apă, se înălţa o clădire solidă, de cărămidă, împărţită în două de o poartă masivă de stejar, ferecată cu fier.

Casa avea opt ferestre acoperite veşnic cu jaluzele şi nimeni nu le văzuse vreodată ridicîndu-se. Aici, în acest

loc, aparent neprimitor, locuia Broscoiul cu nevasta lui, o femeie mai în vîrstă ca el, obeză, cu un șold ieșit mult în afară, din pricina căruia umbla șchiopătînd.

Era o femeie frumoasă, în ciuda infirmității, care făcuse cu Broscoiul un fel de alianță, unindu-și averile într-un mariaj mai mult formal. Ea trăia într-o izolare aproape totală, citind colecția amantelor celebre și *Biblia*, mîndrindu-se cu cele trei clase ale școlii de menaj.

Broscoiul n-o iubea, n-o iubise niciodată și, din pricina unei defecțiuni organice, ei nu se putuseră împreuna, fapt pentru care țineau pe perioade foarte scurte slujnice tinere, venite de la munte, arătoase, bune de muncă și mai ales de iubit.

Cert e că nici una din slujnicele aduse în casă nu rezistase mai mult de șase luni, expediate la timp și cu înțeleaptă prevedere de soția prudentă și bună cunoscătoare a firii bărbatului.

Casa Broscoiului, deschisă doar pentru cîțiva oameni din sat, printre care se număra ca musafir obișnuit Odoleanu, era frecventată de acesta din urmă și în lipsa Broscoiului, care rîdea de vizitele nepotrivite și-și bătea joc pe față de el, mărturisindu-i fără sfială că Beji, țiitoarea lui, este o femeie cu sînge de drac și că bietul Odoleanu ar putea cel mult să doarmă pe șoldurile ei de lapă murană.

Odoleanu nu se supăra, zîmbea șiret în barbă, socotindu-se într-un fel răzbunat pentru simplul motiv că lumea clevetea pe socoteala vizitelor făcute de el în lipsa bunului și nedespărțitului prieten.

Adevărul e că de fiecare dată cînd apărea Odoleanu în vizită și cînd, bineînțeles, Broscoiul nu era acasă, contrar zgîrceniei, Olga, așa o chema pe nevasta acestuia, umplea masa de băutură și aștepta răbdătoare efectul alcoolului asupra libidinosului bătrîn.

Acum, în casa Broscoiului era chef mare, o masă cum numai acolo se putea servi. Primul sosit fu Mitroiu, șeful de post, care se scuză că vine singur, dar nevastă-sa, care era tuberculoasă, scuipase iarăși sînge. Broscoiul răspunse că n-are a face, deși îi pare rău. În sinea lui se bucura : n-o putea suferi pe nevasta jandarmului, care era mică și fragilă, manifestînd pentru ea antipatia oamenilor grași și sănătoși.

Mitroiu se așează pe unul din scaune și începu să se servească singur cu țuică de piersică, întoarsă de două ori, înghițind des, în așteptarea viitoarelor bunătăți.

Sosi și Odoleanu, cu Beji, „menajera mea", cum îi plăcea lui s-o prezinte. Broscoiul le ieși în întîmpinare, aruncă un „servus" spre vameș, apropiindu-se posesiv de țiitoarea acestuia, pișcînd-o fără rușine și bătînd-o admirativ pe șoldurile proeminente. Odoleanu se precipită spre doamna Olga, „domnița", cum o alinta el galant, și, cu maniere de crai scăpătat, îi prinse mîna, ținînd-o la buzele lui nepermis de mult. Abia după ce se crezu chit, se îndreptă cu deferență spre Mitroiu, care salută respectuos, ridicîndu-se în picioare, întrebînd ce face doamna.

Nu ascultă răspunsul, care, dealtfel, nu-l interesa prea tare, și vru să știe cine mai vine la cină.

— Don părinte, sfinția-sa, rîse gros Broscoiul, și cu doamna. Zicînd acestea, deschise brațele, indicînd proporțiile preotesei, și, umflindu-și obrajii, slobozi un sunet indecent.

Odoleanu rîse înveselit. Îi plăcea vulgaritatea celuilalt și mai ales faptul că, fără să-și dea seama, își bătea joc și de alcătuirea trupească a nevestei sale.

Broscoiul socotea gluma dintre cele mai reușite și tocmai se pregătea să continue, cînd Mitroiu vorbi cu glas pițigăiat :

— Șvabul acela, Dringler, trebuie să vedem ce e cu el.

— Dă-l în... înjură Broscoiul. Lasă astea acum.

— Eu îl dau cu plăcere, subscrise Mitroiu, dar tare mă tem că se întoarce.

— Și ? vru să știe Broscoiul, devenind deodată atent.

— Și... nimic. Știi că a vorbit cu Bătrîna.

— De unde se cunosc ?

— Nu știu de unde, nici ce au vorbit.

Broscoiul făcu cîțiva pași prin cameră, cu mîinile la spate, și răbufni supărat :

— Dacă proasta de soră-mea nu-și dădea poalele peste cap, aflam ce și cum e cu șvabul ăsta.

— Mă gîndesc, interveni Odoleanu, că acest Dringler e cam imprudent. E imprudent și aș spune chiar că e inconștient.

Mitroiu asculta respectuos, ca de fiecare dată cînd pe-rora Odoleanu, socotindu-l pe acesta deosebit de învățat și incontestabil mai deștept decît un ministru. Deocamdată nu înțelese nimic din afirmațiile vameșului și aștepta o explicație, dînd nătîng din cap. Broscoiul, a cărui minte practică de țăran șiret prinse din zbor ideea, încetă să se mai plimbe și se opri deodată, privindu-l pe Odoleanu cu subînțeles.

— Mitroiule, zise acesta, arătîndu-se brusc preocupat de potențele profesionale ale acestuia, ești un dobitoc cum nu mi-a fost dat să văd în toată cariera mea.

Plutonierul tresări umil și întrebă, folosind un cuvînt pe care-l credea de veritabilă calitate intelectuală :

— În ce sens ? În ce sens sînt dobitoc, domnule vameș-șef ?

— Necazul e că în toate sensurile. Absolut în toate.

— Vă rog să-mi explicați. Nu înțeleg.

— Ce înseamnă im-pru-dent, domnule plutonier Mitroiu ?

— Imprudent ?... Păi, individul care nu are grijă de pielea lui.

— Perfect ! Și ce crezi, Dringler ăsta de ce ar putea fi imprudent ?

— Pentru că, izbucni el intuitiv, a vrut să-l atace pe domnul... (vru să zică Broscoiul, dar își aduse aminte de numele celălalt și se corectă roșind) pe domnul Moșoarcă.

— Tîmpit ! izbucni Odoleanu. Absolut tîmpit. Oligofrenie congenitală.

— Spune-i odată, ce-l iei pe domnește ? ! se precipită Broscoiul nerăbdător.

— Mitroiule, suspină Odoleanu, îmi pare rău că te-am propus pentru avansare, dar n-am ce face. Păi bine, mocofan din Maramu', începu el să țipe pițigăiat, ăsta umblă noaptea, teleleu, peste cîmp, însoțit de doi popi păduchioși și onaniști, și nu-l întreabă nimeni de sănătate ? Cîștigă bine cu filmulețele lor și nu se găsește nimeni să le tragă un glonț în cap ? Ha ? Măcar lui, dacă nu și ălora...

— E periculos, don vameș. Nici nu știți ce om e. Dracu în persoană...

— În ce parte au luat-o ?

— Cred că spre Vărșand...

Intră popa Sonu, cu preuteasa, și discuția fu curmată. Preuteasa, îmbrăcată ca o sorcovă, întinse mîna tuturor, așteptînd să-i fie sărutată.

Cînd se apropie de Odoleanu, acesta, mic și pipernicit, își vîrî nasul între sînii ei enormi, dispărînd definitiv din cîmpul vizual al celorlalți, adulmecînd cu perfectă admirație :

— Ce parfum ! Ce miresme ! ! E „Chanel", coană Victoriță ?

— Cine să fie „Chanel" ?

— Parfumul, odecolonul, o suci el pe franțuzește.

— Nu știu cum îi zice. D'astai...

Cotrobăi în poșetă și scoase la iveală o sticluță în formă de automobil cu apă de colonie ieftină și de prost gust.

— Permiteți, coană Victoriță ?

— Vai de mine...

Odoleanu începu să golească restul conținutului în părul cinepiu al plutonierului, care rîdea prostește, fără să protesteze.

Se așezară în jurul mesei. Olga aduse gustările : sărățele cu chimion, felii subțiri de varză murată în butoi, salam de vară bine ardeiat și două-trei farfurioare de salată de ridichi, înecată în untdelemn.

Cînd se umplură paharele cu țuică galbenă și aromată, ținută în butoi de frăgar, popa se ridică grăbit în picioare și rosti dintr-o suflare :

— BinecuvinteazăDumnezeulemasaaceastașibucateleeiamin !

Se așeză și goli din zbor primul pahar, apoi încă vreo șapte, pînă veniră cele două rînduri de sarmale : în foi de varză și în foi de viță.

Sărmăluțele de viță erau mici, plutind într-un sos gros de smîntînă, cele de varză, mari ca niște bolovani, legate la capete cu ață, ca să nu se desfacă în timpul fiertului.

Mîncau în tăcere... Odoleanu, elegant, mînuind cuțitul și furculița cu dexteritate. Mitroiu, timorat și milităros, ținînd capul aproape scufundat în farfurie, chinuindu-se pe ascuns să-și descheie centura, popa Sonu pe jumătate amețit, aruncînd frunzele în farfuria nevesti-si. Preuteasa deschidea gura și dintr-o singură înghițitură acestea dispăreau undeva în întunericul esofagului. Odoleanu se mira cum Dumnezeu de nu se înecă și mai ales cum de le poate ingurgita.

Se aduseră în ordine : friptura de pui și de rață, împănată cu usturoi, bucăți de mușchi rumenit, chifteluțe piperate din belșug și murăturile vestite în tot satul. Broscoiul punea murături într-o putină mare de stejar, amestecate : pepeni verzi, mere, conopidă, ardei, toate colorate cu varză roșie și sfeclă.

Preuteasa mînca în dușmănie, și de fiecare dată cînd deschidea gura, părea că se îngrașă cu un kilogram. La un moment dat se ridică și zise :

— Vă rog să mă iertați, am gaze și mă duc să mă ușurez.

Odolcanu se strîmbă cu scîrbă. Broscoiul rîse gros, teribil de amuzat, povestind că moda asta e numai la nemți, care sînt foarte civilizați, și cînd le vine așa ceva, deschid ușa de la coridor și scapă de pacoste.

Că, altfel, precizează el, poți face o încurcătură de mațe de te vede Scaraoțchi, și mai ales doamna preuteasă, care, desigur, are mai multe mațe decît ei toți.

In sfîrșit, fu adusă torta de ciocolată, ornată cu ciuperci, și vinul.

Începură să vorbească, rîzînd, de popa, care adormise aplecat pe spatele scaunului, cu brațele încrucișate pe burtă, ca un mort.

— În două luni sînt aici. Am auzit eu cu urechile mele. Ziceau că să avem răbdare, că vin ei și ne scapă de comuniști, decretă doamna Olga.

— Cu ce o să vină pînă aici ? Vreau să spun, cum o să se deplaseze ? se alarmă Mitroiu, adăugînd că americanii ne iubesc încă de pe vremea lui Remus și Romulus.

— Pe jos or să vină, în marș, ironiză Odoleanu.

— Dea Domnul ! se rugă preuteasa, sughițînd. Poate îl numesc pe Nicu protopop, c-ar fi cazul.

— Prostii ! zise Odolcanu. Baliverne. De doi ani ascult gogoșile astea.

Se ridică, își șterse gura cu șervetul și trecu în camera alăturată, urmat de Mitroiu. Aici Odoleanu continuă discuția întreruptă, explicîndu-i că va trebui să-l lichideze pe Dringler dacă vrea să mai apuce pensia.

— Cum să-l lichidez ? scînci Mitroiu.

— Îl împuști, izbucni violent Odeleanu. Îl împuști; asta e !

A DOUA ÎNTÎMPLARE

NU L-AM APUCAT PE DRINGLER ÎN *sat. Venisem cu cîteva zile după plecarea lui. Dispăruse brusc într-o noapte, fără să lase urme, fără să-şi ia rămas bun de la nimeni. Lăsase în schimb un fel de buimăceală : cîteva văduve neconsolate, o spaimă de moarte în oasele Broscoiului, baricadat în casă, şi o sămînţă de nebunie în mintea atotroditoare a unchiului Bîscu, pe care-l convertise la profesia lui de comediant ambulant.*

Bătrînul „american" se arătă gata să lase totul baltă, casa şi gospodăria, spre a-l însoţi pe celălalt în lungile lui peregrinări prin ţară.

La început Dringler se amuză copios pe seama bătrînului, îi plăcea să-l asculte inventînd poveşti fantastice, cu diligenţe răpite şi bandiţi mascaţi. Stăteau în cîrciuma Bătrînei, în faţa unei sticle de ISMĂ, şi după cîteva pahare golite „ex" (adică pînă la fund), americanul începea să cînte un cîntec ale cărui vorbe le tradusese el cu oarecare aproximaţie, intervenind în text cu umorul său de copil mare :

„Ţine căluţul bine
Şi dă-mi pistolul, Fred !
Nu te uita la mine,
In tine nu mă-ncred.

Jur că-ți sînt credincioasă,
Nu mă mai bănui,
Eu vreau cu tine-n brațe
Spre groapă a porni.“
Fred n-o crezu și, iată,
Ea nu avu noroc,
Că o găsi cu altul
Și o-mpușcă pe loc.

Cînd unchiul Bîscu îi mărturisi dorința lui arzătoare de a-l însoți în turneele ce le făcea, Dringler își dădu seama că nu e prea recomandabil să se încurce cu acest moșulică cam scrîntit.

Îi erau suficienți cei doi călugări, care nu se arătau prea zeloși decît cînd era vorba de mîncat sau de dormit. Așa că se eschivă cu eleganță, invocînd greutățile unei astfel de vieți, și-i sugeră să se apuce el însuși de o meserie asemănătoare, frumoasă și mai ales aducătoare de bani.

Știe mister Bîscu, se entuziasma Dringler, că un capital de cîteva miare l-ar face în două luni cel mai bogat om din sat ? Știe că poate face o afacere „extra“ ? Păi, dacă nu știe de ce tace și nu-l întreabă pe el, pe Muțuș Dringler din Sînpetru german, care cunoaște și pe dracu și pe mă-sa în lumea asta ...? !

Unchiul Bîscu, cică, ar fi întrebat, prostit de bucurie :
— Ce fel de afacere ?
— Maimuța cu planeta ! rosti Dringler sacramental.
Îi dădu apoi adresa unui fost circar din Arad care avea o maimuță mică și drăgălașă, legată la gît cu o curea roșie. Maimuța nu făcea nimic altceva decît că băga lăbuța într-o cutie cu planete și o întindea clientului.

Clientul, la rîndul său, întindea un pol și, uite-așa, fostul circar se îmbogățise de nu mai știa ce face cu banii.

— *Și dacă nu vinde maimuța ? se temu americanul, auzind deja sunetul dogit al polilor cîntînd în pălăria lui de cowboy.*

— *O vinde dacă-ți spun. Zici că te-am trimis eu !*

Unchiul ar fi vrut să-i ceară împrumut niște bani, dar își aminti poveștile îndrugate despre inelele și bijuteriile aduse de peste ocean și se abținu din mîndrie.

Datorită acestor sugestii, transmise cu lux de amănunte de Dingler, l-am găsit pe unchiul Biscu plimbîndu-se prin cameră, cerîndu-mi să mergem la Bătrîna. Eu am răspuns țipînd ca apărit :

— *Nu acolo ! Nu mă duc acolo !*

Unchiul Biscu nu se arătă prea impresionat de protestele mele. Mă asigură că el răspunde pentru tot, îmi promise două perechi de palme care or să mă facă să văd stele verzi, apoi înlocui amenințarea cu un sfert de „zahăr carlof", cumpărat chiar din prăvălia Bătrînei.

Cedai de voie, de nevoie, lăsîndu-mă îmbrăcat după gustul și știința unchiului, pe care în clipa aceea îl voiam rămas în preriile Americii, străpuns de săgețile indienilor Utah.

Înainte de a porni, îmi repetă vorbele pe care trebuia să le spun la momentul oportun, adică atunci cînd el va comunica Bătrînei că eu sînt nepotul lui cel orfan.

Ajunserăm la casa Bătrînei cu chiu, cu vai, asta din pricina mea, bineînțeles, și contrar spaimei mele, nu se întîmplă nimic deosebit.

De unde mă așteptam să fim primiți cu un picior în spate, doamna Handrabur se arătă bucuroasă de vizita unchiului și făcu cîteva complimente pe seama pallonului său și mai ales a pălăriei. Pe mine nu mă băgă deocamdată în seamă. E adevărat că nici eu nu eram prea dornic să mă înfățișez întreg în fața ochilor ei, stînd pe

jumătate ascuns după pălăria unchiului Bîscu și rotindu-mi privirile speriate prin cameră.

La venirea noastră, Bătrîna nu se ridicase de pe locul unde stătea.

In odaie era semiîntuneric, și chipul ei alb, încadrat de rochia neagră, mi se părea ireal și fantomatic.

Imi amintesc destul de vag pledoaria înfocată a unchiului Bîscu.

Știu doar că la jumătatea discursului său, Bătrîna l-a întrerupt deodată din elanul oratoric, făcînd cîteva reflecții despre „oameni și păsăricile lor", apoi adresîndu-i-se direct :

— Cît îți trebuie ?

Unchiul păstră o pauză meditativă, făcu o socoteală, imaginară și, desfăcînd mîinile teatral, într-un gest care voia să însemne o nimica toată, rosti suma :

— Cinci foi, doamnă, numai cinci foi.

Bătrîna ridică sprîncenele într-un gest de mirare, și el se grăbi să întărească solvabilitatea lui viitoare :

— Dau chitanță în regulă...

Bătrîna nu păru interesată de acest argument contabil. Se ridicase deja, cotrobăise în dulap și se întoarse cu suma cerută.

Americanul rămase descumpănit de rapiditatea cu care obținuse împrumutul. Luă banii, îi vîrî adînc în unul din buzunarele paltonului ponosit, și abia după aceea începu să mulțumească cu efuziune, rostind chiar cîteva cuvinte englezești, în semn de deosebită emoție. Se repezi galant și-i sărută mîinile, mărturisindu-i că ea e binefăcătoarea și salvatoarea lui și a bietului orfan pe care-l întreține. Zicînd aceasta, mă împinse cu putere în fața ei, sfătuindu-mă :

— Sărută-i mîna doamnei și n-o uita niciodată.

Mă grăbii să execut porunca, dar Bătrîna își trase iute mîna și întrebă cîți ani am. Unchiul se grăbi să mă îmbătrînească, adăugînd că arăt astfel fiindcă sînt debil, dar n-o să mai fiu așa după ce el va cîștiga bani cu ajutorul maimuței. O să-mi dea numai ciocolată și gumă de mestecat și am să mă fac mai ceva decît Joe Louis, boxerul care a făcut praf toată America.

Bătrîna mă mîngîie pe creștet cu duioșie și, pentru prima dată, nu-mi fu frică de ea. Ochii îi erau blînzi acum și fața luminată de un zîmbet care o întinerea. Îmi dădu un pumn de bomboane, și unchiul mă bătu afectuos pe umeri, mulțumit de comportarea mea. Se foia nerăbdător, speriat parcă de ușurința cu care obținuse banii, gata-gata să-și ia rămas bun uzînd de o frază meșteșugită, cînd Bătrîna îl invită să șadă :

— Bîscule, zise ea cu un glas indiferent, io nu mai am nevoie să-mi dai banii înapoi. Cinci sute de mii încoace, cinci sute de mii încolo nu contează la o casă ca a mea. Să ai noroc de ei și să-i folosești cu cîștig.

— Vreți să spuneți că mi-i dați de pomană ? Asta nu admit ! Nu admit ! se răzvrăti el demn.

— Nu chiar de pomană. Îți cer în schimb un serviciu.

— Ce fel de serviciu ?

— Îți spun imediat, zise Bătrîna, privind spre mine cu subînțeles.

Unchiul mă invită să-l aștept în curte, după care se așeză bine în scaun, gata să asculte vorbele Bătrînei.

Am așteptat mult. Poate o oră, poate două și, în cele din urmă, unchiul ieși vesel, mărturisindu-mi că nu se așteptase să obțină banii atît de ușor și că va pleca la Arad să cumpere maimuța care-l va face mai bogat decît o mie de Broscoi la un loc.

CAPITOLUL 15

BÎSCU AJUNSE LA ARAD DIMI-neaţa şi porni, ars de nerăbdare, în căutarea omului cu maimuţa. Pe Dringler, îşi zise el, îl va găsi mai tîrziu, îi va transmite mesajul doamnei Handrabur şi apoi îşi va urma drumul spre negoţul care-l va transforma în milionar get-beget...

Străbătu oraşul stînd mîndru şi demn într-o birjă arătoasă, şi cînd ajunse la piaţa de vechituri, scoase o bancnotă nou-nouţă, la vederea căreia birjarul zvîcni respectuos în picioare, bîiguind că n-are să dea rest.

Strîmbîndu-se în semn de nemulţumire, Bîscu scotoci în buzunarele paltonului, scoase cîteva hîrtii mototolite şi le întinse fără să le numere. Coborî grav, urmărit de priviri mirate, îşi îndesă pălăria de cowboy pe cap şi se îndreptă agale spre locul unde, aşezate direct pe pămîntul jilav, se ofereau spre vînzare cele mai năstruşnice lucruri din lume. Erau aici prezenţi, într-o stranie şi pitorească devălmăşie, vînzători de ocazie, mînaţi de nevoie, mici meseriaşi, pasionaţii pieţei vînzînd pînă şi potcoave de cai morţi, „domni" din lumea bună oferindu-şi la preţuri exorbitante bijuteriile de familie, văduve cu borcane folosite şi decoraţii din primul război mondial, ţigani cu rădăcini şi seminţe de dovleac. În mijlocul pieţei, aşezat pe nişte pirostrii uriaşe, clocotea un cazan imens din tuci, răspîn-

dind în aerul limpede aburi cu miros violent de ştevie. În imediata lui apropiere, un ins rotofei, cu mustaţa în furculiţă, privea placid cei doi-trei clienţi adunaţi în dreptul cazanului, aşteptînd cu bucata de pîine în mînă.

O bătrînică încreţită, îmbrăcată în zdrenţe soioase, sorbea cu lăcomie dintr-o oală de tablă, legată cu un lănţişor subţire de una din toartele cazanului. Nu apucă bine să termine de înghiţit fiertura aceea de culoare nedecisă, că mustăciosul o ridică deasupra capului cu uşurinţă, ca pe o păpuşă umplută cu paie, şi, scuturînd-o, începu să urle prelung, cîntat :

—Uiteeee-o cuum s-a săturat, măăăi !

In jurul cazanului se mai adunară cîţiva inşi, în timp ce mustăciosul aşează cu grijă trupul bătrînei pe pămînt, ca şi cum s-ar fi temut să nu se spargă.

Pe Bîscu nu-l interesa nimic din mărfurile expuse. Altădată şi în alte împrejurări, ar fi întrebat de preţul fiecărui obiect, s-ar fi tîrguit la nesfîrşit, înjurînd şi vorbind englezeşte, spre disperarea vînzătorului, pentru ca în cele din urmă să nu cumpere nimic.

Acum, ochii lui se roteau iscoditori peste marea de capete mişcătoare, căutau să străbată zidul mobil de trupuri, spre ţinta mult rîvnită a călătoriei sale : *omul cu maimuţa*.

Întrebă diverşi inşi, fără a primi un răspuns precis. Cei mai mulţi îl priveau stupefiaţi, neînţelegînd despre ce maimuţă vorbeşte bătrînul acesta cam scrîntit, coborît parcă din pelicula unui film cu Buffalo Bill. Stăruitor şi neostenit, Bîscu întîlni în cele din urmă un ceferist năucit de somn, care-i explică cu lux de amănunte că omul cu maimuţa se află lîngă bufetul „Plăcerea vieţii", în celălalt capăt al pieţii, lîngă stadionul de fotbal.

O luă grăbit în direcţia indicată, descoperi taraba în jurul căreia stăteau adunaţi o mulţime de gură-cască, îşi

făcu loc cu coatele, să ajungă cît mai în față, și aștepta iscodind.

În fața unei mese acoperite cu pluș roșu, un om cu fața galbenă și întristată striga, indicînd cu singurul braț întreg o cutie de lemn înțesată de cartoane colorate :

— Ia planeta, viitorul și prezentul, tot ce-ai făcut și ce vei face și cîți ani vei mai trăi !

Aproape de Bîscu, codindu-se și numărînd nevăzut banii în adîncul buzunarelor, stătea un țăran viguros, îmbrăcat în ițari, pe al cărui chip se citea o mare nehotărîre. Deocamdată nu cumpăra nimeni nici o planetă, așa că Bîscu ceru cu voce tare :

— Aici la mine una !

Vînzătorul nici măcar nu-l privi. Glasul său crescu cu un grad în intensitate cînd începu să țipe cu un fals entuziasm :

— Veniți, frați, veniți, surori, că-și trage domnu norocu cum trifoiul dintre flori. Că ce face omu cu mîna lui nu șterge nici Dumnezeu cu buretele !...

Tăcu și prinse a fluiera scurt de două ori, privind ciudat, cu coada ochilor, spre umăr. Spre totala stupefacție a americanului, pe mîna întinsă a ciungului lunecă iute un șoarece alb, minuscul, cu ochii roșii și botul ascuțit. Prinse o bucată de hîrtie în gură, o trase dintre celelalte și mirosi aerul în dreapta și în stînga.

Pradă unui presentiment ciudat, americanul luă planeta și întrebă prostește, vîrînd bucata de carton roz în buzunar :

— Unde-i maimuța ?

Pe chipul trist al ciungului apărură pete mici, roșii, venele tîmplelor se umflară, privirile se înăspriră :

— Michi ?... A murit Michi...

— Cum a murit adică ? se miră Bîscu.

— De oftică a murit. Acum o lună. Am îngropat-o în grădină, i-am pus și cruce la cap, că era curată și cuminte ca omu. Da'... de unde știi de Michi ?

Bîscu privea năucit șoarecele alb cocoțat sub urechea ciungului, convins încă o dată că este cel mai ghinionist om din țară, ba chiar din cele două Americi.

— De la Dringler știu.

— Aha ! zîmbi ciungul. Neamțul o duce bine cu cinemaul lui, știe ce face.

Bîscu își aminti de țelul principal al venirii sale la oraș și întrebă unde-l poate găsi pe șvab.

— La crama lui Sidon, în piață, acolo îl găsești. Stă de o săptămînă și aruncă banii cum arunc eu boabe la găini. Nu cred că poți vorbi ceva cu el. E beat lemn și el, și păduchioșii de popi.

Americanul mulțumi zîmbind strîmb și, făcîndu-și loc cu coatele, se îndreptă spre șosea, în căutarea unei birji.

Vestea despre moartea maimuței îl dezarmase. Toate visurile sale de îmbogățire se spulberaseră într-o clipă cum se spulberă un balon de săpun atins de vînt. Își aminti că în vremea emigrației sale, un armean isteț dacă nu cumva o fi fost oltean, făcuse averea pe spinarea unui porc. Avea un grăsun pe care-l îndopa de un an, și cum acesta ajunsese la dimensiuni nemaivăzute, armeanul, nici una, nici două, fixă o taxă de intrare pentru cei ce voiau să scarpine cel mai gras porc din America. Cînd grăsunul, plictisit de adorația vizitatorilor și înecat de osînză, refuză să mai mănînce, armeanul îl tăie și vîndu carnea la un preț dublu, potrivit celebrității inofensivului patruped.

O asemenea afacere se putea face însă numai în America, unde există nenumărați smintiți care n-au ce face cu dolarii. Aici, la noi, cel mai grozav lucru ar fi fost maimuța, care ar fi tras cu mînuța ei păroasă pla-

neta cu destinul omului. Amintindu-și de planetă, o scoase din buzunar și începu să citească : „Vei trăi mulți ani și trei copii vei avea. Avere multă, drum în străinătăți. O blondă va muri de dorul tău. Numerele la loto 23, 4, 54".

Ajuns la crama lui Sidon, află că Dringler, trezit din vîrtejul beției, plecase, împreună cu călugării, spre o țintă necunoscută.

CAPITOLUL 16

PE LA AMIAZĂ VÎNTUL SE POTOLI.

Pusta rămase limpede și albă, încremenită în tăcere, strălucind sub soarele slab de decembrie ca o mare de zahăr. Se vedea pînă departe spre sat, peste tufele de porumbele carbonizate de frig, de unde cîmpul scăpa liber într-o scurgere apoasă, punctat ici-colo de crucea cumpenelor de la fîntîni și de brațele salcîmilor troieniți de chiciură, străjuind în așteptare ca niște mirese înghețate. Către apus, dincolo de graniță, cerul se înroșea încet ca o rană, prevestind furtună.

Copilul se înapoie tîrziu, și Alimandru, neliniștit, era gata să încalece în căutarea lui. Cînd îi văzu fața schimbată, nedumerită parcă, își înfrînă mînia și-i ajută să scoată șaua calului.

Trase cu putere de chinga de sub burtă, scoase scările nichelate, făcute anume pentru măsura celui mic, și i le întinse fără să se întoarcă. Stătu o vreme așteptînd și, în cele din urmă, își răsuci capul :

— Unde te uiți, mă ? se interesă el fără supărare, zărindu-și plodul încremenit în spatele său, cu privirea pierdută în zare, cu genele umezite de frig.

Copilul țresări, deschise gura, se înecă de emoție și slobozi vorbele acelea pe care le purta cu el de dimineață și pe care, acum, aproape că nu îndrăznea să le rostească.

— O murit regele, tătuță, zise el sorbind aerul și sughiță, rămînînd cu gura deschisă, speriat de propria-i îndrăzneală.

Alimandru se uită la el cu milă, lăsă șaua în zăpadă și-i puse mîna pe frunte :

— Mă, tu ai călduri...

Copilul, tremurînd ca o smicea scuturată de vînt, înghiți în sec, sughiță iar cu putere și repetă cu încăpățînare vorbele acélea neroade :

— O murit regele, tătuță.

Alimandru sudui ceasul și minutul în care, îndupleeat de rugăminți, îl lăsase să meargă în sat la ora de religie. „Maica cui l-o făcut în lumea asta de popă, cu prostiile lui cu tot ! Îmi cară pruncul calc de kilometri să-i cînte lui aleluia și să răcească... Are căldură, săracul, și vorbește în dodii“...

— Meri în casă ! porunci el.

Copilul se supuse, umblînd cu pași de somnambul spre pridvor, și Alimandru, privindu-i mersul de barză degerată, strigă furios :

— Să-i spui popii că-i tai barba și-l jugănesc ca pe vieri dacă te mai cheamă la religia mă-si pe o vreme ca asta ! Așa să-i zîci !

Intrat în căldură, copilul se mai liniști, numai ochii săi mari și limpezi păstrau în ei nedumerire și spaimă.

— Mai spune, mă, o dată prostia aia cu regele, îi ceru Alimandru, și copilul repetă cu exactitate afirmația aceea de necrezut.

Povesti cum, de dimineață, în sala unde țineau ora de religie toți școlarii din clasele mici, găsise o liniște de mormînt.

Observă lipsa portretului regal de pe peretele dinspre răsărit. Deasupra candelei care pîlpîia slab, cineva atîrnase o icoană coloratăcu sfînta fecioară ţinînd un înger în braţe. Regele nu mai era ! Popa, trist, dar mai ales treaz, intră fără vlagă, și cînd ei se ridicară în picioare, gata să cînte „imnul", le făcu semn să se așeze. Apoi, împreună mîinile în chip de rugăciune, își mișcă degetele grase și umflate, privi țintă spre icoana din perete și rosti cu solemnitate :

— Copii, regele nu mai este !

Vorbele sunară în clasă ca niște pocnituri de pușcă, și școlarii rămaseră cu ochii holbaţi. O fată începu să plîngă subțire, popa își suflă nasul în batistă, scuipă în ea, își șterse apoi barba și mustața și zise :

— Mergeți acasă și spuneți părinților ce v-am spus eu !

Cînd termină de povestit, copilul începu să plîngă năuc și întrebă printre lacrimi :

— Și acum, tată, pe cine punem rege ?

— Pă popa Sonu. Pă el îl punem, zise Alimandru cu seriozitate, născătoarea cui l-o adus pe pămînt de armăsar prost și gras !

Se repezi apoi în curte, scoase din cămară șaua lui cu scările argintate, încălecă și porni în trap spre sat. Vestea adusă de copil îl făcu să-și amintească de vorbele Bătrînei : „O să plece gîngavul, și cînd o pleca el, fug și șobolanii ceia mici. Atunci îl prindem pe vameș, pe porcul de Odoleanu. Îl prinzi tu, Alimandre, că ești cunoscător de graniță, și îl aduci cu putoarea-n nădragi să-l judece legea. Îți spun eu cînd e ceasul și momentul."

Și iată că momentul venise. Dacă erau adevărate vorbele copilului, înseamnă că foarte curînd Odoleanu va încerca să treacă granița, cu tot aurul și bijuteriile după el.

Ajuns în sat, străbătu în goană ulița mare, și în fața casei Bătrînei descălecă. Legă calul de trunchiul unui saleîm și intră în curte.

Bătrîna îl văzuse de departe venind și acum îl aștepta în vîrful scărilor, înaltă și osoasă, cu figura ei bărbătească luminată de ochi negri și cercetători. Alimandru păși iute pe dalele de piatră cu care era pavată curtea și rosti nerăbdător, vrînd să scurteze ceremonia revederii :

— Săru'mîna, doamnă ! E adevărat ce-am auzit ?

Bătrîna nu se clinti și nu răspunse, ca și cum vorbele ar fi trecut pe lîngă ea fără s-o atingă. Un zîmbet larg i se înscrise în colțul gurii și ochii îi străluciră ciudat. Alimandru clocotea de nerăbdare, oprit în fața ei cu chipul palid și încordat.

— Hai în casă, zise Bătrîna, făcîndu-i semn s-o urmeze.

Il pofti să șadă, puse pe masă o tavă cu gustări de porc și vin, turnă în tăcere, cu același aer misterios, cu același zîmbet rău încremenit în colțul gurii și, în cele din urmă, zise, suspinînd adînc :

— O venit ceasul !

Alimandru zvîcni în picioare, și fața lui se făcu și mai palidă.

Prinse cana de lut în mîna cu degete puternice și lungi și-o deșertă dintr-o înghițitură.

— Fonful a plecat, șobolanii guiță. Și cei mici, și cei mari, rîse Bătrîna.

— Dă-l în mă-sa de rege ! Ce-avem noi cu el ? Ce știi de vameș ?

— O venit ceasul, repetă Bătrîna sacramental, cu aceeași voce stranie.

— Și ? vru să afle Alimandru.

— Să nu uiți că el ți-o mîncat tinerețurile !

— Știu ! reteză mohorît celălalt.

— Că te-o băgat în închisoare în locul lui și în locul Broscoiului.

— Știu, doamnă ! strigă Alimandru.

— Că mi-o dus la război pruncu, glăsui Bătrîna sec.

Alimandru se sperie de ochii aceia grozavi, arzînd ca două flăcări drăcești, sub fruntea galbenă, și simți o răceală în șira spinării.

— Cînd ? întrebă el cu glas sugrumat, simțind cum toată ura Bătrînei i se transmite, îngroșîndu-i sîngele.

Bătrîna se liniști. Chipul își reluă înfățișarea nepăsătoare, flacăra ochilor se stinse, zîmbetul acela reapăru în colțul gurii.

Rosti răspicat, cu precizie de necontrazis :

— In noaptea asta !

— Și Flender ?

— Flender știe tot. El are alte treburi cu porcul. Zice că-i dușman și chiabur și legionar. Nu știu, nu mă bag. Dar el nu poate face nimic rău, că-i singur.

— Și... Mitroiu ?

— Jăndarul acela îi cumpărat cu izmene cu tot. I-o băgat Odoleanu aur și pe gură și pe cealaltă parte, o vorbit și-or plănuit pentru noaptea asta, că-i Anul nou și-i bal mare. Și la bal șeful de post trebuie să țină ordinea și disciplina, nu ? Înțelegi-mă ?

— Va lua și soldații la bal ?

— Păi cum dară ? aprobă Bătrîna.

— Și marginea satului va rămîne pustie ? Și drumul dinspre graniță liber, nu ?

— Păi cum dară ?

— Și eu unde-oi fi ? Ce, sînt mort ? M-o lovit guta ?

— Te-o lovit, Alimandre !... Mitroiu îi prost ca o gîscă și, ca să fie sigur pe mine, o venit să mă cheme la bal. M-o întrebat pe departe ce faci. Am zis că ești beteag. S-o bucurat.

— Și ce-ați zis ?

— Că mă duc neapărat la bal.

— Și el ?

— O rîs de gîndeai că-l gîdilă careva la buric. O rîs prea devreme.

— De unde știți că s-or înțeles pentru noaptea asta ?

— Știu și gata. Or nu mă crezi ? Minți-tu-te-am io vreodată ? vru să știe Bătrîna.

Alimandru nu răspunse. Stătea încordat, căutînd să pătrundă dincolo de vorbele și gîndurile ei. O întrebare veche îi chinuia buzele și, în cele din urmă, o slobozi, ușurîndu-se :

— Și... unguroaica ?

Bătrîna, care aștepta întrebarea, rîse cu deosebită plăcere, dezvelindu-și dinții sănătoși de lupoaică :

— Alimandre, Alimandre, tot muieratic ai rămas.

— Pleacă sau ba ? întrebă Alimandru întărîtat.

— Nu pleacă.

— De unde știi ? se pomeni Alimandru întrebînd.

— Știu eu...

Bătrîna se uită la el piezîș, își încreți pielea nasului și, văzîndu-i zîmbetul de izbîndă înscris pe față, rosti ca să-i dea satisfacție :

— Dacă știu că pleacă vameșul, știu de ce nu pleacă unguroaica.

— Și dacă vameșul nu „trece“ fără ea ?

— Păi, zise Bătrîna, ea o să se ducă cu el pînă acolo.

Alimandru tăcu. „Să mă gîndesc bine. Să mă gîndesc și apoi să spun. Vameșul are două locuri bune de trecut, două vaduri. Oare Bătrîna știe sigur locul ? Dac-ar fi să trec eu, pe unde-aș lua-o ? Pe-acolo ! De ce ? E drum ferit, loc depărtat de pichet, apropiat de cimitirul unguresc și rar cercetat de grăniceri. Odoleanu știe asta.“

— Ei ? întrebă Bătrîna văzîndu-l limpezit de gînduri.

— Pe la Borza, zise Alimandru. Pe acolo are vadu...

Bătrîna nu răspunse. Privea undeva peste el prin fereastra ce da spre grădină. Oftă adînc și rosti neașteptat de duios și de blînd :

— Alimandre, de ce n-ai fost tu pruncu meu... Tu trebuia să fii...

Clipa de duioșie se risipi repede. Fu scurtă și luminoasă ca o rază de soare scăpată fulgerător în întuneric. Bătrîna își reluă vechea mască.

— Mergem la bal ? vru să știe Alimandru.

— I-am făgăduit lui Mitroiu.

— Și dacă mă-mpușcă ?

— El ? întrebă Bătrîna cu dispreț.

— Pe unguroaică o aduc ?

— Nu, numai pe porcul de vameș. Îl facem regele balului !

— Gata-i pita lui !

— Aleluia, rosti Bătrîna sinistru.

— Cu Flender să vorbesc ?

— Nu-i musai. El știe tot. Am vorbit eu.

— Și dacă Odoleanu trece fără aur, ce fac ?

— Îl omori ! rosti simplu Bătrîna.

Se lăsă tăcere. Alimandru nu se temea de ceea ce urma să facă în acest caz, ci de hotărîrea Bătrînei. Pe Odoleanu, la o adică, l-ar fi terminat odată și odată fără pic de remușcare. Ar fi făcut asta așa cum te scapi de o muscă scîrboasă, cu nepăsare și sînge rece, ca pe un lucru firesc. Bătrîna, însă, dorea acest lucru cu o ură și încăpățînare care-l spăimîntau. Răzbunarea ei și-o dorea lungă și chinuitoare, și nu cu moartea, cu temniță grea !

Bătrîna se ridică, trecu în camera cealaltă și se întoarse cu un „Mausser“ în toc de lemn nou și strălucitor.

— Cu pușca ta de vînătoare mi-i frică că-i găurești numai nădragii...

— Nu ! refuză Alimandru. Nu cu pistolul, pocnește prea tare și se aude.

Duse încet mîna la cureaua de piele ce-i încingea mijlocul, scoase un pumnal cu lama încovoiată și căută din ochi un loc. Apoi se destinse ca un arc scăpat din strînsoare și întinse mîna, sărind în picioare.

Luci ceva prin odaie și în aceeași clipă se auzi un pocnet sec, urmat de un tremur mărunt. Cuțitul, înfipt pînă la jumătate în tocul ușii, vibra lin, aruncînd sclipiri scurte din plăselele încrustate cu nituri de argint.

— Ii mort ! constată Bătrîna și se ridică, scoțînd, cu mișcări sigure, lama cuțitului. O șterse cu grijă, ca și cum ar fi fost plină de sînge, și continuă : M-aș bucura să-l văd, totuși viu, la bal.

Alimandru rîse și se pregăti de plecare.

— Să-ți ajute Dumnezeu, rosti Bătrîna cu evlavie și închise ușa în urma lui.

. . . . . .

Pe la 10 seara, în sala mare a școlii din sat, lumea începu să se adune în grupuri dese. Era primul bal al anului, după noaptea de revelion, și oamenii veneau mînați de curiozitate, dornici să afle amănunte mai precise în legătură cu ultimele evenimente. Stăteau pe sală împărțiți în grupuri, potrivit rangului și ordinii ce se statornicise din vechi, după o lege nescrisă.

In față, lîngă scenă, *oficialitățile*, ceva mai la dreapta, la o bună distanță, dascălii și studenții veniți în vacanță, apoi cercul micilor meseriași, țăranii, cu familiile lor, cu rudele lor, vorbind tare și scuipînd pe podelele proaspăt udate, și, în cele din urmă, grupul de tineri, „fițangăi", cum erau denumiți, nerăbdători să se deschidă balul și bufetul. In fundul sălii, pe mese lungi, acoperite, stăteau orînduite tot felul de bunătăți : cîrnați de porc, jumări,

iar cevà mai în spate, două butoaie mari așteptau să-și sloboadă conținutul în paharele așezate ordonat, cu gura în jos. Cîrciumarul se aplecă, scoase de sub una din mese o bucată de carton; o șterse cu cotul, ca și cum ar fi vrut s-o curețe de praf, și o atîrnă, cu un zîmbet satisfăcut, între cele două butoaie. Se trase cîțiva pași înapoi, duse capul pe spate și citi inscripția aceea cu conținut mai mult decît miraculos, scrisă cu vopsea roșie.

In zelul său caligrafic, cîrciumarul desenase un „s" întors, care strica simetria inscripției și o făcea și mai misterioasă :

„Credit NU ESTE !"

Sus, pe scena acoperită cu o cortină croită din cearceafuri vopsite în albastru, se auzeau zgomote înfundate și sunete de instrumente muzicale. Tavanul, luminat de lămpi mari, strălucea în mulțimea panglicilor multicolore, din hîrtie creponată, care cădeau în spirale spre capetele oamenilor. Mirosea a leșie și a săpun „cheia", a sudoare nespălată și a parfum ieftin, cu miros dulceag.

In cercul oficialităților, Broscoiul, șeful de post și popa Sonu afișau o gravitate nefirească, știindu-se priviți și studiați.

Nevasta plutonierului, slabă și mică, tușea des, înecîndu-se, și scuipa într-o batistă tivită cu dantelă. Preoteasa, îndopată ca un curcan, cu cărnurile năvălind din strînsoarea rochiei negre, își vopsise violent buzele groase și, peste decolteul ce-i dezvelea sînii enormi, cu pielea pistruiată, purta un șal de lînă, pe marginea căruia spînzurau ciucuri albi, așa cum văzuse ea într-un jurnal de modă din '38. Din pricina grăsimii, dar mai ales din pricina șalului gros, era leoarcă de sudoare, ca și cum la subsuori ar fi avut două pungi umplute cu apă. Din cînd în cînd își făcea vînt cu marginile șalului, ca să se răcorească, și atunci popa se apropia grav și firesc

și-i ștergea transpirația mirositoare. Broscoiul întorcea capul, simțind că-și vomită mațele, iar nevasta șefului tușea și mai vîrtos, înecîndu-se și scuipînd în batistă, pe cînd plutonierul recomanda pentru a zecea oară cu perseverență :

— Să dați cu „Carmol", doamnă preoteasă. Că și eu nădușesc în cizmele astea de mi se bleștc pielea de pe labă !

Grupul dascălilor îi privea cu dispreț, comentînd scena. Nevestele meseriașilor nu-și puteau desprinde ochii de pe marama preotesei, ce le fascina cu măreția ei, iar soții se uitau cu aceeași poftă la șoldurile ei late, care tremurau de cîte ori rîdea sau vorbea.

Ceva mai la o parte, gata să urce pe scenă, Flender, „bolșevicul", cum i se zicea în sat, își tot ducea mîna la cravata cu care nu era obișnuit și discuta aprins cu directorul școlii. Acesta îl asculta atent, dădea din cap în semn că înțelege totul și, în cele din urmă, urcară amîndoi scările, dispărînd după cortină. În aceeași clipă, plutonierul se îndreptă spre spatele sălii, lîngă grupul fițangăilor, care, în lipsă de altceva mai bun, jucau bîza, și rosti autoritar :

— Gura, mă, că acum începe !

Cortina se desfăcu încet, scîrțîind, și în fața orchestrei de țigani stînd smirnă lîngă instrumentele lor, apărură cei doi. Directorul făcu un semn din mînă, și tobosarul lovi cu-sete în talgerul de alamă.

Se făcu brusc liniște. Directorul tuși și începu cu voce subțire de muiere :

— Dragi cetățeni, doamnelor și domnilor ! Declar deschis balul nostru de revelion.

Făcu al doilea semn, și tobosarul atinse iar talgerul galben, care scoase un sunet de oală spartă.

— Trăiască ! Ura ! Vivat ! Bravo ! se auziră cîteva glasuri răzleţe.

Grupurile aplaudară cu discreţie şi distincţie.

— Şi acum îi dau cuvîntul tovarăşului Flender !

Se făcu iar liniște.

Flender privi în sală, înghiţi în sec de emoţie şi deschise gura să zică ceva.

— Să trăiască poporul românesc şi comuniştii ! răcni careva din spate.

Toate capetele se întoarseră mirate, să-l vadă pe cel ce strigase.

— Dragi cetăţeni şi tovarăşi şi tovarăşe, adăugă Flender văzînd mulţimea femeilor prezente. Dă azi înainte nu mai avem rege. Gata ! L-am alungat peste graniţă, în America lui, şi am rămas noi, poporul şi comuniştii, stăpîni pă ţara noastră, care-i casa noastră. Dă azi înainte ţara noastră se numeşte Republica Populară Română, încheie el cu glas înalt.

— Să trăiască ! Vivat România ! strigară cîţiva.

Invăţătorii aplaudară cu entuziasm şi profesorul de botanică strigă cu ardoare, rotunjind corect şi didactic vorbele :

— Trăiască Republica Populară Română !

Notarul şi plutonierul aplaudară de circumstanţă, popa făcu semnul crucii şi rosti aleluia. Se auzi un murmur iscat de comentariile celor din sală, şi Flender reluă cu voce tare :

— Acum dau iară cuvîntul tovarăşului director !

Jos, în sală, uimit de ceremonia neobişnuită, frizerul satului întrebă cu mirare :

— De cînd îi moda asta, mă ? Dă cuvîntul ! Na cuvîntul !

— Ssît ! porunci plutonierul şi-l fulgeră cu privirea.

Intre timp directorul începu să vorbească :

— Cetățeni, zise el, balul nostru are bufet, tombolă, surprize și antren. (Lumea nu prea înțelegea cum vine asta „antreu", și nimeni nu-i lămurea niciodată.) La ora douăsprezece alegem regina balului. Să începem cu Hora mare !

Zicînd acestea, se întoarse spre țiganii care așteptau pregătiți și le făcu un semn triumfal cu mîna. Cei doi coborîră să se prindă și ei în horă, care se închega încet, păstrînd în rotirea ei aceeași ierarhie a grupulețelor și rubedeniilor.

Fițangăii se repeziră buluc spre bufet, mamele își căutară locuri pe scaune, ținîndu-și fetele de măritat în poală. cu grijă și atenție, ca pe niște păpuși de sticlă. Cîrciumarul își aștepta clientela, și cînd îi văzu îngrămădiți în fața mesei. plescăind din buze, le arătă inscripția. trase cu ochiul și strigă :

— Azi pă bani. mîine fără bani !

— Pă grîu dai, mă ? vru să știe unul.

— Nici pă ouă ! stabili ferm cîrciumarul. Nimic ! Numa banu vorbește.

— Te-ai dat dracului, mă, păsat, îl zeflemisi careva.

În timpul acesta, cei din horă dansau, mișcîndu-se în dreapta și în stînga, înainte și înapoi, așa cum cerea regula, căutînd fiecare să facă pașii cît mai corect și mai elegant. Acordeonistul coborîse de pe scenă, se postase în mijloc și cînta lălăind primele vorbe și singurele pe care le știa :

„Hai să dăm mînă cu mînă
Cei cu inima rumână"...

Din grupul feciorilor se desprinse unul chipeș, străbătu mijlocul cercului, se opri lîngă țigan și scoase o

bancnotă din buzunar. O scuipă și, cu un pocnet sec, o lipi de fruntea acestuia, rostind cu glas tare :

— Tri dă joc și radașul !

Asta însemna că balul va începe cu trei melodii țărănești : o ardeleană, o învîrtită și-o țigănească, după care vor veni trei domnești, adică un vals, un tangou și un foxtrot, și tot așa într-o alternanță matematică pînă în zori, cînd se va cînta marșul.

Hora era pe sfîrșite, țiganii mai țineau cîteva acorduri, vrînd să termine, cînd Mitroiu înaintă spre scenă poruncind :

— Zîceți, mă ! Mai zîceți !

Pe culoarul ce se formase după trecerea lui păși calmă și surîzătoare Bătrîna. Oamenii o priveau cu respect și nedumerire. De la plecarea fiului ei, Bătrîna nu ieșise nici măcar la biserică, și acum, deodată, hodoronc-tronc, iacăt-o la bal !

— Asta o bolunzît ! șopti cineva.

Bătrîna trecea încet, îmbrăcată în negru, înaltă și dreaptă, cu o căutătură limpede și hotărîtă.

— Bravo ! Trăiască doamna ! strigă directorul școlii.

Se auziră aplauze, și notarul o intercală între el și Mitroiu.

Șeful de post era numai zîmbete. Toată frica îi pierise. Dacă Bătrîna venise la bal, el nu mai avea de ce să se teamă. Odoleanu va putea trece granița, el va rămîne cu banii și va pleca de aici dracului, să nu-i mai afle urma nici cîinii.

Dansa alături de Bătrînă, cu pași greoi, simțindu-se tînăr și fericit. Mîna lui atingea mîna Bătrînei, rece și puternică, periculos de rece și de puternică. Acum însă nu-i păsa. Peste un ceas Odoleanu va fi dincolo, iar poimîine, el, Mitroiu, unde l-or duce pașii și ochii.

Bătrîna întoarse capul spre el, îl citi ca pe-o carte și zise în doi peri :

— Te bucuri, Mitroiule ?

— De ce să nu mă bucur, doamnă ? întrebă Mitroiu, bănuind în glasul ei o amenințare.

— Păi, relansă Bătrîna, pentru că am venit.

— Mă bucur, doamnă, răsuflă Mitroiu. Din toată inima mea mă bucur că te văd aici, și rîse, arătîndu-și dinții de viplă.

Muzica încetă, Bătrîna își trase mîna din cea a jandarmului și deveni deodată țeapănă și posomorîtă.

— Te cred, rosti ea ironic și-i întoarse spatele, lăsîndu-l speriat și descumpănit.

Străbătu sala privind cu nesfîrșit dispreț spre preoteasă, și cînd aceasta se grăbi s-o salute cu un „sărut mîna“ de școlăriță fîstîcită, o întrebă deodată, fixîndu-i subsuorile leoarcă de sudoare :

— Nu ți-i cald cu șalul acela ?

Nu așteptă însă răspunsul și se apropie de Flender care o aștepta într-un colț.

— Bună seara, doamnă, o întîmpină el, și fața lui de om suferind de ficat se strîmbă într-un zîmbet.

— Bună, Flendere !

O cercetă cu atenție, încercînd să-i afle gîndurile. Fu întîmpinat însă de un zîmbet rece și distant.

— Cumu-i ? se interesă el.

— Cum am zîs ! precizâ Bătrîna. Cum altfel, dară ?

— Cine îl... și Flender deschise și închise mîna, prinzînd un obiect imaginar.

— Alimandru !

Flender rise liniștit, și fața lui pătată se strînse în zeci de crețuri mici.

— Și... aurul ?

— Îl dăm statului, nu te teme. Noi n-avem trebuință.

— Unde-l duce, la sediu ? se interesă el.

— Nu ! Aici !

Bătrîna rostise cuvintele sec și hotărît. Flender vru să zică ceva, dar nu reuși. Era prea surprins de această hotărîre. În cele din urmă întrebă totuși cu mirare :

— Aici ? La bal ?

— Ce dacă-i la bal ? N-are și el dreptul, săracul ? Poate că nu mai apucă altul în vecii vecilor. Apoi înăspri deodată tonul : Aici ! Îl dau de gol în fața tuturor, și pe el, și pe limbricul de Mitroiu. Lasă pe mine. Tu să stai gata cu oamenii tăi.

Flender se mistui în mulțime, să-și caute oamenii și să-i instruiască. Bătrîna se întoarse spre grupul oficialităților, cercetîndu-i cu privirea, întîrziind mult asupra chipurilor. Alături de popă, ochii ei întîlniră ochii Broscoiului, care apăruse de undeva din spatele sălii. Se opri în fața lui și întrebă cu prefăcută mirare :

— Ai venit și tu, Broscoiule ?

— Am ! răspunse acesta cu nepăsare.

— Dar pe prietenul tău cel bun, pe Odoleanu, de ce nu l-ai adus ?

Intrebarea avu efectul scontat. Broscoiul își micșoră deodată ochii și o privi cu atenție. Mitroiu tresări, se uită la ceas și zîmbi liniștitor. Broscoiul îl văzu și înțelese.

— Ce, mi-e frate să știu de el ? O fi beteag !

— Poate, rosti Bătrîna cu ton lugubru.

— Nu-i beteag, că l-am văzut azi la amiază, se băgă în vorbă preuteasa.

Broscoiul n-o luă în seamă. Bătrîna zîmbi cu milă și se întoarse spre adversarul ei, care aștepta atent :

— Broscoiule, am auzit că vrei să te înscrii la concursul muniști, că tu ai fost pînă acum în toate partidele.

— Poate că dumneata vrei să te înscrii, de stai toată ziua cu Flender, șo-șo-și, și puneți țara la cale. Republica populară ! rosti el maimuțărindu-se.

— Și ce dacă m-aș înscrie, prostule ? ! se minună Bătrîna. Eu pot, că nu-s neam de bogătani ca tine, cu cincizeci de hectare de pămînt.

— Ai prăvălie ! ripostă Broscoiul.

— Da' ce ? Prăvălia îi a mea ? Nu-i a statului ? Nu-i ținută cu banii oamenilor ? Io iau un procent.

— Las' că știm noi cum e cu procentul...

— Să nu știi tu prea multe, că înainte ți-i vremea. Așteaptă numai, șuieră Bătrîna cu ură neascunsă, și ochii îi luciră ca două picături de smoală.

În aceeași clipă Mitroiu rămase cu ochii pironiți la ușa de la intrare. Se albise ca peretele, și mîna i se mișca încet spre tocul pistolului ce-l purta la brîu. Bătrîna văzu și se întoarse. În ușă stătea Alimandru, cu mîinile în șolduri, cu cizmele pline de zăpadă și noroi.

Își scoase cușma de pe cap, și părul lui negru și scurt, ud și lipit de creștet, aburea încet în sala încălzită. Mitroiu se repezi înaintea lui și-l întrebă amenințător :

— Ce cauți, mă, aici ?...

— Am venit la bal, don șef... nu-i slobod ? întrebă Alimandru cu o prefăcută liniște și blîndețe.

Se juca așa cum se joacă pisica cu șoarecele înainte de a-și înfige ghearele definitiv în viața lui. Mitroiu, amăgit de umilința celuilalt, se cocoșea, dovedind celor din jur puterea și autoritatea lui :

— Afară ! N-avem nevoie de scandalagii...

— Un dans numa, don șef, și plec.

— Afară !

— Gura, limbricule ! răcni Alimandru, orb de mînie. Gura, că-ți schimb dinții...

Mitroiu paralizează. De o asemenea înfruntare față cu lumea nu mai avusese parte în toată cariera lui. Duse mîna la pistol, încercînd să-l scoată din toc.

— Mie îmi schimbi tu dinții, mă, hoțul și țiganul și criminalul dracului... Mie ?

Alimandru ridică pumnul mare cît un cap de cîine și-l repezi de la înălțimea staturii sale. Mitroiu căzu întîi în genunchi, apoi se lăsă moale ca o zdreanță pe podeaua murdară.

Flender se desprinse din mulțime, trecînd printre femeile care se buluceau speriate spre colțuri, și întrebă :

— L-ai adus ?

— Îi afară !

Flender luă pistolul șefului de post, sub privirile uimite ale celor din jur, care nu mai pricepeau nimic.

Alimandru ieși, întîrzie cîteva clipe și se întoarse, cărînd ceva pe umăr. Părea un sac scurt și gros, învelit într-o pătură. În mîna dreaptă ținea un geamantan de piele, cu încuietoare nichelată.

Dădu drumul formei aceleia direct pe podea, se auzi o bufnitură înăbușită, urmată de un geamăt stins, pătura se desfăcu, și vameșul rămase întins pe podea, alături de Mitroiu, legat fedeleș, cu ochii închiși, ca și cum ar fi fost mort.

— Dezleagă-l ! ceru Flender.

Alimandru scoase cuțitul și, cu mișcări sigure, îi tăie legăturile. Îl prinse de umerii hainei și-l ridică în picioare ca pe-o păpușă. Odolcanu încercă să se țină drept, dar genunchii nu-l ascultau. Privea în gol cu priviri de nebun, și gîtul i se zbătea în pulsații dese, ca la gușteri. Își simțea inima bătînd sub mărul lui Adam, și din clipă în clipă se aștepta s-o vadă scuipată la picioarele care-i tremurau. Era îmbrăcat elegant, într-un costum negru,

cu cravată, și în buzunarul de la piept purta o batistă albă. Galben și pierit, îmbrăcat astfel semăna cu un mort așteptîndu-și sicriul.

— Ce-i cu el ? întrebă Bătrîna cu milă prefăcută.

— O venit la bal, doamnă, răspunse Alimandru.

— Săracul, îl compătimi preuteasa.

— Da... săracul, zise sarcastic Alimandru. Uite ce sărac e !

Deschise geamantanul, arătînd grămada de bijuterii și cocoșei ce luceau puternic în lumina palidă a lămpilor. Mitroiu, care între timp își revenise, stătea prostit, bîțîind din toate încheieturile.

Nu putea scoate nici o vorbă și înțelese că acesta este sfîrșitul.

Și atunci, în liniștea aceea nefirească, amestecată cu nedumerire și spaimă, Alimandru porunci țiganilor să cînte :

— Vals, mă !

Melodia crescu tremurată și anemică, împrumutînd ceva din atmosfera de frică din jur. Lumea privea consternată, neștiind ce să facă.

Bătrîna se apropie încet, îl prinse pe Odoleanu de umeri și rosti încet, zîmbind rău din colțul buzelor :

— Hai să te joc, vameșe...

Moale ca o cîrpă, se lăsă în voia ei, simțind cum brațele de oțel ale fantomei în negru îl strîng cu putere de bărbat. O serpentină de hîrtie roșie i se încolăci pe gît, îi brăzdă pieptul, și lui i se părea că simte atingerea rece a unei frînghii. Bătrîna repeta la intervale regulate, în ritmul valsului, aceleași vorbe, cu o stereotipie obsedantă :

— Asta-i pentru pruncul meu !... Asta-i pentru pruncul meu !... Asta-i pentru pruncul meu !

Îl lăsă deodată din braţe, scîrbită, simţi o oboseală grea urcîndu-i în trup şi se îndreptă spre uşă, urmată la cîţiva paşi de Alimandru.

Oamenii se dădeau respectuoşi la o parte şi, pentru prima oară, o văzură zîmbind cu blîndeţe, stînjenită parcă de întîmplările acelea nemaipomenite. Se opri în faţa lui Flender şi-i întinse mîna în tăcere. Alimandru o văzu clătinîndu-se, răpusă de tensiunea nervoasă, şi o prinse ocrotitor de braţ, pornind spre uşă.

În urma lor, Flender dădea lămuriri celor din jur şi începu să ţină un fel de discurs stîngaci despre „duşmani şi chiaburi, care toţi, dar toţi, mă, vor sfîrşi aşa. Pentru că gata-i vremea lor, că acum poporul stăpîneşte ţara şi ţara se numeşte Republica Populară Română."

CAPITOLUL 17

ÎN MARTIE VREMEA SE ÎNCALZI deodată.

Noaptea se auzeau strigînd gîştele sălbatice peste sat, luna îşi făcea de cap aprinzînd grădinile, speriind somnul oamenilor, întărîtînd cîinii intraţi în vremea lor de vandră şi iubit.

Crişul-Alb, umflat, cu apele galbene ca lăturile, trecu malurile, Buderiul se lăţi şi el spărgînd matca şi, ca în fiecare primăvară, bălţile Chei-Chişului se umplură ochi.

Odată cu apele veniră şi peştii somnoroşi încă, abia ieşiţi din nemişcarea de iarnă, cu burţile doldora de icre, crapi mai ales, graşi şi leneşi în mişcări. Căutau alinare în neclintirea mîloasă a bălţii, îşi vîrau boturile boante în pipirigul vîrtos, aşteptînd nopţile fără lună, nopţile în care să-şi depună icrele în cotloanele întunecoase,

Oamenii se sculau de dimineaţă, ascultau cu urechile întoarse spre baltă zgomotul apei care fierbea ca mustul în noiembrie, se bucurau aşteptînd să se lumineze, să poată porni la pescuit. Vreme de două săptămîni, atît cît ţineau apele mari, tot satul se aduna aici pe baltă în căutarea crapilor graşi, năuciţi încă de vînzoleala inundaţiei şi de hipnoza adormitoare a iernii din care abia ieşiseră. Pescuitul se desfăşura după un ritual simplu, aproape ridicol, fără nimic spectaculos. Bărbaţi, femei, copii mai răsăriţi veneau de acasă cu coşuri de nuiele, coşuri cu marginile înalte, cărora le dezlipeau fundul. Intrau în apă ocolind ochiurile adînci şi gropoaiele de toată lumea ştiute, repezeau la întîmplare coşul cu gura în jos şi apoi cotrobăiau cu mîinile, căutînd atingerea lipicioasă a prăzii.

Unii, mai experimentaţi, aşezau coşul după felul în care se mişca vîrful pipirigului. Peştii, speriaţi de buluceala neaşteptată, se ascundeau la rădăcina firavă a pipirigului, şi tulpina lui subţire tremura ca electrizată la această atingere. Era un indiciu vag, desigur, mai ales că, datorită îmbulzelii, apele bălţii fremătau neliniştite, mişcînd în legănarea lor şi pădurea de pipirig.

Bărbaţii intrau în apă cu izmene lungi, legate la glezne de teama şi scîrba lipitorilor ce roiau aţîţate de mirosul cărnii şi al sîngelui proaspăt. Femeile îşi suflecau fustele în brîu, rămînînd cu pulpele dezgolite, ţipînd la atingerea rece şi băloasă a vietăţilor din adînc.

Era o dulce nebunie de martie care cuprindea sîngele şi nimeni nu avea grija celuilalt. Se auzeau femeile rîzînd ascuţit, excitate, şi bărbaţii ştiau că în clipa aceea trupul moale şi unduitor al vreunui crap izbise pulpele lor calde.

Într-un astfel de amurg, cînd soarele se scurgea supt de lăcomia subterană a bălţii, se arătă spre Chei-Chiş, venind încet, ca o nălucă, Boriţa nebuna.

La început nu-și dădură seama că e ea, dar o femeie țipă speriată, și strigătul ei făcu să se înalțe capetele tuturora :

— O venit bolînda lui Odoleanu, tulai !...

Boriţa era îmbrăcată în alb, și rochia lungă pînă aproape de pămînt o făcea suplă și grațioasă. Își împletise brățări din flori de păpădie și înainta încet, cîntînd subțire cîntecul acela al ei, pe care îl știau tot satul și toți copiii :

„Podul de piatră s-a sfărîmat,
A venit apa și l-a luat,
Vom face altul pe rîu în jos,
Altul mai mare și mai frumos...“

Oamenii o ascultau cu inima strînsă. Le era milă de ea, de viața ei care se dărîma ca un pod, un pod ce nu se mai putea reface niciodată. Venea încet, cîntînd cu glas subțire, și nu privea nicăieri, mai bine zis privea peste capetele oamenilor, dincolo de ei, departe, în zarea zărilor, către o lume numai de ea știută, văzută și înțeleasă. Ajunse aproape de baltă și se opri. Surise unui gînd, își ridică cu delicatețe marginile rochiei și vîrî piciorul în apă. Apoi începu să rîdă în hohote, întinse brațele și se roti pe loc într-un fel de horă mută. Femeile ieșiră speriate, privind-o în tăcere. Ea însă nu vedea pe nimeni, nimeni în jur nu exista, numai cerul și apa și soarele roșu topindu-se ca un vin în undele tulburi, soarele roșu murind duios în ametcala răcoroasă a serii de primăvară. Se opri din rotit și, cu o mișcare bruscă, își scoase rochia. Rămase aproape goală pe marginea apei, cu trupul alb ca porțelanul, cu trupul neatins de soare și vînt, trup tînăr, cu carnea neîmbătrînită, cu sînii răzvrătiți în sus ca două sfidări aduse ochilor ce-i priveau. Bărbații își sim-

ţeau vigoarea trupului trezindu-se, şi apa îi se păru deodată caldă. Femeile, năuce, o priveau cu mirare, ocărînd-o cu glas tare.

Dar ea nu auzea, nu vedea. Rîdea încet, cu gîlgîituri scurte, înaintînd tot mai mult în lichidul mîlos, care-i acoperi şoldurile şi brîul. Înainta orbeşte şi apa creştea pe trupul ei ca o perdea galbenă şi oamenii începură să strige speriaţi :

— Opreşte ! Opreşte ! Hei !

— Acolo e groapa cea mare ! Hei ! Femeie !

Groapa cea mare era culcuşul adînc al unei bombe căzute în timpul războiului şi toată lumea cunoştea locul acela unde apa nu seca niciodată şi se ferea de el.

Dar nebuna nu auzea, nu vedea... trecea înainte încet, începînd să spintece valurile cu mîinile, privind cu ochii dilataţi rana roşie a soarelui cicatrizîndu-se pe cer. Acum undele îi acoperiră sînii, apoi umerii... Se repeziră după ea strigînd, şi cînd fură aproape, o văzură cu groază scufundîndu-se în adîncurile galbene şi cleioase. Se opriră ca paralizaţi, neştiind ce să facă. În locul unde se scufundase, apa clocoti o clipă, apoi se linişti. Femeile începură să ţipe, copiii începură să plîngă, bărbaţii se sfătuiră înfioraţi de spaimă şi, în cele din urmă, hotărîră s-o caute cu cîngile.

Căutară pînă tîrziu, cînd asfinţi luna şi se vestiră zorile. Zadarnic. Nici atunci şi nici a doua zi şi niciodată nu o mai găsiră. Cînd scăzură apele şi în balta cu pămîntul crăpat se vedeau urme de picioare şi schelete albe de peşti sclipind în soare, mai veniră de cîteva ori privind în întunericul ochiului aceluia de nepătruns. Îl răscoliră metru cu metru, scormonindu-l cu prăjinile, dar trupul înecatei se ascundea undeva în adînc, înţepenit în mîl poate, ca şi cum apa nu voia să restituie prada

ei sluţită de putreziciune. Sau poate că nici pămîntul nu voia s-o lase între oameni şi se deschisese, primind în blîndeţea lui atotcuprinzătoare sufletul ei alb şi neatins de răutăţile lumeşti.

CAPITOLUL 18

BROSCOIUL TERMINA DE VORBIT.

Oftă, se sprijini cu spatele de spătarul scaunului şi, scoţind batista, îşi suflă zgomotos nasul.

Flender continua să privească cu prefăcut interes tamponul de marmoră pe care-l ţinea în mînă de la începutul întrevederii şi încerca să-şi frîneze mînia, să nu izbucnească fără voia lui scîrba aceea lăuntrică şi să se apuce să-l înjure. Deocamdată se chinuia să-şi amintească cum îl chema de fapt pe Broscoiul şi nu izbutea defel.

Începu să recite în gînd poezia poreclelor din sat, născocită de Dumnezeu ştie cine : „Hăcădoi, Lăzăroi, Nita, Goaga şi Drîmboi...".

Epuiză în felul acesta o stradă şi trecu pe partea cealaltă, unde stătea Broscoiul : „Pătru lui Purcelu, Viţelu, Băboiu şi Broscoiu..." Aha ! Moşoarcă îl cheamă pe umflat, se lumină el.

— Dragă cetăţene Moşoarcă, începu el, nu pot da o asemenea autorizaţie. Dacă vrei să deschizi prăvălia, n-ai decît. Dar să ştii că la noi e destul şi una singură.

— Baba nu mai are capital şi pe mine nu vrea să mă ia asociat. Zice că-şi aşteaptă pruncul, şi pruncul e de mult iască...

Flender roşi înfuriat şi strînse tamponul în mînă :

— De ce-o faci babă ?

— Că doar nu-i virgină...

— E vorba de respect, cetățene Moșoarcă, de respect, sublinie Flender și se ridică în picioare, dîndu-i celuilalt de înțeles că discuția se terminase.

Broscoiul se foi pe scaun nehotărît și rosti cu prefăcută prietenie :

— Țucu-te, Flendere, don primar, cum nu vrei să uiți ce-o fost între noi !

— Ce-a fost între noi ?

— Ei, don primar. Lasă mînia și dă-mi autorizația. Bate palma și ia arvuna...

Zicînd acestea, se ridică și, cu un gest rapid, scoase din buzunar un teanc de bancnote, aruncîndu-le pe masă.

Flender nu înțelese. Pentru moment vederea i se întunecă și de mînie simți că-i vine amețeală. Se sprijini de marginile mesei răsuflînd iute și în urechi începu să-i sune răgușit goarna cu care odinioară aduna porcii satului. Cînd deschise ochii, îl văzu pe Moșoarcă cu obrazul lui puhav, cu ochii mici și atenți, cu un zîmbet de speranță încremenit în colțul gurii.

Începu să tremure încet, trupul său mic se strînse înțepenit de o durere vie și, simțind că-i crapă inima, se repezi dintr-un salt în grumazul Broscoiului, prăvălindu-l. Îl lovi cu pumnii peste față, zdrobindu-i nasul, strigînd intermitent :

— Mă plătești, mă plătești pe mine ?

Broscoiul scăpă pentru o clipă din zona periculoasă, se tîrî în patru labe și năvăli spre ușă, cu fața însîngerată.

Flender rămase în mijlocul camerei răsuflînd greu, privindu-și năucit mîinile pline de sînge. Se așeză pe scaun și, văzînd silueta celuilalt trecînd prin fața ferestrei, repezi tamponul, spărgînd geamurile.

Stătu la birou să se liniștească, cu capul în mîini, tremurînd de o furie neputincioasă. Ieși în curtea pri-

măriei, se spălă pe mîini și o luă agale spre casa Bătrînei. Pe drum, reconstituind întîmplarea, regretă că nu avusese nici un martor sau măcar pușca de vînătoare cu care să-i găurească bucile.

Cu aceste gînduri trecu pragul prăvăliei, cerînd, ca niciodată, o jumătate de monopol cu dulce, și povesti cu glas întretăiat de enervare toată întîmplarea petrecută cu un ceas mai devreme.

Povestea fără exagerări, ca și cum scopul principal al venirii sale acolo se datora exclusiv jignirii de care avusese parte. Dar Bătrîna pricepuse subtextul acestei povestiri, prindea din zbor nuanțele și aluziile în legătură cu gîndurile Broscoiului de a deschide o prăvălie în sat.

Asculta îngîndurată, cu fața încremenită într-un fel de mirare și admirație, în timp ce gîndurile ei lucrau febril, se repezeau în toate părțile ca niște păsări închise într-o colivie prea mică.

Își zise că va trebui oricum să termine odată, să termine, cu orice risc. Îl căutase zadarnic pe neamțul acela, pe Dringler, dar nu era de găsit. Iar dacă nu era Dringler, atunci, cu toată durerea și căința ei, va trebui să-l sacrifice pe Alimandru.

Era un lucru necinstit, dar ce putea face altceva pentru realizarea planului care-i hrănea sîngele și-o făcea să nu îmbătrînească ?

Flender povestea înainte, deși Bătrîna nu-l mai asculta de mult. Se opri, dîndu-și seama de acest lucru, și întrebă mîniat :

— Dumneata, doamnă, nici nu mă asculți ?

— Te-am ascultat și te-am înțeles, nu te supăra.

Se întoarse cu fața spre el, și cînd îi văzu ochii strălucitori, licărul acela ciudat și prevestitor, înțelese că ea găsise o soluție.

Se ridică, mișcă stingherit pălăria în mîini și, în cele din urmă, își luă rămas bun. Bătrîna îl conduse la ușă și rămase multă vreme privind fix în lungul uliței.

Se hotărî rapid să-l vadă pe Biscu, să-i aducă aminte de promisiunea făcută în ziua cînd îi „împrumutase" cu generozitate regească suma de care avea nevoie. Iar Biscu urma, neapărat, să facă un drum în pustă la Alimandru și apoi la Moșoarcă... Numai apoi la Moșoarcă.

A TREIA ÎNTÎMPLARE

IN ZIUA ACEEA UNCHIUL BÎSCU plecase de dimineață, grăbit și surescitat, chemat de doamna Handrabur pentru o treabă importantă.

L-am așteptat nerăbdător, dar mai ales flămînd, și, în cele din urmă, am hotărît să dau tîrcoale casei în care locuia Bătrîna, în speranța că-l voi vedea.

M-am așezat pe partea opusă, pe o bancă, la umbra unui dud rămuros, de unde puteam cuprinde cu privirea toate mișcările de vizavi.

Ca niciodată, crîșma și prăvălia erau închise. Geamurile dinspre stradă sclipeau cu perdelele trase. Întreaga clădire avea ceva misterios în nemișcarea sfîrșitului de zi, simțeam plutind de dincolo o teamă rece și necunoscută. După un timp, la unul din geamurile casei apăru chipul Bătrînei, palid și prelung, deformat de apele sticlei.

Mă trăsei speriat în dosul dudului, fără să știu de ce, fără să-mi pot dezlipi ochii de fereastră. Ea șezu o vreme privind în lungul uliței, spre pustă, apoi dispăru.

După un timp apăru din nou, dînd perdeaua la o parte, rămînînd în bătaia soarelui ce-i lumina costumul negru și fața de care mă temeam atît.

La un moment dat, spre totala mea stupefacție, o văzui deschizînd fereastra și, întorcîndu-se spre cineva care era în cameră, arătă cu degetul calea spre capătul

satului. Întorsei privirea într-acolo și deslușii în depărtare un cortegiu ciudat înaintînd încet spre sat.

Mă uimea atitudinea nerăbdătoare a doamnei Handrabur, și cînd privii din nou la geamul unde o văzusem chemînd pe acel cineva, avui plăcuta surpriză să constat că alături de ea ședea, concentrat și la fel de palid, unchiul Bîscu în persoană. Cei doi dispărură din cadrul ferestrei pentru ca să apară în uliță, înaintînd pînă în mijlocul drumului. Aici rămaseră nemișcați, fără să-și vorbească, încremeniți într-o stranie așteptare.

Erau foarte aproape de locul în care mă găseam și le puteam privi chipurile în voie, fără teama de a fi văzut. Stăteau atenți, privind cu încordare alaiul ce înainta spre ei, ca și cum nimeni și nimic n-ar mai fi existat în jur.

Ea avea fața extrem de albă și crispată, ținea mîinile de-a lungul trupului, cu pumnii strînși, și ochii îi străluceau veseli.

Unchiul, rămas cu un pas mai în urmă, avea o privire năucă, fața nedumerită și gura întredeschisă, chinuindu-se să prindă niște zgomote îndepărtate. Îmi dădeam seama de tulburarea lui după felul cum muta pălăria dintr-o mînă în alta cu gesturi de prestidigitator. Între timp convoiul se apropiase. Era o căruță înconjurată de grăniceri, acoperită cu o prelată verde. În mijlocul lor, călare, nepăsător și aproape vesel, stătea Alimandru, privind cu singurul său ochi sănătos spre cei doi.

Unul din grăniceri salută respectuos pe doamna Handrabur care întrebă cu voce stranie :

— Ce aveți acolo ?

— Un înger, răspunse grănicerul în hohotele celorlalți. Vreți să-l vedeți ?

Bătrîna dădu afirmativ din cap și se apropie de lada căruței.

Grănicerul trase colțul aspru al prelatei, așteptînd. Bătrîna privi îndelung, fără nici o expresie, și zise cu glas egal :

— E mort ?

— Tun ! glumi grănicerul.

Între timp, lumea se adunase în jurul mortului, auzii glasuri înăbușite, strigăte de uimire, nume neînțelese.

— Cu el ce aveți ? întrebă Bătrîna și arătă spre Alimandru.

— Cu el ?, răspunse același grănicer ce se voia spiritual, dînsul l-a găurit.

— Pot să-i spun ceva ?

— Nu, doamnă. Nu se poate. Îmi pare rău, dar nu se poate. E sub stare de arest.

Deodată, din lungul uliței se auzi un țipăt prelung, sfîșietor, un „tulai, Doamne, mi-or omorit bărbatul", și nevasta Broscoiului se ivi șchiopătînd spre căruța înconjurată de curioși.

Cortegiul porni încet spre șchioapa care se mișca caraghios, strigînd din toate puterile.

În mijlocul drumului, înaltă și nemișcată, rămase doamna Handrabur. Alimandru se întoarse, privind spre ea, și ridică mîna în semn de salut. Bătrîna îi răspunse și șopti iute de cîteva ori : „Eu te scap, te scap eu, fiule..."

N-am mai văzut-o de atunci niciodată pe doamna Handrabur.

CAPITOLUL 19

SPRE SEARĂ, BĂTRÎNA STRĂBĂTU ulița mare a satului, îndreptîndu-se spre casa Broscoiului. Se hotărîse să meargă la priveghi, să-l vadă, să se convingă cu ochii ei că celălalt a pierit, că viața secase în trupul lui ca dintr-o baltă stătută.

Acum nu simțea nici o mulțumire la gîndul că țelul vieții ei se îndeplinise. Împietrise parcă și-și bănuia carnea seacă, fără vlagă, iar sîngele i se părea un șarpe rece ce se tîra încet sub pielea albăstrie și lucioasă. Doar în stînga pieptului cineva apăsa cu o putere diavolească, cineva așezase acolo o piatră de moară pe inima ei, înăbușind-o. Era acolo durerea ei pentru Alimandru, căința și remușcarea pentru păcatul săvîrșit, și mai era cealaltă durere, mai veche, arzînd ca o flacără ce nu se poate stinge, durerea aceea surdă care-i măcinase viața și i-o spulberase în vînt. Ce rămăsese din viața ei acum, cînd nu mai avea nici măcar pe cine să urască ? Se simțea ca un copac bătrîn, putred pe dinăuntru, gata-gata să se prăbușească.

Cînd intră în camera mortului, cei din jur rămaseră muți de uimire. Ea nu văzu pe nimeni, nu zise nici „Dumnezeu să-l ierte", nici altceva ce se cuvine în asemenea ocazii. Rămase țeapănă în ușă, strînse pleoapele să vadă

mai bine și simți că se înăbușă. Privirea ei se tîrî încet pe podea pînă ajunse la picioarele catafalcului în care zăcea mortul, se opri o clipă la marginea aurită a sicriului, și apoi se ridică iute, tăind spațiul încadrat de lumina leșinată a lumînărilor. Și atunci îl văzu ! Stătea întins, cu mîinile cruce pe piept, și părea mult mai lung, mult mai tînăr. Fălcile sale groase, cu marginile căzute, se subțiaseră, și în virful bărbiei se vedea urma unei tăieturi proaspete de brici. Pe fața rotundă și ușor buhăită se desena dantelăria fină a vinișoarelor de om care băuse mult în viață. Pleoapele coborau doar pe jumătate peste ochii cleioși, și i se păru că celălalt, mortul, stă și pîndește, prefăcîndu-se că doarme. Nevastă-sa, aplecată peste capul lui, îi apăra fața de muște cu o năframă îndoliată. Erau muște mari și grase, muște de mort, cu spatele verde, lunecînd iute pe picioarele lor subțiri.

Bătrîna stătea țeapănă la aceeași depărtare și deodată în mintea ei apăru chipul lui Simeon de cînd era copil, chipul acela de fată, cu părul galben și cîrlionțat. Îl văzu la serbarea de sfîrșit de an, ieșind pe scenă în pantaloni lui scurți cu bretele, închinîndu-se și începînd o poezie pe care o spusese de zeci de ori și la care lumea rîdea de se prăpădea, strigînd : „Bis !“ Iată-l cum se închină, dragul de el, și cum o caută cu ochii lui albaștri acolo în rîndul întîi și cum începe cu glasul tremurat :

„Cai, viței, oameni, năloagă,
cîini, orbeți ce tot se roagă,
și tot drumu-i praf și larmă,
nu mai este loc de-o palmă.
Prunci desculți numa-n izmene,
oameni cu saci plini de pene...“

Lumea rîdea să se prăpădească, și el zicea mai departe cu un zîmbet șiret înflorit în colțul buzelor, ținînd coronița de premiant pe cap :

„Unu, frigu-mi-l arsura,
Strigă cît îl ține gura :
«Apă rece, limonată
pentru orișicare fată !»
«Țucăr croampă, țucăr rudă !»
strigă altu pîn-asudă...“

Stătea țeapănă și surîdea auzind toate aceste vorbe și vedea aievea acele întîmplări de mult trecute.

Acolo, la capătul privirilor ei, zăcea întins, fără viață, cel care-i trimisese pruncul la război, Broscoiul mort, cu fața lui galbenă pe care se preumblă mușchii verzi...

De undeva din întunericul odăii se desprinse o umbră și se apropie de sicriu. Era una din slujnicele Broscoiului, o maramureșancă tînără și frumoasă. Puse palma pe marginea sicriului și începu un bocet straniu și caraghios, pe care oamenii nu-l mai auziseră pînă atunci. Îl spunea cu voce groasă, răgușită, tînguindu-se, și Bătrîna nu mai auzi glasul lui Simeon. Era iarăși în camera duhnind a miros de ceară și mort, amestecat cu miros de busuioc și picioare nespălate. Era acolo și asculta bocetul acela ciudat și-i venea să rîdă ascultîndu-l. I se păru că Broscoiul nu murise și că totul nu era decît o farsă pregătită pentru ea.

„Hapu, de ce-ai murit tu, ha ?
N-ai avut tu ce mînca ?
N-ai avut unde lucra ?
N-ai avut curechi în bute ?“

Ciudat era că în bocet se amestecau și cuvinte porcoase, nepotrivite într-o asemenea împrejurare, iar ele nu supărau și nu surprindeau pe nimeni. Maramureșanca le rostea simplu, ca și cum ar fi rostit „apă".

Maramureșanca se opri o clipă să răsuflc, își șterse nasul cu degetele, apoi și-l tamponă cu batista și continuă cu voce înaltă :

„Și mi te-ai dus în mormînt,
unde pasărea nu cîntă,
unde floarea nu-nflorește,
unde frunza nu-nfrunzește,
unde pasărea nu cîntă tru-lu-lui,
tru-lu-lui,
vaai de muma lui...
Hapu, de ce-ai murit tu, ha ? !"

Lumea uitase că e la mort. Ascultau mirați și fețele lor zîmbeau destinse și ochii le scîpeau vesel. Bătrîna se smulse din vraja aceea ciudată care nu-i plăcea și mirosi aerul. Privi sub sicriu și văzu ciubărul de lemn așezat dedesubt și înțelese.

Era cald. Broscoiul fusese gras și acum începea să se împută. Înghiți iute de cîteva ori, simțind parcă o gălușcă în gît. Înțelese că va trebui să iasă la aer, dar se încăpățînă să rămînă. Privea pironită chipul pe care-l urîse atît și deodată își dădu seama cu spaimă că nu mai are nimic cu el. Părea un obraz străin încremenit de moarte, o față pe care n-o cunoștea. Ceva asemănător cu mila o cuprinse și vru să zică : „Dumnezeu să-l ierte", după obiceiul creștinesc. Dar îi veni în minte chipul lui Simeon din seara în care plecase pe front. Își aduse aminte de lacrimile lui de copil, de frica ce pusese stăpînire pe fața aceea gingașă și tînără, de spaima și pustiirea din ochii

lui și mila îi pieri. Îi venea să se apropie, să pună degetele pe pleoapele pe jumătate ridicate, să i le închidă, să nu-i mai vadă albul ochilor lucind în obscuritatea camerei.

Privi în jur, dar nu putu deslușî fețele celorlalți. Mirosul acela amestecat o înecă deodată, și ea auzi un hăruit îndepărtat, i se făcu negru înaintea ochilor și nu mai auzi nimic. Ieși țeapănă, cu dinții încleștați, străbătu cu pași repezi curtea și, în stradă, începu să vomite cu spasme dureroase, sprijinită de un salcîm.

Era primul semn al bolii nemiloase ce-o măcina de mult, înfrîntă de vitalitatea ei neobișnuită și poate de ura ce-o făcea să nu se gîndească niciodată la ea. Acum, boala aceasta vicleană avea să izbucnească cu furie, devastîndu-i trupul vlăguit și ostenit de lupte.

Și Bătrîna simțea aceasta cu instinctul propriu marilor firi pe lîngă care nimeni și nimic nu poate trece nevăzut.

CAPITOLUL 20

BIRJA PRIMĂRIEI OPRI ÎN FAȚA prăvăliei. Vizitiul struni caii încordați în zăbale, legă frîiele strîns de roata din față și coborî. Se apropie de poarta înaltă, trase cu putere de belciugul soneriei și așteptă. Se auzi un sunet depărtat de clopoțel și, după puțin timp, Bătrîna se arătă în spațiul luminos.

— M-o trimis don primar. O zîs să vă duc unde-oți zice.

Bătrîna nu răspunse. O luă înainte, urmată de vizitiul care ducea biciul după el tîrîndu-i coada în praful drumului. După ce urcară, vizitiul scuipă cu atenție printre dinți, se uită la cer și întrebă :

— Unde mergem, doamnă ?

— La hodaia lui Alimandru.

Omul de pe capră tresări surprins și se întoarse privind-o prostește, ca și cum n-ar fi înțeles răspunsul.

Ea îl zeflemisi, amintindu-și porecla :

— Ce-i, Mîțule, te-ai spăriat ?

— Ce să facem acolo ? Nu mai e nimeni, îngînă vizitiul.

— Asta-i treaba mea. Tu mînă !

Trecură podul Buderiului, cu apele pe jumătate scăzute, și birja o coti brusc pe un drumeag străjuit de salcîmi. Caii mergeau în trap destins, încordîndu-și nervoși gîturile lucioase. Bătrîna se gîndea că pe drumul acela călărise de atîtea ori Alimandru spre casa ei. Că undeva pe aici se iubise în nopțile înlunate cu Cerina, femeia inimii lui, și-i cînta din clarinet.

Departe, peste lanurile de grîu bătînd în negru, se zărea un pîlc de copaci. Printre coroanele lor stufoase, Bătrîna descoperi acoperișul țuguiat al turnulețului de lemn.

De aici, din acest foișor rudimentar, ridicat după planurile și cu priceperea lui Alimandru, veghea Cerina cea nevăzută drumul de întoarcere a omului drag. Bătrîna ardea de nerăbdare s-o cunoască pe această ființă despre care Alimandru nu vorbea niciodată. Venise cu gîndul s-o întîlnească, s-o întrebe dacă are nevoie de ceva, dar, mai ales, să se convingă dacă zvonurile despre frumusețea ei sînt adevărate. Ea, care cunoștea toate secretele lui Alimandru, nu izbutise să afle cum arată această făptură, pe seama căreia circulau tot felul de legende.

Cerul era senin și, în neclintirea mieroasă a aerului încins, ciocîrlanii băteau mărunt din aripi, se avîntau în zborul lor mărunt spre roata de foc a soarelui. Urcau trași parcă de un fir nevăzut, se opreau într-o nemișcare

ireală, zvîrcneau de cîteva ori în elanul ultimei încercări și cădeau iute ca niște bulgări de țărînă, cu aripile topite de focul acela dumnezeiesc.

Bătrîna privea zbaterea lor inutilă zîmbind unui gînd :

— Mițule, de ce se suie ciocîrlanii în soare ?

— Așa li-e scris. Nu auziți cum cîntă, doamnă : „Mai suus, mai suus, pînă la Dumnezeu, eu, eu, țiu...“ ?

— Și pînă la urmă tot la pămînt cad, filozofă Bătrîna.

— Ca omu. Și omu. cît trăiește, să tot suie. Și într-o zi, buf ! Sapa și lopata, să crească morcovii în barba lui...

Cînd ajunseră aproape de hodaia care-și arăta zidurile printre copaci. vizitiul opri. Scuipă cu năduf și decretă :

— Pînă aici, doamnă ! Mai departe nu merg caii. Îi locul vrăjit.

Bătrîna rîse cu dispreț. sări sprintenă din trăsură și porunci :

— Așteaptă-mă !

Se apropie de casă stăpînită de curiozitatea aceea veche. Ajunse la zidul de piatră ce împrejmuia curtea și apăsă pe clanță. Ușa se deschise, și în secunda următoare, dintr-un cotlon îndepărtat, se năpusti năprasnic un cîine-lup de o mărime neobișnuită. După cîțiva metri, cîinele se opri gîfuit de lanțul prea scurt și, din cauza vitezei, se prăbuși cu picioarele în sus. Se ridică îndîrjit, zburlindu-și coama. mîrîind răgușit, fără să latre, arătîndu-și colții. Lanțul era legat printr-un belciug de o sîrmă groasă ce traversa curtea. Bătrîna măsură din ochi distanța și își dădu seama că nu va putea ajunge la intrarea principală. Privirile ei căzură pe o strachină de metal răsturnată în care nu mai era pic de apă. Înțelese că era așezată anume pentru cîine. Se apropie cu precauție și. cu o mișcare a piciorului, o rostogoli spre ea. Cîinele se opri brusc din

mîrîit, atent, ridicînd urechile. Bătrîna merse spre fîntînă, scoase o găleată cu apă rece și umplu strachina. La vederea ei, cîinele se îmblînzi și începu să dea din coadă gudurîndu-se. Bătrîna veni spre el privindu-l în ochi și-i puse strachina dinainte. Dulăul se repezi lihnit de sete, lipăind cu limba făcută căuș, și Bătrîna trecu pe lîngă el, îndreptîndu-se spre intrare. Ajunse și încercă zadarnic clanța. Bătu de cîteva ori. La auzul zgomotului, cîinele se opri din băut, ridică ochii și se apropie hoțește, gata de atac. Bătrîna nu se clinti. Rămase stană de piatră, lipită de ușă, uitîndu-se țintă la cîinele care se oprise din înaintarea aceea lentă și vicleană. Părea hipnotizat de privirea Bătrînei, și ea pricepu că va trebui să stea nemișcată. Trecură cîteva clipe lungi, timp în care nu-și dezlipi privirile din ochii verzi ai animalului. În cele din urmă începu să se retragă cu spatele înainte, urmărită pas cu pas de privirile cîinelui, care nu se hotărîse să atace. Cînd ajunse în afara zonei periculoase, trase spre ea strachina umplută mai înainte și turnă iar apă proaspătă.

Străbătu curtea, ajunse la poartă și înălță privirile spre turn.

Sus, la geamul îngust, albeau perdelele cu ochiuri dese. Privi cu atenție, căutînd să surprindă vreo mișcare, dar nu deslușì nimic. Nevasta lui Alimandru plecase, pesemne, împreună cu pruncul. Înainte de a deschide poarta, mai ridică o dată privirile și i se păru că vede o ușoară mișcare a perdelei, ca și cum cineva ar fi lăsat-o să cadă brusc. Se uită țintă, cuprinsă de nădejde, dar mișcarea nu se mai repetă. În schimb, cîinele, prins de cine știe ce presimțiri negre, începu să urle prelung.

Bătrîna merse încet pînă la birjă și spuse vizitiului că poate pleca, deoarece ea se va întoarce pe jos acasă.

Vizitiul salută bucuros și dădu bice cailor, care porniră în trap, lăsînd în urmă un nor alburiu de praf.

După o săptămînă de nemișcare, timp în care crizele se manifestau tot mai puternic, într-o dimineață, devreme, Bătrîna se sculă singură și se îmbrăcă fără ajutorul Parascăi. Mîncă cu poftă, bău chiar un pahar cu vin și o rugă pe noră-sa să-i facă de prînz o supă de găină. Ieși apoi la stradă, stătu o vreme pe lemnul din fața casei, salutînd lumea, întrebînd de unul și de altul, oprind copiii, interesîndu-se ai cui sînt, mirîndu-se cît au crescut.

Clienții intrau în prăvălie, și ea privea firma albastră pe care scria „Handrabur și fiul" cu sentimentul că acum învinsese definitiv. Nu se putea bucura de-ajuns la gîndul că dușmanii ei fuseseră scoși din luptă. Simțea în trupul bolnav un fel de oboseală necunoscută. Nu era oboseala bolii, era cu totul altceva, o sfîrșeală și-o scîrbă pentru tot, o renunțare care urca din ființa ei ca un sentiment necunoscut.

Se mira singură că avusese puterea și răbdarea să lupte împotriva celor doi. Cît fuseseră de drepte lupta și răzbunarea ei nu-i păsa.

Căința pentru Alimandru se măcina zilnic și evita să se gîndească la cele întîmplate. Aflase de condamnarea lui, încercase prin avocați să obțină micșorarea pedepsei și ceruse chiar azi o zi de vorbitor. Nu ajunsese însă să stea de vorbă cu el. Boala o ținuise la pat și ea simțea că nu va mai putea vorbi niciodată cu Alimandru, să-l roage s-o ierte, să-l asigure de dragostea și devotamentul ei matern. Vizita făcută la hodaia lui se dovedise inutilă. Dac-ar fi găsit acolo pe Cerina, ar fi făcut totul să-i asigure o viață lipsită de griji. Ea însă se mistuise ca un abur, fără să lase nici o urmă, fără ca cineva din sat s-o fi văzut vreodată.

CAPITOLUL 21

LA PUȚINA VREME DE LA ÎNTOARcerea ei de la hodaia lui Alimandru și pentru a treia oară în ultimele luni Bătrîna avu o nouă criză. De data aceasta durerile erau mai puternice ca oricînd și ea se stăpînea cu greu să nu urle, înfundîndu-și capul în perini, strîngînd cu putere dinții sănătoși și albi.

Doctorul, chemat de Parasca din satul vecin, veni după două ceasuri de zdruncinături în gabriioleta lui verde, trasă de un cal prăpădit.

Deși era o căldură sufocantă, grea, prevestind ploaie, doctorul purta un fel de anteriu cenușiu cu nasturi mărunți, închis popește, și o borsalină pleoștită, din splendoarea căreia rămăsese intactă doar panglica lată, cu reflexe crude de opal.

Înainte de a intra în camera bolnavei, ceru un lighean și un pahar cu apă. Își dezbrăcă anteriul ponosit, scuturîndu-și-l singur din capul scărilor, îndelung și cu răbdare. Veni rîndul borsalinei, pe care o supuse unui tratament mai complicat : mici jeturi de apă pompate din gură, secondate de un lustru rapid, aplicat cu mîneca hainei.

Se spălă pe mîini și, în timp ce se ștergea, puse întrebări stereotipe despre starea bolnavei. Parasca răspundea cu „da" sau „nu", după împrejurări, ferindu-se de alte comentarii. Era speriată de boala neașteptată care se năpustise cu atîta putere peste trupul viguros al soacrei sale. I se părea ciudat că de la moartea Broscoiului Bătrîna se moleșise deodată, căzuse într-un fel de somnolență vecină cu indiferența. Își aminti discuția aceea din miez de noapte, în care Bătrîna se umilise și o rugase în genunchi s-o ierte și să n-o părăsească. Nora avea chipul nedormit, cu cearcăne adînci săpate sub ochii albaștri.

Doctorul cotrobăi în geanta lui de piele scorojită, scoase o cutie rotundă de metal și, în timp ce cu o mînă o răsturna spre gura deschisă, bătînd ușor, cu degetul încovoiat, în fundul ei, cu celălalt prinse paharul cu apă, înghițind zdravăn de cîteva ori.

Rămase cu capul dat pe spate, cu paharul în mînă, așteptînd efectul bicarbonatului. Abia după aceea bătu la ușă și pătrunse în camera bolnavei.

— Bună ziua, doamnă Handrabur, sîntem bolnavi ? încercă el să glumească, maimuțărindu-se cu ton de copil.

Bătrîna îl privea cu capul înălțat pe două perini doldora de puf, și chipul ei rămase întunecat. Părea că nici nu observase intrarea celuilalt. Doctorul ridică ușor sprîncenele și, în timp ce cotrobăia în trusa deschisă, zise :

— Avem dureri mari, doamnă ? Nu-i nimic, acușa vedem care-i hiba.

Bolnava gemu gros, într-un fel de strigăt înăbușit. Doctorul ridică ochii, privind-o cu atenție. Se minună de chipul ei aparent liniștit și-și zise că femeia aceasta are o stăpînire de sine nemaipomenită. Se așteptase s-o vadă cu chipul schimonosit, cunoștea acest soi de dureri, cînd colo, ea încerca chiar să surîdă, privindu-l pentru prima dată și vorbind clar și răspicat :

— Tot ferchеș, domnule Frîncu. Ferchеș și elegant cum nu e altul în jur. A mai fost unul, dar...

Doctorul surîse mucalit, își potrivi lavaliera încrețită și se înclină :

— Am venit în vizită la o doamnă, în primul rînd, și apoi la o bolnavă. O doamnă pe care am respectat-o întotdeauna.

Scoase seringa, o umplu cu morfină și se apropie :

— Așa, imediat o să fie mai bine, stimată doamnă.

Bătrîna nu se clintea. Întoarse capul spre el și-l întrebă privindu-l în ochi :

— Rac, nu-i așa ? Am rac ? !... O lună, două, cît ?

Doctorul tăcea, stupefiat de brutalitatea întrebării. Prin ochii Bătrînei trecu o lumină de speranță :

— Poate un an ?...

— Doamnă, se reculese doctorul, nu vorbiți așa. Nu-i nici un rac ! De unde pînă unde ?... O complicație de inimă și nimic altceva.

— Inima nu mă doare, doctore. Nu mă mai doare de mult. Pe mine mă doare stomacul. Acolo am rac.

— Astea, durerile astea sînt senzații, simple senzații. Dureri radiante, se complică el în explicații savante.

Bătrîna nu-l luă în seamă. Continua să-l privească cu aceeași insistență și repetă întrebarea :

— Cît ? Doctore, vreau să știu cît mai am...

Doctorul stătea cu seringa în mînă, răsucind-o încet. Își feri privirile și ceru bolnavei să-i dea mîna.

— Nu vrei să-mi spui, domnule doctor Frîncu ? Crezi că mă tem de moarte ? Crezi ? Nu, acum nu mai mi-e frică nici de o mie de morți. Io mi-am trăit traiul... Hai, spune-mi ca între bărbați.

— Doamnă, nu mă siliți să fac un lucru nepermis. Noi avem jurămîntul nostru, pe care nu-l putem călca. Am jurat, doamnă, și...

— Ce contează jurămîntul ? îl întrerupse Bătrîna. De ce să mă minți și să nu-mi spui verde ? Nu-i mai mare păcatul dacă mă minți ?

— Doamnă, răbdare și ascultare. Eu fac tot ce-mi stă în putință. Dumnezeu e mare și dumneavoastră aveți o natură puternică.

— E rac, nu-i așa ? Spune, nu-ți fie milă de mine.

Doctorul tăcea, cu capul în pămînt, continuînd să răsucească la nesfîrșit seringa în mînă. De emoție, pe frunte

îi apăruseră picuri mici de sudoare. Bătrîna întoarse capul spre geam și întrebă iar cu voce înăbușită :

— Cît, doctore, cît ?

— Nu pot să știu, doamnă. Nu pot să știu asta. Poate o lună, poate un an. E o boală mincinoasă.

— Ai vrea, dacă te rog, să-mi scrii testamentul ?

— Cu dragă inimă, doamnă, dar nu cred că e cazul.

— E cazul, doctore, e cazul, dacă-ți spun...

Doctorul se așează la masă, nora aduse cele trebuincioase scrisului și, după cîteva minute de tăcere, timp în care doctorul ceru ceva de băut, Bătrîna începu cu voce groasă :

— Domnule doctor, aș vrea să fie foarte scurt. Scrie dumneata cum știi mai bine. Io, Ecaterina Handrabur, am de lăsat averea mea la doi inși în lumea asta. Nurorii mele, Parasca Handrabur, și lui Alimandru. Jumătate, jumătate. Atît.

— Alimandru și mai cum ? întrebă doctorul.

— Roman, Alimandru Roman, zise Bătrîna.

Doctorul goli cu sete un pahar, își mai turnă unul, să prindă curaj, și începu să scrie cu litere mari, ușor tremurate, ultima dorință a Bătrînei. Cînd termină, citi totul cu voce tare, și bolnava se arătă mulțumită.

— Fain, mai fainâ ca un notar, conchise ea.

Apoi acceptă, resemnată, să-i facă injecția și adormi, răpusă de oboseală și încordare. Ieșind din cameră, doctorul se opri în fața nurorii, care-l privea speriată, și, aplecînd privirile, șopti :

Să fii pregătită. Nu se știe momentul, domnișoară...

Ea tresări violent și-și împreună mîinile, începînd să plîngă mut. Doctorul o mîngîie părintește pe obraz și ieși iute, îndesîndu-și borsalina pe cap.

CAPITOLUL 22

NOAPTEA VISĂ CIMITIRUL. ARGINfat de lună, cu crucile strîmbe crescînd anapoda din pămînt, crucile acelea din lemn vopsit cu smoală care putrezeau de la o vreme și morții rămîneau fără semn la cap. și cei care se uitau erau buni uitați, movile de țărînă și iarbă risipită în liniștea sumbră.

Trecea prin cimitir ca odinioară, în tinerețe, și auzi deodată cățelul-pămîntului lătrînd ascuțit și se temu și se lipi de pămînt. Puse alături, cu grijă, corpul acela care-l purta în brațe, era un copil, poate Simeon, poate Alimandru, sau, mai bine zis, cînd Simeon, cînd Alimandru, și ascultă. Auzi pași tropăind depărtați, sunînd ca niște copite de drac peste lespezile reci, auzi răsuflarea hîrșîită a Broscoiului și se miră că el nu murise, că înviase din nou, ca Mesia, că se sculase din balta de sînge în care-l văzuse și venea pe urmele ei să-i ia pruncul și s-o gîtuie. Se făcu ghem lîngă o cruce din marmoră, singura din tot cimitirul, crucea lui Leiba comerciantul, cu ochiul lui de sticlă, îl rugă să tacă, să nu țipe, să nu audă Broscoiul și să se repeadă pe urmele ei. Și Leiba nu țipă și nu zise nimic, stătea acolo dedesubt, umflat și bălos ca un melc, și se holba cu singurul lui ochi sănătos la Bătrîna și rîdea. Ea îi văzu cealaltă orbită goală, scursă de mult și ocolită de viermi, orbita în care, cînd fusese viu, Leiba purtase cu mîndrie ochiul lui verde de sticlă, goală acum ca o gaură de șoarece. Ai lui îl îngropaseră astfel socotind că răposatul tot nu avea nevoie de ochi, și ei, aici, pe pămînt. Doamne ferește, îl vor folosi în familie sau îl vor vinde pe un preț bun...

Și tropotul se auzea tot mai aproape, tot mai aproape răsuflarea împuțită a Broscoiului, pînă cînd îl văzu aple-

cîndu-se deasupra ei ca o fiară scîrboasă. Se strînse peste trupul copilului și așteptă ca celălalt s-o lovească, s-o omoare, să-i zdrobească capul de crucea de piatră.

Și atunci lătră iar cățelul-pămîntului cu glasul răgușit și un cocoș rupse aerul cu aripile, încercînd să cînte. Luna căzu iute de pe cer, topindu-se în iarbă, Broscoiul, de spaima zilei, se făcu tot mai mic, se înnegri la față, apoi nu se mai văzu și nu i se mai simți mirosul de fiară scîrboasă și de buboi copt.

Și atunci Bătrîna se trezi în patul ei, zăcînd întinsă pe spate, uitîndu-se cu ură la păianjenul acela care de cîteva zile cobora deasupră-i pe un fir de nevăzut, îi atingea pleoapele cu picioarele lui cleioase și-o înfiora a moarte. Căută copilul, dar el era în picioare, lîngă pat, aplecat deasupra ei, Simeon, copilul ei, inima inimii ei și lumina, Simeon care-i vorbea, așa-i vorbea :

„Ce faci, mămuță ?“ zicea el cu glas duios și cîntat și ea răspunse că nu face nimic, că se hodinește numai și apoi vor pleca amîndoi spre casă. „Ești acasă, mămuță ?“ se auzi din nou glasul, și ei i se păru că acum sună altfel, mai rece și străin. „Nu ești Simeon ?“ „Nu, nu sînt Simeon. Sînt Alimandru și am venit să te duc.“ „Unde să mă duci ?“ se minună Bătrîna. „Vino, mămuță, departe, în pusta-pustelor, unde e alb și e zăpadă și e curat, ca zahărul de alb și de curat.“

Și ea se ridică în picioare și se duse o vreme plutind pînă ajunse la o punte, făcu un pas, apoi încă unul, și acolo, la capăt, înalt și bărbos, stătea Dumnezeu, care nu era altul decît Simeon, și rîdea la ea frumos. Era luminat și mîndru ca noaptea Paștelui și ochii limpezi de se vedeau stelele în ei... Vru să treacă pe punte ; făcu un pas, încă unul și deodată se auzi un zgomot asurzitor și simți pîrîind ceva sub ea.

Sus, în tavanul lăptos, păianjenul veghea răbdător, prins în cîrlige nevăzute. Îl înrourase cineva, că strălucea de parcă avea briliante pe spate. Bătrîna știa că acela e sufletul ei cel păcătos și se ruga de el în gînd. „Hai, rupe-te odată și cazi în fundul Gheenei și nu mă mai chinui și nu mă mai arde."

El tresărea speriat și se ducea mai sus pe scara lui nevăzută, tremurînd ca apucat de spasme. Apoi se repezea glonț spre fața ei, se lipea de fruntea asudată, mișca picioarele pe pielea galbenă și se urca iute în împărăția lui de veghe și pustiu. După ce plecă păianjenul, ea ieși în fața casei, se așeză pe lemnul de la uliță și aștepta. Flender, bolșevicul, veni și șezu lîngă ea, oftînd și scuipînd în praful alb.

— Mă duc, Flendere, și te las. Mă duc la Simeon...

— Drum bun, doamnă, drum bun și nu mă uita, zicea Flender surizînd cu buza lui strîmbă.

— Tot porcar ai rămas și tot cu nădragii rupți...

— Tot porcar, doamnă, îi drept.

— Și io ? Ce mi-o slujit că am făcut moarte de om ?..

— Așa-i soarta, doamnă, n-ai ce face.

— Tu ai noroc. Or veni zile mai bune. Ești comunist și or avea grijă de tine.

— Poate c-or avea...

— Dacă nu mergeam la Simeon, mă făceam și eu comunistă.

— Nu te puteai face, doamnă, rîdea Flender.

— De ce nu mă puteam face, mă rog ?

— Nu te puteai pentru că n-ai inimă de așa ceva...

— Taci, tu, prostule, nu vorbi fără judecată. Inima mea e pentru cei săraci, că n-am fost os de domn doară !...

— N-ai fost, doamnă !

— Atunci, de ce nu mă puteam înscrie la comuniști ?

— Te puteai, doamnă, cum să nu poți ? Numai să fi vrut.

— Îmi dădeau și pensie ?

— Și pensie, doamnă, sigur că și...

— Da' pe Simeon mi-l dădeau ?

— Nu știu asta. Morții nu se dau înapoi nici măcar la comuniști.

— El nu-i mort ! Nuuuu ! Nuuuu ! urlă Bătrîna și începu să fugă prin mijlocul drumului cu mîinile ridicate deasupra capului.

Fugea așa și ajunse la cîmp. acolo, în pustă, lîngă hodaia lui Alimandru. Cîmpul era alb, ninsese pe el sau era plin de margarete, dar era alb de te dureau ochii de el. Acolo o văzu pe Borița, săraca, Borița nebuna. culegînd flori sau zăpadă și cîntînd.

— Ce faci, Margareta ? întrebă Bătrîna

— Nu sînt Margareta, rîse nebuna. Nu sînt Margareta. Vrei asta ?

Bătrîna întinse mîna și nebuna îi puse o floare care o fripse cu răceala ei și se topi.

— Am să-ți dau mărgele colorate și o păpușă de turtă-dulce.

— Numele fiarei e 777, zise nebuna.

— Și bomboane acrișoare îți dau și ce vrei tu. Mărgele...

— Podul de piatră s-a sfărîmat...

— Nu s-a sfărîmat, vino să-l vezi. Vino...

Treceră amîndouă peste cîmpul acela alb și de-abia puteau merge, de parcă pășeau într-o mare de vată. Începu să plouă cu sînge și toată vata se înroși.

— Plouă cu sînge, zise nebuna.

— E sîngele lui Simeon. Trece iute. Nu rămîne nimic. Nimic nu rămîne, Margareto...

— Nimic nu rămînc, aprobă nebuna rîzînd. Numai urma noastră rămîne. Vezi ?...

Bătrîna se uită înapoi și văzu urmele pașilor strălucind ca argintul pe marea cea roșie. Mai aveau puțin de mers pînă ACOLO, foarte puțin, dar Bătrînei i se făcu deodată o sete grozavă. Se trezi din delir :

— Apă, apă...

Parasca auzi și duse la buzele Bătrînei paharul cu apă. Ea bău cu poftă, făcu un semn s-o ridice pe perină și închise ochii. Apoi o privi cu milă și porunci cu glas parcă neatins de boală :

— Adu hainele de moarte și lădița.

Nora nu se mișcă. Începu să plîngă încet și se făcu că nu pricepe porunca.

— N-ai auzit, fata mamii ?...

Ea se aplecă, scoase lădița din dulap și i-o întinse. Căută apoi hainele de moarte.

— Fă focul, Parasca.

— În aprilie, mamă...

— Fă focul dacă-ți spun.

Nora se supuse, îndreptîndu-se spre sobă. Bătrîna deschise cutia, răscoli foile de hîrtie, pînă cînd degetele ei traseră la lumină adresa oficială cu vestea morții lui Simeon. O cunoștea după pipăit, degetele ei o sărutaseră de o mie de ori, știa că e acolo și că în curînd nimeni nu va ști că a fost vreodată. Închise brusc capacul și, auzind flăcările duduind, se înălță ușoară din pat, ridicîndu-se în picioare.

— Deschide ușița...

— Mamă, eu nu le-am citit...

— Deschide dacă-ți spun.

Nora se aplecă ametită și deschise ușa plîngînd. Bătrîna privi flăcările și aruncă lădița aceea de lemn în mijlocul jarului. Rămase dreaptă în fața sobei pînă cînd

cutia începu să ardă sfîrîind, răspîndind prin cameră un miros dulce, ca de tămîie.

— Hainele ! ceru ea.

Nora se repezi spre dulap, dar auzi glasul acela de care se temuse întotdeauna oprind-o :

— Hainele de moarte.

— Unde vrei să te duci, mamă ? întrebă ea.

— Nu mă duc nicăieri. Nu-i la noapte Învierea ?

— Ba da.

— Şi dacă e, cum zici, io nu trebuie să mă îmbrac ?

— Mai e pînă la ziuă.

— Nu mai am vreme. Îţi spun io că nu mai am. Te-aş ruga să mi-l aduci pe Mara să-mi cînte.

Rămasă singură, Bătrîna începu să se îmbrace cu mişcări încete în faţa oglinzii ovale, privindu-se atent. Cînd termină, răsuflă ostenită, aşezîndu-se.

Era parcă şi mai înaltă în costumul de moarte. Purta pe cap o basma grea de brocart care-i încadra faţa palidă ca într-o ramă patinată de timp.

Se întoarse Parasca cu Mara, numai piele şi os, tuşind uscat şi înecîndu-se, scuipînd în batistă, înroşind-o de fiecare dată.

— Sărut mîna, doamnă, zise el, şi pieptul îi hîrîi ca o rîşniţă.

— Noroc, cantore, zise Bătrîna. Mai poţi ?

— Mai, doamnă, că mare-i Dumnezeu !

Bătrîna nu răspunse. Se uită într-un anume fel la Parasca, şi aceasta înţelese că vrea să rămînă singură. Dădu să iasă, cînd auzi glasul soacrei :

— Adu, rogu-te, ceva de băut.

Nora aduse, puse tava pe masă şi aşteptă.

— Şi două pahare. Nu, rectifică Bătrîna. Trei pahare...

Niciodată de cînd stăteau împreună nu ciocnise cu ea. Acum o invită să servească, o privi în ochi cu duioșie și bunătate și rosti cu glas schimbat ca o rugăciune :

— Noroc, fata mamii, să-ți dea Dumnezeu sănătate și putere.

Mara bău la rîndu-i și se înroși deodată. Ochii începură să-i strălucească și nu mai tușea.

Parasca ieși în vîrful picioarelor, lăsîndu-i singuri în lumina slabă a lămpilor cu picior.

— Cantore, ceru Bătrîna, te-aș ruga să-mi spui un lucru...

— Întrebați, doamnă.

— Lumea vorbește că tu ai văzut-o pe nevasta lui Alimandru, pe Cerina... Cum era ?

Mara nu răspunse. Se foi pe scaun, își turnă încă un pahar, îl bău cu poftă și vorbi :

— Nu știu cum era...

— Alimandru te-o dus la el în pustă. Știu io asta și tot satul știc. Te-o dus că erai bolnav și i s-o făcut milă de tine. O vrut să-ți facă o bucurie.

— N-am văzut-o, doamnă, dacă zic...

— Ai văzut-o. Minți că n-ai văzut-o, că din ziua aceea n-ai mai fost om, și cînd te îmbătai, numai de ea vorbeai.

— Prostii, hîrîi cantorul, și mai goli un pahar.

— Mie poți să-mi spui, se rugă Bătrîna. Azi, mîine, mă duc... Azi, mîine, și tu... N-o să mai ai cui spune. Morții nu vorbesc între ei.

— N-am văzut nimic, doamnă. Alimandru n-o vrut să mi-o arate. Poate că nici nu avea pe nimeni. Poate...

Bătrîna nu mai insistă. Îl privi pentru prima oară cu interes și-l întrebă :

— De ce nu te-ai însurat, cantore ?

— Așa mi-o fost soarta.

— Cîntă-mi ceva.

— Ce să cînt, doamnă ?

— Cîntă Hristos a înviat...

— Nu se cade. Nu-i încă ceasul.

— Domnul ne-o ierta că l-am înviat mai devreme. Cintă...

Cantorul își drese vocea și începu să cînte cu glasul lui subțire de tenor. Bătrîna îl asculta în tăcere, privind undeva în noapte, și cînd fu sigură că celălalt nu-i poate vedea fața, începu să plîngă, tînguindu-se înăbușit. Cantorul se opri. Bău încă o gură de rom și continuă același refren obsedant pînă cînd osteni. De la o vreme, cei doi rămaseră tăcuți unul în fața celuilalt, fără să-și vorbească, ca două păpuși de ceară, ascultînd melodia numai de ei auzită.

Intră Parasca, anunțînd că se apropie ceasul Învierii. Mara se ridică împleticindu-se și se înclină în fața Bătrînei :

— Io mă duc, doamnă. Rămîneți cu bine.

— Să auzim de bine, cantore. Du-te și cîntă cît mai e vreme de cîntat. Parasca, mergi cu Mara la biserică. Io vin mai tîrziu. Singură...

Ieșiră, lăsînd-o privind pe geam în noaptea de primăvară un lucru pe care numai ea îl vedea, umbra fiului ei Simeon rătăcind pe pămînturi străine și chemînd-o.

Într-un tîrziu, peste liniștea încremenită începu să se tînguie toaca. Slujba Învierii se terminase, și Bătrîna deschise fereastra, ascultînd zgomotul acela năvălind în cameră odată cu mirosul de ceară arsă. Atunci se ridică fulgerată de o durere cumplită, cum nu mai avusese pînă atunci. Se sperie și simți o moleșeală ciudată în trup. Păși încet spre grădină, clătinîndu-se, ținîndu-se de gard. Trecu pe lîngă tufele de smeură, apoi pe lîngă părul sădit de ca

la plecarea lui Simeon. Simți gust de măcriș și de iarbă crudă și văzu stelele arzînd aproape, deasupra sprîncenelor. Ajunse lîngă socul spuzit de floare și simți mirosul lui înecăcios, un amestec de scorțișoară și lămîie mucezită îi năpădi nările, sufocînd-o. Privi în sus și văzu luna spintecînd coroana bogată ca un cuțit ciobănesc.

Socul începu să se rotească, pămîntul începu să se rotească și luna cobora tot mai mult, strălucind ca un cercel de sînge spre fruntea ei. O lovi în creștet, detunînd ca o explozie, și o orbi o lumină de fulger. Bătrîna închise ochii și întinse mîinile. Aluneca într-un tunel întunecos, la capătul căruia îl văzu pe Simeon așteptînd-o. Simeon era îmbrăcat în chip de înger, cu cununița de premiant pe cap. Apoi nu mai văzu nimic decît o mare de zăpadă în care cineva arunca stele. Roșii și nenumărate stele...

CAPITOLUL 23

ÎN ZIUA ÎNMORMÎNTĂRII SCOASERĂ sicriul în curte, descoperit, și lumea veni să-și ia rămas bun de la doamna Bătrînă. Erau acolo țiganii cu puradeii de mînă, cei pe care „doamna" îi botezase, clienții prăvăliei, Americanul, cu pălăria lui de cowboy, plîngînd prostește, ca un copil, Rusalina, sora Broscoiului, pentru prima dată nerujată. Slujba o țineau, după voința Bătrînei, un preot din satul vecin, și un popă pensionar, pe jumătate surd, care stătea neputincios pe un scaun, ținînd o cruce de lemn în mînă.

Sicriul era așezat sub un vișin tînăr, încărcat de flori. Bătea vîntul slab dinspre pustă și legăna vișinul și-i

scutura florile. Cîteva căzuseră pe faţa ei galbenă şi pe ochii care rămăseseră neînchişi. Fixaseră pleoapele cu bani grei, de argint, apoi cineva sugeră să i le lipească cu ceară. Mortul trebuia să treacă în viaţa de dincolo cu ochii închişi. Dar Bătrîna, nici după moarte, nu voia să se potrivească voinţei altora. Soarele topi ceara şi, pe la mijlocul slujbei, pleoapele moartei se deschiseră încet şi lumea se înfioră, cuprinsă de teamă. Preotul acela străin amuţi şi el. O lăsară aşa, cu ochii îndreptaţi spre cerul albastru, sub care zburau rîndunelele negre.

Slujba se apropia de sfîrşit. Paisie oficia grav, cu vădită emoţie, şi corul răspundea armonios şi trist. Se făcură iertăciunea şi dezlegările. Pomelnicul celor iertaţi începea cu Simeon, continua cu Parasca, se mai pomeniră cîteva nume, iar la sfîrşit oamenii auziră clar Alimandru şi Cerina şi cei din jur tresăriră la auzul ultimului nume. Privirile se îndreptară curioase spre femeia îmbrăcată în negru, cu faţa acoperită de un voal atît de des încît nu i se putea desluşi nici o trăsătură.

În toată alcătuirea ei avea ceva diafan, plutitor, o gingăşie aeriană, de fiinţă nepămîntească. Te aşteptai în ficcare clipă să se desprindă de la pămînt ca un abur, mistuindu-se în claritatea zilei de primăvară.

În dreapta sicriului, alături de Parasca, stătea Flender, cu chipul tras, mai pămîntiu ca altă dată, ducînd mereu mîna la cămaşa prea strîmtă şi la cravata aceea caraghioasă cu care nu era obişnuit, ca şi cum cineva îi strîngea beregata cu degete de fier şi el voia să le îndepărteze.

„Dă-i ei lumina şi veşnicia veacurilor...“ se ruga preotul, şi Flender auzi limpede, aproape de urechea lui, vocea şi vorbele Bătrînei :

— Flendere, temi-te de moarte ?

— Nu știu, doamnă, nu știu dacă mă tem.

„Așaz-o pe ca în grădina sfinților, unde drepții se hodinesc."

— De ce să te temi dacă știi de cincizeci de ani că trebuie să mori ? Și viața nu ți-o dat nimic.

— Nu mi-o dat nimic, doamnă.

„Acolo unde nu este durere, nici suspinare, ci viață fără de sfîrșit."

— Dar dumneavoastră vă temeți de moarte ?

— Nu mă tem, dar n-aș vrea să mor acum...

„Din pămînt sîntem și în pămînt ne vom întoarce."

Flender privea chipul acela liniștit, zîmbetul cunoscut înscris în jurul gurii aspre, îi văzu ochii mari, aburiți de moarte, privind cerul, și i se păru că ea respiră lin și se îndoi.

Bătrîna stătea țcapănă și înghețată, cerul cobora în ochii ei și rîndunelele se oglindeau în pupilele fără strălucire ca într-o apă adormită. Vișinul ningea încet, scuturat de vîntul pustei...

O acoperiră. Se auziră ciocanele izbind cuiele care scîrțîiau dureros rupînd fibra lemnului. Parasca începu să plîngă în hohote, îmbrățișînd capătul sicriului. În curte se stîrni un vaier stins, un fel de murmur nedeslușit din care răzbeau ascuțit strigătele copiilor.

Preotul ridică mîinile spre cer și rămase o vreme murmurînd ceva în barba-i de patriarh, poate o rugăciune în afara ritualului, poate niște cuvinte simple de bun rămas.

Lumea începu să se miște. Șase oameni ridicară sicriul pe umeri. Flender se întoarse spre locul unde stătuse femeia străină, căutînd-o în mulțime. Cerina, căci ea trebuia să fi fost, se mistuise parcă în văzduh.

Se deschise poarta. Prapurile înălțate fremătară ușor în vînt.

„Odihnește, doamne, pe roaba ta Ecaterina", murmură Paisie, și corul începu stins, nefiresc de încet, cîntecul ale cărui vorbe sugerau o atît de demnă resemnare: „...fericită e calea pe care mergi astăzi, că ți s-a gătit ție loc de odihnă".

Partea a doua

UMBRA

CAPITOLUL 1

DUPĂ MOARTEA BĂTRÎNEI, TREI lucruri mai deosebite se petrecură în satul pustiit de căldură. Biscu, Americanul, hotărî să se căpătuiască şi, în consecinţă, se angajă paznic al herghelici satului, stava, cum îi ziceau localnicii. Era cel mai în vîrstă stăvar dintre cîţi se perindaseră în această îndeletnicire romantică.

Cu acest prilej, îndemnat, de singurătate, sau poate graţie unui capriciu numai de el înţeles, hotărî să se şi însoare. Dringler, neamţul rătăcitor, cu micul lui convoi bizar şi anacronic, poposi pentru a doua oară în sat, prezentă trei spectacole sfinte, se iubi cu Rusalina şi fu găsit, în dimineaţa celei de-a treizecea zi de la venire, mort, în mijlocul pieţei, străpuns de nenumărate lovituri de cuţit.

Fratele Broscoiului, Binu Moşoarcă, căsătorit în cătunul vecin, se mută în casa părintească şi părăsind plugăria deveni achizitor de muşeţel şi pene de gîscă. La doi ani după moartea Bătrînei se petrecu acel eveniment neaşteptat pe care nimeni, cu orice risipă de imaginaţie, nu avea cum să-l prevadă. Întîmplarea era atît de neprevăzută încît mulţi refuzară să creadă, pînă cînd popa Sonu, înfricoşat, confirmă zvonul incluzîndu-l în finalul unei predici. Nora Bătrînei, Parasca, purtă doliul religios timp de şase luni, făcu toate parastasele şi pomenile

posibile, merse cu regularitate la biserică aprinzînd lumînări pentru sufletul dispărutei. Apoi, pe la mijlocul toamnei, își dezbrăcă hainele de doliu și putu fi văzută trecînd pe ulița mare a satului în compania unui bărbat necunoscut despre care cei curioși aflară că e noul impiegat de gară. Zvonul despre o apropiată căsătorie nu uimi pe nimeni. Cîteva babe sporovăiră pe seama faptului că „nici nu s-a răcit bine moarta", după care evenimentul fu uitat.

Timpul trecea nepăsător peste viața oamenilor ca și cum nimic nu se schimbase. Și totuși, ceva necunoscut plutea în aer. Raporturi vechi, de mult statornicite, se inversau. Lungile dușmănii, uri tăinuite, nedumeriri legate de noile prefaceri sociale și mai ales politice țineau satul într-o tensiune ascunsă. Cantorul ofticos, cu ochii lui de gîscă moartă, înființă un cor, separat de cel bisericesc, pe care-l botezară „corul ufedereului", fiind compus mai ales din femei. Se adunau de trei ori pe săptămînă în sala mare a școlii și făceau repetiție. Deocamdată era un simplu cor pe două voci, cu un repertoriu sărac și heteroclit în care *Pe cărare sub un brad* se cînta cu aceeași pasiune ca și *Marșul partizanilor*.

Morții începuseră să fie uitați. Nu toți. Pe bătrîna doamnă Handrabur o pomeneau destul de des; cei mai mulți pretindeau că sufletul ei se întorsese în chip de priculici ce se arată după miezul nopții sub forma unui cîine mare, alb și flocos, care nu lătra niciodată și nu făcea rău nimănui. Se strecura în grajdurile vacilor și le sugea laptele ca un vițel pofticios. Din pricina lăcomiei lui rămăseseră în sat cîteva vaci sterpe. Cel puțin așa pretindeau unii...

Cîinele acela alb, mut și neobișnuit ca statură fusese văzut de mai multe ori în preajma hodăii lui Alimandru. Stătea proptit pe picioarele dinapoi, nemișcat în mijlocul

drumului care străbate pusta. Cînd îl vedeau, caii se opreau sforăind, tropăiau pe loc speriaţi şi nu vroiau să-şi continue mersul.

Americanul, auzind toate aceste năstruşnicii, rîdea şi-şi bătea joc de cei ce le povesteau. El, care se mutase în casa lui Alimandru, nu văzuse niciodată nimic, deşi, har Domnului, umbla noaptea mai ceva decît stafiile. Astea, susţinea el, nu pot fi decît minciuni sau năluciri ale celor slabi de minte. Nu putea fi vorba nici măcar de vreunul din cîinii lui pe care îi ţinea toată noaptea legaţi şi care, pe deasupra, erau negri şi păroşi, buni de strîns stava la un loc, gureşi şi pirpirii, deosebit de iuţi.

Lumea, însă, vorbea... Seara, în zilele de clacă, iarna mai ales, povestea dulăului alb făcea să îngheţe de spaimă inimile copiilor.

Popa Sonu făcu o slujbă de dezlegare a vrăjii şi pieire de diavol, dar fără rezultate prea evidente. Într-una din seri, moaşa satului, preşedinta U.F.D.R.-ului, îl rugă pe Boantăş, profesorul de botanică, să explice ştiinţific imposibilitatea acestei reîncarnări. Fu ascultat cu atenţie şi aparentă încredere. Dar fie din pricina stilului prea academic, fie datorită faptului că el însuşi frecventa adunările unei secte religioase cu ritualuri mai mult decît ciudate, nu-l crezură. În zadar adusese cîteva planşe colorate cu care se străduia să dovedească originea omului.

Nu-i venea nimănui să creadă că viermele acela informe, care devine pe rînd mormoloc, şopîrlă, apoi naiba ştie ce, şi, pînă la urmă, maimuţă, s-a ridicat în două picioare şi-a început să vorbească.

Frizerul satului, turbulent ca de obicei şi atotştiutor, dublat şi de un puternic simţ al contrazicerii, fi puse o întrebare atît de incomodă încît pur şi simplu nu ştiu ce să răspundă. Se ridicase de pe scaunul lui, plin de im-

portanță demnă și, după ce-și trecu iute și profesional mîna prin părul bogat, pieptănîndu-se, zise :

— Dacă broasca ceea, de ziceți, s-a schimbat în om, omul, mă rog frumos, de ce să nu se poată schimba în ciine ?...

Astel că legenda ciinelui alb, sufletul Bătrînei nemîngîiat și rătăcitor, continua să trăiască. Îl vedeau cînd unii, cînd alții, trecînd noaptea prin mijlocul drumului, totdeauna în nopțile cu lună plină, cînd strălucea atît de puternic de parcă ar fi fost nins. Cîțiva jurașeră să-i vină de hac, dar era cu neputință. Cînd se apropiau de el prea mult, ciinele odată sărea în picioare și fugea topindu-se încet în văzduh, ca o nălucă...

CAPITOLUL 2

BÎSCU SE MUTĂ LA HODAIA LUI

Alimandru la sfîrșitul verii. Se angajase stăvarul satului, treabă nu cine știe cît de grea și foarte potrivită firii lui de aventurier. Își adusese aici patefonul acela cu pîlnie, plăcile, cîte mai rămăseseră întregi, lucruri mai durabile din garderoba lui de fost emigrant, printre care și pălăria de cowboy care-l apăra de soarele necruțător al pustei.

Scotea în zori caii la păscut, devreme de tot, cît încă mai strălucea luna în drumul ei spre asfințit și iarba înrourată pocnea între buzele aspre ale animalelor. Îi trezea din nemișcarea lor nocturnă, pocnind din biciul lung, împletit din curele, cu pleasnă de păr la capăt, asmuțea cîinii mici și drăcoși, încăleca o iapă bătrînă și rotundă ca un pepene, începînd să fluiere scurt și ascuțit. Se auzeau sforăituri înfundate, nechezat nervos de cal,

chemările mînjilor, tropăitul moale al copitelor sunînd pe pămîntul jilav și rece. După ce se pornea stava în galopul ei nebunesc spre nesfîrșitul pustei, Americanul se apropia de armăsarul roib, împiedicat cu lanțuri grele, să n-o ia razna în timpul nopții, îi punea botnița de sîrmă, și vorbindu-i prietenos îi mîngîia gîtul plin și nervos. Îl despiedica sărind brusc într-o parte. Armăsarul rămînea încordat cîteva clipe, după care, ca scăpat din arcuri, pornea în goană năprasnică în urma hergheliei nechezînd lung și poruncitor. Stava. compusă din aproape trei sute de cai, dintre care majoritatea mînji neprinși la ham sau iepe topite de lucru și bătrînețe, se aduna, ocolită de cîini, în jurul fîntînii. Caii se așezau cuminți și răbdători în cele două părți ale jgheaburilor și așteptau sforăind. Mînjii buieci și neliniștiți îmboldeau șoldurile iepelor care miroseau cu buzele încrețite mușchiul verzui și umed de pe fundul jgheabului. Urma, de fapt, cea mai plicticoasă și obositoare treabă a zilei : adăpatul.

Americanul scotea găleată după găleată, primele zece într-un ritm accelerat, apoi restul de pînă la peste o sută încet și cu metodă. Deșerta prima găleată în jgheabul înalt din care se prelungeau altele din ce în ce mai scunde, pînă pe măsura mînjilor. Caii nu se atingeau niciodată de primul șuvoi ce ștergea fața verzuie a lemnului răspîndindu-se sub nările lor dilatate. Pe măsură ce apa creștea, gustau încet, întinzîndu-și gîturile cu delicatețe, fornăind la atîngerea rece în dimineața clară și liniștită.

Primii se adăpau mînjii la jgheabul lor scund (ultimul în scara descrescîndă), apoi caii mai tineri și bătrînele mame așteptînd liniștirea celorlalți.

La sfîrșit de tot, singur și mîndru, se apropia armăsarul roib după ce-și potolea setea Americanul. Apoi vîra botul direct în găleata de lemn încercuită cu fier, sufla

de cîteva ori ca și cum ar fi vrut să limpezească apa și înghițea prelung și elegant restul conținutului.

După adăpat, caii se răspîndeau cu pași leneși spre largul pustei, ocrotiți de răcoarea dimineții și nestingheriți încă de bîzîitul mușteloi.

Pînă în preajma amiezii, stava păștea liniștită înaintînd tot mai adînc în necuprinderea cîmpului, cu pași mici.

De obicei, după terminarea acestui prim ritual, Americanul lăsa totul în grija cîinilor și călărea spre hodaie, ocupîndu-se de treburile gospodăriei. Creștea doi porci pe care ziua îi ținea legați în lanțuri lungi și subțiri, ca pe cîini. Lumea rîdea de această invenție dar, după părerile lui, era mult mai prudent așa. Asta fiindcă unul din rimători, apucat de năbădăi necunoscute, o luase razna prin pustă, gata-gata să treacă granița.

I-l aduseseră seara grănicerii, și în afară de mușturuiala de rigoare se alesese și cu o amendă usturătoare.

Mutîndu-se în hodaia lui Alimandru, cu încuviințarea acestuia (fusese la vorbitor după moartea Bătrînei spre a-i comunica vestea), ocupă două din cele patru camere ale casei. În camera din turnulețul de lemn știa că nu poate pătrunde. Era încuiată pe dinafară cu un lacăt enorm prins în belciuge groase. Aici fusese camera Cerinei, femeia lui Alimandru, despre care el nu știa prea mare lucru și nimeni n-o văzuse vreodată. Îl bătu gîndul, de cîteva ori, să forțeze ușa, să pătrundă dincolo, să deslușească taina acelei încăperi ciudate. Alungă însă acest gînd cu demnitate, preferînd să urce cît mai rar scările mici de lemn. Suia uneori pînă în veranda îngustă din dreptul încăperii și urmărea, de la înălțimea aceea, mișcarea cailor prin pustă.

În sat ieșea o dată pe săptămînă, duminica, intra cîteva clipe în biserică, trecea să-și încaseze simbria pe la di-

feriți oameni, apoi se înfunda în crîșma Bătrînei, sporovăind cu cine se nimerea, de cele mai multe ori cu Flender, și bînd rachiu de ismă se îmbăta lemn. Atunci începea să cînte americănește, amenința că nu se va mai întoarce la păzitul cailor, „că de mîine, el, Bîscu, Americanul, va pleca în lume sau la Arad, să facă bani căcălău..."

Duminica tocmea cu ziua cîte un om, de obicei cîte un țigan, să-i țină locul pînă la întoarcerea din expediția săptămînală.

Într-o luni de dimineață, întorcîndu-se acasă mahmur și somnoros, găsi cioroiul dormind încălțat în patul lui, avînd alături, pe podea, trei sticle goale de spirt medicinal. Îl trezi suduindu-l de toți sfinții lumii și încălecă în căutarea stavei. Trei dintre cei mai năbădăioși mînji intraseră într-un lan de trifoi și înfulecau ca apucați în ciuda cîinilor ce încercau să-i alunge. Spre norocul lui, nu apucaseră să se ospăteze prea mult din trifoiul atît de periculos lor. Îi fugări toată ziua să-i ostenească, să nu se umfle. După această întîmplare neplăcută hotărî să-și ia un ajutor, nu neapărat pentru paza cailor, cît leac împotriva singurătății.

Încercă mai multe variante, ca pînă la urmă să aleagă pe cea mai năstrușnică : însurătoarea !

„De ce nu ?" își zicea el. „Are Americanul numai 50 de ani ? Are ! (De fapt avea 53 bătuți pe muchie, dar nu-i arăta.) E încă în stare să țină o nevastă ? Este ! Are încă putere bărbătească și mirosul de femeie îi îngroașe sîngele ? Sigur că da ! Atunci... ?"

Plănui îndelung, analiză cu grijă, excluse posibilitatea eșecului, hotărî viitoarea mireasă și alese ziua petitului. E adevărat că trebui să bată drumul spre sat de două ori, pe o bicicletă enormă, de război, transpirînd îngrozitor din pricina efortului și a felului în care se îmbrăcase. Și

mai era tot atît de adevărat că înfruntase cu nesfîrşit dispreţ apostrofările sătenilor amuzaţi. Cel mai mult însă îl supărară copiii, care fugeau în urma lui strigînd, atraşi de strălucirea nemaivăzută a livrelei roşii cu fireturi (o cumpărase de la portarul unui local de noapte în timpul emigraţiei) şi a cravatei galbene cu buline mari, verzi.

Şi făcuse drumul de două ori, nu fiindcă mireasa sau altcineva din familie s-ar fi opus căsătoriei. Nici vorbă de aşa ceva.

Drugă ţiganul, vioristul, de acceaşi vîrstă cu viitorul ginere, se arătă deosebit de onorat de dorinţa Americanului. Îl pofti în singura odaie a cocioabei lui ţigăneşti şi după ce dădu afară toată familia, închise geamurile şi-i oferi spre şedere unicul scaun, ştergîndu-l îndelung cu mîncca zdrenţuită.

— Drugă, zise Americanul cu voce voit poruncitoare, am să-ţi spun pe scurt ce vreau de la tine.

Ţiganul rămase în poziţie de drepţi şi ochii lui de culoarea laptelui smîntînit se rotiră iute în orbite.

— Ascult, să trăiţi, şi să moară mama, fac tot ce-mi cereţi.

Americanul prelungi psihologic tăcerea, scoase tacticos o tabachere lucioasă ce părea de argint, o deschise şi luă o ţigară aşteptînd foc. După ce se pipăi fulgerător de-a-lungul zdrenţelor, dîndu-şi seama de inutilitatea intenţiilor sale, Drugă răcni spre curte :

— Mo, aduceţi un jar !

Intră unul dintre puradei, desculţ, aducînd o cracă aprinsă. Drugă o luă şi se răsti la el. Puradelul se mistui lipăind. Americanul îşi aprinse tacticos ţigara şi-i oferi una viitorului socru.

— Săru-mîna, rosti acesta şi se grăbi să tragă cu sete.

— Stai jos, ordonă Americanul.

Pe faţa lui Drugă apăru o mare nedumerire. Îşi roti ochii în jur, semnificativ, apoi şi-i lipi de unicul scaun din încăpere care scîrţîia jalnic sub trupul Americanului. Era un scaun boieresc, sculptat, cu spătar înalt, tapisat cu pluş roşu de culoarea livrelei celui ce-l încăleca.

— De mult ai mobila asta ? întrebă Americanul curios.

Chipul lui Drugă oscilă între spaimă şi nepricepere. Rîse, arătîndu-şi dinţii daţi parcă proaspăt cu var.

— De la riforma agrară.

— Cum de la reforma agrară ?

— Aşa. Cînd a fost cu împărţeala pămînturilor m-am dus şi io. Ziceam să mă aleg cu ceva, dacă tot se dă. Ăla de era şefu fircălea într-un registru. „Tu ce vrei, cioară ? Cîte hectare vrei ?“ M-am speriat, săru-mîna, că io nu pămînt voiam musai. Io orice, ceva, da nu pămînt. Am cerut scaunul că era într-un colţ. Mi l-o dat, să-l trăiască domnu, să am amintire de suvenir de la guvernul nost' cel popolar...

Americanul surîse şi continuă fără o legătură aparentă :

— Da' Ruja ce mai face ? Îi bine ?

Ţiganul sclipi vesel din ochi, înţelese totul şi faţa lui se făcu lipicioasă ca o bucată de turtă dulce :

— Îi bine, săru-mîna, da amu (trase o înjurătură pe ţigăneşte) nu-i acasă. S-o dus la nuntă cu fraţii ei. Bate duba, ţine hangul, mai ia şi ea un creiţar...

— Nuntă miercurea ? se nedumeri Americanul amintindu-şi ce zi e.

— Miercurea, mînca-ţi-aş, că-i nuntă de-a noastră. Că noi facem miercurea sau joia că în ristu zilelor ne pregătim să cîntăm la rumâni.

Americanul îi explică pe scurt scopul vizitei sale. Deocamdată, preciză el, o va lua doar în chip de concubină (accentuă cuvîntul ştiind că celălalt nu-l pricepe), apoi, cu nunta, se va vedea. Drugă scapă de-o grijă, el, Bîscu

Sofronie, om umblat în lume, o va hrăni, o va respecta și o va îmbrăca. O va duce și la Arad, la iarnă. Ce mai, va fi o adevărată doamnă. Pe puradel n-o să-l ia cu ei, dar, în schimb, îi va cumpăra haine bune și-l va înscrie la școală pe numele lui.

Vrea Drugă, sau nu vrea, să accepte condițiile ? Asta vroia să știe Americanul.

Țiganul păli de plăcere și preț de cîteva momente nu putu răspunde.

În cele din urmă se repezi să-i sărute mîna, gata-gata să-l răstoarne de pe scaun.

— Vreau, cum să nu vreau, și ea vrea, să mor io că vrea, am vorbit cu ea, cum să nu vrea, cu un domn..: Mo ! strigă, de data aceasta ca apucat, spre curte. Mercți unul și chemați pe Ruja acasă. 'Mediat...

Americanul se ridică bucuros că isprăvise atît de rapid cu cererea în căsătorie. Vîrî mîna în buzunarul livrelei și scoase un teanc de bancnote noi-nouțe. I le întinse cu un gest regal :

— Să bei aldămașul și să-i cumperi țoale puradelului. Cum îl cheamă pe cela mic ?

— Simeon. Sîmu, răspunse țiganul pierit de fericire.

— Cine ți l-a botezat ?

— Doamna bătrînă, Domnul s-o ghodinească și s-o miluie...

Americanul se întunecă brusc, năpădit de tristețe. Își aminti că Flender îl avertizase după revenirea jandarmului să aibă grijă și să se păzească. Făcu cîțiva pași de-a lungul odăii posomorît și iritat.

Țiganul neștiind ce anume îl putuse mîhni pe viitorul ginere se scuză prostește :

— N-o vrut nime din famelie să-l boteze. Ea o vrut, că avea boala năsitului...

CAPITOLUL 3

SPRE SFÎRŞITUL LUI SEPTEMBRE se auziră într-o noapte ţipînd cocorii peste sat. Jelania lor îndepărtată, stranie şi dureroasă, venea parcă de dincolo de lume. Bărbaţii se trezeau din somn şi ascultau nedumeriţi semnul acesta de neîndoielnică întomnare, venit prea devreme după socotelile lor, simţeau plutind undeva în infinitul nemişcat şirurile geometrice tremurînd în zbor lin spre cine ştie care zare.

Mirarea lor era cu atît mai puternică cu cît, pe cîmpuri, cucuruzul încă nu îngălbenise, iarba creştea grasă şi verde, vara, agonizînd frumos, scăpăra amurguri luminoase. Semne de toamnă lungă se arătau în toate şi chiar popa Sonu, tăind pravila cu cuţitul de bucătărie, de care se folosea cu aceeaşi evlavie şi la tăierea cepei, proroci în termeni biblici : „toamnă îmbelşugată cu rod de vie şi cucuruz nebrumat..."

Într-o asemenea noapte, parfumată de mirosul merelor creţeşti, cu liniştea curmată doar de dangătul stins al clopotului bisericii marcînd împuţinarea vremii, tînguirea se auzi plutind năvalnică în eter peste cei toropiţi de odihnă şi vise.

Americanul se trezi ascultîndu-le zbaterea inutilă, fîlfîitul miraculos tăind mătasea răcoroasă a aerului şi deschise ochii privind printre crengile nucului sub care dormea, cît ţinea căldura, pe o canapea hodorogită, cu arcurile sărite. Plutea undeva departe, în cerul pustiu de vînt şi erau o însingurare şi o tristeţe în strigătele risipite care-l cuprindeau încet, moleşindu-l.

Le auzi plecînd şi ele se mai întoarseră o dată ca şi cum ar fi pierdut drumul, pentru ca să dispară undeva în

imensitatea tulburc a începutului de zi. Strigătele pieriră brusc. ca și cum cineva, un dirijor nevăzut, făcuse gestul final. În pustă, liniștea se auzi zbîrnîitoare și stranie. Nu se vedea luna. Scăpasc undeva sub norii adunați deși, ca de plumb, spre apus. Bîscu o presimțea. Apa micului rîu fîșîia lin. Scăpără un chibrit, își aprinse țigara și trase adînc. Atunci, deodată, astrul nocturn se arătă în splendoarea-i de lumină. Atît de puternic și alb cum numai în nemărginirea pustei se poate. Ca și cum cineva revărsa din izvoarele cerului o cascadă de lapte. Și tot atunci, în secunda următoare, se porni tremurător și profund corul broaștelor. Niciodată, parcă, nu le auzise atît de aproape, niciodată nu cîntaseră atît de mult. Parcă se adunaseră acolo, lîngă hodaie, de pe toată întinderea mocirloasă, decise să ofere cel mai grandios concert dintre cîte auzise pînă atunci. Le ascultă o vreme cu o senzație neplăcută. Cîntecul acela îndepărtat, acel tremolo adormitor, îi aminti, fără nici o legătură, de călătoria făcută cu Bătrîna Handrabur cu puțin înaintea acelor întîmplări la care, acum, aproape că nu vroia să se gîndească. Corul acela halucinant îi aminti un alt cor, o altă noapte, aproape ireală, petrecută în schitul de sub munte. Revedea întîmplările acelei zile ; camera Bătrînei de-o austeritate monahală, chipul adunat în tăcere încrîncenată, ochii, ochii aceia drăcești strălucind de patimă ascunsă. Plecaseră în zori, neștiuți de nimeni, cu trenul, pînă în orășelul ciudat acoperit de praful sur al varului de la cuptoarele de ars.

Strada mare, nesfîrșită și pustie, toropeala copacilor vestejiți, apoi drumul prin pădure, caii mocănești legați unul de coada celuilalt, statura înaltă a Bătrînei, nemișcată pe cal, ca de bronz. Ajunseseră tîrziu, sclipea

lună plină, ca și acum, dar mult mai estompată. Lumina ei se filtra prin brazi și născocea umbre înșelătoare. Și, în sfîrșit, schitul mic și ciudat, înconjurat de clădirea masivă ce adăpostea chiliile. Bocănitul nocturn, amplificat de sonoritatea pădurii, momentul de așteptare. ușa de lemn scîrțîind ostil și chipul acelui călugăr bărbos năucit de somn sau mirare. Își aminti vocea Bătrînei poruncind ceva, precipitarea celuilalt, drumul pe coridorul de piatră, lung, nesfîrșit parcă, din zidurile căruia răzbătea răceala de raclă.

Și iar, ca și acum, sau aproape ca și acum, un cor ireal, un fel de tremolo tînguitor urcînd din străfunduri. Da, numai blestematele astea de broaște i-au adus aminte întîmplările acelei pe veci uitate, altfel, nopți....

Călugărul slinos, duhnind a seu și petrol de lampă, îi introduse într-o încăpere sărăcăcioasă, un fel de chilie ceva mai mare, mobilată cu o masă simplă de lemn și un jilț înălțat la spate, vopsit în negru.

În fața mesei, o bancă scundă așezată la oarecare depărtare. Într-un colț, un tablou cu fața întoarsă la perete înrămat într-o ramă ciudată de blondir, acoperit cu un ștergar cu țesătura aspră. Le indică banca grosolană și ei se așezară grăbiți, osteniți de drum. Trecură cîteva minute lungi, timp în care nu-și vorbiră. Bătrîna asculta împietrită corul acela îndepărtat și, la un moment dat, o văzu zîmbind ciudat, un zîmbet rău și îndurerat. El întrebase cine cîntă și ea răspunsese monosilabic, „ei, călugării, cine vrei să cînte !“. Apoi, după o altă pauză, îl avertiză : „Bîscule, tu taci și asculți, nu te bagi și nu întrebi nimic, n-ai văzut, n-ai auzit nimic“. Îl privise deodată drept în față și ochii ei ardeau nefiresc de puternic, luminați de lumina slabă a lumînărilor din cele două sfeșnice înalte.

Se auzi un zgomot de paşi, uşa deschisă larg, cu putere, şi un „bună sara, fiţi binecuvîntaţi", rostite de un glas gros şi profund. Bătrîna nu se întoarse. Mormăi ceva în loc de răspuns bărbatului ce li se înfăţişă trecînd îndărătul mesei : un călugăr spătos, cam de anii lui, cu barbă scurtă, pătrată şi chip dur. Îi binecuvîntă surîzînd aproape batjocoritor, şi în clipa aceea gura lui, cu buze nefiresc de roşii, silabisi : „E-ca-te-ri-na ? !".

Pe Bîscu nu-l privi. Sta drept, cu mîinile sprijinite de masă. Bătrîna îl privea la rîndul ei cu un fel de ironie ciudată, cu nepăsare provocatoare.

— Ce mai faci, părinte Paisie ?

— N-am de ce mă plînge, har Domnului. Dar tu ?

— Io am de ce mă plînge, da' nu mă plîng. Nu mai pot plînge, Paisie...

Zicîndu-i pe nume, vocea ei căpătă brusc inflexiuni neaşteptat de calde. Ceva secret, un aer de complicitate se înfiripă între cei doi şi Bîscu se simţi stingherit.

— El, zise Bătrîna, făcînd pauze mari între cuvinte, cum se mai simte ? Ce mai face ? Tot aşa ?...

— Tot aşa, răspunse Paisie. Vrei să-l vezi ?

— Nu acum. Nu-i musai aşa degrabă, se apără Bătrîna, vorbind iute, uşor neliniştită. Crezi că mă mai cunoaşte ?

— El cunoaşte pe toată lumea şi pe nimeni, filozofă Paisie.

— De Simeon mai vorbeşte ?

— Numai de el. Noaptea cînd e lună adoarme greu. Atunci îl strigă întruna şi-i cîntă cîntece.

— Tot pe acela cu mielu i-l zice ?

— Numai pe acela. Nu l-am auzit niciodată cîntînd altceva.

— Îi liniştit ?

— În ultimele două luni, da. N-a mai fugit de mult. Şi când fuge, stă trei-patru zile şi vine singur înapoi.

— Unde se duce oare ?

— Nu ştiu. Nu pot să ştiu unde, nici ce face şi ce mănîncă.

Bătrîna se încruntă şi privi multă vreme în podea tăcînd. Paisie bătu din palme scurt, de trei ori. Apăru călugărul care-i condusese.

— Adu nişte vin şi nişte oale.

— Io nu beau, zise Bătrîna. Nu acum, poate mai încolo. Acum aş vrea să intru la el.

— Singură ? se minună Paisie.

— Da !

Paisie apleacă privirile şi buzele lui murmurară ceva iute şi neînţeles. Apoi îşi trecu mîinile peste faţă ca şi cum ar fi vrut să se şteargă de o sudoare nevăzută.

— Uite, Ecaterina, nu pot să te las singură cu el.

— Nu-i prima dată...

— Nu-i prima dată, e drept. Dar azi nu pot să te las. Trebuie musai să-l vezi ?

— Da. Vreau să-mi semneze un act.

— El ?

— El, cine altu ? Nu-i încă bărbatul meu ?

— A fost...

— O fost şi, după lege, este. Chiar dacă nu mai stă cu mine de 30 de ani. După lege tot el îi omul meu. N-avem ce face...

Bîscu asista la acest schimb de vorbe fără să înţeleagă nimic. O spaimă ascunsă i se furişă în oase şi corul călugărilor răzbătînd îndepărtat îl înfiora. Îşi aminti că nemaiputînd tăcea zisese :

— Doamnă, dacă vreţi, mă duc io cu dumneavoastră.

Paisie îl privi pentru prima dată, lung și tulburat. Avea ochi mari și îndepărtați, cu pupilele verzi ca ale hoților. Buza de jos încălecă peste cealaltă, o clipă nările îi palpitară iute mirosind aerul.

— Cine-i dînsul ?

— Dînsul ? ! se minună Bătrîna și rîse. Dînsul e Pillat din Pont.

Corul se auzea tot mai aproape, ajunsese în fața ușii, se auziră pași tîrșiiți pe dalele de piatră. Erau călugării care se întorceau spre chiliile lor.

Paisie ridică mîna, împreună degetele în formă de cruce și-i binecuvîntă. Bătrîna Handrabur își pironise ochii pe tabloul întors cu fața la perete. Paisie văzu și surîse abia, din vîrful sprîncenelor :

— Nici o grijă. Nu-l văd decît cu.

— Nu duc grija asta. Am altele. Spune-mi, cine mă poate ierta pe mine pentru moarte de om ? Tu mă poți ?

— Eu n-am dreptul acesta, ca preot. Ca om, da.

— Minciuna, ca păcat, o poți spăla cu rugile tale ?

— Poate, se îndoi Paisie.

— Chiar dacă io te-aș fi mințit pe tine ?

— Poate, repetă Paisie mașinal.

— Atunci, ascultă...

Bîscu se gîndea fără voia lui, gîndurile acelea veniseră nechemate, odată cu orăcăitul jalnic și intermitent al broaștelor ce parcă înnebuniseră de lună. Se ridică în capul oaselor și exasperat începu să strige :

— Măăăă ! Tăceți ! Măăăă !...

Pentru cîteva clipe liniștea căzu retezînd totul ca un brici. Dar numai pentru cîteva clipe. Broaștele reîncepură înnebunindu-l cu orăcăitul acela straniu și tînguitor care-i fura gîndurile și-l ducea spre noaptea de care n-ar mai fi vrut să-și amintească niciodată.

CAPITOLUL 4

ERA ÎNTR-O SÎMBĂTĂ ŞI BÎSCU se pregătea în vederea escapadei săptămînale, soldată, de fiecare dată, cu o beţie zdravănă, prin aburii căreia, a doua zi, nu-şi mai amintea nimic. Avusese o zi grea, se învălmăşea o ploaie, tuna şi fulgera violent undeva departe în pustă şi herghelia da semne de nervozitate. Armăsarul roib, plin de vigoare, parcă înnebunise. Alerga tinerele iepe, le chema nechezînd duios, ademenindu-le spre porţiuni cu iarbă grasă, le mirosea îndelung boturile proaspete, încercînd să le încalece, sărind prin surprindere în spinarea lor. Cîinii îl hăituiau îndemnaţi de strigătele Americanului, care la rîndu-i îl urmărea atent plesnindu-l, din cînd în cînd, cu biciul de curele. După lovitură, armăsarul o zbughea ca nebun înainte, ocolea herghelia nechezînd întărîtat, speriind mînjii adormiţi sub ţîţele bătrînelor iepe. Se repezise de cîteva ori şi spre el, gata-gata să-l muşte, arătîndu-şi dinţii laţi şi puternici sub botniţa cu ochiuri dese.

Bîscu, Americanul, cum îi zicea lumea, hotărî să-l ţină două-trei zile „la arest", adică să-l lase în preajma fîntînii, împiedicat strîns, nu înainte de a-i trage o duzină de bice în părţile mai sensibile spre potolirea sîngelui încălzit de dorinţi.

Herghelia păştea nu prea departe de hodaie ; caii se strînseseră ciopor înspăimîntaţi de tunetele îndepărtate. Ploua undeva în pustă.

Valuri de aer rece, răcoritor, răbufneau în răstimpuri clătinînd iarba, spălînd spinările încălzite. Cîinii, osteniţi de hărţuială, se odihneau cu limbile scoase, răsuflînd precipitat. Americanul privi spre hodaie, din obişnuinţă. Intîi spre turnul de lemn înălţîndu-se misterios şi trufaş

peste necuprinderea tristă, apoi spre curtea împrejmuită de gardul viu atins de rugina melancolică de septembrie. Văzu cu uimire două siluete mișcîndu-se prin fața hodăii. Cine puteau fi ?...

Un fior de spaimă îl pătrunse. Își aminti cum în una din nopțile trecute se sculase trezit de hărmălaia întărîtată a cîinilor. Lătrau îndîrjit, toți șapte, pînă și potolita cățea ciobănească, lenevită de bătrîmețe, ca la o arătare străină. Ieșind pe prispă, îi văzu adunați spre firul apei hămăind către malul opus. Nu putea fi vreo dihanie...

Lupii în pustă se arătau numai iarna, odată cu venirea zăpezii, și cîinii, simțindu-i, schelălăiau lung și subțire, ca la mare primejdie, speriați. De data aceasta, zarva lor era ațițată și nervoasă.

Privise lung, scrutînd întunericul nelimpezit de lună, ținînd în mînă pușca de vînătoare, cu țeava tăiată, una din puștile lui Alimandru, găsită în fundul unui dulap. Dar pe malul celălalt nu se deslușea nimic.

Și, totuși, cîinii lătrau întărîtați repezindu-se cu elanuri scurte spre marginea apei. O secundă își aminti de povestea aceea idioată, legenda cîinelui alb și mut, sufletul Bătrînei nemîngîiat, prefăcut în priculici. Dar asta era o prostie pe care el n-o putea crede. Și atunci ?

Cine putea fi ?... Și mai ales ce căuta în toiul nopții în preajma hodăii ?...

Poate Binu Moșoarcă, fratele Broscoiului, cel care-l amenințase pe față : „Mă hodorogule, te am pe catastif și vreau să te șterg odată și să pun cruce în dreptul tău cum i-ai pus tu lui frate-meu“...

„Binu Moșoarcă ?... Penticostalul, tremuriciul, cu ochii lui de culori diferite, lung și îndoit de spinare, cu picioarele ca două cătălige de barză ? Cel care, ținîndu-se de preceptele Domnului, făcuse o casă de copii, curvar și dugos, șiret ca o vulpe ?“ Bîscu se temuse atunci.

Știa cît de periculos putea deveni lunganul acela aţiţat de băutură şi ură. Şi Binu îl ura, ştiind că el fusese cel care îi ademenise fratele în capcană, în acea capcană din care se întorsese pe fundul unei căruţe. mort, fără să poată spune vreodată cuiva ce anume îl făcuse să bată drumul în pustă pînă la hodaia lui Alimandru.

Nu jurase lunganul că va da foc hodăii ţiganului, va da foc din cinci părţi să ardă şi şobolanul, poţocul. hodorogul cu dinţi de porţelan alb puşi în America ? (Asta cu dinţi puşi. şobolanul, poţocul. era el, Bîscu.)

Trăsese, atunci, două gloanţe în aer făcînd să amuţească lătratul înfîrjit al cîinilor.

Înnegurată noapte de spaimă fusese aceea...

Nu mai putuse adormi şi, la un moment dat, i se păru că deasupra. în fosta cameră a Cerinei, umblă cineva cu paşi tîrşiţi. Toate aceste gînduri îl năpădiră în timp ce urmărea în depărtare siluetele celor doi mişcîndu-se în preajma hodăii. Nici. unul însă nu semăna cu Binu Moşoarcă.

Vîrî două degete în gură şi fluieră lung şi ascuţit. Cei doi auziră şi începură să facă semne dînd din mîini şi chemîndu-l. Bîscu încălecă iapa rotundă ca un pepene şi porni în galop potolit, urmărit o vreme de cîini.

Era Flender primarul, cu Ieronim Mohu, moţul stabilit în sat după reforma agrară, şeful celor din Frontul Plugarilor. om tăcut şi veşnic întunecat, de-o forţă neobişnuită.

Îl salută expansiv pe primul, rezervat şi bănuitor pe celălalt şi-i pofti în casă.

— Nu intrăm, vorbi Mohu, n-aveam nici vreme şi, apoi, e mai bine la aer.

Flender scoase tabacherea şi-l îmbie cu o ţigară. Bîscu refuză.

Era nerăbdător să afle scopul vizitei celor doi și aștepta atent ca cineva să înceapă discuția. Veniseră cu birja primăriei, asta însemna că era ceva oficial și că cei doi nu făcuseră drumul spre sat numai de dorul lui. Flender fuma tăcut, tușind din cînd în cînd. Mohu se uita în toate părțile cuprins de o curiozitate ciudată. Cerceta totul și mormăia cuvinte neînțelese.

— Acolo, sus, întrebă Flender fără nici o legătură, mai stă cineva ?

— Cine să stea ? se miră Americanul.

— Cine-o mai stat, zise Flender și surîse aluziv.

— N-o stat nimeni niciodată, răspunse Bîscu. Cel puțin eu nu știu să fi stat cineva acolo.

Ieronim Mohu întoarse spre el fața tăbăcită de vînt și-și scoase căciula de oaie așezîndu-se pe ea. Flender fuma nepăsător și se așeză la rîndu-i pe pămîntul jilav.

— N-ați fi venit să întrebați dacă acolo stă sau a mai stat cineva ? !

— Nu, răspunse Flender. Nu pentru asta am venit.

— Atunci pentru ce, dară ? vru să afle Bîscu intrigat.

— Nu te grăbi, și-i afla, replică Mohu întunecat.

Bîscu se uită la el cu interes. Îl vedea poate pentru a zecea oară pe acest om ciudat, și familiaritatea lui i se păru jignitoare. Vru să zică ceva, dar Flender interveni cu glas scăzut :

— Ai mai fost la vorbitor ?

— Am, zise Bîscu scurt.

— Ce face Alimandru ?

— Ce poți face în închisoare ? Dormi și te scarpini...

Rîseră toți și în aceeași clipă se stabili un echilibru, ostentația vizitei neanunțate fu spulberată.

— Bîscule, vorbi Mohu, am venit să te întrebăm dacă nu vrei să intri în partidul nostru. Știi, zise privindu-l

țintă, că Binu Moșoarcă ți-e dușman și-o jurat să te termine.

— În care „partidul vostru“ ? vru să afle Bîscu.

— La comuniști, vorbi Flender.

— El, zise Bîscu arătînd spre Mohu, îi la Front, nu-i comunist.

— Am fost. Amu sînt la comuniști, că așa-i mai bine, preciză Mohu.

— Pentru cine ? întrebă Bîscu.

— Pentru toți, îl asigură Mohu.

Tăcură. Un stol de rațe sălbatice trecu în zbor jos peste ei, planară deasupra apei căutînd un loc de aterizare. Una se desprinse din stol, stingheră, căzînd ca un bulgăr greu undeva în trestii.

— E lovită de plumb, zise Bîscu.

— Te înscrii ? vru să știe Flender, făcîndu-se că nu aude.

— De ce să mă înscriu ? E musai ?

— Dacă-i vorba de tine, da.

Bîscu rîse scurt și se ridică în picioare privindu-l pe Mohu cu ironie.

— Vrei să zici că dacă mă înscriu Moșoarcă mă lasă în pace ?

— Poate...

— Că el se teme de voi și de puterea voastră și că se va teme și de mine dacă mă înscriu ?

— Poate, repetă Mohu.

— Mă, zise Bîscu, mă, de unde ai venit tu aici în sat și vrei să mă înveți pe mine ce-i politica ? Te-am rugat io să vii ?

— Nu. Nu m-ai rugat, îi drept.

— Și dacă nu te-am rugat, ce vrei ?...

— Ți-am zis ce vreau.

— Și numa pentru atît ați bătut voi praful pustei, să mă înscrieți pe mine la comuniști ?

— Nu numai pentru atît, dar și pentru asta, îl asigură Flender.

Bîscu întinse mîna cerînd cu semne mute o țigară. In timp ce o aprindea de la chișt ocul celuilalt. cîntări în gînd propunerea făcută care i se părea ciudată și neînțeleasă. I se adresă apoi lui Flender :

— Să zicem că pentru primul lucru mă mai gîndesc. Care-i al doilea de-ați venit pînă aici ?

Mohu se ridică de pe pămîntul umed și-și scutură căciula de miel îndesîndu-și-o pe cap. Privea nepăsător peste curtea hodăii, absent la discuție.

— Vreau să te întreb, zise Flender tușind, dacă te mai duci luna asta la vorbitor.

Bîscu se încruntă și mai ceru o țigară pe care n-o aprinse.

— Nu știu dacă mă duc. Depinde de aprobare.

— Dacă te duci, poți vorbi orice cu Alimandru ?

— Ce înseamnă orice ? vru să știe Bîscu.

— Adică dacă poți vorbi liber și fără grijă.

— Se poate, dacă ungi gardianul.

— Atunci spune-i să facă alt recurs.

— Cine plătește ? vru să știe Bîscu.

— Plătim noi *advocatul* și tot ce trebuie, *absălut* tot, răspunse Mohu, în locul lui Flender.

Bîscu nu se uită nici de data asta la el, afișa un soi de nepăsare ostentativă pe care celălalt o primea cu indiferență.

— Și mai vreau să te rog, dacă poți, să vii mîine la școală, în sala mare. Se dă un program și poate avem nevoie de tine, zise Flender.

— Duminica asta nu pot.

— De ce ?

— Nu pot, fiindcă mă însor. Îs ginere, răspunse Bîscu şi rîse înveselit, spre stupefacţia celor doi care se priviră uimiţi şi se îndreptară spre birjă.

Americanul îi urmă zîmbind mucalit şi cînd vizitatorii se pregătiră să dea bici cailor, le adresă o întrebare care-i puse în încurcătură :

— Mă, ce interes aveţi voi să mă trageţi de partea voastră ? Că aveţi un interes, nu-i aşa ?

Flender nu răspunse. Îl lăsă pe Mohu, care vorbi încruntat, aspru :

— Vreau să-ţi spun că nu avem nici un interes. Dacă eşti şi tu cu noi sîntem mai mulţi. Şi cu cît sîntem mai mulţi, cu atîta e mai bine. Tu nu te-ai săturat de bogăţoi ? Nu ştii cine-s ? N-ai fost în America şi-ai venit bătînd bîte ? Nu ştii că Binu Moşoarcă şi Mitroiu şi vameşul, care-o scăpat, te au la rărunchi ? Că li-e drag de tine ca cîinelui de mîţă ?

Bîscu tăcu gîndindu-se la alte lucruri şi răspunse fără să-şi dea seama ce spune :

— Nu ştiu nimic. Ştiu numai că într-o săptămînă mă însor.

CAPITOLUL 5

LUMEA VORBEA CĂ ARE „BOALA copiilor“, nu-l văzuse nimeni în timpul crizei, iar transele în care cădea uneori la adunările tremuricilor erau cotate drept har divin, de care puţini membri ai cultului fuseseră atinşi. Nu semăna în vreun fel cu Broscoiul ; era înalt şi deşirat, mişcîndu-se ca o marionetă. Binu Moşoarcă mai avea faima ochilor de culori diferite : unul

galben ca de pisică, celălalt negru și întunecat ca o picătură de smoală.

Instalat în casa părintească, fără vocația plugăriei, fire speculativă și leneșă, arendă partea lui de pămînt, socotindu-se „domn", manifestînd dispreț neascuns pentru țărani. Nu era iubit nici măcar în cercul celor înstăriți. Grupase în jurul casei toată protipendada satului, împreună cu Mitroiu, șeful de post, cu popa Sonu, cu Dondoș, fost marinar de apă dulce, un găligan cît toate zilele dat afară pentru beții și scandaluri repetate, care făcea pe contabilul casei.

In timpul războiului, Binu fusese „mobilizat pe loc" la un oficiu poștal teritorial deservind armata și jandarmeria.

Acolo învăță noțiuni teoretice despre radio-telegrafie, lucru pe care acum îl exploata din plin și de o manieră rară. Ajutat de Dondoș, se apucă de meșterit aparate de radio cu galenă, obiecte cu mare căutare în anii de după război. Realiză astfel cincisprezece aparate rudimentare, cu tot atîtea perechi de căști, și instală deasupra casei o antenă înaltă și lungă. Scoase mobilele dintr-o cameră și aranjă o masă lungă înconjurată de scaune pe care puse acele aparate miraculoase. Dondoș verifică starea tehnică a fiecărui aparat și, cînd totul fu gata, Binu Moșoarcă făcu o listă cu cei ce vor beneficia de privilegiul de-a asculta prin căștile acelea de ebonită semnele nevăzute ale eterului.

Și nu orice fel de semne. Emisiuni dedicate românilor, promisiuni călătorind spre urechile lor lacome de peste mări și țări, amenințări și jurăminte de dragoste, tînguiri de dor de țară, într-un cuvînt, toți cei aleși puteau asculta aici „Vocea Americii". Se adunau dimineața înainte de șase, punctuali și înfiorați de acțiunea lor misterioasă, conspirativi și tăcuți, uimiți de miracolul acelor cutii

vorbitoare care le prelungeau speranțele deșarte. Dimineața, undele străbăteau mai bine spațiul pustiu, emisiunile se auzeau destul de limpede. Dondoș, prezent de fiecare dată, le potrivea cristalul căutînd punctele sensibile. Le așeza căștile surîzînd profesional, și, în timp ce ei ascultau cu gurile căscate, trecea pe la fiecare cu „pinca", un fel de ladă închisă cu lacăt, prevăzută cu o tăietură transversală prin care fericiții auditori vîrau bancnota îndoită. Fiindcă nimic nu era pe gratis : costau aparatele, costa riscul și, mai ales, judeca Binu Moșoarcă, nu se pot plăti cu nimic veștile de apropiată debarcare zvîrlite din belșug de peste ocean.

Luni de zile, în fiecare dimineață, ceremonialul se desfășura cu aceeași precizie și solemnitate. Nici unul dintre cei prezenți nu dădea semne de oboseală sau neîncredere. Toți sperau în miracolul unei salvări inevitabile, în întoarcerea vremilor bune și, neapărat, a fostului rege Mihai.

Seara, în aceeași încăpere, se desfășurau fabuloase partide de pocher, douăzeci și unu sau farbă și cîștigătorii poturilor își dădeau obolul în nelipsita ladă încuiată cu lacăt. Dondoș juca seară de seară și bea zdravăn vin de otelă, greu și otrăvitor. În răstimpuri ieșea să dea ocol casei ca un cîine credincios ce se vroia, întîrzia o vreme în camera doamnei Olga, soția Broscoiului, care după moartea acestuia se izolase complet. El pretindea că trece spre a face conversație, în realitate era informatorul și un fel de amant al femeii care-l plătea pentru amîndouă serviciile. Cert e că Binu Moșoarcă închidea ochii : avea nevoie de un asemenea servitor priceput și puternic. O singură dată, surprinzîndu-l ieșind din camera cumnatei sale, îl amenințase cu glas sec, uitîndu-se la el cu ochii aceia stranii în care luceau porniri de criminal :

— Dondoș, cu Olga poți face ce porcării vrei. Da' dacă te prind cumva la nevastă-mea, poți să-ți cumperi doi metri de scîndură fără noduri...

Dondoș pricepu amenințarea celuilalt și se feri să-i dea vreun prilej de răfuială. Zenobia, nevasta lui Binu, în ciuda faptului că adusese pe lume cinci copii, arăta minunat și, pe deasupra, avea un fel provocator de-a se purta cu bărbații. Pe el îl trata cu indiferență și superioritate, deși îl privea cu ochi pofticioși, mișcînidu-și șoldurile pline și înfoindu-și sînii mari, doldora de lapte. Dondoș se ferea din calea ei, aștepta cu prefăcută cumințenie clipa cînd o va răpune sub greutatea lui și „după aceea, n-avea decît să-i spună chiorului de bărbatu-său, dac-o mai avea chef"...

Pînă atunci, își vedea de treburi, îl însoțea peste tot pe Binu Moșoarcă, ca un înger păzitor, arătîndu-se smerit și plin de devotament. Știa o serie de scamatorii de pe vremea cît fusese marinar, măsluia cărțile ca nimeni altul și în caz de încăierare era puternic și curajos. Tot el ținea un fel de evidență contabilă rudimentară cu capitole de cheltuieli și venituri, pe care le prezenta lui Binu scrise frumos într-un registru cu scoarțe vărgate, de carton. Din rațiuni pe care nici măcar Binu Moșoarcă nu le putu pricepe, Dondoș acceptă, la maturitate, schimbarea religiei și se botează întru Iehova, trecînd la cultul tremuricilor. Ceremonia, rară și de un pitoresc amuzant, stîrnise curiozitatea întregului sat. Fu anunțată ziua botezului și la procesiunea sectei se alătură un mare număr de gură-cască. Porniră astfel într-o sîmbătă dimineața, în frunte cu Binu Moșoarcă și alți doi predicatori, spre malul rîului, la Izvoare, ceva mai jos de hodaia lui Alimandru, alegînd un cot unde apa măsura peste un metru adîncime. Era toamnă, nu căzuse încă bruma, dar stăruia un frig vestitor de iarnă apropiată și cei mai

mulți purtau paltoane scurte din stofă neagră cu guler de astrahan. In mijlocul convoiului, într-o căruță trasă de doi cai albi, împodobiți cu panglici multicolore, stătea în picioare, silindu-se să-și păstreze echilibrul, gata să primească taina botezului, fostul marinar Dondoș. Era îmbrăcat în alb, într-un soi de cămeșoi larg și lung pînă la glezne, prin țesătura căruia frigul îl pătrundea cu nemilă. Se silea să nu tremure, să pară cît mai demn, să nu ia în seamă rîsetele și apostrofările oamenilor adunați pe uliță.

Ieșiră din sat urmați de copii și o droaie de curioși, nu înainte ca Ieronim Mohu să-i suduie cumplit pe moțește pomenind ceva despre cruce, tremurici și un car de dumnezei. Ceata cînta lent un psalm despre mîntuirea sufletului și curățirea prin botez.

Dondoș se ruga în gînd să ajungă mai repede la locul stabilit, să sară odată în apă și să termine mascarada de care începuse să-i fie rușine.

Acceptase toată această comedie cu un gînd anume: știa ce înseamnă să fii membru al acestei secte, probabilitatea unui mariaj care să-l scoată din sărăcie, nopțile de demență sexuală de la sediul sectei, libertatea amoroasă îngăduită și încurajată de ritul în care urma să fie inițiat îl făceau să suporte totul cu stoicism și penitență.

Procesiunea ajunse la locul ales. Predicatorii rostiră pe rînd discursuri interminabile, împestrițate cu citate din cărțile de rugăciuni. Apoi îi făcură semn să coboare. Membrii sectei cîntau pătrunși de solemnitatea momentului, ceilalți oameni din sat rîdeau, copiii chiuiau ascuțit, arși de nerăbdare. Fu gardat pînă la malul apei de doi dintre cei mai bătrîni tremurici. Coborî malul lutos, se înfioră la atingerea rece și înaintă încet pînă ce undele îi ajunseră la piept. Apoi își prinse nasul cu amîndouă

mîinile și se scufundă de trei ori în apa gălbuie. Rămase o vreme în mijlocul apei, tremurînd, așteptînd ca cei de pe mal să termine cîntecul de inițiere.

Din ziua aceea. Dondoș fu considerat un „frate" de-al lui Binu și, în consecință, acesta îl invită să locuiască la el, în una din numeroasele camere ale casei. Și tot din ziua aceea, influențat de Binu, se declară dușman înfocat al lui Bîscu, Flender și Ieronim Mohu.

Al lui Bîscu mai ales, pe care-l pîndiră la crișmă și-l amenințară pe față. Americanul nu se arătă prea speriat de amenințări, deși îi știa capabili de orice. La înjurăturile lui Binu, răspunse calm :

— Mă, voi uitați că Dringler n-o murit ? Sau nu știți cine-i șvabul ? Ha ?... Și Alimandru ? Alimandru ce-o face după ce iese, că iese el odată ? Ha ?...

CAPITOLUL 6

DUPĂ PLECAREA CELOR DOI, AMEricanul renunțase pentru prima oară la escapada lui în comună. Vizita îl indispuse, ba mai mult, începu să-i fie teamă de ceva necunoscut. Dacă cei doi bătuseră drumul spre el vorbindu-i deschis și propunîndu-i o așa-zisă alianță, înseamnă că primejdia e reală. Binu Moșoarcă nu-l putea ierta pentru amestecul lui în moartea Broscoiului. E adevărat că nu îndrăznise să se arate în preajma hodăii, dar noaptea aceea cînd cîinii lătraseră fără o pricină anume îi dădu de gîndit. Izolarea lui, liniștea profundă a pustei tulburată doar de țipătul păsărilor de noapte și lătratul răzleț al cîinilor îl însingura și-l umplea de tristețe. El, care bătuse trei continente, se frecase de multe în viață și nu încărunțise numai în

lucruri bune, se simți deodată deosebit de singur și ostenit. De aceea și hotărîrea, pentru unii nebunească, de-a se însura la vîrsta lui. Aducîndu-și aminte de însurătoare și de chipul viitoarei miresc, se învioră.

Aprinse focul și așeză o oală plină cu apă hotărît să facă o baie pe cinste. Pregăti ciubărul de lemn, așeză pe fundul lui, de trei degete, sare de Bazna și o lingură din praful miraculos de peste ocean, primit în dar de la un chinez care pretindea că substanța are puteri sigure de întinerire. Americanul nu-l mai folosise de mult din pricina mirosului greu care se degaja după efervescența produsă la atingerea cu apa. Dar acum se hotărî să încerce, încă o dată, eventualele efecte. Lăsă apa pe foc și dete o raită în pustă aducînd herghelia mai aproape de hodaie. Armăsarul se potolise. Ploaia care se anunțase trecuse undeva spre apus cu vălmășagul ei de nori și tunete. Acum, seara era limpede și înaltă, mirosea proaspăt a iarbă, a lapte de iapă și a mîl. Mînă caii prin aerul rece și ei mergeau domol, sătui și liniștiți spre locul înnoptării.

Mergea călărind în spatele lor și se gîndea că, uite așa, într-o noapte, cineva, știe el cine, ar putea să-l culce pe veci cu un glonț, printre flori. N-ar ști nimeni, niciodată, cine a tras, n-ar fi nimeni în jur să-i oblojească rănile. Poate iepele bătrîne și obișnuite cu mirosul lui i-ar sufla deasupra nedumerite. Poate cîinii lui mici și iuți l-ar linge schelălăind jalnic și urlînd a moarte. Poate că armăsarul turbat s-ar repezi să-l calce în picioare, știindu-l fără putere. Întristat de aceste gînduri, intră în casă și începu să se dezbrace încet, aruncînd cu silă nesfîrșită hainele mirosind a cîmp și a baltă. Rămase gol în fața unei oglinzi cu ramă de lemn și se privi îndelung. Nu-l interesa chipul, știa cum arată. Își văzu pieptul puternic cu mușchii căzuți, în jurul subțioarelor pielea se strînsese în încrețituri mici, devenind moale și fără viață. Încordă

mușchii și, pentru o clipă, pieptul i se bombă și începutul de pîntec dispăru. Dar totul nu dură decît o clipă. Imbătrînise... Putere mai avea, trupul său oțelit, crescut în mijlocul naturii, își păstrase snaga originară. Dar semnele anilor se arătau cu nemilă începînd de la chipul brăzdat de crețuri mici pînă la pielea de pe pîntec, galbenă și fără vlagă. Oftă adînc și se vîrî în butoiul cu apă fierbinte.

Închise ochii și începu să viseze. *Ar fi vrut să se însoare iarna.*

Să ningă mult și frumos peste pustă și peste sat. Morarul cel bătrîn, stăpînul nevăzut al cerurilor, să scuture sacii de făină pe pămînt.

Atunci, pomii sînt grei de floare și scaieții cei fără uscăciune poartă pe cap coroane albe, de magi. El ar ieși de cu zori în curtea așternută cu cearceafuri mari, nepătate de urme mergînd. Ar fi mers glonț în șopronul în care se odihnea sania, „Bodoanca", cum îi ziceau sătenii. Doamne, cum ar fi chiuit o dată, să sară toate găinile care-și făcuseră peste iarnă cuib și loc de veghe în cotloanele ei ! Ar fi prins-o singur de rundă și ca un cal ar fi tras-o în curte. Iat-o ! Bodoanca lui Alimandru, dracul cel negru și puternic care stă și putrezește în temniță. Bodoanca vopsită ca cerul și cu tălpile bătute în fier lat de o palmă, să zboare ca vîntul. Bodoanca cea vînătă cu două flori roșii desenate în părțile din față, doi bujori înfoiați parcă de frig. Și în spate cu cei doi îngeri goi, acoperiți de un fel de rochițe prin care li se vedea buricul. Ar fi scos-o el, ar fi încălzit o oală cu apă și-ar fi spălat-o milimetru cu milimetru, așa cum se spală acum, să strălucească de curățenie, s-o facă oglindă. Apoi ar fi uns-o cu ulei fierbinte de in să nu înghețe apa pe ea. Cinci brațe din fîn amestecat cu busuioc

așezate în spate și sub șezutul de piele cu spătar. De acolo, ar fi ieșit un miros dumnezeiesc.

S-ar fi gătit cu paltonul din America, paltonul acela cu cincisprezece nasturi îmbrăcați în piele și cu guler din blană de vulpe înspicată de bătrînețe. Și cum ar suna salbele de clopoței peste pusta liniștită și rece! Ar umple sania de copii și așa, cu acest alai, ar poposi la casa țiganului Drugă. Ea l-ar aștepta, desigur, gata îmbrăcată în prag, tînără și frumoasă, cu pielea măslinie și ochii umbriți de gene grele. Și ar ninge bogat, ca în preajma Crăciunului. Părinții ar plînge de circumstanță, plozii l-ar trage de pulpane cerînd bani, și el ar fi darnic ca un rege.

Apoi, alături, în sanie și... drumul spre hodaie cu Ruja.

Și ar ninge frumos cu fluturi beți, fînul s-ar rupe sub picioarele lor amirosind ca vara. Și cum ar suna clopoțeii...

Se trezi brusc din visare, năpădit de mirosul greu al substanței chinezului care duhnea insuportabil. Îl înjură în gînd și ieși din ciubăr primenindu-se.

Nu putu adormi multă vreme și, ca de fiecare dată, refăcu întîmplări de mult trecute; de data aceasta, una pe care n-ar fi vrut să și-o amintească niciodată.

CAPITOLUL 7

PETRECUSE O NOAPTE GREA, plină de gînduri negre, căzînd spre dimineață într-un somn scurt și agitat. Visă ceva ciudat și multă vreme după ce se trezi rămase pe marginea patului privind în gol tulburat.

Se făcea că era în pustă călare pe armăsarul roib, mergînd la pas, cînd deodată, înaintea lui, văzu un alt călăreț care nu era altul decît Alimandru. Avea chipul tras și nefiresc de galben și, ce era mai straniu, avea amîndoi ochii sănătoși. Fîșia neagră a bandajului ce odinioară îi tăia obrazul dispăruse. Bîscu se bucură de vederea lui și-l strigă pe nume întinzînd brațele. Strigătul se auzi limpede în liniștea pustei, dar Alimandru continuă să călărească cu fața întoarsă spre el privindu-l fără o expresie, cu obrazul galben, ca de mort. Strînse frîul și armăsarul porni ca un bolid într-un galop turbat nechezînd lung și subțire. Cu toate acestea, Alimandru se îndepărta tot mai mult, ca și cum ar fi lunecat prin văzduh tras de funii nevăzute. Galopa pe malul apei, printre sălciile ce-i loveau obrazul, se afla foarte aproape de Alimandru, mai avea puțin, și ar fi putut să-l atingă cu mîna cînd acesta dispăru ca o nălucă în apa care se închise deasupra-i ca o perdea neagră.

În aceeași clipă armăsarul se opri brusc și Bîscu văzu două mîini cunoscute, mîini lungi și descărnate, cu degetele înfipte în nările calului. În fața lui, mai înaltă decît calul, îmbrăcată în rochia ei cernită închisă la gît, stătea nemișcată bătrîna Handrabur.

Îl privea cu ochii ei negri și strălucitori și ridicînd mîna rosti rar și fără să miște buzele :

— Ai grijă, Bîscule, ai grijă, Bîscule, ai grijă, Bîscule !

Americanul se sperie de vocea ei și vru să descalece. Piciorul drept i se încurcă în cureaua scărilor și rămase astfel atîrnat în șa, cuprins de o spaimă puternică. Vru să strige, dar glasul îi pierise și nu văzu altceva decît ochii Bătrînei arzînd scînteietori lîngă tîmpla lui.

Se trezi asudat și-și făcu cruce buimăcit, neputîndu-și veni multă vreme în fire. Rămase gînditor pe marginea patului încercînd să descifreze semnele visului. Era tocmai

în dimineața nunții, se simțea obosit ca și cum ar fi tras la plug și, pentru o clipă, îi veni să renunțe la tot. Ar fi amînat bucuros cununia religioasă fără să-i pese de gura oamenilor. Se gîndea numai la Ruja, la mireasa lui tînără care, desigur, la ora aceasta se sculase deja, se gătise cu hainele cumpărate de el și-l aștepta cuminte în fața casei, înconjurată de puradei și rude.

Se bărbieri cu grijă în fața oglinzii și ieși în curte înviorat de aerul proaspăt al cîmpului. Era în zori și deasupra rîului somnoros plutea o pîclă fumurie învăluind sălciile într-un halou tremurător.

Se auzeau rațele sălbatice măcăind între trestii și dinspre sat clopotul mare răzbind îndepărtat și trist. Încălecă în căutarea stavei, adăpă iepele și mînjii, apoi ademeni armăsarul care-l privea dintr-o parte sforăind nervos. Îl scărpină în vîrful botului și-l bătu liniștitor pe gîtul lucios și fierbinte. Apoi îi trecu frîul peste cap și-i puse căpăstrul cu zăbale nichelate. Armăsarul jucă scurt pe picioarele dinainte în semn de protest. Bîscu îi vorbi încet domolindu-l, continuînd să-l mîngîie în jurul urechilor. Încălecă fără grijă, galopînd spre hodaie.

Începu să se îmbrace meticulos, alegîndu-și o cămașă albă cu plastron scrobit și guler tare de celuloid. N-o mai îmbrăcase din vremea emigrației. Își puse costumul albastru care-l strîngea în talie. La sfîrșit, scoase din dulap pălăria de cowboy și-o perie îndelung și cu grijă. Gătit astfel și cu pălăria aceea ciudată pe cap, părea mai tînăr și mai înalt. Se privi mulțumit în oglindă, după care ieși din casă și înhămă armăsarul la gabrioleta cu roțile vopsite în roșu. Împodobi căpăstrul cu flori de mușcată și agăță la hamuri salba cu clopoței strălucitori care începură să sune lin. Urcă și, așezîndu-se țeapăn pe șezutul acoperit cu o pătură colorată, chiui scurt, veselindu-se de unul singur, și dădu bici calului.

Străbatu pusta, mergînd pe drumeagul albit de praf, trecu linia ferată şi intră în sat chiuind ascuţit, scoţînd oamenii din case, urmărit de o ceată gălăgioasă de copii care fugeau în urma gabrioletei oprindu-se să adune monezile strălucitoare aruncate cu dărnicie de American.

Trecînd prin faţa casei Bătrînei, o văzu pe Parasca stînd în uşa cîrciumii şi opri, salutînd cu pălăria ridicată :

— Săru-mîna, doamnă, şi rămîne cum am vorbit. După biserică vin să tragem un şnaps.

Parasca rîse înveselită de apariţia lui bizară şi încuviinţă, dînd din cap.

Ajunse la casa ţiganului Drugă, viitorul său socru, urmat de un adevărat alai zgomotos. În faţa casei, aşezată pe fotoliul acela de lemn cu spătar sculptat, singura mobilă din casă, îl aştepta Ruja, gătită în hainele albe de mireasă. Chipul ei măsliniu contrasta cu puritatea voalurilor albe şi părul bătînd în albastru era despletit şi împodobit cu flori de cîmp. În stînga miresei stăteau în poziţie de drepţi şase muzicanţi zîmbind cu dinţi sănătoşi, gata să înceapă cîntecul.

În faţa lor, Drugă cu arcuşul ridicat, cu chipul luminat de bucurie, răcni un „să trăiască mirii“, după care făcu semn lăutarilor, începînd să cînte cu glas tremurînd de emoţie „mulţi ani trăiască“.

Bîscu coborî din gabrioletă uşor, stînjenit de mulţimea privirilor. Se apropie de mireasă, minunîndu-se în gînd de frumuseţea şi tinereţea ei şi, aplecîndu-se, o sărută părinteşte pe frunte. Ţigăncile, cu rochiile lor multicolore, puradeii în cămăşuţe rupte, ţiganii zdrenţuroşi, dar pătrunşi de solemnitatea momentului, răcniră un „ura“ prelung şi tremurător. Trompetistul orchestrei îşi umflă obrajii şi începu netam-nesam să sune, ca la armată, semnalul de atac. Drugă se apropie de mire şi cuprins de

o efuziune neobișnuită îi sărută mîna. Bîscu și-o retrase jenat și-l îmbrățișă bărbătește. În clipa aceea o țigancă bătrînă începu să cînte cu glas dogit cîntecul de despărțire :

„Trandafir cu spini fierbinți
azi mă duc de la părinți.
Plîngi tu mamă, plîngi tu tată
că s-o dus a voastră fată,
cum merg rîndunelele
toamna cînd cad brumele.
Că s-o dus și v-o lăsat
șalul negru lîngă pat.“

În timpul acesta, în fața gabrioletei se așeză un țigan tînăr, ținînd deasupra capului steagul tricolor, împodobit cu panglici albe. Alături, un altul purta în mînă un pui de măr cu rădăcinile firave, pline de pămînt. Era pomul mirilor ce urma să fie sădit de amîndoi în fața casei, apoi, îngrijit și udat, pînă va da rod. În urma lor purtat pe o tavă de lemn, de două fete tinere, își arăta splendoarea colorată „tortul miresii“ în formă de inimă, în mijlocul căruia strălucea un trandafir roșu aprins. Mirii urcară în gabrioletă, taraful lăutarilor se grupă în spatele lor împreună cu ceata gălăgioasă a nuntașilor. Erau gata să pornească, cînd Drugă țipă ca apucat :

— Stați, mo, că n-am dat zestrea !

Se repezi la fotoliul impozant și ridicîndu-l cu grijă îl așeză mîndru la spatele mirilor, potrivindu-l să nu cadă. Abia după aceea convoiul porni încet în sunetul orchestrei cuprinsă de o veselie drăcească, în chiuiturile ascuțite ale femeilor care agitau în aer sticlele cu țuică.

Bîscu nu auzea nimic. Căzuse într-o îngîndurare nepotrivită momentului. O tainică presimțire îl mohora, și

visul de ieri-noapte stăruia limpede și înfricoșător în mintea lui. I se făcu deodată dor de Alimandru, de forța și blîndețea lui, și în mijlocul hărmălaiei se simți singur și părăsit.

In ultima vreme, noaptea mai ales, cîinii lătraseră nervoși și întărîtați, semn că cineva dădea tîrcoale prin preajmă. Apoi, obsesia camerei veșnic închisă, camera în care locuise Cerina, sentimentul de taină și mister ce-l degaja îl făceau să rămînă treaz pînă tîrziu, pradă celor mai năstrușnice și pustiitoare gînduri.

Cu cît se apropia de biserică, presimțirea lui se materializa într-un soi de frică neînțeleasă. În dreptul primăriei, Flender și Ieronim Mohu se alăturară convoiului salutînd cu mîna ridicată.

Bîscu le răspunse surîzînd și se liniști. Ceremonia cununiei fu scurtă, după dorința Americanului, care tocmise un preot din satul vecin pentru oficierea slujbei. Stînd în fața altarului, alături de proaspăta lui soție, țiganca aceea tînără care mirosea a flori și a apă de ploaie, se simți tînăr și fericit. Era poate cea mai frumoasă clipă din viața lui, risipită în aventuri și neliniște, singura izbîndă cu adevărat palpabilă. Avea alături un trup tînăr și sănătos, un trup cald ca o pîine proaspăt scoasă din cuptor, și popa rostea cuvinte frumoase despre rostul omului pe pămînt și frumusețea vieții. Ce altceva fusese viața lui decît un șir de eșecuri, începînd cu emigrația spre continentul necunoscut, din care se întorsese sărac și ostenit, și terminînd cu veșnicele lui speculații de îmbogățire ?

Bătrîna murise, lăsîndu-l amestecat într-o afacere din care nu știa bine cum avea să scape, mai ales acum cînd fratele Broscoiului, Binu Moșoarcă, se stabilise în casa părintească, și care îl oprise de cîteva ori amenințîndu-l „să-și mute cuibul în altă parte dacă ține la pielea lui".

Alimandru zăcea în temniță sperînd într-o miraculoasă amnistie și țesînd planuri de evadare. Singurii Flender și Ieronim Mohu îl sfătuiau să treacă de partea lor, să se înscrie la comuniști „că e om sărac și viitorul va fi al celor săraci“...

Se trezi din gînduri în clipa în care popa termină de rostit ultimul cuvînt al slujbei și el fu invitat de nuntași să-și sărute mireasa. O făcu mașinal, roșind de rușine, aplecîndu-se ocrotitor peste făptura ei mică ce tremura de emoție. Apoi se întoarse către Flender și-l rugă să vină la crîșma Bătrînei unde va da o mică masă.

Intrară în crîșmă călcînd pe grîul ce-l aruncau nuntașii în calea lor și Parasca le ieși în întîmpinare sărutîndu-i. In timp ce se așeza la masă, Bîscu privi spre leațurile separeului în care stătea odinioară Bătrîna în vremea cît trăia, și pentru un moment i se păru că-i zărește silueta subțire profilată în lumina puțină. Invită alături pe Flender și pe Ieronim Mohu și făcu semn muzicanților să cînte. Odaia joasă era împodobită cu hîrtie creponată, cu crengi de brad, vinul strălucea roșu în paharele lungi. Ruja era frumoasă și răsufla iute ca o rîndunică sosită după un zbor lung, și Bîscu se simțea cu adevărat fericit.

Naşul vesti „dansul miresii“ și Americanul, ușor cherchelit, se ridică demn și comandă cu importanță :

— Engliș-vals !

Viorile porniră încet, toba puncta ritmic melodia și nuntașii tăcură impresionați de solemnitatea momentului.

Cei doi începură să valseze încet, Ruja mică și grațioasă, cu privirile în pămînt, Bîscu drept ca o scîndură, cu mîna întinsă lateral, executînd pașii cu precizie și eleganță, ca un ofițer de husari.

Bîscu privea la Drugă care plîngea de fericire și lacrimile rotunde i se rostogoleau pe lemnul viorii ca niște

perle lichide. Îl văzu deodată schimbat la faţă privind năuc spre uşa de la intrare.

În aceeaşi secundă muzica încetă brusc. Doar toboşarul luat prin surprindere punctă inutil cu o lovitură sonoră tăcerea stînjenitoare ce se lăsase.

Bîscu se răsuci mirat şi-i văzu în prag pe Binu Moşoarcă şi Dondoş marinarul uitîndu-se întunecaţi spre el. Binu avea capul fixat în direcţia lui, dar ochii saşii priveau în altă parte, într-un punct greu de ghicit. Americanul simţi un tremur de mînie furnicîndu-l şi întrebă scurt şi cu duşmănie :

— Ce vreţi, mă, voi ?

Cei doi se priviră întrebător şi Moşoarcă vorbi cu agresivitate :

— Vreau şi io să joc dansul miresii. Plătesc bine !

— Nu te-am invitat la nuntă. Nici pe tine, nici pe hăndrălăul cela, răspunse Bîscu.

— Nu ne-ai invitat, dar noi am venit. Aşa-i la nuntă, se întîmplă şi *suprize*, filozofă Binu.

Intinse mîna spre Ruja şi zise cu glas mieros :

— Hai, vino să te joc, că eşti frumoasă şi meriţi. Se întoarse spre muzicanţi şi strigă poruncitor : Cîntaţi, mă !

Se lăsă o tăcere scurtă şi ameninţătoare. Binu făcu cîţiva paşi în direcţia miresei, se opri în faţa lui Bîscu privindu-l cu ură şi slobozi o înjurătură printre dinţi. Atunci se auzi o voce groasă şi poruncitoare care-l descumpăni :

— Ieşi, mă, afară !

— Care-ai vorbit ? vru să ştie Binu.

— Io, mă, stai să mă vezi mai aproape.

Ieronim Mohu se sculă de la locul lui, bău tacticos un pahar cu vin şi, ocolind masa, veni cu paşi leneşi spre celălalt. Era scund, dar neobişnuit de lat în spate, şi păşea neauzit legănîndu-se pe opincile moţeşti. Calmul lui ne-

tulburat, chipul dur brăzdat de tăieturi adînci şi hotărîrea cu care înainta îl făcură pe Binu să bată în retragere. Se replie lîngă Dondoş care-şi umflă pieptul puternic şi aştepta sfidător.

Ieronim Mohu se opri în faţa lor şi ceru cu aceeaşi voce seacă dar hotărîtă :

— Am zis să ieşiţi afară !

Nu termină bine vorba că scoase din buzunarele sumanului un lanţ de bicicletă greu şi lucios ca un şarpe. Cei doi înţeleseră că nu e de glumit, cunoşteau efectele loviturilor cu această armă şi ieşiră din cîrciumă rostind vorbe ameninţătoare. Drugă făcu semn muzicanţilor care începură o melodie veselă. Bîscu ieşi în uşa cîrciumii şi răcni în urma lor cu mîna făcută pîlnie :

— Mă, am să vă plătesc asta. Iese el Alimandru şi vă ia mama dracului cu averea voastră cu tot...

CAPITOLUL 8

NINGEA BOGAT ŞI FASTUOS ÎN acel sfîrşit de decembrie şi scrisoarea unchiului Bîscu, sosită cu cîteva zile înaintea vacanţei, mă invita în termeni ademenitori spre miraculoasa întindere a pustei.

Lapidară şi plină de haz, misiva mă punea la curent cu ultimele noutăţi survenite în viaţa năstruşnicei mele rude pe care-o iubeam şi-o admiram deopotrivă. Printre altele, mă înştiinţa de „intrarea în rîndul oamenilor", înţelegînd prin asta că se însurase, că voi avea o mătuşă care-mi va face plăcintă întinsă cu mere şi atît de rîvnitul zahăr cu nucă băgat la cuptor după scoaterea pîinii. Eram asigurat de nerăbdarea cu care Nona, iapa bătrînă şi oarbă, mă aşteaptă gata înhămată, precum şi faptul că

fazanii și prepelițele au uitat să zboare de dorul meu. Într-un final scurt, îmi propunea să fac această călătorie cu domnul Dringler care mă va transporta cu mașina lui.

Dringler ?... Desigur, neamțul rătăcitor. „cinematografistul", cum îi spuneau copiii cărora nu le percepea nici o taxă la spectacolele lui primitive. Perspectiva unui drum de iarnă făcut cu mașina, cale de zeci de kilometri, mi se părea nu numai deosebit de atrăgătoare, ci pe de-a dreptul miraculoasă.

In ziua vacanței, Dringler veni la internatul școlii și, sub privirile uimite ale colegilor, urcai, ajutat de neamț, în automobilul negru al cărui motor sforăia liniștit îmbîcsind aerul cu vapori mirositori de benzină. Era un FORD vechi, printre primele aduse în țară, avînd pe capotă o emblemă ciudată : un ICAR nichelat gata de zbor.

Mă așezai în față, sub picioare cu micul geamantan de lemn în care aveam rufăria de corp și cîteva Dox-uri cu coperțile ferfeniță.

Un miros înecăcios de benzină îmi tăie respirația. Venea de la cele patru canistre de război așezate pe banca din spate care constituiau, de fapt, rezervorul bătrînului vehicul.

Imi înveli picioarele într-un pled gros și după ce-și făcu semnul crucii, Dringler porni mașina. Ea se urni cu zgomot de fierărie veche, dar motorul, în patru timpi, bătea deosebit de regulat și liniștit. Străbăturăm orașul cu viteză redusă, ocolind convoiul de sănii și birje din centru. Ieșirăm la drum liber, gonind în același ritm, pe șoseaua ce traversa cîmpia pierzîndu-se undeva în zare.

Ningea rar, cu fulgi grei și pufoși. Motorul bătea la fel de regulat, aburi subțiri ieșeau din gura radiatorului și geamurile laterale se acoperiră de nea. Dringler făcu un mic istoric al mașinii.

Fusese unul din automobilele „zburătorului", un fel de prinț, un ins aiurit și mare iubitor de mașini și de cai, după cîte pricepeam eu. Dringler o cumpărase sau, mai bine zis, o cîștigase la un joc de cărți, de la un fost administrator al prințului, un bătrîn bețiv și cartofor cu care, jucînd două zile și două nopți pocher, pierduse el la început cinematograful ambulant cu popi cu tot, ca pînă la urmă să-și ia înapoi avutul, plus mașina. Ar mai fi jucat, se amuza Dringler, încă două zile, dacă bătrînul n-avea ghinionul să-l apuce damblaua beților în zorii celei de-a treia zi, făcînd o criză, după care căzu într-un somn adînc.

Străbăturăm sate pustii, cu ulițele goale, poposind de două ori spre a umple rezervorul cu apă. Drumul mi se părea nesfîrșit, viteza umilă a bătrînului vehicul începuse să mă îngrijoreze, mirosul violent de benzină îmi făcea rău. Dringler povestea vrute și nevrute : despre unchiul Bîscu și nenorocul vieții lui, despre călugării care nu se mai satură de somn și monopol, despre noul film achiziționat, ceva cu Tarzan, fiul junglei, pe care ar trebui neapărat să-l văd.

Ninsoarea nu contenea. Cădea domoală, într-o horă de fulgi, rotindu-se în aerul fără de vînt. Din cînd în cînd, cîte un iepure speriat tăia drumul mașinii, ca o săgeată, făcîndu-mă să tresar de plăcere.

După patru ceasuri de mers, intrarăm pe un drum lateral, un drum de țară, nepietruit, străjuit de două șiruri de frăgari bătrîni, încărcați de zăpadă. Era drumul care trecea prin marginea satului ocolindu-l.

De la o vreme văzui în depărtare turla înaltă a bisericii, holumburile de pămînt înălțîndu-se ca niște cocoașe sub cerul mohorît, aleea plopilor străjuind cimitirul. Se auziră cîinii lătrînd depărtat, zgomotul unui motor de tăiat lemne gemînd ca o trompetă răgușită...

Cotirăm spre pustă, mai aveam puțin, după aprecierea mea, cînd în fața mașinii apărură două siluete, făcînd semn să oprim. Erau doi grăniceri tineri, cu armele pe umăr, care cerură actele și permisul de graniță. Dringler scoase un portmoneu impozant și prezentă hîrtiile explicînd unde se duce și informîndu-se de starea sănătății prietenului său și dacă, nu cumva, Doamne ferește, s-ar putea întîmpla să nu fie acasă. Cei doi rîseră hîtru auzind numele unchiului Bîscu precizînd că e acasă, deoarece se află „în luna de miere", are mireasă tînără și cu pretenții, așa că este „ocupat" pînă peste cap. Dringler rîse și el arătîndu-și dinții de aur și porni mașina. Mie nu-mi aruncară nici o privire, nu întrebară nici cine sînt, nici care e rostul meu acolo. Dringler făcu cîteva reflecții pe seama căsătoriei ciudate, precizînd că diferența de vîrstă nu e o problemă la un om umblat ca Bîscu, amintind că „la mireasa tinerică, orice moș e ginerică".

Intrarăm pe drumeagul ce ducea către hodaia lui Alimandru. Zăpada înaltă îngreuna mersul mașinii care sforăia, pentru prima dată, nemulțumită. Văzui în depărtare turnul de lemn și inima mi se strînse de frică și curiozitate. Ne simțiră cîinii. Lătrară întărîtați venind în întîmpinarea noastră și în curînd putui să-i văd alergînd paralel cu mașina. Erau șase : patru mici și flocoși, schelălăind subțire, cei doi dulăi ciobănești sărind în salturi molcome, fără să latre. Lipsea bătrîna cățea, cu blana ei vărgată de tigru, dar îi auzeam lătratul ostenit și gros răzbind din preajma hodăii.

Oprirăm înconjurați de haita cîinilor și Dringler nu vru să coboare în ruptul capului, așteptînd apariția unchiului Bîscu. Acesta se arătă venind în goană, îmbrăcat sumar, cu capul descoperit, sprinten și mai tînăr ca niciodată. Mă sărută cu țocăituri zgomotoase și strînse mîna neamțului bătîndu-l prietenește pe umăr: Îndepărtă

cîinii care se potoliră împrăştiindu-se. Îl urmarăm păşind spre curte, ascultîndu-l cum strigă din fundul plăminilor : „Ruja, Rujiţa, hai, că au venit goştii“.

Intrarăm în odaia curată şi luminoasă după ce ne scuturarăm în tindă de zăpadă. Ne întîmpină o ţigancă tînără, scundă, dar plină la trup, îmbrăcată într-o bluză albă şi o fustă bogat colorată. Ceremonialul prezentării fu scurt : „Ea e mătuşa ta, Ruja“, zise Bîscu arătînd cu degetul ca şi cum în cameră ar fi fost mai multe femei. „El e domnul Dringler, prietenul meu.“

Apoi mă împinse îndemnîndu-mă să-mi sărut mătuşa, lucru pe care, mărturisesc, l-am făcut cu multă sfială dar cu deosebită plăcere. O sărutai pe obraz apropiindu-mă de trupu-i pietros.

Mirosea a mere, avea dinţii incredibil de albi şi părul aproape albastru. Nu-mi venea să cred că această fetişcană este nevasta unchiului şi, deci, mătuşa mea, iar postura de nepot mi se părea destul de incomodă. Ea mă privea liniştită, cu un surîs ciudat înscris pe obrazul ciocolatiu. Unchiul Bîscu şi Dringler se aşezară la masă în faţa unei sticle cu ţuică, cuprinşi, subit, de un deosebit apetit verbal.

In casă stăruia o căldură plăcută, soba, continuată cu un cuptor înalt, duduia. Aruncai o privire pe pereţii albi, plini de icoane, văzui poza lui Alimandru, o poză din vremea tinereţii, făcută la tîrg, călare pe o cămilă de carton. Pe vremea aceea avea amîndoi ochii sănătoşi şi chipul lui de atunci nu semăna defel cu cel ştiut de mine. Ne aşezarăm cu toţii în jurul mesei, rupţi de foame şi oboseală. Băui şi eu un pahar de vin roşu umplut cu generozitate de unchiul Bîscu, care „se făcuse uşor“ şi era apucat de speculaţii comerciale. Vorbeau despre toate, amestecat : fu pomenit numele lui Binu Moşoarcă, cel

mai des însoțit de o garnitură de înjurături de un pitoresc rar (unchiul vorbea despre el cu furie și cu oarecare teamă), apoi cel al lui Dondoș, marinarul beţiv pe calc să se însoare cu văduva Broscoiului ; Flender, pe care unchiul îl compătimea că e singur, și la sfîrșit de tot numele lui Ieronim Mohu.

— Cine-i ăsta ? se miră Dringler.

— Nu cred să-l știi. Moțul cela de-o fost împroprietărit aici. O venit de la munte cu casă cu tot.

— Moț ? Nu știu. Și ce-i cu el ?...

— Ii șef la Frontul plugarilor. Da' după cîte bag io seama vrea să treacă la comuniști. M-or chemat și pe mine.

— Și ?...

— Am zis să mă mai gîndesc.

— De ce să te mai gîndești ?

— Nu știu. Am zis așa să scap de el.

Dringler fuma des, sorbind pahar după pahar. I se aprinseseră obrajii și părul galben îi cădea pe frunte dîndu-i un aer de adolescent. La un moment dat sări în picioare și bătînd cu pumnul în masă începu să țipe ca apucat :

— Pe Binu, chioru, dumnezeu' cui l-o miruit în lume, să mi-l lași mie. E al meu. Ce vrea de la tine ? N-are loc ? I-e dor de frate-său ?

Biscu se înfierbîntă la rîndu-i, înjură meșteșugit propunînd să meargă „chiar în momentul ăsta" la „tremuriciul dracului" să-l învețe minte.

Îl potolirăm cu greu, convingîndu-l că e tîrziu. Tăcură din vorbăria lor iscată de băutură și în liniștea care se strecură pentru cîteva clipe se auzi vîntul gemînd straniu. Trosni ceva în încăperea de sus și Dringler ridică capul și degetul ascultînd :

— E cineva sus ? întrebă el cu glas schimbat.

Bîscu îl privi năuc și îngălbeni :

— Nu-i nimeni. Cine vrei să fie ?

Apoi se ridică deodată ca și cum n-ar fi băut nimic și propuse vădit indispus :

— Hai să ne culcăm. Mîine avem de lucru. Tăiem porcii.

Mă culcai în camera din spate, împreună cu Dringler, adormind tîrziu din pricina sforăiturilor puternice, dar mai ales din pricina vîntului care mișca cocoșul de tablă din vîrful turnului făcîndu-l să scoată sunete neașteptate.

■

A doua zi, unchiul Bîscu amînă tăierea porcilor din pricina lipsei mirodeniilor necesare la preparatul cîrnaților. De fapt, nu atît el, cît Dringler se resimțea după cheful nocturn. Își pusese o compresă cu oțet pe fruntea încadrată de părul galben și gemea lung, refuzînd cu nespusă silă țigările oferite cu generozitate amuzată de gazdă.

Bîigui de cîteva ori angajamente solemne în care se jura că nu va mai pune niciodată alcool pe limbă, chiar dacă ar fi să se însoare a zecea oară și să boteze cinci copii. Bîscu surîdea mucalit, cunoscînd placa, sfătuindu-l să aibă răbdare, deoarece îi va face un leac care-i va schimba pereții stomacului cu pieliță nouă de prunc.

Căută în dulapul cu vase și scoase o căldărușă strălucitoare ce părea de argint, cu fundul plat, aducînd cu un joben întors. O șterse îndelung cu o bucată de postav roșu, după care dispăru cu ea în curte aducînd-o vîrfuită de zăpadă. Deschise ușa cuptorului, răscoli jăratecul violet și așeză în mijlocul lui, ca într-un cuib, vasul acela strălucitor. Se îndreptă din nou spre dulapul din colțul odăii și, desfăcînd capacul unei cutii de metal cu înflorituri colorate, explică :

— Asta-i leacul, vere !

— Ce leac ? vru să știe neamțul.

— Tămăduirea maţelor noastre. Ceaiul cel sfînt. Iarba îngerilor...

— Ce-aa-i ?...

— Așa cum ai auzit. Ceai !

Și pentru a-i spulbera neîncrederea, Bîscu explică felul în care va prepara ceaiul, după o reţetă rară, unică, învăţată de la un japonez în anii cînd colindase America după cîini cu colaci în coadă.

Întîi și întîi, începu el cu glas doct, cel mai mult contează apa în care îl fierbi. Cea mai bună ar fi „de izvor", direct din buricul lui, dar tot atît de sfîntă e și zăpada, „că e lacrimă de nor, domnule Dringler dragă". Dacă nu, continuă el, afunzi găleata în partea iute a rîului, acolo unde apa se schimbă mereu și e curată și atinsă numai de pești. Asta în ce privește apa. Dar fiertul ? Aici era chichiţa ! Se lasă totul la foc mocnit, foc de adormit copiii, pînă ce încep să răzbată spre faţa apei bule mici, ca de sifon. Apoi, musai, apa va da în bulbuci rotunzi ca ochiul de pește. Atunci e momentul în care trebuie slobozit ceaiul și lăsat cît ai clipi de cinci ori din ochi. Un vîrf de cuţit cu sare și o lingură de apă rece să înmoaie frunzele și să le împrospăteze...

Dar frunzulițele de ceai ?...

Prinse în buricul degetelor, cu zgîrcenie, și lăsate în plata Domnului să se risipească ?... Nu ! Se ia de trei ori cît cuprinzi cu degetele adunate, ca și cum ţi-ai face cruce, se presară pe fundul piuliţei și se zdrobește mărunt. După ce e pisat, ceaiul se așază între foi de hîrtie și se prăjește pe plită. Nu mult. Pînă cînd simţi mirosul dulce de hîrtie arsă. Și numai după toate astea se pune la fiert.

În timp ce explica, îndeplinea sub ochii noştri operaţiile descrise.

Îi servi neamţului trei căni fără zahăr pe care acesta le bău strîmbîndu-se şi rîgîind uşurat. N-am aşteptat efectul „dregerii".

Mi-am luat paltonul şi am ieşit în curtea acoperită cu zăpadă.

Cîinii mă înconjurară pe dată lătrînd bucuroşi şi în ciuda pustietăţii tăcute mă simţii în siguranţă. Un cîrd de porumbei speriaţi se grăbiră în zbor scurt spre hulubăria aşezată în mijlocul curţii, cocoţată pe un stîlp gros de stejar, la aproximativ trei metri de pămînt.

La mijloc, stîlpul era învelit în tablă strălucitoare, bătută în cuie mici, pusă acolo de frica pisicilor sălbatice. Sus, se răsfăţa hulubăria, în formă de casă cu nenumărate ferestre, cu acoperişul ţuguiat vopsit în roşu. Pe micile pervazuri de lemn puse în faţa intrărilor în formă de inimă, se rotea înfoindu-se un popor de porumbei, gungurind miraculos în liniştea dimineţii geroase. Pe muchia acoperişului, mişcîndu-se într-un vals de pene, stăpînea cel mai în vîrstă porumbel, întemeietorul coloniei, tatăl zecilor de pui, mari acum, ce-i admirau cu respectuoasă atenţie rondul regal, matinala lui demonstraţie de stăpîn absolut. Era semeţ în zbaterea lui singuratică şi cîntecul necontenit, cu modulări neaşteptate, avea ceva senzual şi tainic. Văzîndu-l, îmi amintii că e vremea prepeliţelor şi fazanilor, vremea în care se puteau prinde uşor şi cu meşteşug primitiv. Pentru prepeliţe foloseam firul de tort trecut prin ceară fierbinte de-a lungul căruia înşiram boabe de porumb ca pe nişte mătănii. Lăsam un capăt liber pe care-l legam de trunchiul subţire al salcîmilor sub care se adăposteau. Se înţelege ce urma. Prepeliţele, în naivitatea lor, înghiţeau cu poftă mîncarea căzută peste noapte din cer, bob după bob, de-a lungul

gîtului subțire, pînă în gușa unde, odată cu boabele de porumb, pătrundea și ața menită să le imobilizeze. Le găseam stînd în poziții dintre cele mai caraghioase, într-un ciudat echilibru, cu gîturile întinse, neînțelegînd ce anume le ține locului, pradă mîinilor mele înfiorate de plăcerea vînătorii. Fazanii îi zgorneam cu cîinii, făcîndu-i să sară din culcușurile lor. Din pricina aripilor înghețate îi prindeam din fugă cu ajutorul bătrînei căței, care-i depunea la picioarele mele, vii și nevătămați.

Ieșiră în curte Bîscu și neamțul, înzdrăvenit parcă, îmbrăcați de drum. Hotărîseră să plece în sat, după cumpărături, promițînd să-mi aducă chiar noroance (portocale adică) și zahăr kandel. Unchiul pronunța cuvîntul noroance rotunjindu-l, încît vedeam deja fructul galben, parfumat și zemos strălucind în fața ochilor. Urcară în mașină și înainte de-a se înveli în păturile groase de lînă, Bîscu ceru să i se aducă pușca de vînătoare. Ruja îl rugă să nu întîrzie peste noapte, să nu ne lase singuri ; presimțea ea vremea geroasă și poate chiar viscol. Fu rugată să nu aibă nici o grijă. Porniră lăsînd în urmă un nor de fum, urmăriți departe de cîini.

După plecarea lor, îmi ridicai privirile spre turnul de lemn la care geamurile mici sclipeau vesel, neînghețate. O veche curiozitate se trezi în mine și o văzui pe Ruja privind în aceeași direcție cu o expresie de teamă pe chip. O întrebai cu prefăcută nepăsare :

— Ai fost vreodată în camera de sus ?

— Nu, zise ea, n-am fost niciodată și nici nu-i musai...

— De ce ?

— Mi-e frică.

— De cine ți-e frică ?

— Nu știu. Și lui Bîscu i-e frică să urce.

— Știi cine a stat acolo înainte ?

— Strigoaica lui Alimandru... Cîteodată, mi se pare c-o aud cum umblă. Dar ușa e închisă, așa că n-are cum fi...

Imi amintii de zilele în care fusesem la hodaia lui Alimandru, înainte de moartea Bătrînei. Venisem de mai multe ori singur sau însoțindu-l pe unchiul Bîscu. Mă jucasem în preajma hodăii cu Diriță, copilul lui Alimandru. Era vară și geamurile ciudatului turnuleț erau deschise. Cunoscînd poveștile oamenilor, am urmărit atunci cu încordare cele două geamuri în speranța de-a o zări cumva pe Cerina.

In zadar însă. Simțeam cu precizie că cineva locuiește sus, că o ființă vie mă privește din dosul perdelelor cu ochiuri dese. Cum arăta această ființă, nu știa nimeni.

Intrarăm în casă și gîndindu-mă că aveam să-mi petrec restul zilei singur cu mătușa mea, abia cu trei ani mai mare decît mine, mă simțeam stingherit.

Era mică și mlădioasă, în ciuda trupului împlinit, cu carne tare, și la fiecare mișcare sînii rotunzi și liberi săltau neliniștiți sub bluza aspră. Se purta cu mine firesc, ca și cu un copil, rugîndu-mă să-i povestesc cîte ceva despre orașul în care învățam.

I-am înșirat o serie de năzbîtii inventate, după care i-am propus să urcăm în turn, să încercăm ușa, sau dacă nu, măcar să ne uităm prin gaura cheii. A refuzat cu spaimă spunînd că „nu se cade“ și că „dacă află Bîscu ne omoară în bătăi“. Am hotărît să urc de unul singur după ce am rugat-o să mă asigure că nu va spune nimănui despre această escapadă. Am suit în ciuda rugăminților sale de-a renunța.

Era o scară mică de lemn urcînd în spirală pînă în capătul unui coridor îngust, un fel de verandă cu geamuri mici. Lumina năvălea puternic reflectată de zăpadă și vîntul se auzea fluierînd subțire prin crăpăturile lemnului. De la geamurile verandei se vedea pînă departe

spre satul învăluit în fum. Ușa camerei, masivă, din lemn greu, ferecat cu fier, se sprijinea în două balamale zdravene.

Un lacăt enorm, mare cît o gutuie, trecut printr-un belciug gros, sclipea mohorît păstrînd cu străşnicie taina odăii. L-am scuturat de cîteva ori, am privit prin gaura cheii fără să pot vedea nimic.

Am coborît dezamăgit spre uşurarea mătuşii care mă aştepta ţeapănă şi înfricoşată la picioarele scării.

Ziua trecu repede. Hrănirăm caii şi vacile, precum şi porcii hărăziţi tăierii, care mîncau fără să se ridice din pricina grăsimii.

După-amiază începu din nou să ningă des şi liniştit. Nu era vînt. Liniştea stăpînea solemnă peste imensa întindere albă, atît de profundă, că se auzea zăpada fîşîind. Spre seară, ninsoarea încetă brusc. După un timp răsări luna albă ca o păpădie îngheţată şi lumina ei făcea să strălucească faţa nichelată a zăpezii. Trecuse de nouă şi cei doi nu apăruseră încă. Tăceam ascultînd tînguirea vîntului şi, din cînd în cînd, mi se părea că aud o muzică stranie şi depărtată.

Văzîndu-mă ascultînd concentrat, Ruja îmi citi gîndurile şi mă linişti surîzînd :

— Nu te teme. Suflă vîntul în cocoşul de tablă...

— De ce nu-l luaţi jos ?

— E pus acolo de Alimandru. Bîscu nu strică nimic din ce-o lăsat Alimandru.

Se ridică, deschise uşa cuptorului, scotoci jarul rubiniu şi înteţi focul. Stînd astfel aplecată, lumina puţină a lămpii căzu pieziş pe pulpele dezvelite pînă deasupra genunchilor. Avea pielea brună şi lucioasă şi muşchii i se încordau tremurînd mărunt. Mă străbătu un fior de plăcere amestecată cu ruşine. Întorsei privirile în altă

parte simțind că mă toropește o căldură ciudată, necunoscută.

Intrebai cu o voce cît mai firească :

— Oare de ce întîrzie atîta ?

Ea se întoarse spre mine arătîndu-și dinții strălucitori și spuse :

— Măcar de-ar întîrzia n-ar fi nimic. Mi-e frică că nu vin pînă la ziuă. Cunosc marfa...

Tăcurăm ascultînd vîntul și cîinii lătrînd în răstimpuri fără rost.

Incepea unul cu glas subțire, apoi ceilalți într-o hărmăleaie veselă, pentru ca în final să li se alăture glasul gros și lenevit de bătrîneţe al căţelei cu blana vărgată. Aproape de miezul nopții Ruja propuse să ne culcăm :

— N-au decît să vină cînd or vrea. Eu nu mai aștept.

Mă ridicai spunînd „noapte bună și vise plăcute". Ea îmi răspunse rîzînd, recitînd cu glas monoton o poezie hazlie :

„Noapte bună, somn ușor
șapte pureci pe-un picior
și cînd te-oi sui în pat
șapte și pe celălalt"...

Cu lampa în mînă, cuprins de un neînțeles sentiment de frică, mă îndreptai spre camera mea dezbrăcîndu-mă rapid și vîrîndu-mă sub duna încălzită de cele două sticle cu apă fierbinte. Stinsei lampa trăgînd fitilul în jos și suflînd ușor deasupra. Camera rămase sub lumina lăptoasă și moale a lunii. Nu puteam dormi, fie din pricina așteptării, fie din pricina cîinilor care începură să latre înfuriați.

Nu era izbucnirea lor obișnuită, suna ca un avertisment prevestind pericolul. Crezînd că se întorc cei doi, am

coborît din pat apropiindu-mă de geam. Cîinii nu se vedeau. Hămăiau undeva în spatele casei, la fel de îndîrjiţi. Zăpada selipea ca mătasea şi în noaptea toropită de lună vedeam pînă departe. Auzii mai aproape lătratul cîinilor, prelung şi ascuţit de data aceasta, şi-i văzui fugind în trombă pe toţi şapte, către marginea gardului ce dădea spre sat. Acolo se opriră ca la comandă cu coamele zburlite, lătrînd cu îndîrjire spre un duşman nevăzut. Mă întrebam ce anume putea să-i întărîte în felul acesta.

Trecea cineva în puterea nopţii prin pustă ? Erau grănicerii în rondul lor de control ? Să fie maşina neamţului întorcîndu-se din sat ?

Deodată, se întoarseră spre casă şi, în frunte cu bătrîna căţea, săriră în pridvor, adunîndu-se sub geamul meu, scîncind subţire şi dureros. Nu înţelegeam nimic cînd, brusc, pe suprafaţa imaculată a zăpezii, apărură ca din senin cinci umbre înalte şi fioroase cu cozile lăsate. Erau lupii ! Simţii cum spaima din seara aceea mă năpădeşte cu violenţă şi scosei un ţipăt înăbuşit. Îi urmăream cum se apropiau unul lîngă altul, mirosind zăpada, venind direct spre casă, fără să le pese de schelălăitul cîinilor. Uşa se deschise şi Ruja mă chemă încet din prag cu voce de copil. Era îmbrăcată într-o cămaşă de-a unchiului Bîscu, care-i venea puţin deasupra genunchilor, şi pe chipul ei măslinîu se putea citi o spaimă cumplită. O prinsei de mînă instinctiv simţind cum tremură ca apucată de friguri şi trecurăm în camera din faţă apropiindu-ne de fereastră. De aici, lupii se vedeau şi mai aproape. Erau la circa o sută de metri de casă şi acuma se opriseră nepăsători, stînd în fund, întorcîndu-se din cînd în cînd cu tot trupul, mirosind aerul.

Arătau înspăimîntători, sau cel puţin aşa mi se păreau mie, şezînd acolo neclintiţi şi impasibili, luminaţi de lună,

cu umbrele proiectîndu-se amenințătoare și lungi. Ruja se lipise de trupul meu, o simțeam rece ca pe-o bucată de piatră și mîinile ei mă strîngeau cu putere în timp ce repeta stereotip : „mi-e frică de mor, mi-e frică de mor“...

La rîndul meu, mă simțeam pe jumătate mort și mi-era ciudă pe lașitatea cîinilor strînși la adăpostul pridvorului.

Unul dintre lupi ridică botul în aer și slobozi un urlet lung, tînguitor, care se stinse într-un fel de mormăit răgușit. Rămase cu botul ridicat ca și cum ar fi mirosit luna. Din grajdul alăturat casei se auziră caii sărind cu picioarele în ieșle. Atunci, exasperat de nepăsarea cîinilor și mînat de spaima care mă furnica în tot trupul, am deschis geamul scoțînd un fel de strigăt neînțeles, un fel de îndemn pentru cîini. Aceștia, încurajați parcă, începură să latre întărîtați, săriră ușa pridvorului gonind spre marginea gardului. Lupii se ridicară în picioare neliniștiți și unul din ei, cel care urlase, se îndreptă nepăsător spre sat fără să pară prea speriat. Ceilalți îl urmară în lătratul tot mai puternic și victorios al cîinilor. Se mistuiră curînd pe albul zăpezii ca și cum nici n-ar fi fost. Mi se părea că visasem. Ruja își făcu semnul crucii și mă întrebă dacă mi-a fost frică. Am răspuns în doi peri, convins că atitudinea mea o impresionase peste măsură. Mă simțeam singurul bărbat în casă, gata s-o apăr la nevoie. Era și ușor acum, după ce fiarele se retrăseseră în imensitatea ocrotitoare a pustei. M-am culcat în odaia din față, în patul unchiului, adormind spre dimineață din pricina emoției, tulburat mai ales de prezența femeii care dormea liniștită în patul de pe peretele opus.

Mă simțeam un adevărat erou, eram sigur că lupii plecaseră din pricina mea și mă bucura gîndul că Ruja văzuse, în clipa aceea, în mine un adevărat bărbat.

Multă vreme, înainte de-a adormi, am privit scaunul pe care erau așezate hainele ei. Bluza de in cu nasturi

strălucind în întuneric și fusta înflorată atîrnau moale pe podea, ca și cum trupul Rujei zburase cu cîteva momente mai înainte de acolo. Altă îmbrăcăminte nu-mi amintesc să fi văzut...

In casă era cald, busuiocul uscat de la icoane mirosea stins și vîntul sufla mișcînd cocoșul de tablă din vîrful turnului. Umbre ciudate se proiectau pe pereți, aș fi vrut să mă ridic din pat, să mă apropii de trupul acela tînăr pe care-l auzeam răsuflînd la cîțiva pași de mine. Aveam 15 ani, simțurile mele tinere se trezeau tulburîndu-mă și, peste toată această ciudată și neașteptată dorință. urca un sentiment de culpă și rușine inexplicabile.

Ruja era mică și frumoasă, dar era mătușa mea... Am adormit visînd un rîu limpede cu apă repede în care mă scăldam împreună cu ea. Eram amîndoi goi, deși nu îi vedeam decît partea de sus a trupului ei plin de stropi, răsucindu-se în soare ca un șarpe ulcios. Părul negru ca smoala îi venea pînă peste genunchi, protejînd-o pînă și în vis de privirile mele.

Se scălda în susul apei, iar eu înaintam cu greu, prăvălit de puterea valurilor, ținînd în mînă o mreană cu solzii albaștri. prinsă anume pentru ea. Înaintam cu greu împotriva curentului și mi se părea că se depărtează ca o năluca brună, undeva sub răcoarea sălciilor, care de fapt nu erau altceva decît părul ei răsfirat peste ape.

M-am trezit dimineața, leoarcă de sudoare, cu o portocală pe piept, semn că cei doi se întorseseră din escapada nocturnă.

Am stat cu ochii închiși multă vreme, primind în nări aroma aceea unică și pot jura și astăzi că trupul Rujei avea același miros învăluitor și tainic, suav și îmbătător, pe care n-am să-l uit niciodată.

CAPITOLUL 9

SE ÎNTOMNA ÎNCET, CULORILE pustei mureau în splendoare...'

Bătea vîntul, uneori, clătinînd salcîmii auriţi de soarele verii, o lumină stranie, mieroasă, învelea lucrurile în conturul ei inefabil şi prin aerul limpede ca o apă stătută se călătoreau perechi păsările sălbatice.

La hodaia lui Alimandru zgomotele răzbăteau rar şi religios. Un dangăt de clopot ostenit şi tîrziu, corul babelor de la vecernie, hămăituri îndepărtate de cîini. cîntece singuratice purtate de unda mişcătoare a vîntului dinspre seară.

Era, în general, o linişte profundă, grea şi ameninţătoare pentru cei neobişnuiţi, sfîrîind parcă din vîrful ierbilor uscate. trimiţînd sunete de valuri mici zdrobite la maluri lutoase, liniste tristă, prevestitoare de zăpadă şi ger. Luna de miere se prelungise. Ruja. tînără şi doritoare de plăceri, se arăta neîntrecută în treburile gospodăriei, rătăcea vioaie prin camerele curate şi prin curtea măturată cu grijă aşteptînd cu secretă speranţă fiecare întoarcere a bărbatului.

Stăteau la masă acum ; el, ca un om bătrîn ce se afla,' cu mişcări cumpătate şi încete, ştergîndu-se îndelung cu şervetul aşezat alături.

Nu rostea nimic. şedea şi privea cu intensitate spre pustă şi ochii lui cercetau cu înverşunare un punct îndepărtat şi de nimeni văzut.

Soarele murea lent, era un apus leneş şi dezarmant, moleşitor şi lung, radiind din toate poalele zării.

Ruja se aşează pe pat şi începu să-şi desfacă părul lung şi albastru. Bîscu se smulse din starea de extaz. se ridică hotărît în picioare şi se întoarse spre ea. Trupul

său plin dar scurt netezi aerul odăii și femeia, rămasă în așteptare pe patul devenit de acum comun, avu o mișcare de relaxare.

Stătea răstignită pe pat și cînd îl văzu apropiindu-se cu pași scurți, îi ieși în întîmpinare ridicîndu-se pe jumătate. Se săltase ușoară pe coate, ca și cum ar fi vrut să-l vadă mai bine, și gîndul ei fugar rătăci fără nici o pricină la primul ei amor, încercînd să-și amintească clipa aceea și circul sărăcăcios, circ ambulant cutreierînd tîrgurile de provincie, și clovnul bătrîn eschibîndu-și dinții de porțelan și seara aceea frumoasă și limpede ca explozia unui crin cînd „sfărîmătorul de lanțuri" musculos și bărbat în adevăratul înțeles al cuvîntului o iubise într-o căruță cu coviltir spunîndu-i vorbe ciudate și alese. Ea nu fusese nimic. Ce fusese ea în lumea aceea hărăzită surprizelor ? Un simplu cap de femeie care, ridicîndu-și vigoarea trupului tînăr, izbutea să îmbrace pielea unui șarpe scîrbos, să-l învie cu tinerețea corpului ei, să-l facă să miște în unduiri flexibile, uimind spectatorii. Fusese „femeia-șarpe", privise prin ochii acelui șarpe, se mișcase sub solzii uscați ai fostului șarpe și uneori, încercînd să-l învie cu tinerețea și puterea ei, vorbea în numele acelui șarpe, amuzîndu-se.

Se uită cu oarecare milă la Bîscu, care se oprise brusc în fața ei, la marginea patului, sorbindu-i goliciunea aproape feciorelnică. Nu îndrăzni să se apropie mai mult, simți și de data aceasta că nu va putea fi bărbat și o spaimă necunoscută îi paraliză trupul făcîndu-l să rămînă nemișcat, cu mîinile curgîndu-i de-a lungul corpului, moi și fără vlagă.

Bolborosi ceva drăgăstos din vîrful buzelor și îngenunche cu chipul în extaz ; era un fel de smerenie în tot ce făcea, și începu să-i mîngîie trupul cald și cabrat cu mîinile lui reci, tremurînd de emoție ascunsă. Ea zîmbea

în neștire, scuturată de scurte fioruri, ca niște descărcări electrice neașteptate, se lăsă îndelung mîngîiată cu plăcere și speranță în timp ce gîndurile fugiră iar spre nopțile petrecute cu frumosul circar. Fusese un bărbat tăcut și blînd, cu păr cîrlionțat și mușchi puternici jucînd ca niște curele sub pielea albă și fără păr. O iubise, era sigură de asta, și s-ar fi căsătorit dacă nu se întîmpla accidentul acela care-l omorî pe loc sub ochii îngroziți ai puținilor spectatori dintr-un mizer tîrg de provincie.

Își făcea numărul ca de obicei, încercînd să rupă șirul dublu al lanțului cu care era încolăcit, forțînd cu bicepșii lui bombați și elastici veriga slăbită intenționat. Și atunci, în clipa acelui efort supraomenesc, cînd toată fața i se congestiona și chipul își pierdea trăsăturile umane, se produse deznodămîntul fatal.

Un vas de sînge plesni sec undeva în cutia craniană și uriașul se prăbuși fulgerat la pămînt murind în cîteva clipe.

Ea rămase un timp la circul acela ambulant continuînd să facă pe femeia-șarpe, pînă cînd pîntecele începu să crească și trupul, altă dată felin și subțire, nu mai încăpu în pielea solzoasă și rău mirositoare.

Șeful trupei nu avea nevoie de un „șarpe gravid". Îi dădu ceva bani, își exprimă în termeni decenți regretul pentru despărțirea neplăcută și îi promise s-o reangajeze după naștere.

Întoarsă în sat, Drugă, tatăl ei, o primi cu înțelegere și-o luă în banda lui de lăutări punînd-o să bată toba la nunți și la botezuri.

Bîscu citea în ochii ei o lumină ciudată, ceva între dispreț și milă se insinua în pupilele mari, nefiresc de mari, ca ale pisicilor, și mai citea sau, mai bine zis, simțea dorința ei năvalnică de femeie tînără și neiubită care trecea spre el ca o undă fierbinte, umilindu-l.

Se însurase dintr-un exces de zel, dintr-un fel de bravadă generată de firea lui neastîmpărată și schimbătoare. Vroia să se căpătuiască, să-și întemeieze o căsnicie acum cînd trecea în a doua parte a vieții lui plină de aventuri și eșecuri. O iubea cu un amestec ciudat de pasiune și dragoste ocrotitoare, prezența ei îi umplea singurătatea și răsuflarea ei liniștită îi echilibra nopțile de îndelungă insomnie. Stătea în fața lui ca o păpușă mare și imobilă ademenindu-l din priviri. Vru să spună niște lucruri hazlii, să spulbere vraja ciudată care-l moleșea, dar amintirea repetatelor eșecuri îl opri. Se temu pentru prima dată de bătrînețea lui trupească și se miră că trupul acela scîrnav nu-l mai ascultă, deși, de multe ori dimineața, stînd singur în pustă și gîndindu-se la ea, o dorea și se simțea bărbat.

Zîmbi resemnată și rîse încurajîndu-l: „hai să bem ceva", folosind de fiecare dată acest plural de intimitate deși de-abia se atingea de pahar.

„Să bem", acceptă el umilit, dar totuși bucuros, și se ridică în lumina puțină a lămpii viguros și bine legat, cu o vitalitate stranie lucindu-i pe chip. Stătea nehotărît între patul proaspăt înfățat și masa pe care ardea lampa cu abajur de porțelan. Cei cîțiva pași crau grei și ar fi vrut să-i facă cu demnitate. O mîngîie pe păr neîndrăznind să prelungească gestul.

Era frumoasă și privirea lui întîrzie peste valea pîntecului adîncit ca un val ce se retrage și îi simțea mirosul ciudat de busuioc amețindu-l.

Desigur, se înmiresmase cu alifiile ei, cu siropul de ierburi și zeamă de busuioc verde și crud, fiert în blid de pămînt.

Se spălase și mirosea a șergar proaspăt clătit în rîu cu apă iute și cu parfum de floare. Se mirosi la rîndu-i

umflîndu-şi nările. El mirosea a cal şi-a cîmp pustiit de vînt. Mirosea a secetă, acesta era adevărul.

Rîse ca un copil şi-o sărută pe fruntea acoperită de şuviţe albastre.

Acum era momentul să se retragă. Făcu un pas îndărăt cu un elan nepotrivit situaţiei. Ea se cabră leneşă şi-l prinse de cureaua bătută în ţinte de argint (cureaua hoţilor de cai primită în dar de la Alimandru), îl ţinu strîns cîteva secunde şi începu să-l tragă de cataramă privindu-l întrebător.

Se auzi vîntul în camera de deasupra şi el rămase în nemişcare ascultînd. Ruja tresări şi privi spre tavanul vopsit în albastru spălăcit şi apoi spre bărbat cu mirare şi teamă :

— E cineva sus. Auzi cum umblă ?

Bîscu nu se mişcă. Ascultă zgomotele acelea ciudate şi o greutate de plumb îi coborî în picioare. Într-adevăr, sărea cineva pe scările de lemn, ritmic, uşor, cu pauze neobişnuite între paşi.

Era mai degrabă un tupăit înfundat, ca şi cum fiinţa de deasupra şi-ar fi înfăşat picioarele în cîrpe şi acum cobora sărind scările înguste. „E cineva sus", repetă ea stereotip şi el răspunse „taci", cu brutalitate şi îndoială. Zgomotul continuă ritmic, apoi se prelinse pînă în faţa uşii încetînd brusc. Atunci se întoarse şi, cu salturi mici dar uşoare, desprinse puşca de vînătoare din perete. Trase cocoaşele şi-i făcu semn muţeşte să se pitească.

Vru să facă un pas spre uşă, cînd, de dincolo, se auzi scîncetul fin şi rugător al bătrînei căţele. Rîse. Sprijini puşca de tăblia patului şi deschise uşa. În penumbra puţină, sta cu botul sprijinit pe labe aşteptînd pedeapsa sau recompensa. Ţinea între labele noduroase şi cu unghii puternice un iepure sur, inert şi dolofan şi privea spre stăpîn cu ochi inteligenţi.

Bîscu o bătu între urechi uşor, cu palmă mustrătoare, şi-i luă prada aruncînd-o lîngă sobă.

— Să nu mai ţii uşa deschisă la tindă cînd nu-s acasă. Ea duce tot la vechii stăpîni.

Nu era un reproş. Era un avertisment menit să-i scutească pe viitor de întîmplări neplăcute. Deschise uşa la tindă şi după ce o mîngîie încă o dată între urechile tigrate o slobozi în curte. Ruja încercă să zîmbească şi se pomeni vorbind fără rost despre duhul Bătrînei, care umblă noaptea prin pustă în chip de „priculici".

— Ai văzut tu ciinele de care zici ?

— Nu !

— Atunci de ce să vorbim. Morţii nu mai ies de acolo că n-au cum. Şi apoi, bătrîna doamnă, Dumnezeu s-o ierte, nu mai are la ce umbla. O umblat destul cît o fost în viaţă. Acum se hodineşte că are vreme.

Bău îndelung din cana cu vin pregătită lîngă cuptor să stea călduţă cu parfumul de strugure proaspăt, bău patru înghiţituri mici şi apoi încă patru cu nădejde. Se aşează pe marginea patului şi ceru cu gesturi mute să i se umple cana. Femeia se execută mişcîndu-se goală prin odaie, fără nimic lubric, cu unduiri proaspete, de fetiţă.

Bău cu sete şi începu să vorbească despre trecutele lui zile din tinereţe cu efuziune şi sentimentalism de om „făcut". Asculta visătoare şi, pe măsură ce se moleşea, îl dezbrăcă încetul cu încetul, cu răbdare şi graţie maternă. El se lăsa dezbrăcat fără să protesteze vorbind în neştire.

„Vrei să-ţi spun cum l-am omorît noi pe Broscoi ? Să-ţi spun că nu ştie nimeni şi trebuie să ştie cineva. Nu, nu Doamna Handrabur, că ea ştia oricum, da'... nici Alimandru n-are vină. Io, mă, află de la mine, că io, şi dacă nu mergeam să-i zic ce mi s-o spus, află că ăla mai trăia poate.

Tu nu știi nimic, n-ai nici o vină și ești nevasta mea și nime, dar absolut nime n-o să se atingă de tine. Cine se atinge de tine îl omor“...

Se ridică precipitat încercînd să facă pași prin încăpere.

„Dă pușca să-ți arăt ce fac io celui ce se atinge de tine...“

Ruja izbuti să-l dezbrace trăgîndu-i pantalonii grei de postav negru bătucit de sudoare de cal și întrebă mînată de teama și singurătatea ei femeiască :

— Da' sus, spune, sus, Cerina, ce-o fost cu ea ?...

Americanul încercă iar să se ridice agitat și neizbutind începu să bolborosească vorbe neînțelese :

„Să nu zici... Ea n-o fost, ea îi o mireasă pe apă și noi n-o vedem...

Ce vrei tu să știi ? Nu știe nime nimic. Nu mai vorbi și uită, că ăsta-i un lucru pe care nu-l poți ști. Un lucru cu taină. Uită că-i un lucru cu taină și moarte, cu taină...“

Adormi greu îngăimînd cuvinte neînțelese și ea îl înveli ca pe un copil și-i puse o batistă udă pe frunte.

Înteți focul rămînînd gînditoare în mijlocul încăperii și ochii ei priveau spre un colț știut al odăii cu fixitate stranie.

Năvăli luna, ca un reflector de alarmă prin geamurile ocrotite de perdele și ea suflă deasupra lămpii stingînd-o. Se sculă și puse într-un blid de pămînt o lingură de lapte cald și spumos. Duse strachina în colțul dinspre ușă și rămase cîteva minute nemișcată concentrîndu-se.

Luna năvălea lăptoasă și cîinii lătrau aiurea spre smîrcurile pustii. Se auzi o pasăre de noapte țipînd prin preajmă și țiganca se ridică extaziată începînd să șuiere încet și monoton. Răsuflarea bărbatului se tulbură și el scoase o mînă peste învelitoare. Șuieratul se prelungi uniform, era un sunet asemănător țiuitului de vînt prin crăpături, un șuierat subțire, copilăresc. Privirile ei

fixau neclintite colțul odăii și lucrul rîvnit se îndeplini. Sub lumina de platină a lunii ceva prelung și lucios se arătă lîngă blidul cu lapte. Era un șarpe elastic și brun, un șarpe de casă mișcîndu-și inelele în contracții ritmice. Părea fricos și prevenitor ; pipăind aerul cu capul său triunghiular se ridică deasupra blidului și deschise gura cu aerul unui cunoscător care acceptă invitația. Lumina îl proiecta acum întreg și Ruja se îndreptă spre el continuînd să șuiere. Îl prinse adunîndu-l în palmă ca pe un ou moale să nu se risipească și venind spre locul unde Bîscu se odihnea într-un somn de plumb, îl așeză pe marginea perinii. Apoi dădu la o parte plapuma de lînă, luă șarpele rece ca un lanț și-l așeză colac pe pîntecul omului care visa aventuri de mult întîmplate. Șarpele se cuibări în cearceafurile încinse de căldură, se închise ca un arc rotunjit deasupra trupului dogorînd de băutură și somn și înălță capul atent, stînd parcă la pîndă.

Bîscu visa dimineața aceea îndepărtată, ireală pînă și în ipostaza ei adevărată, petrecută la mănăstirea unde poposise cu Bătrîna.

...Seară, sau, mai bine zis, noaptea sosirii continuase cu un adevărat calvar. Îl culcaseră într-o chilie afumată năpădită de miros greu de untdelemn și seu, era gata să adoarmă sfîrșit de drum și ostenceală, după ce starețul îi servise un rachiu de pară iute și parfumat, simțind în gură un pom întreg zdrobit cu flori și fructe, cînd în cameră pătrunse un jns bolovănos și puhav, un călugăr după înfățișarea siluetată în lumina puțină, ce se prăvăli alături fără să-și scoată veșmintele, începînd, în cîteva clipe, să sforăie cu o perseverență demnă de luat în seamă. Americanul îl privi prin întuneric, dar nu izbuti să-i deosebească obrazul, de aceea se mulțumi să-l în-

ghiontească zdravăn în şalele slăninoase. Preasfîntul încetă pentru o perioadă groaznica lui dezlănţuire nocturnă pentru ca s-o înceapă cu forţe înzecite exact în clipa cea mai nepotrivită.

Bîscu se săltă într-un cot şi începu să „ţîţîie" din vîrful buzelor. Dar totul era inutil. Bătrînul monah, sătul de slujbe şi aiureli zilnice, trecea în scurta lume a iluziilor de noapte cu o încredere şi dăruire totale. Prezenţa lui sfîntă şi puturoasă se evidenţia prin acest grohăit gata să doboare toate răbdările lumii. Bîscu renunţă la somn.

Păşi pipăind spre hainele aşezate pe scaun şi începu să se îmbrace încet, hotărît să-şi petreacă restul nopţii într-un loc ceva mai liniştit. Îşi puse pălăria de cowboy pe cap şi fu gata să iasă pe uşă cînd se simţi prins de braţul stîng într-o încleştare moale dar hotărîtă.

— Şezi locului. Nu-i voie de umblat pe afară în vreme de noapte. Îşi răsuci trunchiul şi vru să-l înjure porceşte, dar privindu-i faţa răsfrîntă în două buci cărnoase peste rasa închisă la ultimul nasture, se reţinu. Îşi aruncă pălăria pe podea şi oftă greu :

— De preumblat nu-i slobod. Mă păzeşti nu ştiu de ce. Da' n-ai putea să faci asta fără să dormi ?

Călugărul se întînse nepăsător în patul îngust şi-şi potrivi potcapul căzut alături, pe perină.

— Ţi-e sete ? întrebă el conspirativ. cu o anumită intonaţie de speranţă în voce.

— Sete ? De ce să-mi fie sete ?

— Poate vrei un vin sfînt, am ceva, şi dacă zici că vrei înseamnă că Domnul ne-a ordonat asta. Tot ce pot să fac e să-ţi astîmpăr setea.

Bîscu se gîndi la Bătrînă. Pe unde se aciuise ? De ce rămăsese cu starețul acela ciudat, înalt şi galben ca un mort, oficiind cu gesturi domoale, care-l scoteau din

sărite, care-l privea din cînd în cînd cu neliniște și ură ? La urma urmei, nici nu știa de ce veniseră aici. E adevărat că nici nu întrebase, dar nici Bătrîna nu se arătă prea grăbită să-i explice. Totul i se păruse ciudat încă de la venire. Bucuria exagerată a Bătrînei la vederea acelui stareț cu cap de mort frumos, privirea iscoditoare și neprietenoasă a acestuia și, acum, colac peste pupăză, acest bică îndopat care făcea pe paznicul. De ce ? Și, mai ales, cine era omul care trebuia să semneze nu știu ce hîrtie și despre care stareţul o avertizase pe doamna Handrabur cu glas cîntat : „nu e bine să rămîi singură cu el, Ecaterina".

Se îndreptă spre geam golit de somn. Era un geam de chilie îngust și singuratic tăiat în peretele rece și umed. (Dealtfel, din tot schitul răzbătea o răceală ciudată, de criptă, și pereţii coşcoviţi erau mîncaţi de igrasie). Se vedea clar în lumina nopţii pînă departe spre buza pădurii ce înconjura schitul și atunci văzu un lucru ciudat.

Pătratul alb al curţii pavate cu dale de piatră argintii era înţesat de umbre. Prin poarta arcuită intrau și ieșeau siluete nelămurite, în orice caz nu erau siluete de călugări. Femei și copii se perindau din cînd în cînd prin dreptul deschiderii ogivale amintind bolţi pictate în toate tablourile ilustrînd intrarea în Ierusalim.

Mai văzu corpuri omenești dormind pe pămîntul jilav și cai picotind din loc în loc, cai de munte, mici și neadormiţi, mișcîndu-și cozile din reflex.

Se adresă călugărului care-l pîndea din întuneric și întrebă scurt, ca o amenințare :

— Cum te cheamă ?

— Avacum.

— Și ce-i mîine, frate, ce sărbătoare pregătiţi ?

— Nu știi ? Chiar nu știi ? Apăi, frate, să știi că mîine e Sfîntul Atanasie. Degeaba te uiți. Ai venit pentru asta și mă întrebi pe mine de ce și cum. Nu te mai mira. Hai, mai bine, să bem ceva...

Era tot numai o speranță, arăta insistent cu un deget dolofan spre un colț al chiliei unde, probabil, se afla vinul rămas de la sute de împărtășanii și aștepta răbdător și grav.

Americanul, însă, fu cuprins de alte speculații. De aceea se ridică ca un cunoscător și deschise firida de lemn scoțînd o damigeană împletită. O destupă și trase o dușcă zdravănă uitîndu-se atent la reacțiile călugărului. I-o întinse fără să comenteze ștergîndu-se la gură mulțumit.

— Zici că e Sfîntul Atanasie ? Și mă rog ce sfînt e ăsta ?

— E un sfînt făcător de minuni. Nu el, că el nu mai e. Salcîmul lui. Salcîmul ăsta, frate, zise călugărul și mai trase o gură gîlgîind cu repeziciune, e crescut din lingura de lemn a marelui proroc. A murit sfîntul și i-a rămas lingura de lemn. Frații i-au îngropat-o și din ea a crescut salcîmul lui, așa să știi.

Bîscu zîmbi ironic, dar se prefăcu interesat :

— Și ce fel de lume vine aici ?

— Tot felul. Nu mai întreba, nu te fă că nu știi...

— Nu știu nimic, absălut nimic.

— Așa ? Apoi să știi că vin toți oamenii cu frica lui Dumnezeu care vor să-și curețe păcatele. Așa cum vreți și voi.

— Care voi ?

— Dumneata și doamna Handrabur.

Bîscu îi smulse damigeana din mîna grasă și umedă și după ce îi șterse gura bău lung și cu înverșunare. Termină și rîgîi fără jenă.

— De unde mă cunoști pe mine și pe doamna ?

— Nu vă cunosc, dar trebuie să vă cunosc. Aţi venit la noi şi eu am datoria să vă cunosc. Eu am un scop precis şi trebuie să ştiu tot...

Americanul îşi dădu seama că nu poate discuta astfel cu acest părinte căzut în patima beţiei şi a pazei personale şi de aceea, cu lungi şi dureroase suspine, îi întinse damigeana îndemnîndu-l :

— Bea, bea şi nu te juca.

Călugărul duse damigeana la gură şi începu să soarbă din ea ca un viţel nou născut. O depărta cînd şi cînd, sorbind o gură de aer cu ură aproape, după care reîncepea cu aceeaşi poftă. Adormi curînd cu damigeana în braţe, zîmbind liniştit fără să mai sforăie. Bîscu ieşi în coridorul pustiu căutînd drumul spre curte. În stînga şi-n dreapta se desenau uşile înguste ale chiliilor şi în timp ce trecea prin dreptul lor se întreba după care din ele putea fi doamna Handrabur. Ajunse afară şi văzu o poiană largă şi luminată de ceva necunoscut. În devălmăşie, dormeau una lîngă alta femei şi mai ales copii. Saci cu merinde, bagaje sărăcăcioase, geamantane de carton legate cu sfoară zăceau în preajmă...

Visă toate aceste lucruri şi le văzu cu exactitate ca şi cum ele s-ar fi petrecut aievea din nou. Era de fapt o stare de veghe şi simţi că se trezise. Deschise ochii şi se uită în tavanul albăstrit cîntărind lumina. I se făcu deodată frig şi îşi dădu seama că e descoperit. Se gîndi că adormise gol mustrîndu-se că se îmbătase iar sub ochii nevestei, ruşinat de neputinţa şi slăbiciunea lui pe care nu şi le putea explica. Nu se mişcă deocamdată. Simţi ceva rece în partea de jos a pîntecului şi cuprins de un fel de fior se ridică în şezut. Luna bătea pieziş şi în buimăceala somnului ceva negru şi strălucitor îl parcurse însemnîndu-l cu ger. Nu înţelese. Pipăi după chibrituri şi-şi aprinse o ţigară. Auzea clar răsuflarea lină a femeii şi simţi iar

mirosul acela sălbatic, de cîmp, inundîndu-l. Se pomeni mustrîndu-se, încercînd să-și amintească. Visase vizita aceea la mănăstire, știa foarte bine că se trezise cu această imagine în gîndul lui risipit de acea ciudată și stranie lunecare rece care, parcă, îi răscolise măruntaiele.

Reînnodă visul și-și aminti. Ieșise în dimineața umedă brumînd sau rourînd din cașul acelei luni atîrnînd de cerul limpede și înalt. Trecu cu grijă printre trupurile dormind pe pămîntul jilav. Se învîrti o vreme fără sens, pînă cînd cîteva începură să se miște în așternuturile improvizate. Se ridicau brusc, ca la comandă, privind spre locul de unde bănuiau că vá răsări soarele și se închinau lung și cu metodă murmurînd rugi neînțelese. Îl izbi așezarea lor ciudată, felul în care se culcaseră. Un soi de semicerc rînduit în jurul unui salcîm părăsit de frunze, bătrîn și chinuit, gata-gata să se prăbușească. Își aminti de povestea călugărului și se apropie, mai bine zis vru să se apropie de acel copac ciudat, chircit în neființa lui.

Era mai degrabă pietrificat de vreme și ploi și străjuia trist peste poiana largă într-o imobilitate ciudată. Vru să se apropie mai mult cînd o voce ascuțită, vocea unei bătrîne din preajmă, îl opri :

— Stai, nu-i încă ceasul utreniei. Unde te bagi ?

Enervat de întîmplare, se foi scurt pe loc căutînd spre ferestrele mohorîte ale mănăstirii și zări, departe, la unul din geamuri, o umbră care parcă-l privea. Se gîndi că-i Bătrîna. Păși mai departe ocolind trupuri și geamantane spre salcîmul golaș. În jurul tulpinii lui noduroase și aspre stăteau ciorchine tot felul de ologi cu cîrjele alături, își sprijineau palmele de lemnul putred într-o atitudine de rugă și taină. Nu putu străbate mai departe. Mîrîituri înfundate îl avertizară și rămase locului îngrozit, privind spectacolul acela jalnic și aproape ireal. Și acum

cînd își amintea toate aceste lucruri întîmplate mai demult se înfiora de spaimă și scîrbă.

Se întoarse și se plimbă prin pădurea din jurul mănăstirii pînă răsări soarele. Își pierdu dimineața fără rost, apoi o căută zadarnic pe doamna Handrabur. La amiază mîncă acompaniat de călugărul gras care se ținea iar scai în urma lui, trist și mahmur. După-masă privi multă vreme spectacolul din poiană. În jurul salcîmului se adunase toată mulțimea aceea amestecată. În primele rînduri ologii viermuind unul lîngă altul, bîiguind cîntece sfinte și ținînd mîinile uscate pe tulpina rece și fără viață așteptînd izbăvirea divină. Mamele își ridicau pruncii peste capetele celorlalți îndemnîndu-i să atingă trunchiul sfînt, călugării citeau rugăciuni din cărți soioase și vindeau cruci de rășină, un orb retras la marginea poienii, cu mîinile întinse, pretindea că vede un început de lumină și striga ca apucat pînă se lovi cu capul de trunchiul unui copac. Mai văzu cum fiecare dintre cei care se apropiau de salcîmul cel sfînt îl împănează cu fîșii de zdrențe rupte din hainele lor, bucăți de basma colorată, petice de postav negru, panglici multicolore smulse din cozile fetițelor. Această vînzoleală ținu pînă după-amiază tîrziu cînd se rînduiră într-un convoi bizar, cu ologii în frunte, cîntînd melodii tînguitoare, pregătindu-se de drum.

Starețul ieși în pridvorul înalt și binecuvîntă mulțimea stăpînită de patimă, îndemnînd-o să se grăbească deoarece vine seara. Convoiul porni încet tîrîndu-se pe iarba poienii călcată și tăvălită. Locul rămase pustiu. Vîntul clătina zdrențele agățate în salcîmul istovit și mort, erau multe și de toate culorile și el părea viu acum, luminat de apusul ce se prăbușea roșu peste pădure.

Rămaseră în poiană doamna Handrabur, starețul cu față de mort și el.

Bătrîna privea cu un soi de dispreț spre copacul făcător de minuni și întorcîndu-se către Bîscu îi făcu cu ochiul :

— Hai să ne mîntuim !

O luă înainte călcînd dreaptă și țeapănă și sprijini mîna de scoarța crăpată și putredă. Bîscu o urmă fără nici un chef, mai mult de hatîrul ei, și făcu același gest simțind că-l năpădește rîsul.

Apoi, înainte de plecare, Bătrîna îl trase spre o chilie aflată în colțul mănăstirii :

— Vrei să-l vezi ?

Nu așteptă răspunsul și deschise oblonul de lemn mic cît un cap de copil.

Bîscu privi și văzu în colțul întunecat al chiliei un bărbat cam de vîrsta lui, îmbrăcat curat dar sărăcăcios, care stătea pe un scaun cu fața în palme și se tînguia scîncind ca un animal. Omul de dincolo ridică privirea spre el și Bîscu, văzîndu-i lucirea ciudată a ochilor, înțelese că omul acela nu e în toate mințile. Nu știa cine e, nici nu întrebă nimic. Plecară spre seară conduși o bucată de drum de starețul cu fața de mort care, la despărțire, nici nu-l privi, nici nu-i întinse mîna...

Alungă aceste amintiri, de fapt această prelungire a visului atît de fidelă realității, și se ridică din pat înălțînd fitilul lămpii.

Ruja dormea goală, cu părul despletit, și trupul ei negru se contura maroniu pe cearceaful imaculat. Ajunse la marginea patului și dogoarea aceea cunoscută îi tăie răsuflarea și-și ridică mîinile în semn de apărare.

Scăpără iute luna printre perdelele albe și pentru o secundă corpul ei păru scăldat în lapte.

Năluciri de demult și un vechi galop îi răsună în urechi, îl vestiră, și se strecură ușor alături de nevasta lui cu gînd împăcat începînd să murmure vorbe de dragoste, un fel

de gungurit monoton asemănător cu al porumbeilor în mai.

Ea nu dormea. Surîse sclipindu-şi dinţii strălucitori şi în timp ce-l cuprindea cu mîini fierbinţi de după gîtul ros de bătrîneţe şi griji o auzi rîzînd încet ca un copil şi-i simţi aroma de busuioc înspicat.

Se auzea stuful susurînd pe malul apei şi cîini scîncind fără rost în pridvorul de lemn. Apoi, undeva departe în sat, clopotul bisericii vesti un ceas de noapte profund şi adevărat ca o naştere.

Luna răzbise printre perdelele albe şi mătură odaia, hipnotică şi ireală, pierind încet ca o pată de lumină în stingerea ei spre ziuă.

CAPITOLUL 10

DUPĂ UN AN DE LA STABILIREA lui Ieronim Mohu în sat oamenii, întîlnindu-se pe stradă, în loc să se salute şi să întrebe de-ale lor, exclamau miraţi :

— Ai auzit ? Moţoganul şi-o adus casa de la munte !

— No, nu mai spune, se mira celălalt şi se grăbea să dea o raită pe strada cu pricina să vadă minunea.

Într-adevăr, moţul îşi desfăcuse casa din bîrne de brad, bucată cu bucată, o coborîse în cîmpie şi, în numai patru zile, o înălţase alături de casa şvabului plecat, casă solidă de piatră cu camere mari dar reci, ce devenise acum proprietatea lui.

Un an de zile răbdase zidurile groase mirosind a umezeală şi var, se plimbase singur prin odăile spaţioase, cu mîinile la spate, simţindu-se străin, sufocat de opulenţa clădirii care-l întrista şi-l făcea să se simtă ca-ntr-o

închisoare. Feciorii lui, trei la număr, îl pisară la cap toată iarna rugîndu-l să meargă în cătunul de sub Găina, să-şi aducă casa lor de brad moştenită din bătrîni, să se poată odihni şi ei ca lumea măcar o noapte.

Inainte de plecare se sfătui cu Flender şi acesta se arătă de acord, deşi, zicea el, „lumea o să mîrîie şi-o să uite".

Aşa se face că Mohu îşi luă într-o bună zi feciorii şi după ce ajunseră în cătunul de baştină şi chefuiră trei zile şi trei nopţi cu vinars de cireşe sălbatice, a patra zi de dimineaţă încărcară casa în şase căruţe moţeşti şi însoţit de toţi aiţia ortaci începură să coboare spre cîmpie s-o înalţe pe noua vatră.

Încă patru zile trebăluiră îmbucînd-o lemn cu lemn, pînă sus la acoperişul de şindrilă, şi-n dimineaţa celei de-a cincea zi sparseră o sticlă de vinars de piciorul treptelor ce urcau spre tîrnaţ şi începură să chiuie ca toţi dracii scoţînd lumea în uliţă. Se făcură pronosticuri în legătură cu trăinicia construcţiei, cei mai mulţi arătîndu-se sceptici şi jurînd că se va dărîma la prima furtună. Unde naiba s-a mai pomenit casă fără un fir de cui, cu acoperiş de lemn şi fără horn ? Cît privea partea estetică a chestiunii, sătenii revoltaţi considerau iniţiativa veneticului drept un act de sfidare la arhitectura solidă şi liniară a acelui sat de cîmpie. Mohu nu se sinchisea de toate acestea, îşi duse ortacii la cîmp, la „pămîntul lui" străjuit de salcîmi singuratici, îi invită să ia cîte un pumn de ţărînă în mînă, să vadă „cîtu-i de gras şi de negru", şi ei se aplecau cu smerenie şi frecîndu-l îndelung în palme îl miroseau curioşi. Priveau întinderea nemărginită a pustei, marea aceea de pămînt roditor, şi tăceau minunîndu-se, dînd din cap aprobator. Ieronim Mohu le explică cît şi ce semănase pe fiecare iugăr în parte, ce recoltă obţinuse, cu greu, e adevărat, avea cai slabi,

caii lui mici, de munte, care trăgeau cu greutate atelajele de fier rămase de la șvabul expropriat, dar se mîndrea cu munca lui, cu noua lui profesie de țăran și-i îndemna să migreze spre cîmpie unde, oricum, se trăiește mai bine. Ortacii îl ascultară cu atenție promițînd să reflecteze asupra propunerii. Cuvintele fostului consătean nu-i convingeau ; ei simțeau dincolo de vorbele alcătuite cu meșteșug tristețea și însingurarea munteanului pripășit în cîmpie. Cercetau cu ochi curioși întinderea nesfîrșită și egală, depărtările înecate în fumul indecis al înserării și se simțeau singuri și descoperiți. Aerul era uniform și stătut, salcîmii se profilau nemișcați sub zarea joasă și nici un zgomot nu tulbura liniștea aceea care urca parcă din pămînt tăcută și amenințătoare. Gîndurile lor zburau la locurile natale, auzeau foșnetul brazilor în urechi, simțeau în nări clătinătoare unde de ierburi înmiresmate și în fața ochilor pironiți în oglinda seacă și cenușie a cîmpiei, își imaginau colțurile de ștîncă și văi înveselite de tălăngile vitelor.

Mohu gîndea la fel ca ei, nopți întregi visase pădurea de brad încremenită în albastrul răcoros al zilei de vară, căpițele de fîn aromitor răspîndite pe dealuri, poiata vitelor ascunsă undeva în pădure în podul căreia se iubise cu moața lui zămislindu-și feciorii.

Se despărți de ei la marginea satului, dîndu-le fiecăruia cîte un sac de grîu galben ca aurul și unul dintre consăteni îl rugă să mai vină în sat „măcar cînd or avea nevoie de-o fîntînă". Familia lui săpase toate fîntînile în satul acela de munte, fîntîni adînci și înguste cu apă limpede și rece. Moștenise meseria de la tatăl lui și odată cu ea simțul acela deosebit de a detecta „țița apei", locul de unde (asta o simțea cu precizie ascultînd pămîntul) apa va izvorî limpede și strecurată de necurățenii și nu va seca niciodată. Fîntînile lui, multe la număr, le săpase

și le zidise singur și singur meșterea acoperișul și ghizdurile de lemn ce le împrejmuiau și le ocroteau. La terminarea trebii, cioplea cu cuțitul pe grinda de jos, într-un colț ferit, inițialele lui și anul în care săpase și ridicase fîntîna.

Aici în sat, în afară de Flender, nimeni nu știu o vreme adevărata profesie a moțului pînă cînd, la îndemnul acestuia, Mohu acceptă să foreze o fîntînă arteziană mai mică în partea de apus a satului. Lucră singur timp de trei săptămîni, ajutat din cînd în cînd de feciori, urmărit de privirile neîncrezătoare ale localnicilor. Nu-i păsa de neîncrederea și pasivitatea lor, avea să le dovedească curînd ce fel de meseriaș este și, în ciuda opozițiilor și a părerilor diferite, alese un loc refuzat de toată lumea și se apucă să sape la început cu hîrlețul, apoi cu un fel de sfredel răsucit, un cuțit de forat conceput de el, acționat cu ajutorul unui scripete rudimentar. Termină într-o seară tîrziu și trecînd pe la locuința lui Flender îl anunță că mîine „poate da cep fîntînii că-i gata". Noul primar considera fîntîna o izbîndă a obștei și fu de părere să-i dea un nume. Mohu propuse să se cheme „fîntîna Ianculuí", dar în urma unor consultări telefonice cu plasa primiră indicații precise : se va chema „FÎNTÎNA PĂCII".

În dimineața următoare, dubașul satului, ieșit cu noaptea în cap, anunța la colțuri de uliți plin de importanță evenimentul : „*S-aduce la cunoștință locuitorilor, căăă az' la amiază se va da drumul la fîntîna arteziană din satul nou și se va face slujbă de sfeștanie, veniți cu mic cu mare și cine vrea poate veni cu damigene să ia apă de probă*".

Punctă prima știre cu trei lovituri de tobă, apoi anunță că : „*Binu a lui Moșoarcă ară cu tractorul pentru cine are nevoie* contra *unei sume de bani, la înțelegere*". De fapt, nu ara Binu Moșoarcă, adică nu conducea el trac-

torul. Avea oameni angajaţi special pentru aşa ceva şi, din cînd în cînd, pentru treaba asta era folosit şi fostul marinar Dondoş. Preţurile pipărate pe care le percepea, lucrul de mîntuială stîrniră nemulţumiri în rîndul sătenilor. Mulţi dintre ei, împroprietăriţi şi fără mijloace de muncă, sau cu caii desperecheaţi, apelau la tractorul lui Moşoarcă constrînşi de împrejurări. Flender împreună cu Ieronim Mohu, amîndoi în conducerea celulei de partid, se chinuiau să găsească o soluţie potrivită. Hotărîră să „rechiziţioneze" tractorul pentru folosinţa obştei cîte două zile pe săptămînă. Hotărîră, dar nu izbutiră să-şi realizeze intenţiile lovindu-se de opoziţia îndîrjită a proprietarului care ameninţa cu darea în judecată.

Ceremonia inaugurării se desfăşură destul de rapid şi sub ochii curioşi ai unei numeroase asistenţe. Flender rosti cîteva vorbe despre importanţa fîntînii, despre faptul că fusese făcută cu contribuţia obştii şi anunţă cu voce ridicată felul în care fusese botezată.

Apoi, Ieronim Mohu „dădu cep" fîntînii, adică deşurubă dopul care făcea ca apa să stea cuminte în pungile ei subterane şi deschise distribuitorul făcînd să curgă pe cele patru ţevi un fir de lichid limpede şi curat. Oamenii se repeziră să guste în timp ce popa Sonu făcea plictisit sfeştania de rigoare. Cu trecerea anilor, deşi oficial fîntîna era amintită peste tot cu numele transmis de la centru, oamenii o botezară *fîntîna moţului.*

In aceeaşi zi, după masă, era duminică, mergînd pentru prima oară cu feciorii „la joc", Mohu avu parte de o înfruntare neaşteptată din care ieşi mai mult decît onorabil, crescînd şi mai mult în ochii oamenilor.

Stătea şi privea la pruncii lui care dansau în rînd cu ceilalţi feciori din sat cînd în sala mică intrară trei dintre oamenii lui Moşoarcă, argaţi de curte şi paznici de vite cu chef de harţă şi scandal.

Erau băuți și veniseră anume trimiși de cineva să tulbure petrecerea. Opriră muzica rînjind și cerînd să iasă moțoganii cu opincile lor din joc. Mohu nu interveni imediat, îi lăsă să latre și să se grozăvească privindu-și cu atenție copiii. Aceștia se opriră mirați, și unul dintre ei, cel mai mare, ceru să repete cele spuse.

— Am zîs afară cu moțoganii. Să veniți fără opinci dacă vreți să jucați. Asta am zîs, sublinie unul dintre noii-veniți.

— Păi de ce dară ? se arătă mirat pruncul lui Mohu.

— C-așe vrem noi, mă pădureanule !

Pruncii se uitară ca la comandă spre tatăl lor, care stătea sprijinit de unul din ziduri și zîmbea nepăsător făcîndu-se că nu pricepe. Făcură un schimb rapid de priviri și înțeleseră.

— Apăi, lăsați-ne azi și duminica *vinitoare* om veni în cizme ca tine, zise iar feciorul cel mare, privind ironic la bocancii lor soldățești cîrpiți și unși cu ulei de dovleac.

— Vă bateți joc, ha ? strigă cel mai bun de gură. Pita, cui v-o adus pă lumea asta ! Ține, mă ! Și zicînd acestea își scoase vestonul și începu să-și suflece mînecile înaintînd amenințător.

Fetele începură să țipe spériate, dîndu-se în lături și în jurul celor trei moți se făcu un cerc gol. Ei stăteau nepăsători privind spre Mohu care le făcu un semn discret din mînă și se dezlipi de perete înaintînd legănat spre nărăvașul agresor. Venea din spatele lui, ușor ca o pisică, și venele gîtului i se ingroșară deodată. Cînd fu la un pas, îi strigă cu voce joasă „ce vrei tu, mă !", dar nu-i dădu vreme să răspundă. Pumnul său puternic de om obișnuit cu munca se strînse și căzu cu o lovitură năprasnică în capul celuilalt, care se prăbuși icnind ca o vită și rămase lat pe podeaua înnegrită de pașii dansatorilor. Se lăsă o

liniște de moarte în sala mică, mirosind a sudoare și praf, și țiganii, fricoși, se strînseră unul în altul. Așa ceva nu se mai văzuse la jocurile din sat. E adevărat că se iscau bătăi, dar era mai mult un fel de harță, o vînzoleală în care se angajau mai mulți, în care mai degrabă se împingeau decît se loveau, cocoșindu-se în ochii fetelor. În cazurile mai grave se băteau afară, pe tabere și rubedenii, cu pari rupți din gard, înjurînd și strigînd. Ceea ce făcuse Ieronim Mohu întrecea orice închipuire. Cu un singur pumn scăpat în țeasta adversarului îl întinsese la podea ca pe o buturugă fără viață.

Ortacii celui doborît se foiră neliniștiți pe loc, dar Mohu se întoarse spre ei și-i întrebă simplu și fără ură:

— Da' voi, mă nimuricilor, voi ce vreți? Ha? Ieșiți afară că amu vă aliniez lîngă ăsta!

Vocea lui calmă și dură, hotărîrea cu care rostise cuvintele și mai ales exemplul elocvent al celui ce stătea lățit pe podea fără să miște îi convinseră. Se precipitară spre ușă în rîsetul asistenței și țiganii, bucuroși, începură un dans nou. Mohu îl ridică de subțiori pe adversarul său, îi așeză căciula pe cap și-l scoase în curte să se aerisească, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic.

CAPITOLUL 11

SOSIREA LUI DRINGLER, TÎRCOALele pe care le dădea prin sat însoțit de Bîscu, întîlnirile lor cu Flender și Ieronim Mohu produseră panică în casa lui Binu Moșoarcă. Nu se crăpase de ziuă cînd o slugă de-a lui îl trezi anunțîndu-l înfricoșat că îl văzuse pe Dringler ieșind din crîșma Bătrînei și urcînd însoțit de

American într-un automobil negru care „pocnea ca dracu". Binu îl ascultă buimăcit de somn încercînd să se îmbrace pe întuneric și după ce-i aruncă vestitorului un ban, ridică jaluzelele grele dinspre stradă. Privi în lungul uliței reflectînd cu repeziciune la hotărîrile ce urma să le ia și primul său gînd îl duse la Dondoș, cel pe care-l primise în casa lui și-l făcuse „frate" și-i dădea bani și-l lăsa să-i țină socotelile casei fără să-l verifice. Dondoș trebuie folosit acum cît mai rapid, îi era îndatorat pînă peste cap și se arăta umil și ascultător. Ieși pe coridorul lung și pustiu flancat de geamuri mari, colorate, trecu prin dreptul cîtorva uși, apoi coti în stînga și bătu încet la geamul camerei unde stătea Dondoș. Așteptă cîteva clipe, dar de dincolo nu veni nici un răspuns. Se aplecă la gaura cheii și privind în cameră văzu în semi-obscuritatea odăii patul alb, nedesfăcut. Surîse mulțumit și făcu calea întoarsă spre celălalt capăt al coridorului, acolo unde dormea Olga, cumnata lui. Era sigur că nu se înșală și în ciuda jenei și scîrbei care-o resimțea bătu de trei ori cu degetul îndoit comandînd scurt :

— Dondoș, te aștept la mine în cameră !

Plecă fără să aștepte vreun răspuns și într-adevăr, după cîteva minute, fostul marinar intră neliniștit și palid ocolindu-i privirile. Binu se uită la el scurt și cercetător tăcînd o vreme, apoi fără nici o legătură și cu asprime voită reflectă :

— Ce crezi tu că urmărește Dringler de se preumblă în otomobil de trei zile prin sat ? Se preumblă și se jură că mă gată pe mine dacă n-o putut pe frate-meu. Ha ? Te întreb ce urmărește și cum vrea să mă termine ?

Dondoș nu răspunse, bucuros că celălalt nu-i face nici un repros legat de aventura lui nocturnă, și luminat de servilism se prefăcu că gîndește. Făcu doi pași spre

unul din scaune și se așează oftînd cu trupul lui mare încărcat de mușchi.

— Păi, el urmărește să-i cînte popa Sonu prohodu musai aici. Io așa cred.

Pe fața pămintie a lui Binu trecu un zîmbet alb și ochiul sașiu lunecă și mai mult în asimetria lui scînteind scurt ca un pumnal. Zise moale și concesiv :

— Așa cred și io. *Esact* așa.

De afară se auzi sforăitul unui motor înfundat și cei doi se repeziră la geam. În mijlocul drumului acoperit de zăpadă, staționa un automobil negru și prelung, ca o dubă de morți, scotînd un abur alb-albăstrui. Stătea acolo pufăind regulat din motorul său bătrîn în patru timpi și nici o mișcare nu răzbătu dinspre el. Ușile rămaseră imobile, iar prin geamurile înflorite de ger, nu se vedea nimic. Era o prezență grea și amenințătoare, un animal de tablă și fier pîndind nemișcat în fața casei.

— Ce vor ăștia, mă ? întrebă Binu cu glas gros, înăbușit de mînie.

Nu primi răspunsul celuilalt. Ușa camerei se deschise și intră Zenobia, speriată, în cămașa de noapte desfăcută peste sînii ei mari și rotunzi :

— Binule, or venit să ne omoare !

— Taci și meri în cameră la tine, o expedie Binu supărat că nevasta lui se arată în îmbrăcămintea aceea sumară de față cu un alt bărbat.

Ea își strînse gulerul cămășii, dar nu se clinti. Dondoș o privea aparent cu nepăsare și ochii lui se mutară iute dezlipindu-se de trupul lasciv și pietros, ca să nu dea de bănuit. Gîndul lui vechi îi reveni și simți că nu e departe ziua cînd o va face să tremure sub el pe junca asta sporită de copii și cu țîțe mari ca două lubenițe.

Se apropiară amîndoi de geam privind cu încordare în uliță fără să înțeleagă nimic. În vremea aceea, în mașină, Dringler rîdea încetișor, arătîndu-și dinții de aur. Făcuse două găuri mici, suflînd cald peste gheața ce acoperise geamurile mașinii, prin care putea privi împreună cu Bîscu tot ce se întîmplă afară :

— Îi vezi ? Guiță și tremură ca poțocii ! Se tem, mă !

— Se tem și guiță, confirmă Bîscu și rîse gîlgîit.

Erau amîndoi amețiți, băuseră toată noaptea în crișma Bătrînei și acum veniseră aici, să-l bage puțin în sperieți pe fratele Broscoiului.

Dringler scoase un pistol Bereta cu șase gloanțe și arătîndu-l lui Bîscu îi potrivi țeava în dreptul găurii din geam :

— Vezi, fix la mir aș putea să... Fix la mir, crucea cui l-o dat pe lume. Mă scobor și le strig că dacă nu-ți dau pace îi ia mama dracului.

Bîscu îl prinse de mînă cu putere oprindu-l :

— Nu, nu te arăta. Lasă-i să tremure și să guițe.

Rămaseră privind spre geamurile casei urmărind cele două siluete nemișcate care se profilau prin sticla albastră.

— Tu să te ferești de ei, să nu umbli noaptea și să te ferești, îl imploră Bîscu pe Dringler. Ei cu tine au ce au, și se tem. De mine scapă ușor. Cu tine au ce au...

Dringler rîse iar amuzat și-și lovi borul melonului făcîndu-l să salte o jumătate de centimetru :

— Cu mine ? Foarte bine. Să vină, că eu îi aștept.

— Hai, mai bine, să mergem, îl rugă Bîscu.

Dringler se lăsă greu înduplecat și după ce mai înjură o dată cu sete ochind cu pistolul fruntea lui Binu Moșoarcă care se zărea prin sticla striată, ambală cu zgomot motorul, vîrî într-a-ntîia și, întorcînd pe loc, demară îndepărtîndu-se pe drumul ce ducea spre pustă.

Cei doi din casă se dezlipiră de la geam și Binu făcu semn nevestei să iasă. Rămași singuri își evitară privirile și în cele din urmă Binu vorbi :

— Ți-am mai spus și-ți spun. Poți să faci cu Olga ce vrei, că la ea ai fost, da' să nu te pună dracu să te gîndești la nevastă-mea că te jugănesc ca pe vier. Asta-i !

Luat prin surprindere, marinarul se arătă ofensat.

— De astea vorbim acum ? Casa arde și noi... N-am fost la Olga, așa să știi...

— Lasă, lasă și bagă la cap ce ți-am spus...

Binu se uita rece cu ochii lui sașii și privirile îi lunecau pe lîngă capul celuilalt ca și cum în cameră ar mai fi fost un interlocutor.

— Ce facem cu neamțul ?

— I-o zic s-o folosim pe Rusalina, își dădu cu părerea Dondoș. Ei se cunosc și poate dacă vrea ea să-l cheme noaptea acasă, mai știi...

— Să-l cheme noaptea și ce ? vru să afle pînă la capăt Binu Moșoarcă.

— Și apoi să-l așteptăm undeva, că n-o fi el dracu !

— Care noi ?

— Hai să zicem că numai io !

— Așe, așe, confirmă Binu bucuros. Numai tu, că-i mai bine. Mă, zise el deodată cu voce caldă și vibrantă, dacă tu faci asta, îți dau trei iugăre de pămînt și un cal. Trei iugăre, mă, înălță el tonul și obrazul său pămîntiu se umplu de pete mici, roșii.

Dondoș îl asculta fără să zică nimic privindu-l curios, cîntărind în gînd riscurile și valoarea răsplatei. Lui Binu i se păru că celălalt se codește și mări prețul :

— Patru iugăre, mă, și doi cai buieci de doi ani. Să-l omori, să-l găurești pentru frățiuțu meu care nu mai e... Să-l găurești, să-l văd lat și țeapăn ca un lemn.

Se ridică exaltat și se apropie de obrazul celuilalt aproape șoptind :

— Te duci noaptea în pustă și aștepți pînă iese afară. Iese să vadă de cai sau de vaci și-l însemni în frunte cu un glonț să nu știe nime...

— Pe cine ? vru să știe Dondoș și o undă de îngrijorare îi tremură pe fața prelungă și frumoasă.

— Pe American, mă, pe el !

— Nu ! ripostă Dondoș scurt. Io nu vorbeam de el. Vorbeam de neamț.

— Te temi, ce dracu ? scrîșni Binu și mîna lui îl strînse cu o putere nefirească.

— Nu mă tem de el. Mă tem de Alimandru. Acela dacă iese nu mă iartă.

— Mă, nu mai iese, îți dau garant io că nu mai iese. Omoară-l pe limbricul cel bătrîn, pe vulpea care l-o dat mort pe frate-meu.

— Nu poci, repetă Dondoș ferm. Să nu mai vorbim. Dacă vrei pe neamț că-i străin și-al nimănui. Îl aștept noaptea cînd vine și... poc ! Aleluia !

Binu înțepeni deodată și cu o mișcare bruscă își dădu capul pe spate. Fu cuprins de un tremur scurt care se transformă încet, încet în spasme puternice. Fața i se goli de sînge, petele roșii îi dispărură și acum avea obrazul alb ca o hîrtie și ochii i se întoarseră sub pleoape arătîndu-și doar globul albastru-lăptos. Dondoș se sperie, își aminti că Binu are boala copiilor și se trase cîțiva pași înapoi. Celălalt făcu un salt de animal rănit, cu adevărat salt mortal, și se trînti la podea cutremurat de aceleași spasme puternice. Apoi se încordă ca un arc, adunîndu-și picioarele sub el și țîșni încă o dată în picioare pentru ca să recadă pe podeaua tare. În colțul buzelor îi apărură spume și începu să urle răgușit și intermitent îndoindu-și

ritmic picioarele. Dondoș încremeni de silă și spaimă, deschise ușa coridorului și strigă cu voce puternică :

— Zenobie !

Femeia intră calmă și văzîndu-și bărbatul întins pe jos, cuprins de spasmele acelea neomenești, nu zise nimic. Îl privi fără nici o umbră de milă, cu un fel de extaz, și întorcîndu-se spre Dondoș îl lămuri :

— Lasă-l. N-ai ce-i face, îi trece fără ajutor.

Venise în aceeași cămașă de noapte răscroită larg prin care se vedeau sînii albi și slobozi. Îl privea pe Dondoș cu un zîmbet provocator și se așează pe un scaun cu mîinile în poală, așteptînd. Bolnavul zvîcnea din ce în ce mai slab pînă ce se liniști și rămase întins pe podeaua acoperită cu un covor gros de casă, răsuflînd slab.

— Ce facem, îl suim în pat ? întrebă Dondoș.

Zenobia clătină din cap în semn de negație, uitîndu-se cu același zîmbet indiferent de femeie care se știe dorită. Își așezase mîinile în poală strîngîndu-și cămașa în jurul feselor rotunde și pline și se uita la Dondoș cu aceeași privire provocatoare :

— Stă așa un ceas. N-aude, nu vede. Se odihnește și nu știe nimic. Să nu-i spui niciodată, că tot nu știe nimic.

Zicînd aceasta se ridică de pe scaun și apropiindu-se de ușă o încuie cu cheia. Se întoarse și rămase dreaptă în fața fostului marinar care-o privea prostit, neînțelegînd ce vrea să facă.

— Nu aude, nu vede și nu știe nimic, repetă Zenobia stereotip și zîmbetul ei lasciv se lăți dezvelindu-i dinții frumoși. Se lăsă pe patul din care se sculase cu un ceas mai devreme Binu și ridică mina spre Dondoș chemîndu-l :

— Vină, nu fi moaflă...

Fostul marinar nu îndrăzni să miște, paralizat de îndrăzneala femeii. Aruncă o privire spre bolnavul întins pe podea și zise în gînd, compătimindu-l : „Parastasu' mamii ei de curvoancă, trebuie s-o ating acum peste bot, s-o bat și s-o învăț minte pe scroafa asta".

Ea stătea pe marginea patului și zîmbea cu nerușinare mîndrindu-se cu trupul ei plin și Dondoș își zise că e musai nebună sau nerușinata-nerușinatelor.

Vru s-o lovească cu sete și dușmănie, dar se răzgîndi, stăpînindu-se cu greu :

— Îmbracă-te și nu mă duce-n păcat.

— Ți-am spus că nu aude și nu vede nimic... Vină !

Dondoș respira greu cu sîngele tulburat, neștiind ce să facă. Femeia îl aștepta privindu-l dintr-o parte cu zîmbetul care-i devenise acum disprețuitor. Marinarul țîșni spre ea, o prinse în brațe, făcu cîțiva pași spre ușă și o lăsă cu brutalitate pe podea.

Îi auzea țipetele mici și ascuțite și o văzu ridicînd capul, uitîndu-se cu ochi mari la bărbatul ei, care zăcea inert în mijlocul camerei.

Citi în ochii ei o plăcere vecină cu nebunia și cuprins de furie o lovi scurt de două ori peste obrajii îmbujorați.

Ea își înfipse dinții puternici în pieptul acoperit de cămașă.

Rupse cămașa și-l mușcă cu ură ca o cățea, pînă la sînge, și el nu îndrăzni să strige de teamă, rămînînd nemișcat pe podea din pricina durerii. Ea se ridicase acum în picioare și-l privea furioasă ca pe un lucru de nimic, arătîndu-i ușa :

— Ieși afară ! Mergi și stai în camera ta de slugă că asta ești. Apoi îi întoarse spatele așteptînd ca bolnavul să-și revină în simțiri.

CAPITOLUL 12

DE ĆUM SE ÎNSERA BÎSCU FĂCEA o inspecţie amănunţită în jurul hodăii închizînd cu grijă uşile grajdurilor şi slobozind ciinii din lanţ. Îl apăsa o presimţire neagră şi după moartea lui Dringler se simţi deodată singur şi părăsit. De cîteva ori, în cursul nopţii, auzise galopul unui călăreţ traversînd întinderea, de fiecare dată la aceeaşi oră, şi ciinii lătrau furioşi multă vreme, întărîtaţi de apariţia aceea necunoscută. Ieşea în pragul tîrnaţului de lemn să zărească ceva, dar noaptea era întunecoasă şi apăsătoare, şi în afara zgomotului îndepărtat de copite nu izbuti să desluească nimic. Nu putea fi decît Dondoş sau Mitroiu, mai puţin al doilea, care era fricos şi nu cunoştea pusta, dar oricare ar fi fost, era clar că nu treceau aşa, în doru lelii, prin dreptul hodăii, îi pregăteau ceva, desigur, sau vroiau doar să vadă ce se mai întîmplă.

Ştia că Binu Moşoarcă nu putea uita prea uşor moartea fratelui său, că ţinea slugi plătite cu bani care să-l apere şi pe care să-i folosească împotriva cui ar fi dorit. Cel mai periculos dintre toţi era, fără îndoială, Dondoş care-l ameninţase pe faţă de cîteva ori şi care, mai mult ca sigur, că-l înjunghiase pe Dringler. La cercetări, fostul marinar putea dovedi cu martori că jucase cărţi pînă dimineaţa în casa lui Mitroiu şi că nu lipsise mai mult de cîteva minute din cameră şi niciodată singur. Era o poveste bine ticluită şi în ciuda insistenţelor lui, inspectorul de poliţie trimis de la judeţ îşi termină cercetările preliminare şi închise temporar dosarul din lipsă de probe. Bîscu suportase cheltuielile ceremoniei şi-l îngropă în cimitirul satului, în lotul rezervat catolicilor. La înmormîntare veniră Flender şi Ieronim Mohu şi după

terminarea scurtei slujbe religioase, în drum spre casă, se opriră la crîșma Bătrînei să bea ceva. Un timp domni o atmosferă apăsătoare și tristă, vorbiră monosilabic despre cel dispărut, convenind că nimeni în afară de Moșoarcă (prin mîna lui Dondoș) n-ar fi dorit moartea șvabului. Flender fuma mult și des, clipind din ochii săi obosiți, jurînd că va face tot ce-i stă în putință pentru pedepsirea vinovatului.

Din ziua aceea Biscu se simțea din ce în ce mai neliniștit, o prevestire grea îl învelea în plasa ei moale și-l făcea să nu doarmă nopțile.

I se părea, stînd singur în cameră și meditînd, că cineva trece ușor prin spatele lui mișcînd aerul, simțea asta mai ales în partea stîngă a urechii și nu se înșela. Era o senzație ciudată, de parcă o aripă de pasăre nevăzută i s-ar fi legănat deasupra capului trimițîndu-i valuri de aer rece. Sau, ca și cînd respira cineva deasupră-i, o ființă vie care-l amenința cu prezența și trimitea semn că e acolo.

Deși rîsese la început de vrăjile Rujei, o rugă să-i ghicească și lui, să-i spună, dacă poate, ce semn ceresc e acela și de unde neliniștea care-l strînge ca o gheară.

Într-o noapte, tîrziu, Ruja topi o bucată de plumb într-o lingură și cînd acesta deveni alb și moale, strălucind ca o lacrimă înghețată deasupra jarului violet, îi dădu să țină el lingura mai departe în timp ce ea rostea vorbe neînțelese. Apoi îi dădu o cană plină pe jumătate cu apă și-l puse s-o țină cu mîna dreaptă deasupra capului, spunîndu-i să răstoarne cu cealaltă mînă plumbul în cana cu apă și Bîscu se execută cu precauție și teamă. Nimeri buza cănii cu mîna tremurînd și cu grijă, după ce ezită cîteva secunde, la semnul ei afirmativ, răsturnă brusc plumbul din lingura încinsă. Se auzi un

sfîrîit scurt și sec și o pocnitură ușoară; un abur mic se risipi în încăpere și Ruja îi luă cana de pe cap rugîndu-l să întindă mîna. Goli conținutul peste palma făcută căuș privind cu intensitate la forma ciudată ce-i rămăsese în mînă. Era un chip de om schimonosit, o formă ovală cu ochi, nas și gură și el nu deosebi la început mare lucru pînă cînd Ruja vorbi înfiorată : „*E un lup cu chip de om care te ține cu gînd rău și vrea să te piardă. Să te ferești de el.*“ Bîscu meditä cîteva clipe și întrebă dacă nu poate ști *cu precizie* cine e. Ea răspunse reluînd formula și ridicîndu-se deodată extaziată îi ceru voie să cheme șarpele. Bîscu se strîmbă cu scîrbă și în cele din urmă cedă ridicîndu-se din locul unde stătuse pînă atunci și se așeză pe un scaun din jurul mesei. Ruja puse bucata de plumb inapoi în lingură și-o încălzi cîteva momente deasupra focului, apoi începu să șuiere ușor. Șarpele se arătă lunecînd iute pe podeaua de pămînt, venind în direcția ei cu capul ridicat. Ruja întinse mîna și el se încolăci ca o brățară vie pînă aproape de cot spre scîrba și teama lui Bîscu. O văzu apoi așezînd bucata de plumb pe pămînt și după ce dădu drumul șarpelui rosti cîteva cuvinte neînțelese. Acesta ocoli plumbul și în cele din urmă se buclă deasupra lui cu capul și cu coada, rămînînd cu spinarea dreaptă. Ruja surîse și arătă cu degetul spre podea. Bîscu se ridică și auzi țiganca întrebînd : „Ce literă-i asta“ ? Ochii lui neliniștiți descifrară pe podeaua galbenă un *B* mare viu și solzos care strălucea spre el cu reflexe negre-cenușii. „Binu“ îi scăpă lui în gînd și pentru prima dată se temu de puterea nevestei sale și-i făcu semn enervat să alunge șarpele. Nu mai vorbiră nimic restul serii, încercă să adoarmă fără să izbutească și, ca de fiecare dată, își aminti o întîmplare petrecută mai demult, o vedea aievea între vis și

realitate rupîndu-se greu și pentru scurt timp din vraja ei, atît cît să asculte zgomotele nopții și răsuflarea liniștită a nevestei dormind dezvelită, ca o statuie de abanos, peste cearceafurile albe.

Era liniște acum, pentru a nu știu cîta oară în ultimele nopți liniște profundă, țîrîind doar din pereții proaspăt dați cu var. Nu mișca nimic afară, se auzeau găinile cîrîind prin somn, pînă și răsufletul ritmic și profund al vacilor din grajdul capitonat cu pereți groși de paie. Și totuși !' Bîscu se săltă într-un cot și înălță urechea stîngă spre eter, urechea pe lîngă care, de la un timp, trecea aburul acela sau clătinarea mișcătoare care-l neliniștea și-l făcea să tresară din senin. Stînd astfel sprijinit de perina albă și moale, auzul lui fin, obișnuit cu mișcările pustei, distinse iar galopul acela singuratic și îndepărtat. Coborî în mijlocul odăii enervat și nedumerit și vru să iasă afară cînd Ruja se trezi și întrebă cu glas moleșit de somn :

— Ce faci, tătuță, ce te-ai sculat ?

El se bucură într-un fel că nu e singur, că poate avea un martor la toată această întîmplare sau vedenie nemaipomenită și-i făcu semn cu degetul în dreptul buzelor să tacă, întrebînd-o :

— Ascultă, auzi ceva ?

Femeia se săltă pisicoasă și aplecînd capul ascultă cu încordare privindu-l în același timp cu curiozitate și milă. El tăcea nemișcat în mijlocul camerei și trupul lui încordat vibra de neliniște. Auzi iar galopul ciudat trecînd foarte aproape de hodaie și ridică o mînă în semn de „atenție". Ruja se ridică elastică și desfăcînd perdeaua privi în golul întunecat și spuse psalmodiind :

— Nu-i nime !

— Cum să nu fie, ascultă, șopti Bîscu simțind iar aerul clătinîndu-se lin lîngă urechea lui stîngă ca și cum

l-ar fi traversat un înger sau o pasăre necunoscută bătînd lin din aripi.

Ruja se întoarse arcuindu-și trupul tînăr și întunecat și, așezîndu-se pe marginea patului. decretă cu voce sigură :

— E Bisorca, cine vrei să fie ?

— Bisorca ? Bi-sor-ca ? silabisi Bîscu neînțelegînd mare lucru. Și ce-i cu el ?

Ruja tăcu și palmele ei cu falange prelungi și frumoase se strînseră împreunîndu-se.

— Chiar nu știi cine-i Bisorca ?

— Nu știu și nu vreau să știu, asta-i poveste de la tine zisă.

— Atunci, rosti ea simplu și curgător, cine alta poate să fie decît doamna Handrabur ? !

Bîscu se închină și deschise gura să riposteze indignat de presupunere.

— Sau, dacă nu-i doamna, apoi musai trebuie să fie muierea Alimandrului.

— Taci, răsuflă el, taci și nu spune prostii. Mai bine ascultă. Ii om călare și, ascultă-mă, pe mine mă caută !

— De ce să te caute ? Morții nu caută pe nime. Ei merg și rătăcesc prin pusta cea neagră și prin noapte că nu pot dormi. Dacă-i om, cum zici, rîse ea cu șiretenie, apoi nu poate fi decît Dondoș cel ocoș...

— De unde știi tu de Dondoș, cine ți-o spus ? Ha ? Părea că uitase de spaimă și orgoliul său de bărbat se răzvrăli și-i mări atenția.

— Știu. O fost într-o zi pe aici și te-o căutat...

— Singur ?

— N-o fost singur, nu te speria.

— Da' cu cine ?

— Cu fostul șef de post o fost, cu el. Or stat și-or cerut apă că erau setoși. Le-am dat.

— Cînd asta ?

— Mai demult, astă-toamnă...

— Și ce-or întrebat ?

— Ce mai faci.

— Altceva ?

— Și că cine stă acolo ? zise ea și arătă spre tavan.

— Și ce le-ai spus ?

— Că nu stă nime sau poate stă...

— Cum poate stă, adică ?

— Poate stă, țipă ea, io nu știu nimic și de cîte ori ești plecat îmi pare că aud pe cineva preumblîndu-se pe sus...

— Ești bolundă, zise Bîscu și chipul lui părea cuprins de spaimă și îngrijorare.

— Poate că mi-s, da' io așa le-am spus. Ce, vrei să spui că nu crezi în vorbele mele ? Io aud, tu auzi, nime nu știe ce-i...

— Tu, zise Bîscu cu duioșie, nu-ți mai fă gînduri. Sus nu stă nime, ți-am spus c-o stat Cerina, nevasta Alimandrului, amu nu stă nime, mă ! Atîta că-i închis și nu putem umbla acolo să-ți arăt.

— Ce să-mi arăți ?

— Să-ți arăt... nu știu, că nu stă nime...

— Nici n-ai văzut-o vreodată.

— Poate. Nu știu. Să nu vorbim despre asta.

El se așeză moale pe patul de unde se ridicase și după ce stătu cîteva clipe cu capul aplecat continuînd să asculte galopul acela numai de el auzit, o întrebă deodată rece și nepăsător, cu voce neutră :

— Tu știi că am fost însurat ?

— Nu, răspunse ea indiferentă.

— Că am fost însurat și am doi prunci și nevastă ?

— Nu, repetă ea mecanic, dar cu o notă de curiozitate în glas.

— Că după ce m-am întors din America, sărac dar cinstit, n-o vrut să mă cunoască ?

— Nu, stabili ea cu tristețe și-l privi curioasă acoperindu-și goliciunea.

— N-or vrut să mă cunoască, zise el trist și se vîrî sub așternut.

Liniștea căzu grea ca o cortină de plumb peste gîndurile lor. Bîscu se foi căutîndu-și culcușul și un fel de somn îl cuprinse încet, fără să-l adoarmă. Închise ochii și gîndurile lui, amintirile lui risipite și multe veniră tiptil, înconjurîndu-l.

I se păru că aude prin vis vocea Bătrînei, rece și hotărîtă, îndemnîndu-l la drum. Mergeau prin pusta răcorită de vînt, singuri ca doi strigoi nevăzuți și noaptea era plină de stele și se auzeau greieri cîntînd în ierburile grase. Se opreau din cînd în cînd ascultînd. Ea înainte, înaltă și slabă, el în urma ei temîndu-se și mirîndu-se de curajul ce-l avea, mergeau ocolind satul „pe lîngă țigani" și ajunseră la cimitirul bătrîn cu gardurile prăbușite. Bătrîna tăie de-a dreptul, nu vroia să ocolească, și cînd ajunseră între crucile negre înfipte în movile rotunde, inima lui începu să bată mai repede și vru să se întoarcă, speriat de această nesăbuință. Încercă să strige, dar nu mai avea glas. Se auzi un fluier subțire în noaptea tăcută, un țignal grăniceresc și o rachetă verde spintecară albastrul, luminîndu-l. El se prăbuși la pămînt, se lipi de pămînt, după exemplul Bătrînei, și inima i se strînse și se făcu piatră. Stătea lîngă o cruce de lemn cu mușchiul verde și aspru crescut pe dungile ei scorojite de

ploaie și, atunci, în liniștea aceea de rai, vecină cu Moartea, auzi lătrînd cățelul pămîntului subțire și lung, ca un schelălăit de jale. Stătură nemișcați atît cît spaima lor îi elibera încet și-i făcea să-și miște mădularele și cînd o văzu pe Bătrînă ridicîndu-se, făcu la fel, urmînd-o cu teamă pînă ce traversară cimitirul scăpînd spre pusta neîngrădită de pomi. Trecură apa Buderiului mică și lutoasă și cînd se apropiară de hodaia lui Alimendru, Bătrîna îl chemă mai aproape, așteptîndu-l.

Era lumină în foișorul înălțat miraculos deasupra acoperișului țuguiat și Bătrîna îl prinse de mînă strîngîndu-l cu forță de bărbat. Se opriră locului privind și ascultînd și, deodată, el auzi cu precizie un galop de cal singuratic venind din zările întunecate. Era tot mai aproape și, atunci, surprins și speriat, se tupilă la pămînt spre hazul Bătrînei, care-l întrebă „dac-o bolonzit o ce are de stă ca iepurele la creastă". Se ridică rușinat lăsîndu-se tras de mînă ca un copil și rămase o bună jumătate de ceas privind geamul luminat al foișorului. Bătrîna privea neclintită, ca o stană de piatră, deși depărtarea, lumina puțină și perdelele groase împiedicau orice vedere. De la o vreme, Ea se întoarse țeapănă și arătînd pîlcul de salcîmi de dincolo de puntea hodăii zise rar și cu glas răgușit „aici îl aduci pe Broscoi, bagă bine la cap și uită-te, aici îl aduci". Se uitase atunci și memoria lui, mintea lui speriată îl ajutase să-l momească spre locul acela ciudat și ferit de priviri.

Văzu toate aceste lucruri, așa, în starea lui de veghe și vis, auzi chiar un pocnet de armă răsunînd clar în liniștea nopții și sări în picioare trezindu-și nevasta care-l liniști culcîndu-l la loc și acoperindu-l cu duna pufoasă, în timp ce-i murmura la ureche vorbe legănătoare de adormit și liniștire.

CAPITOLUL 13

FLENDER ÎL VIZITA DES PE IERONIM Mohu, îi plăcea să stea în camera mirosind a lemn de brad și rășină, să vorbească cu moțul acesta înțelept și calm, să-i asculte poveștile lui de la munte, pline de întîmplări neprevăzute. La prima vizită, imediat după montarea casei de lemn, Mohu îl primise cu întreaga familie și după ce cinstiră cu vinars de prună și vorbiră lucruri obișnuite, Flender îl întrebă ce ține în casa de sus dacă familia toată doarme în casa nouă. Mohu zîmbi amuzat, își privi nevasta și ridicîndu-se îi propuse să-l urmeze :

— Hai, să-ți arăt ceva ce n-are nimeni în satul ista...

Flender îl urmă nehotărît, traversară curtea și intrară în fosta casă a neamțului, cu camere mari și reci, nelocuite. Răzbătea un frig ciudat dinspre zidurile groase și Mohu înălță mîna indicînd un punct nedecis :

— Simțăști ? Frig ca-n pivniță...

— Da, confirmă Flender, îi frig rău.

— Nevastă, comandă Mohu, fă bine și soate întîi lada ta.

Flender privea la ei fără să înțeleagă nimic, întrebîndu-se despre ce ladă putea fi oare vorba. Moața se codea zîmbind stingherită și-l rugă :

— No, Ieronim, rogu-te, mai bine scoate-o tu pe-a ta. Zău !

Mohu se scărpină în creștet și pentru prima dată Flender îi observă zîmbetul acela mucalit înscris pe față ; se apropie de unul din paturile așezate față-n față pe cei doi pereți și întinse piciorul căutînd.

Se auzi un bocănit surd și chipul lui exprimă o reală satisfacție :

— Auzi ? Îs aici. Nu le-o furat nime !

Se aplecă sprinten și trase în mijlocul casei un sicriu în toată regula, cu marginile aurite, sicriu greu de stejar lăcuit, și după ce-l bătu deasupra capacului ca și cum ar fi vrut să se convingă de trăinicia lui, îi indică inscripția laterală :

„Ieronim Mohu, a trăit... ani"

Dădu de înțeles că în locul gol dintre „a trăit" și „ani" cineva, unul din copiii lui, urma să scrie cu aceeași culoare cifra exactă a anilor pe care i-a cheltuit pe pămînt.

Fără să țină seama de stupefacția și nedumerirea oaspetelui, zîmbi nevestei cu înțeles și-o rugă să-și scoată și *„copîrșeul"* ei.

Ea se execută și-l alinie lîngă cel al bărbatului și rămaseră amîndoi în extaz minunîndu-se de frumusețea lor și de alăturarea perfectă și egală.

— Doamne, că faine-s, aprecie Mohu, ce zici, don primar ?

Flender înghiți în sec, dar nu izbuti să scoată nici un cuvînt. Privea la cele două sicrie și la cei doi oameni vii care stăteau alături admirîndu-le fără sfială, ca și cum abia ar fi așteptat să se întindă în ele pentru somnul cel veșnic. Lucru care, dealtfel, se și petrecu.

Mohu săltă capacul sicriului său și se lungi în el foindu-se și culcușindu-se să stea cît mai comod. Puse mîinile pe piept și închise ochii oftînd adînc :

— No, ce zîci, îi bun și pe măsură ?

Apoi tăcu cîteva clipe și rămase nemișcat sub ochii veseli ai nevestei, care era cît pe-aci să se așeze lîngă el, dar, uitîndu-se la Flender și văzîndu-i chipul speriat și întunecat, renunță și zise :

— Scoală, Ieronime, nu te mai prosti că n-o vinit omu-n casă să te vadă *cum îi fi cînd îi fi mort.*

În seara aceea stătură mult de vorbă și într-un tîrziu, cînd Flender îl întrebă dacă crede în Dumnezeu, Mohu îi răspunse fără sfială „*cred, nu știu cine-i și cum, da' cred în el și-n mîinile astea cu care-mi cîștig pita*".

La el totul era simplu și fără complicații. Venise aici, în satul de cîmpie, fiindcă noul regim îi oferise o bucată de pămînt și o casă. El tînjea după pămînt și după mirosul lui, se săturase să bată țara în carul cu coviltir și să vîndă ciubere. Nu-i fusese ușor să se desprindă de locurile în care crescuse, să vină aici într-un sat străin, cu oameni străini și fără prieteni, dar venise. Muncea și se bucura de munca lui, se integrase rapid în viața satului, își cîștigase simpatia unora, dușmănia altora și încet, încet, începu să-și schimbe straiele de muntean (în afară de opinci) îmbrăcîndu-se după obiceiul locului. Îl ura instinctiv pe Moșoarcă, aflase cîte ceva despre trecutele întîmplări care nu-l interesau ; el îl ura fiindcă celălalt era bogat și disprețuitor și mai ales pentru tractorul acela nemțesc puternic și atît de folositor în munca cîmpului. Susținea morțiș că trebuie rechiziționat cel puțin de două ori pe săptămînă pentru nevoile satului, dar se izbea de împotrivirea lui Flender, care nu vroia să calce legea.

Oamenii îl mai iubeau și pentru o întîmplare petrecută în vara acelui an, întîmplare care rămase nelămurită multă vreme și făcuse din el un erou al satului.

Primiseră o notă telefonică la primărie prin care județul îi anunța textual „să ia măsuri pentru prezentarea tuturor cîinilor din sat, indiferent de rasă și *proveniență* în fața unei comisii ce va veni în ziua de cutare de la centru". În notă se preciza că orice încercare de sustragere din partea locuitorilor va fi pedepsită cu amenzi grele.

Chemat de Flender, Mohu veni la primărie și începură să citească cu atenție conținutul acelui ordin bizar. După

ce îl citiră de trei ori, cu voce tare, urmînd să-l „stilizeze" pe înțelesul dubașului spre a putea încunoștiința lumea, ajunseră la următoarele concluzii : *cineva vroia să-și bată joc de ei ; nu înțeleseseră cuvîntul „provinienţă" ; trebuia dat un telefon la județ și întrebat mai amănunțit.* Sunară și izbutiră să vorbească cu instructorul care se ocupa de ei, tovarășul Păsărică, care le confirmă veridicitatea dispoziției și-i lămuri că e o acțiune de colectare a cîinilor care nu au nici o rasă, pentru satisfacerea unor contracte de export.

Adică, înțeleseră ei. sfătuindu-se, *„vor să ia cîinii, să-i bleasca și să vîndă pielea în altă parte pentru încălțări."*

Mohu se arătă indignat de această idee, dar dispoziția era dispoziție, trebuia respectată. „Mîine, cînd o veni comisia", preciză Flender, „om vedea ce-i de făcut".

Destul că în dimineața zilei următoare, mai bine zis în zorii zilei următoare, dubașul satului care era și un fel de om de serviciu la primărie și care, culmea, se numea Graure (motiv de amenințări și confuzii cu ocazia primei convorbiri telefonice contactate cu tovarășul instructor Păsărică) începu să strige la colțurile satului un anunț ciudat și ambiguu.

Fu nevoit pentru prima dată în cariera lui să-și arunce ochii pe hîrtia ce avea în mînă neputînd ține minte în întregime termenii anunțului și derutat de conținutul lui misterios.

„S-aaaa-duce, la cunoștință, tuturor locuitorilor de pe raza comunei Otlaca să se prezinte de mîine dimineață devreme la primărie cu toți cîinii care-i au pe lîngă casă legați, că sînt or nu sînt de rasă, mici sau mari, să-i vadă o comisie de la județ și să hotărască. Nu se admite nici un fel de lipsă și cei care-or încerca să se sustragă și să saboteze vor suferi mari amenzi și alte pedepse".

Imediat ce termina comunicarea era asaltat din toate părțile cu tot felul de întrebări la care nu știa ce să răspundă. Zicea invariabil : „Aduceți mîine cîinii să-i vadă comisia, nu-i iertată nici o lipsă".

Vestea străbătu satul și oamenii veniră la primărie să întrebe ce-i cu povestea asta. Flender le spuse că așa sună ordinul primit de sus, sfătuindu-i să aibă răbdare pînă la amiază cînd trebuie să vină cineva de la județ cu indicații mai precise. Moșoarcă și oamenii lui profitară de buimăceală declarînd că ăsta-i numai începutul, că în curînd vor` pierde tot, „*de-or ajunge cerșetori*". Mohu stătea pe un scaun, posomorît, în biroul lui Flender, și aștepta să vină cei de la centru să se lămurească odată despre ce-i vorba. Încet, încet, lumea se adunase in fața primăriei, oamenii stăteau grupuri-grupuri, fumînd și glumind să le treacă de necaz.

Veni pînă și Bîscu care se arătă furios și declară că nu aduce nici un cîine, deoarece nu erau proprietatea lui, subliniind că așa ceva nu se întîmplase nici în America unde orice e posibil pe lumea asta.

Intr-adevăr, pe la ceasurile unu, dinspre partea de răsărit a satului, pe șoseaua națională pietruită, își făcu apariția un convoi de camioane mari, de război, avînd montate în spate un fel de case de scînduri cu ferestre fără geamuri, prevăzute cu gratii. Erau opt la număr, avînd în fruntea convoiului o mașină mică, un „Gaz" de teren, din care coborî grav și grăbit tovarășul Păsărică însoțit de trei inși necunoscuți. Trecură prin mulțime salutînd grăbiți și preocupați și intrară în biroul lui Flender fără să mai bată la ușă. Păsărică prezentă pe cei trei îmbrăcați orășenește :

— Tovarășul Roznea, delegat sindical, doctorul veterinar X și tovarășul Rațu, termină el prezentările fără să precizeze funcția și atribuțiile ultimului ins. Acesta,

dealtfel, se purta cel mai degajat ; măsură biroul curios, se apropie de masă și răsfoi cîteva hîrtii, apoi cu nepăsare se îndreptă spre geam și privi în uliță lung și întunecat.

— Ce-s cu ăștia ? vru el să știe și întinse un deget scurt și bătucănos spre grupul țăranilor adunați în fața primăriei.

Nu răspunse nimeni pentru moment și el repetă întrebarea calm dar autoritar. Mohu îl privi mirat, dintr-o parte, cu ostilitate, cîntărindu-i trupul vînjos și mîinile mari cu degete groase și scurte, încercînd să ghicească cine putea fi misteriosul personaj care, trecînd peste autoritatea tuturor, vroia să știe neapărat cine sînt cei de afară.

Se hotărî să răspundă și vorbi înfundat, cu o nuanță de ironie în glas, adresîndu-se de fapt lui Păsărică :

— Apoi, cine să fie, săteni din sat că n-or venit cu dumneavoastră...

— Și ce fac aici ? se auzi vocea rece a celui ce întrebase.

— Șed și se miră, asta fac, sublinie Mohu, de data aceasta serios.

— Se miră, repetă celălalt și obrazul i se întunecă. Adică, vrei să spui că nu vor să vină cu ciinii, că nu vor să execute ordinul ?

Părea nerăbdător să audă un răspuns afirmativ, să i se confirme presupunerea.

— Io n-am zis că nu vor să *execute* ordinul. am zis că se miră și nu pricep de ce trebuie să-și aducă ciinii la primăric. Io n-am cine, continuă Mohu calm, da' și dacă aș avea tot nu l-aș aduce...

Cel care fu prezentat Rațu ridică brusc capul mai mult mirat decît enervat și după ce se uită pătrunzător la Ieronim întrebă aproape politicos :

— In ce calitate vorbești dumneata ? Ce funcție deții ?

— Io sînt sătean și sînt om cinstit și sînt și membru de partid. Fonctii nu am că nu mi-e musai.

Rațu se apropie iar de geam și privi un timp afară, stînd cu spatele spre ceilalți, părînd că meditează. După un timp se întoarse cu aceeași față întunecată și rosti răspicat, cu vădită amenințare în glas :

— Ai grijă, tovarășe, ai grijă ce vorbești. Ești comunist și poți da seamă de vorbele dumitale. Atitudinea dumitale poate fi calificată drept dușmănoasă și ostilă...

Vorbele ciudate și ferme plutiră multă vreme în cameră impresionînd, desigur, urechile celorlalți, mai ales ale tovarășului Păsărică, care ridică mîna vrînd să zică ceva. Mohu se făcu galben și deși nu înțelese ultimul cuvînt, vorba „dușmănoasă“ îl făcu să i se ridice sîngele în cap.

— Mă faci „dușmănos“, de ce să mă faci ? întrebă el cu glas stins și sugrumat de furie. Dușmanul cui sînt io ? Spune, că văd că le știi pe toate. M-am bătut în război pentru țară și mă faci dușmănos ? De ce ?

Se lăsă o tăcere grea și stînjenitoare ; Mohu aștepta un răspuns precis și sta răsuflînd adînc și greu, privindu-l pe celălalt în ochi.

Rațu cîntări rapid situația și chipul său încrîncenat se lumină de un zîmbet ciudat :

— Nu te supăra, tovarășe, nu te supăra și iartă-mă, zise el neașteptat de cald. Nu te fac „dușman“, vreau să spun numai că dumneata ca membru de partid trebuie să înțelegi situația și să execuți dispozițiile. Asta-i !

— Nu-i așa, zise Mohu, și am înțeles *esact* vorbele dumitale. Io sînt membru de partid, dar nu pot esecuta ordine strîmbe. Ce interes are partidul să dea asemenea ordine ? Noi avem interesul să atragem oamenii, nu să-i îndepărtăm de noi. Nu ?

— Tovarășe Mohu, zise Păsărică autoritar, deocamdată noi sîntem delegații centrului și hotărîm. Să nu ne înveți cum se face politica partidului că știm și noi. Dumneata, tovarășe primar, spune oamenilor să se ducă acasă.

Flender ieși în uliță și răspîndi lumea rugîndu-i să vină, totuși, mîine în zori cu cîinii la primărie să-i vadă comisia. Mohu plecă posomorît, acceptînd să culce în „casa de sus“ pe cei opt hingheri veniți de la oraș și Flender rămase la primărie cu delegații județeni punînd la punct amănunte de ordin organizatoric.

In același timp Binu Moșoarcă umbla prin sat îndemnînd oamenii să nu se supună și să se adune mîine în fața primăriei fără cîini. Vestea despre încercările de instigare făcute de Moșoarcă ajunse la urechile lui Flender care, la rîndul său, le aduse la cunoștința împuterniciților.

Rațu asculta atent, cu capul în pămînt și mîinile lui mici și butucănoase se încleștau automat deasupra pîntecului în mișcări spasmodice.

— Unde stă ăsta ! ? Nu poate fi chemat aici ?

— Nu vine, îl asigură Flender.

— Nu ? se bucură Rațu zîmbind amuzat. Atunci îi facem noi o vizită... Chiar acum. Dumneata ai să mă conduci.

Ieșiră și străbătură ulița mare urmăriți de privirile oamenilor. Era în amurg, în fața caselor sătenii stăteau pe laviță discutînd și mirîndu-se la vederea grupului de necunoscuți care înaintau pe mijlocul drumului salutînd tăcuți.

Ajunseră în fața casei lui Moșoarcă și încercară ușa masivă de stejar care era închisă. Rațu începu să bată cu putere ținînd mîna stîngă ascunsă în buzunarul hainei. Ușa se deschise și în prag apăru Dondoș, care-i privi cu uimire.

— El e ? întrebă Raţu.

— Nu, zise Flender, nu e el, e o slugă.

— Unde-i stăpînul ? întrebă Raţu şi încercă să-l înlă-ture din cale.

Raţu îl lovi în faţă cu putere şi dexteritate culcîndu-l la pămînt. Dondoş începu să strige în timp ce Raţu se îndreptă spre capătul coridorului privind în toate părţile. In drum, scoase mîna din buzunar şi trase piedica pisto-lului. Flender cu cei care-l însoţeau rămaseră în uşă ne-ştiind ce să facă, surprinşi şi speriaţi de purtarea ne-obişnuită a insului cu faţa întunecată.

In capul scărilor îşi făcu apariţia Moşoarcă, înalt şi deşirat. cu ochii lui saşii, şi văzîndu-l pe cel ce venea spre el începu să ţipe şi să suduie enervat :

— Cine eşti tu, mă, pita cui te-o făcut, ce cauţi în casa mea ?

Îl văzu pe Dondoş întins pe pămînt şi vru să se re-peadă din capul scărilor, dar Raţu ridică pistolul şi îl somă cu voce sigură şi rece :

— Nici o mişcare că trag. Vii cu noi !

Moşoarcă se opri din avînt, se gîndi că e mai bine să se supună, nu-i convenea să intre ceilalţi în casă să-i găsească pe ascultătorii posturilor clandestine strînşi în jurul aparatelor cu galenă.

— Vin, zise el şi începu să coboare resemnat scările privind cu dispreţ spre Dondoş, care începuse să-şi revină.

— Vii cu noi ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Stai în mijloc şi mergi cu mîinile în buzunare, comandă cu autoritate Raţu. La cea mai mică mişcare, zise el cu glas micros, te împuşc !

Traversară iarăşi uliţa mare sub privirile stupefiate ale locuitorilor şi intrară în clădirea primăriei escortîn-du-l pe Binu, care era speriat şi întreba mereu „ce vreţi cu mine“ ?

Ajunşi în biroul lui Flender, îl văzură pe Raţu oftînd adînc, oarecum plictisit de toată întîmplarea şi-l auziră întrebînd cu glasul lui straniu şi fără modulaţii :

— De ce instigi lumea şi-o sfătuieşti să nu aducă ciinii la sfat ?

Binu, luat prin surprindere, vru să răspundă, dar pumnul lui Raţu, lovind cu străşnicie şi experienţă, nu-i dădu răgaz. Nu-i dădu răgaz nici să vorbească şi pentru prima oară de cînd se afla în comună ceilalţi îl văzură peste măsură de enervat. Vorbea şuierat, din gît, cu ură stăpînită, şi Flender se temu deodată de omul acesta necunoscut despre care nu ştia nimic, deşi bănuia de unde poate fi, şi se simţi jignit în autoritatea lui de primar.

— Ascultă, mă, neam de chiaburoi ce eşti, zicea Raţu cu glas şuierat îngroşînd cuvintele din pricina furiei, te duci acasă şi te prezinţi mîine dimineaţă printre primii. Tu şi toţi oamenii tăi. Ai înţeles ?

Binu nu răspunse nimic. Se uita la el cu ochii lui saşii înflăcăraţi de ură şi-şi ştergea cu dosul palmelor gura însîngerată. Raţu făcu un pas spre el şi repetă întrebarea :

— Ai înţeles sau nu ?

Binu se trase speriat spre perete şi dădu din cap năucit de amintirea loviturii şi întrebă dacă poate să plece.

— Incă nu, hotărî Raţu. Îmi răspunzi la cîteva întrebări şi apoi pleci. Se aşează tacticos pe scaunul primarului şi pentru prima oară zîmbi cu un fel de ironie reţinută adresîndu-se lui Păsărică : Tovarăşe Păsărică, îmi permiteţi, nu-i aşa, să-i pun cîteva întrebări acestui cetăţean ? Nu-i aşa că-mi permiteţi, sublinie el insinuant şi fără să aştepte răspunsul zise sec : Cîte hectare de pămînt ai dumneata ?

— 52 de iugăre mari, veni răspunsul.

— Te-am întrebat cîte hectare ?

— Tot 52, zise Binu.
— Cai ?
— 18 de lucru și șase mînji.
— Case ?
— Trei și-o hodaie...
— Și-un tractor, completă Rațu rîzînd, vezi că știu ?
— Tractorul îi vechi și hodorogit.
— Dă-l statului, îi sugeră Rațu. De ce nu-l dai ? Nu-i așa, tovarășe Păsărică ? Să-l dea statului, că-l primește...

— Îl primește, conveni Păsărică și deodată interveni cu glas neutru exprimîndu-și dorința „să termine ce are de terminat fiindcă mai sînt unele lucruri de pus la punct".

— Gata, am și terminat, rîse Rațu și îndepărtă mîinile în semn că el nu mai are nimic de spus. Am terminat, ne-am înțeles și... s-auzim de bine.

Binu ieși fără să zică nimic, ștergîndu-se în continuare peste buzele umflate din pricina loviturii. Cînd fu aproape de ușă, Rațu îl strigă brusc cu voce ridicată și poruncitoare :

— Stai, cetățene Moșoarcă ! Stai să-ți zic ceva.

Se apropie de el și-i șopti la ureche cuvinte neauzite de ceilalți care nu-i puteau vedea decît fața schimonosită de ură, buzele subțiri și vinete mișcîndu-se iute și obrazul galben și speriat al lui Binu Moșoarcă care încerca să scape din încleștarea mîinii ce-l ținea mai jos de cot.

— Ai înțeles ? zise tare Rațu.

— Da, bîigui Binu și ieși împleticindu-se pe ușa ce dădea spre curte. Rațu zîmbi larg și ridică mîinile în semn de ușurare :

— Gata, constată el. Unde-i pace și lui Dumnezeu îi place, vorba proverbului.

Privi vesel spre ceilalți și întrebă unde ar putea să mănînce ceva și apoi să se odihnească avînd în vedere că mîine va fi „o zi al dracului de grea pentru noi toți"...

CAPITOLUL 14

PE LA CINCI DIMINEAȚA PE ULIțele satului se porni o procesiune ciudată și nemaivăzută. Șiruri de oameni, bărbați și femei, trăgeau după ei cîini de diferite mărimi și culori, îndemnîndu-i cu strigăte, curgînd dinspre toate străzile spre ulița mare, îndreptîndu-se spre primărie.

Se salutau posomorîți și glumeau sumbru, întrebîndu-se unii pe alții unde duc cîinii și dacă sînt cumva de vînzare.

Cîinii lătrau și schelălăiau vesel în răcoarea dimineții, iar unii se lăsau tîrîți cu greu presimțind parcă un pericol nevăzut.

— Hai, mă javră, că te-oi vinde și-oi cumpăra o capră în loc, glumea un ins mărunțel ce se chinuia să tragă după el o dihanie flocoasă, mare cît un viței, care se lăsa mai mult tîrîtă decît dusă, opintindu-se din răsputeri.

— Nu ți-l ia că are rasă al tău, își dădu unul cu părerea și smuci la rîndu-i cei trei cîini flocoși gureși și iuți, „boitari" cum li se spunea prin partea locului, care mergeau spre pragul pierzaniei cu coada sus și plini de importanță.

— Da' oare, Doamne, ce-or face cu ei ? se minuna o bătrînă ce tîra la capătul unei sfori o mogîldeață cît un purcel de lapte.

— Salam, aruncă unul.

— Încălțări fac, nană dragă. Îi duc în Franția și fac încălțări.

— Da' ne dau și creițari ? vru să știe bătrînica privind cu coada ochiului javra pipernicită ce umbla iute la picioarele ei.

— Chiar dacă or da, dau la kilogram. Al dumitale trage puțin la cîntar.

— Lasă-l lupilor, cît trage-trage, numai să-l ducă că nu-i bun de nimic.

În curtea primăriei în spatele unei mese lungi stătea „comisia" formată din delegaţii veniţi de la centru plus Flender şi moaşa comunală care era şi preşedinta UFDR-ului.

Hingherii fumau aşteptînd în faţa camioanelor cu laţurile pregătite şi cu chipurile radiind de fericire. Era o zi frumoasă pentru ei, o zi plină şi îmbelşugată, dătătoare de mari satisfacţii.

Se formase un rînd, dar selectarea nu începuse încă. Primul din faţa comisiei era Binu Moşoarcă ţinînd de lanţ trei dulăi ciobăneşti somnoroşi şi graşi. Sta încruntat şi aştepta cu nerăbdare să înceapă toată comedia.

Raţu îl privea cu început de zîmbet, măsura cu ochi de expert cîinii frumoşi şi bine îngrijiţi şi deodată se încruntă şi se întoarse spre medicul veterinar din dreapta lui căruia îi şopti ceva. Acesta privi la rîndul lui cele trei animale şi dădu din cap de cîteva ori.

Se arătă şi Ieronim Mohu care-l chemă pe Flender şi-l rugă să mai dea un telefon la judeţ să ceară informaţii mai precise şi să explice că oamenii erau nemulţumiţi.

— Dă tu telefon şi cere pe „primul". Spune-i care-i situaţia.

Mohu se îndreptă spre birouri în timp ce oamenii sosind în grupuri dese se aşezau la coadă vociferînd impacientaţi.

— Ne laşi fără cîini, domn primar, şi nu-i bine, vorbi un ins din mulţime adresîndu-i-se lui Flender. Ştii proverbul acela că satul fără cîini...

Flender surîse stînjenit şi se ridică în picioare :

— N-am nici o vină, asta-i dispoziţia.

— Și dacă primești dispoziția să ne iei vaca de la iesle o faci ? reluă aceeași voce.

Flender se așeză neștiind ce să răspundă și Rațu făcu un semn scurt din mînă invitîndu-l pe Moșoarcă să se apropie. Acesta veni trăgînd ciinii după el și Rațu întrebă cu voce neutră pe medic :

— Care-i situația, tovarășe doctor ?

— Doi se achiziționează, unul rămîne, zise acesta și trecu în dreptul numelui lui Moșoarcă, pe care-l întrebă cum îl cheamă, cifra 2.

— Vrei să zici că nu-s de rasă ? întrebă Moșoarcă.

— Ăsta e, arătă doctorul spre unul din ei, ceilalți doi nu !

Moșoarcă vru să mai spună ceva, dar vocea dură și aspră a celui care răspundea la numele de Rațu il făcu să renunțe :

— Nu mai discuta, cetățene Moșoarcă. Comisia a hotărît.

Făcu un alt semn și doi dintre hingherii care așteptau gata să intervină dezlegară ciinii cu dexteritate aruncîndu-le după gît lațurile de sîrmă. Apoi îi tîrîră pînă la mașină și cu o mișcare scurtă, de experți, îi zvîrliră cu brutalitate în camion. Totul se petrecu fulgerător și lumea auzi doar schelălăiturile jalnice ale celor doi dulăi aruncați pe podeaua dură.

Începuse operația de selectare a ciinilor și treaba mergea destul de lent. Oamenii se invitau unii pe alții amînînd parcă cu bunăștiință clipa despărțirii de animale. Ciinii cuprinși de panică începură să latre și să urle zbătîndu-se în lanțuri. Numai hingherii stăteau impasibili și interveneau cu aceeași promptitudine și duritate după fiecare hotărîre a comisiei.

— Pe-al meu să nu-l zvîrli așa ca pe ceilalți că-ți crăp capul, se adresă unul dintre țărani hingherului ce se pre-

gătea să arunce lațul. Lasă-mă pe mine să-l duc. Îl duc io singur, așa să știi.

Își luă cîinele în brațe ținîndu-l cu grijă ca și cum ar fi fost de sticlă și-i dădu drumul pe ușa deschisă după care se întoarse și aruncînd funia cu care-l adusese la pămînt începu s-o calce în picioare înjurînd.

Ajunse la rînd și bătrînica care vroia să scape de cîinele ei mic cît un iepure și ținîndu-l în brațe îl arătă întreg comisiei subliniind că e „plin de purici și nu-i bun de nimic". Așteptă cu încredere hotărîrea comisiei și cînd auzi cuvintele : „nu se ia, e de rasă" simți c-o lovește damblaua.

— Nu-i de rasă, don doctor, c-o venit singur pe lîngă casă și n-o mai plecat. Io nu-l mai duc înapoi, așa să știți. Faceți ce vreți cu el. Zău, don doctor, spune că nu-i de rasă !

— Nu pot, mătușe, nu pot, ce să fac dacă-i de rasă. Asta-i situația. Altul la rînd.

Bătrînica se dădu la o parte cu cățelul în brațe și stătea locului, neștiind ce să facă. Apoi, străluminată de un gînd, se îndreptă spre masa comisiei și-l depuse cu picioarele-n sus în fața doctorului veterinar spunîndu-i :

— Dacă-i de rasă și așe frumos, na, ia-l dumneata. Ți-l fac *cădou !*

Oamenii rîseră înveseliți și ea se strecură în mulțime bucuroasă că scăpase de pacoste.

In jurul prînzului Mohu mai încercă o dată să ia legătura cu județul, dar i se răspunse că tovarășul prim nu se întorsese încă, dar că vor suna ei „de sus" îndată ce va veni. Vorbea cu secretara lui care se afecta la telefon lungind cuvintele și spunînd după fiecare frază „în ordine, tovarășe".

Rămase în biroul lui Flender aşteptînd, privind la vînzoleala de afară, la figurile triste ale oamenilor ce se despărţeau cu greutate de animale şi în gîndul lui creştea convingerea că ceea ce se face nu e un lucru bun, că se lăsaseră (el şi Flender) prea repede convinşi sau, mai degrabă, constrînşi de trimişii centrului, grăbindu-se să oficializeze anunţul acela ciudat.

Trei din camioanele venite de la oraş se umpluseră, răzbătea o hărmălaie nemaipomenită dinlăuntrul lor, schelălăituri jalnice şi lătrat întărîtat, şi cei care predaseră cîinii stăteau prostiţi în curtea primăriei, cu legătoarele în mînă, sperînd parcă într-o întîmplare miraculoasă.

Pe la trei telefonul sună violent şi el ridică receptorul cu febrilitate rostind de mai multe ori : „Alo", „Alo" !

„Rămîneţi pe circuit, vă dau legătura cu tovarăşul prim", se auzi binecunoscuta voce a secretarei, şi Mohu avu o tresărire scurtă de emoţie la gîndul că urmează să vorbească cu şeful judeţului pe care nu-l ştia cum arată, dar îl bănuia instalat într-un birou simplu gata să rezolve problemele ce i se aduceau la cunoştinţă.

Se auzi o voce moale, uşor răguşită : „Bălaş la telefon, cu cine vorbesc ?" „Aici e comuna Grăniceri, Mohu Ieronim mă cheamă şi vreau"... Nu putu să termine fraza căci vocea de dincolo îl întrebă în ce calitate vorbeşte şi ce funcţie are. „Sînt membru de partid, n-am nici o *funcţie*, se disculpă Mohu, dar vorbesc şi în numele tovarăşului primar Flender." Tăcu o clipă şi vocea îl invită cu un „care-i problema ?" să continue. „Apoi chestia asta cu cîinii, poate ieşi un mare necaz. Nu-i bine să luăm cîinii de la oameni, nu-i bine, tovarăşe şef". După o scurtă pauză secretarul judeţenei de partid reluă, mirîndu-se : „Cine i-a împuternicit să treacă la executare ? Cine ?", ţipa el în telefon ca şi cum Mohu ar fi fost vinovat de toată întîmplarea. „Am spus să se procedeze cu tact, să se orien-

teze la fața locului. Păsărică e acolo ? Și cine mai e ? Te duci imediat și le spui să înceteze orice acțiune. Înțeles ? Din ordinul meu !“

Telefonul pocăni scurt și el nu îndrăznea să-l lase jos, se auziră citeva vorbe răzlețe, apoi orice zgomot încetă și el rămase cu receptorul ridicat încercînd să înțeleagă dispozițiile primite. Se ridică. ieși în curte și se apropie de Păsărică relatîndu-i pe scurt convorbirea avută. Acesta se întoarse la rîndu-i spre Rațu care asculta întunecat privindu-l cu mirare și curiozitate pe Ieronim. Molfăia ceva din buzele vinete dînd mecanic din cap și deodată se răsti, ridicîndu-se : „Cine ți-a dat voie să vorbești și în numele cui ?“ Mohu nu răspunse la întrebare și celălalt derutat se așează părînd că meditează. „Ce facem dară ?“ vru să știe Mohu uitîndu-se la Păsărică, și acesta făcu un semn evaziv cu mîna arătînd spre camioanele pline cu cîini : „Dă-le drumul, 'tu-i dumnezeul mamii ei de treabă“.

Mohu se îndreptă grăbit spre camioane și începu să deschidă ușile zăbrelite spre mirarea sătenilor care nu mai înțelegeau ce se întîmplă.

Se iscă o învălmășeală nebună, cîinii săreau cîte doi-trei pe ușa deschisă, hămăiau speriați gonind prin mulțime, răspindindu-se pe ulițele satului. Deschise și ultimul camion, apoi se întoarse surîzînd spre masa comisiei și-și bătu palmele una de alta scuturîndu-le și zise mulțumit : „Asta-i !“ Incet, încet, curtea primăriei rămase pustie, locuitorii se răspîndiră în căutarea animalelor și Mohu se apropie radios de Flender mărturisindu-i ușurat : „Bine că s-o terminat circusul ăsta“.

Cel mai derutat dintre toți părea Rațu care se înnegrise de furie și bătea ritmic în tăblia mesei cu mîna sa scurtă și butucănoasă.

De la o vreme se ridică, şi aruncîndu-şi privirile întunecate peste curtea pustie întrebă fără nici un sens „cum îl cheamă pe chiorul ăla", reflectînd că e un reacţionar periculos de care s-ar ocupa cu mare plăcere, sublinie încă o dată cuvintele şi mîinile lui se încleştară deasupra pîntecului albindu-se încet din pricina strînsorii.

CAPITOLUL 15

PORNIRĂ ÎN DIMINEAŢA ZILEI DE vară cu cerul înalt şi limpede, netăiat încă de razele soarelui ce se bănuia roşu şi dogorîtor, gata să răsară, undeva în imensitatea pustei. Cîntau păsări nevăzute în duzii plini de fructe roşii şi zemoase şi pămîntul era jilav de rouă răspîndind ceva din răcoarea odihnei nocturne. Urcară în căruţa moţească trasă de un singur cal şi opriră la fîntîna săpată de el umplînd olurile de pămînt cu apa limpede ce aburea lin în răceala dimineţii.

Trecură prin pustă tăcuţi, privind imensitatea legănătoare a grînelor vălurind lin, într-o adiere abia simţită. De fapt, nici nu bătea vîntul ; se legănau spicele grele în vîrful tulpinelor galbene şi subţiri, pocnind sec în liniştea desăvîrşită. În zare se vedeau salcîmii înfioraţi încă de aerul nopţii, cîntau ciocîrliile undeva în înalt şi cîntecul pitpalacului răpăia scurt şi intermitent. Ajunseră la holda lor, şi Mohu coborî şi se întinse lung urmărit atent de privirile nevestei şi ale feciorilor care aşteptau un semn. El îmbrăţişă cu privirea marea aceea mişcătoare de grîu, ireală şi fascinantă în strălucirea de platină a dimineţii, căutînd din ochi locul de unde avea să răsară soarele. Văzu cerul roşu gata să se spargă de focul acela dumnezeiesc şi-şi scoase căciula de oaie arun-

cînd-o pe pămînt. Rămase cîteva clipe cu capul ridicat spre cer ca și cum s-ar fi închinat, apoi înaintă spre marginea lanului și rupse un spic greu și uscat frecîndu-l în palmele sale aspre. Suflă pleava în vînt și deschise mîna arătîndu-le celorlalți boabele ovale și aurii, încercă cîteva în dinți mestecîndu-le conștiincios și zise cu evlavie și mirare :

— Îi dulce și bun.

Scuipă în palme ștergîndu-le una de cealaltă și prinse cu nădejde lemnul coasei așteptînd să se alinieze și ceilalți. Cînd îi văzu gata, răsuflă adînc și trase prima brazdă cu nădejde dar cumpănit, înaintînd încet în lanul răcoros ca într-o apă sunătoare.

Cosea icnind ritmic, din obișnuință, privind cum se culcă firele de grîu la pămînt, răsfirîndu-se frumos în strălucirea lor aurie.

Se oprea din cînd în cînd așteptîndu-și feciorii, făcîndu-se că-și ascute coasa, privind în zare spre pîlcul de salcîmi de la marginea holdei sub umbra cărora aveau să prînzească la amiază. Era bucuros de starea recoltei, grîul era mănos și bogat și pămîntul era mănos și bogat și lucrat bine de el, arat adînc și îngrășat, era pămîntul lui și cu fiecare pas îl simțea sub picioare moale și cald, primitor ca un culcuș. Simțea în nări miros de pămînt, se obișnuise cu mirosul acesta pe care-l visa și în somn, i se părea că-l știe de cînd lumea și că n-ar putea trăi fără el. Începu să cînte încet, tărăgănat, o melodie fără cuvinte, și nu simțea în trup nici un fel de oboseală, era ca și cum pămîntul cu seve nevăzute îl hrănea dedesubt și-i dădea vigoare și tinerețe.

Se gîndea că el, Mohu Ieronim, moțoganul din Brusturi, sărac și oropsit, avea acum pămînt și grîu din belșug, pentru pîinea lui și-a familiei, pentru sămînță și pentru vîndut. Era pămîntul lui dat de stat, și nimeni nu

i-l va lua de aici înainte, și el îl va lucra cinstit, și va sluji cît va putea regimul cel nou în care credea sincer și care-l scosese din sărăcie.

Dimineața trecu iute sub semnul soarelui mișcîndu-se dogorîtor pe cerul albastru și limpede, și la ora prînzului se opriră năduşiți și se aşezară să mănînce la capătul holdei, la umbra zgîrcită dar binefăcătoare a pîlcului de salcîmi blegiți de căldură. Moața întinse pe iarba prăfuită un ștergar de in și bărbații se aşezară în jurul lui tăcuți și osteniți, aşteptînd. Mîncară îndelung, mestecînd cumpătat, bînd apă din olurile de pămînt reci și pîntecoase și feciorii mulțumind frumos pentru masă se ridicară deodată îndreptîndu-se spre rîul cu apă puțină, să se răcorească.

Rămaseră numai ei doi, în fața ștergarului de in brodat cu roşu, Ieronim şi Versavia, moțul și moața, stînd față-n față, ca-n clipa dintîi a căsniciei lor, cînd erau încă tineri și neîmbătrîniți la trup, cînd mergeau la cosit otavă în păşunile de munte, iubindu-se în iarba înaltă şi zămislindu-şi copiii.

Versavia își desfăcu marama albă ce-i proteja capul de căldura soarelui și-și despleti părul blond și mătăsos răsfirîndu-l în lumina amiezii. Mîinile ei arse de soare deschiseră fireturile bluzei aspre să se răcorească și Mohu îi văzu pielea miraculos de albă, mai albă decît albul bluzei, sclipind în lumina puternică a soarelui, înrourată parcă de sudoare.

Își vîrîse mîinile în sînt și-și făcea vînt cu marginile bluzei, răcorindu-se. Sînii ei, încă pietroși, se mișcau ritmic și Mohu o privi cu dragoste și dorință de bărbat. Se apropie de ea și începu s-o mîngîie încet pe părul desfăcut chemînd-o înăbuşit : „tu, fato, tu...“

Ea ținea ochii deschiși și surîdea galeș prefăcîndu-se mirată : „Ieronime, fii cuminte că ne vede cineva“.

Apoi el se ridică prinzînd-o de mînă și intrară împreună în apa aceea de spice aspre și susurătoare și el o iubi ca-n tinerețe, acolo pe pămîntul sfințit de sudoarea lor, sub cerul înalt de vară, veghiați numai de căldura halucinantă a soarelui și de cîntecul stingher al pitpalacului răsunînd ca un ecou peste întinderea neclintită și aurie.

CAPITOLUL 16

BÎSCU ERA CHINUIT DE ÎNDOIELI, o tristețe grea îl apăsa și în lungile lui nopți de insomnie se gîndea cum să-și aranjeze viața de aici înainte. Trecuse de cincizeci de ani, se însurase de două ori și deși muncise cinstit nu fusese în stare să-și ridice măcar o casă. Ultima dată cînd îl văzuse pe Alimandru la vorbitor, acesta *îl ghici* și-i propuse să-i dea cu împrumut niște bani, să-i investească în ceva. Bîscu refuză motivînd că n-are nevoie și că dacă nu murea Dringler, așa cum a murit, ar fi avut azi bani cu lopata. După moartea lui Dringler se simți deodată străin și fără apărare. Alimandru era la închisoare și numai teama de el îl oprea pe Moșoarcă să nu-i facă de petrecanie. Cu Flender și Ieronim se întîlnea rar, cei doi îl ispiteau mereu cu vorbe și promisiuni dar el nu se putea hotărî și nu vedea ce rost are să meargă la ședințe, să asculte vorbe despre dușmanii poporului și să cînte seara la căminul cultural : „Porniți înainte, tovarăși". Avea de lucru pînă peste cap, herghelia îi dădea mult de furcă, și cînd nu izbutea s-o scoată singur la capăt o lua și pe Ruja în ajutor.

Cu ocazia „vorbitorului" pierdu la Arad două zile căutînd, din însărcinarea lui Alimandru, casa în care locuia

Cerina. „Te duci în cartierul Bujac, pe strada Stufului, la numărul 4, ţine minte, la numărul 4, şi întrebi de doamna Olaru. Îi spui că-s bine şi sănătos şi că ies cît de curînd. Dacă o fi Cerina acasă îi spui că mă gîndesc la ea şi că n-am uitat-o şi nici ea să nu mă uite."

Biscu nu merse în prima zi la adresa indicată. Îşi pierdu vremea în piaţa de vechituri, apoi se înfundă în berăria „Vînătorul" şi bău bere la ţap cu nişte negustori de cai din părţile Clujului. A doua zi luă o birjă şi se îndreptă spre cartierul indicat de Alimandru. Ajunseră aproape de marginea oraşului, trecură prin dreptul unui cimitir pe-a cărui poartă în arcadă scria cu litere aurite „Cimitirul Pomenirea", traversară un cîmp plin de bălării şi gunoaie şi cotind brusc la stînga, pe lîngă apa Mureşului, intrară într-un cartier modest cu case mici dar arătoase.

Găsiră casa întrebînd din om în om şi înainte de-a căuta numărul 4, se opri împreună cu birjarul la o crîşmă mică, cu firmă albastră, „Răcoarea sufletului". Vroiau să bea ceva înainte de a ajunge la adresa ce-o căuta, pradă unei surescitări necunoscute. Faptul că pentru prima dată s-ar fi putut întîmpla să dea ochii cu nevasta lui Alimandru îl emoţiona şi-l înspăimînta totodată. N-o văzuse vreme de atîţia ani, nu izbutise să ştie nimic altceva despre ea decît ceea ce vorbea toată lumea şi iată, deodată, ca şi cum ar fi fost un lucru foarte firesc, Alimandru îl trimitea cu un mesaj din partea lui la femeia pe care o ţinuse cu atîta străşnicie ascunsă de privirile oamenilor. Băură două romuri mari amestecate cu bere, făcu aprecieri elogioase la adresa calului (care era în fond o mîrţoagă bătrînă şi oarbă), şi spre mirarea birjarului îi dădu banii înainte, mult peste suma cerută, rugîndu-l să-l aştepte cu cîteva case mai în jos.

Ajunse în fața clădirii cu numărul patru, o casă obișnuită de mahala cu grădiniță de flori în față, și bătu în poartă. Se auzi un lătrat subțire și după cîteva clipe ușa se deschise și în prag apăru o doamnă între două vîrste, grasă și rumenă în obraji, care-l privi cu amabilitate întrebîndu-l pe cine caută.

— Aici stă doamna Olaru ?

— Eu sînt, zîmbi cu bonomie trupeșa doamnă și rosti protocolar, încurcîndu-l pentru moment pe Bîscu, cu cine am onoarea mă rog frumos ?

Vechea cochetărie se trezi în el și lipind călcîiele ca la armată îi sărută galant mîna :

— Permiteți, Bîscu din comuna Otlaca.

Numele comunei se pare că nu-i spunea prea mare lucru doamnei Olaru și ea rămase zîmbitoare în ușă așteptînd continuarea.

— Sînt trimis de Alimandru, mai zise Biscu aproape conspirativ și doamna Olaru se dădu brusc la o parte din calea lui făcîndu-i semn să intre în timp ce zîmbetul ei cîștiga în strălucire și intensitate.

Il conduse într-o cameră răcoroasă mobilată cu gust, plină de carpete și icoane religioase și indicîndu-i un scaun îl invită să șadă întrebîndu-l :

— O dulceață, ceva de băut ?

— De băut mai degrabă, dulceața-i pentru doamne, glumi Bîscu și rîse cît mai fermecător cu putință.

Doamna cotrobăi în scrinul masiv din fața lor, plin cu tot felul de pahare și bibelouri, alese un pahar verde cu picior și precizã cu modestie prefăcută :

— Pot să vă tratez cu o vișinată preparată de mine, nu-i prea tare dar e naturală și cu vișini din grădina proprie.

— O, vă mulțumesc pentru deranj, se precipită Bîscu, afirmînd că vișinata naturală, făcută din vișinile grădinii

proprii, este cea mai delicioasă băutură din lume și că ea se consumă cu predilecție pînă și în America.

Femeia puse sticla cu vișinată pe masă îndemnîndu-l să se servească și întrebă impresionată :

— Ați fost în America ?

— Cinci ani, doamnă, cinci ani, repetă Bîscu și oftă cu melancolie.

— Și de ce v-ați întors ?

Bîscu nu răspunse imediat. O rugă să-i facă cinstea de-a bea împreună cu el și, după ce sorbiră îndelung lichidul dulce și aromat, declară că este „absolut naturală și fără nimic în plus în ea". Apoi, amîntindu-și de întrebare, formulă un răspuns în doi peri, cu prudență și sfială :

— M-am întors, stimată doamnă, că mi-era dor, nu mai puteam de dor și, în afară de asta, nu mi-au ieșit afacerile cum gîndeam eu.

— Da, acceptă doamna Olaru înțelegătoare, îi greu singur în țară străină.

Se stabili o intimitate rapidă și afectuoasă între cei doi și la al treilea pahar Bîscu o întrebă netam-nesam dacă e căsătorită.

Doamna Olaru lăsă ochii în pămînt și cele două pete roșii din obraji se accentuară. Răspunse încet cu jenă și sfiiciune copilărească :

— Nu, domnule Bîscu, sînt văduvă de război...

— Și eu sînt văduv, pactiză el omorîndu-și rapid prima nevastă, neamintind de copii și făcînd-o pe Ruja „o nepoată îndepărtată, săracă și amărîtă pe care-o luase de suflet pe lîngă casă."

După ce doamna Olaru îi lăudă fapta caritabilă, își luă o mină serioasă și întrebă cu ce vești vine de la Alimandru.

Bîscu îi povesti cu lux de amănunte întîlnirea de la vorbitor, faptul că nu e departe ziua cînd se va clibera și mesajul de dragoste pentru doamna Cerina.

— Doamna Cerina îi cumva acasă ? vru să știe Bîscu.

— Nu, nu-i acasă, e plecată la o rudă la țară împreună cu copilul, îi răspunse doamna Olaru și rîse fără rost adăugînd că e singură cuc.

— Și nu vă temeți singură ? zîmbi Bîscu strengărește.

— De cine să mă tem ? ripostă femeia insinuant. Sînt bătrînă și nimeni nu se mai uită la mine.

— Să nu spuneți așa ceva, doamnă. Sînteți tînără și frumoasă. Sînt mulți bărbați care ar da orice să vă aibe de soție...

— Glumești, domnule Bîscu, ești galant și știu că glumești, se alintă doamna Olaru îndemnîndu-l să bea din vișinata naturală.

Ar fi continuat să pălăvrăgească vreme îndelungată, era chiar pe punctul de a-i face o declarație amoroasă cînd birjarul plictisit de așteptare începu să bată în ușă strigînd „halo, domnule, să mergem că-i tîrziu și-o flămînzit calul".

Bîscu se trezi din euforie, sărută galant mîna doamnei Olaru, îi aruncă o rafală de complimente și suspinînd întristat își luă rămas bun promițînd s-o viziteze cu prima ocazie.

Ajunse la ușă și se mai întoarse o dată din drum prădă aceleiași efuziuni susținînd că nu poate pleca fără să mai sărute mîna care fabricase o asemenea vișinată. Copleșită de atenții, doamna Olaru se fîstîci ca o fetișcană, murmurînd : „Lăsați, lăsați, nu vă deranjați".

Atunci Bîscu o întrebă, în treacăt, cu indiferență simulată, „ce fel de rudă este distinsa doamnă cu Cerina" :

— A, nici un fel, stă numai în gazdă la mine și ne înțelegem ca două surori.

Ar mai fi vrut (doamne, cum ar mai fi vrut) s-o întrebe cum arată și ce fel de femeie este, dar își aduse aminte că se lăudase cu prietenia lui cu Alimandru, „frați de cruce, nu alta" și se jenă nevoind să știe distinsa doamnă că el nu apucase să vadă nici măcar călciiul nevestii atît de bunului său amic.

Lansă deci o invitație pentru o posibilă viitoare întîlnire, motivînd „că se simte obligat", invocînd nemaipomenitele bucate și berea rece de la restaurantul unde-și petrecuse ziua precedentă.

La o săptămînă de la această aventură nevinovată (în care de fapt își punea unele nădejdi), era spre seară, se auziră cîinii lătrînd întărîtați și el ieși în pridvor să-i potolească. Distinse în lumina scăzută o umbră în dreptul porții și întrebă cine este.

— Domnul Alimandru poate fi deranjat ? se auzi un glas cîntat cu accent ciudat și lui Bîscu i se păru că-l mai auzise undeva.

Coborî în curte îndepărtînd cîinii și deschise poarta încercînd să recunoască pe tîrziul vizitator care întreba despre Alimandru.

Era un ins sfrijit cu fața mică, completată de o barbă ascuțită și rară, îmbrăcat orășenește.

— Alimandru nu-i acasă. Cine ești dumneata ?

— A, bună seara, bună seara, se entuziasmă omulețul, ce plăcere deosebită. Noi doi ne cunoaștem. Eu sînt domnul Rispler, dumneata așa mă cunoști. Nu mai țineți minte ? Rabinul Rispler de la Arad...

Bîscu își aminti noaptea aceea în care trecuse împreună cu Alimandru, peste graniță, zece adolescenți înalți și gălbejiți, speriați de moarte, toți viitori rabini care învățau la Arad și pe care, de teama nemților, comunitatea hotărî să-i treacă dincolo, la adăpost de orice

pericol. Își aminti chipurile lor speriate și agitația omuleţului ce-i stătea acum în faţă, clipa lor de rugăciune înainte de-a se aventura în imensitatea misterioasă a pustei. Aleseseră o noapte cu ploaie și vînt, prielnică trecerilor clandestine, cînd grănicerii se retrag în pichete să se încălzească.

Trecerea decursese cu bine, fără nici un incident, el nu participase direct, rămînînd să păzească drumul dinspre sat și în caz de pericol să dea semnalul convenit. Își aminti de asemenèa bucuria de nedescris a micului omuleţ cînd Alimandru, întorcîndu-se înalt și plin de noroi, zise cu glas liniștit și sigur : „gata, totul e-n regulă".

După aceste cuvinte domnul Rispler întrebă temător dacă dincolo îi aşteptase omul de legătură și dacă nu cumva îi transmisese ceva. Alimandru confirmă privindu-l fix și repetă cuvintele pe care le auzise de la celălalt. Erau două cuvinte ungureşti și deşi trecuseră mai bine de trei ani de atunci Bîscu le ţinea minte cu precizie și claritate : „RENDBE VON" rostise atunci Alimandru spre bucuria rabinului care zise solemn „comunitatea nu va uita niciodată binele ce ni l-aţi făcut", și înmînă grav o sumă de bani pe care Alimandru, după ce o cîntări din ochi, o înjumătăţi restituind o parte rabinului explicînd că „e prea mult" !

Domnul Rispler se arătă ofensat, „nu se poate, afacerile sînt afaceri, ăsta e un preţ stabilit, ai făcut un lucru bun, comunitatea plătește". În ciuda semnelor făcute de Bîscu și a rugăminţilor și argumentelor aduse de Rispler, Alimandru nu vroi să primească mai mult.

Cam astfel se petrecuseră lucrurile și iată acum, după atîţia ani, ciudatul omuleţ se întorcea în pustă, la hodaia lui Alimandru, întrebînd, netam-nesam, dacă este acasă.

Bîscu îl invită în casă și o rugă pe Ruja să-i servească cu ceva de-ale gurii.

— Alimandru, începu el cu voce înfundată, e la pușcărie.

Rabinul se ridică în picioare speriat nevenindu-i să creadă și ripostă :

— Cum așa, nu se poate, un om așa de bun la închisoare ? Pentru ce faptă ?

— A fost acuzat pe nedrept că ar fi omorît un om.

— Pe care om ? vru să știe rabinul.

— Unul de aici din sat, îl chema Moșoarcă, dar lumea îi zicea Broscoiul.

— Domnul Moșoarcă ? Iehova să-l pedepsească și acolo unde este. L-am cunoscut și m-a păcălit cu multe mii de lei.

— Era dat dracului, aprobă Bîscu.

— Domnule, mă rog, și la ce închisoare stă pe nedrept domnul Alimandru ?

— La Arad.

— Așa aproape ? zise rabinul mirîndu-se, și chipul lui fu luminat de un zîmbet ciudat. Asta e bine, e foarte bine...

Bîscu vru să-l întrebe ce vede el atîta bine în faptul că e închis la Arad, dar se abținu și zise cu nepăsare :

— Și, domnule rabin, cu ce treburi pe la noi ?

Rabinul deveni deodată solemn și scoțînd din buzunarul de la piept o hîrtie împăturită, o desfăcu și începu să citească încet și grav.

Era o invitație oficială din partea Școlii superioare de rabini din Ierusalim care „se obliga să asigure *sejurul* domnului Alimandru Roman, pe un timp de un an de zile în Israel". Bîscu rămase cu gura căscată și după ce primi explicațiile cuvenite în legătură cu înțelesul cuvîntului „sejur", rabinul preciză că în invitație se stipu-

leză o clauză specială care prevede că în caz de nerealizare a invitației din diferite motive, contravaloarea călătoriei va fi depusă la una din băncile din România pe numele domnului Roman Alimandru, în valută forte.

Vorbiră îndelung și Bîscu fu asigurat că nici el nu va fi uitat pentru serviciile aduse, urmînd ca domnul Rispler să facă demersurile de rigoare pe lîngă comunitate și să-i comunice rezultatul.

La plecare (plecase cu un tren de dimineață condus de Bîscu pînă la gară), îl întrebă dacă nu știe cumva ce judecător urma să judece procesul.

La răspunsul negativ al Americanului, rabinul concluzionă ..că nu-i nimic deoarece ăsta-i un lucru care se află cel mai ușor". În noaptea aceea, discutînd pînă la plecarea trenului pe peronul pustiu, doi dintre oamenii lui Moșoarcă îl pîndiră și cînd vru să se urce în gabriola lăsată în dosul gării, tăbărîră pe el cu ciomegele începînd să-l lovească cu sete.

Izbuti să nu cadă după cîteva lovituri și întinse mîna spre șezutul de piele al șaretei apucînd carabina cu țeava tăiată și slobozi un glonț în noaptea liniștită.

Se întoarse în pustă. Ruja îi obloji rănile tînguindu-se și el începu să bea cu dușmănie așteptînd să se facă dimineață. În ciuda rugăminților Rujei și bandajat cum era, schimbă carabina cu pușca de vînătoare și, amețit de băutură, dar mai ales furios, goni călare pînă în fața casei lui Moșoarcă. Se așeză în fața ferestrelor, în mijlocul drumului, și începu să strige și să înjure cum îi venea la gură, chemîndu-l pe chior afară.

Cum de dincolo nu răspundea nimeni trase două gloanțe în geamurile mari ciuruindu-le și amenințînd că-i va da foc casei.

Sătenii adunați în uliță îl lămuriră să se astîmpere, și el se lăsă convins cu greu îndreptîndu-se spre primărie, să facă cuvenita plîngere și să ceară pedepsirea vinovaților.

CAPITOLUL 17

ÎNCHISOAREA SE AFLA ÎN MIJLOcul orașului, înconjurată de un parc cu castani bătrîni, la cîteva sute de metri de malul rîului.

Era o clădire cu geamuri zăbrelite, cu mohoreala habsburgică înscrisă pe fațada rece și neprimitoare spre care duceau scări de piatră roase de pași și de vreme. De fapt, închisoarea era sub pămînt, la zece metri sub pămînt, sus funcționau tribunalul, notariatele publice și birourile avocaților. Era traversată de coridoare întunecoase și lungi, cu zidurile igrasioase inundate veșnic de mirosul neplăcut ce răzbătea din curtea interioară. Aici, într-un pătrat perfect, pardosit cu dale de piatră dură, își făceau deținuții plimbarea matinală, unul în spatele altuia, tăcuți și încruntați, tîrșindu-și picioarele în ritmul fluieratului impus de gardianul de serviciu. Intrarea se făcea prin stradă printr-un tunel coborînd mult sub nivelul străzii unde, din loc în loc, la un semnal al șoferului se auzeau ridicîndu-se grătarele grele și ruginite, lăsînd să treacă noul transport.

Pe Alimandru îl aduseră într-o sîmbătă, strămutat din arestul preventiv al poliției, împreună cu alți deținuți și, coborînd ultimul din duba mizeră și puturoasă, rămase descumpănit în spatele mașinii încercînd să se obișnuiască cu întunericul nefiresc în care picase. Clipea iute din sin-

gurul său ochi sănătos privind în același timp pătratul de cer îndepărtat pe care strălucea, în puterea zilei, un soare nevăzut. Întîrziase prea mult în nepermisa lui contemplare și, drept urmare, se pomeni cu o lovitură năprasnică în ceafă, gata-gata să-l doboare. În aceeași clipă auzi un rîs jovial și o voce subțire de scapet îndemnîndu-l :

— Mișcă măgăreața, deținut, că te prinde ploaia.

Se întoarse spre cel care vorbise, un gardian înalt și scheletic cu fața prelungă de cal, care ținea în mîna dreaptă o cheie enormă de metal cu care, dealtfel, îl și lovise. Îi privi trupul subțire ascuns sub uniforma boțită și se gîndi că cu o singură lovitură l-ar putea trimite în rai în cazul că Cel-de-Sus ar fi dispus să primească în acel loc ales un asemenea păcătos. Cu o repeziciune nebănuită întinse mîna osoasă și-l lovi a doua oară, cu indiferență și precizie, în crucea pieptului, însoțindu-și isprava de același rîs bun și nevinovat.

Simți o durere năprasnică paralizîndu-l și genunchii i se înmuiară. Izbuti să pornească împleticindu-se, urmărit de fluieratul admirativ al celui care-l lovise. După cîțiva pași se auzi strigat și se opri răsuflînd greu, încercînd să-și potolească durerea :

— Deținut, stai !

Venea spre el, cu genunchii ridicați, ca și cum la fiecare pas ar fi scăpat din niște arcuri nevăzute, cu o imensă bucurie înscrisă pe fața prelungă. Ochii roșii, cu genele măcinate de conjunctivită, străluceau de o bucurie neînțeleasă și glasul suna nefiresc de cald și prietenos :

— Cum zici că te cheamă pe tine, copilaș ?

Se opri foarte aproape de Alimandru, fără să-l privească, răsucind cu mișcări drăgăstoase cheia cu care-l lovise.

— Roman Alimandru, veni răspunsul, înfundat, ca un mîrîit și celălalt rîse admirativ, declarînd că asemenea nume nu auzise în viața lui și că dacă va fi înțelegător și blînd, s-ar putea să devină buni prieteni.

Făcu semn să rămînă pe loc, despărțindu-l de restul deținuților și intrînd împreună cu el în sala de dezbrăcare ce preceda un coridor lung prevăzut cu dușuri dese, începu să-i pipăie admirativ musculatura brațelor țîțîind din vîrful buzelor vinete. Mîinile lui reci și uscate se mișcau iute pe trupul musculos și culmea admirației sale fu exprimată printr-o nouă lovitură, aplicată de data aceasta în semn de prietenie, între omoplați.

Alimandru nu mai putu suporta. Știa ce înseamnă să lovești un gardian în „exercițiul funcțiunii", mai ales un gardian șef, dar durerea ascuțită și mai ales umilința la care-l supunea barza aceea rebegită, rîsul duios și compătimitor îl făcură să uite de tot. Brațul său se destinse fulgerător și de la înălțimea umărului cuprinse gîtul subțire și cartilaginos al gardianului care icni scurt și se lăsă tîrît, fără putere, sub unul din dușuri. Îl ținu cîteva secunde cu fața întoarsă sub șuvoiul de apă rece ca gheața privindu-l cum se înroșește deodată și cum ochii fără gene se bulbucă încet. Cînd culoarea obrazului celuilalt deveni vineție, îl lăsă din strînsoare și se pregăti să pareze un eventual atac. Gardianul rămase cîteva clipe buimăcit frecîndu-și cu vîrful degetelor mărul lui Adam, după care începu să rîdă la fel ca înainte. Se aplecă și ridică cheia căzută în timpul încăierării, o mîngîie îndelung ca pe un prieten drag și, în cele din urmă, vorbi cu aceeași voce subțire de scapet, egală și netulburată, ca și cum ar fi cîntat :

— Ești tare ca un bică, băiețaș. Dacă mai strîngeai un pic mă lăsai fără căpățînă. Buuun ! rosti el după o pauză,

prelungind cuvintele și cîntîndu-le. Mă înfrunți și nu suporți să fii lovit. Buuun ! lălăi el din nou. înseamnă că ești mîndru și mie-mi plac oamenii mîndri. Tare mult îmi plac oamenii mîndri. În aceeași secundă, și cu aceeași dexteritate de vechi bătăuș îi aplică o ultimă lovitură. făcîndu-și vînt cu tot trupul său prins parcă în sîrmă.

În timp ce cădea. Alimandru mai avu timp să vadă oglinda aceea pătrată de cer spărgîndu-se în mii de cioburi strălucitoare și auzi un tunet prelung rostogolindu-se în urechile lui.

Cînd se trezi din leșin, deschise încet ochii. privind mirat în jur, încercînd să-și amintească unde se află. Zăcea pe un pat de fier cu salteaua umplută probabil cu bolovani. deasupra lui se mișca cineva într-un pat suprapus, domnea un miros greu de igrasie și sudoare omenească și în semiobscuritatea odăii desluși, pe peretele opus, trei paturi de fier vopsite în negru peste care se ridicau alte trei de aceeași culoare. Mai văzu ca prin ceață niște chipuri stîlcite privindu-l și auzi pe cineva constatînd cu răutate :

— O făcut ochi mîțu. Amu să vedem ce-o să miorlăie.

Un hohot de rîs tremură în încăperea sordidă și glasul reluă cu aceeași răutate, de data aceasta pe un ton mai ridicat :

— Scoală, neam, și dă raportul că n-ai venit să-ți faci cura de somn. Te bagi aici ca popa cu Iordanu și după ce că-ți put picioarele mai vorbești și prin somn.

Alimandru se ridică încet de pe locul în care zăcea și înălțîndu-se cît era de lung în capul oaselor încercă să descifreze fețele celor din jur. Înțelese că se află în celula unde-și va petrece de acum înainte multe zile și nopți și că primul contact cu vecinii de detenție trebuie făcut cu diplomație. Nu-i plăcură vorbele aruncate cu

dispreț. dar le trecu cu vederea și încercă să restabilească atmosfera întrebînd cu glas cît mai firesc :

— Dă cineva ceva de băut ? O șliboviță, o ismă ?

Un hohot de rîs gros îi răspunse și glasul reluă mai îmblînzit :

— I s-o făcut sete viţelului. Este de băut cît vrei, vericule, uite colo în colț, servește cît vrei și plătești cînd oi avea, zise vocea indicîndu-i un butoi de tablă acoperit cu un capac de lemn.

Privi spre cel care vorbise, îl cîntări cu singurul ochi sănătos și se ridică leneș din pat oftînd greu ca și cum ar fi fost obligat să facă o treabă neplăcută.

— De cine ai zis că-i viţel ? întrebă el fără intonaţie.

Nu răspunse nimeni și omul din fața lui, considerat pînă atunci „șeful“ celulei, încercă să rîdă nereușind decît să se strîmbe. Nu era fricos și nici nedat la rele, dar calmul celuilalt și chipul posomorît și dur, tăiat de fîșia bandajului, îl impresionară.

— De tata am zis, o suci el pe glumă în rîsetele sparte ale celorlalți.

— Așa da, dacă vrei, aprobă Alimandru.

Îi puse mîna mare și grea pe umăr și-i vorbi cu glas nepăsător și rece ca și cum nu lui i-ar fi spus vorbele acelea :

— Vreau să spun că am o singură pretenţie cît om sta aici împreună. Nu știu cît va sta fiecare, dar am o singură pretenţie ! să ne avem ca fraţii. Tu dacă te crezi șef, sau dacă te-ai crezut pînă ce-am venit io, să-ți scoți din cap treaba asta. La închisoare nu-i nimeni șef, fiecare-i șeful lui. Dacă vrei să înțelegi, bine, dacă nu, să știi că io pot schimba tactica...

Tăcu și se îndreptă spre locul lui fără să mai scoată o vorbă. Din colțul odăii veni spre el un deținut gras, ro-

tund ca o minge, cu faţa cuprinsă de un zîmbet deschis şi luminos, cu ochi mari şi sfioşi de copil. Privindu-i figura nevinovată nu-ţi venea să crezi că omul acesta putea fi acuzat de vreo faptă urîtă şi că prezenţa lui acolo se datora probabil unei grave erori. Se apropie de Alimandru şi ceru cu voce veselă întinzîndu-i un pachet de ţigări :

— Dă-mi niște ață colorată şi-ţi dau ţigările.

— Ce fel de ață colorată ? se miră Alimandru.

— Ață colorată de orice fel, nu contează felul, numai colorată să fie.

Alimandru surîse binevoitor şi arătîndu-şi costumul de puşcăriaş zise :

— Ia, trage de unde vrei.

— Poate faci rost de undeva. Te rog, tare mi-ar trebui niște ață roşie sau vînătă. Am mare trebuinţă.

— Da' ce faci cu ea ? La ce-ţi foloseşte ? vru să ştie Alimandru şi-şi zise că bietul om e desigur nebun.

Grăsanul îl privi conspirativ şi vîrî mîna între tunică şi piele :

— Juri să nu spui la nimeni ?

— Jur, acceptă el jocul.

Atunci grăsanul aruncă pentru ultima oară priviri furişe în jur şi făcu semn unuia dintre deţinuţi să stea de pază la vizeta de control. Cînd se asigură că nu există nici un pericol să fie surprins, scoase la iveală o bancnotă nouă-nouţă şi i-o arătă triumfător.

Alimandru întinse mîna, o pipăi şi constată cu uimire că e ţesută din bucăţi de ață de diferite culori, imitînd atît de bine originalul încît nu putea fi deosebită decît numai pipăind-o.

Omuleţul jubila văzînd mirarea celuilalt şi se prezentă cu gravitate :

— Ioşca Fotografie, falsificator clasa unu, de 4 ori condamnat, de 4 ori eliberat înainte de termen ! Am boala asta în sînge şi nu mă pot lecui.

. Cum apare o „foaie“ nouă, cum mă apuc s-o desenez şi eu că iese mai bine ca originalul.

Povesti cum fusese prins ultima dată din prostia servitoarei care era analfabetă şi tîmpită pe deasupra şi-l nenorocise şi pe el şi familia.

Tocmai terminase de „fabricat“ un stoc proaspăt de hîrtii a 2 000 bucata (nu folosea niciodată cuvîntul falsificat), le lăsase într-un sertar să se „aşeze“ cîteva zile, apoi trimisese pe toanta de servitoare s-o schimbe, punînd-o să tîrguie lucruri mărunte, fără preţ. O trimitea săptămînal, le lansa pe piaţă cu bucăţica, şi nu se ferea niciodată de „toanta aia“ scoţînd în faţa ei bancnotele ce puteau fi văzute răsfirate în voie în sertarul unde le ţinea. Asta fusese greşeala lui ! Servitoarea, lacomă, începu să sustragă cu regularitate cîte o bancnotă (nu se observa din maldăr) şi-şi cumpără, pe furiş, diverse lucruri scumpe, de la acelaşi magazin, fapt ce dădu de bănuit vînzătorilor. Aşa se face că într-o zi, tot aşteptînd să se întoarcă, se pomeni la uşă cu inspectorul Hornea, vechi cunoştinţe dealtfel, pe care, văzîndu-l, nici nu încercă să riposteze, cerînd doar permisiunea să se îmbrace şi să-şi ia rămas bun de la familie.

In timp ce inspectorul confisca bancnotele false din sertarul indicat de Ioşca Fotografie, îi ţinu şi o lecţie de morală : „de ce nu te laşi, mă Ioşca, de treaba asta că nu-ţi merge, mă. Lasă-te şi ocupă-te de alte chestii, eşti om cu liceu şi poţi fi oricînd profesor de desen undeva.“

Ioşca îl aproba : „ai dreptate, ai perfectă dreptate, dar ce să fac dacă am patima asta. Nu sînt eu de vină că

statul scoate bancnote atît de ușor de falsificat. Statul e de vină că nu ține cont de talentul oamenilor."

Deținuții rîseră deși cunoșteau povestea, o mai auziseră de cîteva ori, și Alimandru îi promise solemn să-i facă rost de ață roșie.

In dimineața următoare, gardianul-șef îl frecă ca pe hoții de cai, fără să-l mai lovească, dar amenințîndu-l și înjurîndu-l cu plăcere.

Sătul de aceste persecuții și de frică să nu-i facă de petrecanie, Alimandru ceru să fie trimis la muncă împreună cu ceilalți deținuți. Tăiau nuiele la marginea orașului păziți de soldați în termen, aveau voie să fumeze și nu se prea omorau cu munca.

Greul venea după întoarcere cînd gardianul cel înalt și slăbănog începea să-l alerge prin curtea mică sub diferite pretexte.

După trei luni de detenție fu chemat la direcție și încunoștințat că i se aprobase recursul și avocatul aranjase totul pentru săptămîna viitoare.

Înainte de plecare, directorul închisorii îl întrebă confidențial ce fel de afaceri avusese el cu rabinul Rispler. Pentru moment Alimandru nu știu ce să răspundă, susținînd că nici măcar nu-l cunoaște.

Apoi își aminti întîmplarea aceea de demult și înțelese că rabinul intervenise pentru el. Și tot din dimineața aceea gardianul cel slăbănog începu să se poarte cu el prietenește, spunîndu-i pe nume și zîmbindu-i ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat între ei. Merse pînă acolo încît îi aduse cîteva mosoare de ață colorată spre bucuria bravului falsificator Ioșca Fotografie, care se apucă să fabrice bancnote de toate mărimile, folosind în acest scop un simplu ac de cusut pe care-l purta înfipt în boneta de pușcărias.

CAPITOLUL 18

CHINUITOARE ȘI GREA ERA DEpărtarea de Cerina. Mirosul ei de piersic în floare îl simțea pînă și noaptea în somn. I se părea că-i aude pașii ușori ca ai felinelor dîndu-i tîrcoale și el se întorcea brusc simțind cum se mișcă aerul în spatele său, ca și cum s-ar fi așteptat s-o vadă acolo înaltă și frumoasă, nemișcată și dreaptă, privindu-l cu duioșie. Îi desena conturul în întunericul celulei, izbutea să și-o închipuie aievea ca pe un ecran alb și strălucitor, îi spunea cuvinte de dragoste și-o chema încet cîntîndu-i numele. Se apropia de geamul mic și îndepărtat prin care năvălea lumina lăptoasă a lunii și asculta cu încordare zgomotele nopții.

Ioșca Fotografie îl urmărea printre gene neîndrăznind să-l tulbure, îl privea cum se plimbă agitat între pat și ferestruica minusculă și înțelese că omul acela puternic, cu figura lui de nepătruns, dur și mohorît, are o durere sau un dor care-l mistuie. Nu îndrăzni multă vreme să-l întrebe nimic pînă cînd, într-o dimineață, stînd alături pe bancheta ordinară din lemn, în camionul descoperit cu care mergeau la lucru, în timp ce traversau străzile orașului încă pustii la ora aceea, îl văzu pe Alimandru ridicîndu-se brusc de la locul său, și privind încordat silueta unei femei ce se zărea într-o piațetă pustie. Gardianul îl împinse cu patul puștii, dar Alimandru suportă două lovituri fără să se așeze, cu ochii ațintiți spre locul in care se zărea femeia, din ce în ce mai estompată. Atunci înțelese neliniștea lui nocturnă și agitația și vorbele fără șir pe care le rostea la adăpostul întunericului. Îl iscodi întrebîndu-l cu precauțiune despre rude și familie, apoi îi mărturisi direct cu franchețe și naivitate de copil :

„cred că trebuie să fie foarte frumoasă femeia ta... Cum arată ?“ Alimandru îl privi vesel, cu milă și curiozitate și-i răspunse că „arată așa cum și-o închipuie pictorii pe Maica Domnului cînd o fac în icoană“. Ioșca înțelese și după două zile de la această convorbire, timp în care se îmbolnăvise brusc, stînd la infirmerie cu temperatură mare, se întorsese în celulă mai sănătos ca niciodată, cu o lumină șugubeață în ochi și trăgîndu-l pe Alimandru în dreptul geamului îi spuse cu glas scăzut : „Vreau să-ți arăt ceva“.

Se uită în jur, ca și cum ar fi vrut să se ferească de privirile cuiva, apoi vîrî mîna sub uniforma vărgată și scoase din sîn o bucată de hîrtie de mărimea unei foi de caiet pe care i-o întinse zîmbind. Alimandru luă foaia subțire și, văzînd-o, chipul său se înăspri, un mușchi prinse să-i joace ritmic sub ochiul sănătos, degetele puternice începură să-i tremure fin, abia văzut. Se uită la Ioșca Fotografie cu mirare și curiozitate, o undă de bănuială sclipi o clipă în ochiul lui rece, apoi zîmbi și întrebă neobișnuit de duios, cu o admirație secretă : „De unde ți-a venit așa ceva în cap ?“

Ioșca Fotografie se înecă de emoție, mîndria lui de artist se simți mai mult decît măgulită, mirarea celuilalt era o confirmare a incontestabilului său talent. Rîse măgulit, roșind ca un copil, și răspunse încercînd să pară cît mai modest : „Din imaginație. Așa mi-o închipui. Seamănă cumva ?“

Alimandru se uită încă o dată lung la desenul care reprezenta o femeie cu fața frumoasă și tristă, cu ochii alungiți, învăluiți de-o lumină melancolică. Avea un zîmbet ciudat, care nu răzbătea din jurul gurii armonizate

în linii rotunde, ci din colţul ochilor prelungi ca și cum de acolo ar fi năvălit o lumină secretă și liniștitoare. Părul lung îi încadra ovalul subțire și un aer de mister plutea asupra întregului desen. „Nu știu dacă seamănă. E ceva ce nu se poate spune. Seamănă și nu seamănă..."

Desenul acela bizar pe care-l ţinea la căpătîi sub salteaua subțire, protejat de două bucăţi de carton, îi spori dorul după Cerina, făcîndu-l să nu mai doarmă nopţile. Stătea răstignit pe patul îngust, ferindu-se de lumina puţină ce răzbătea prin pătratul meschin al geamului cu gratii și gîndurile lui zburau libere spre întinderea nesfîrșită a pustei, pe drumuri știute, printre salcîmii singuratici și tufele rotunde de porumbele. Își amintea fragmente dintr-un timp petrecut de mult, derulări fulgerătoare îi însufleţeau imaginaţia ; singurătatea și izolarea lui se lăsau mîngîiate de amintirile acelor zile de iubire pătimașă cînd, sculîndu-se dimineaţa în zori, aduna din grădina căptușită cu rouă un braţ de flori multicolore și mirositoare, după care urca scările foișorului prins încă în dulcea pînză a somnului.

Deschidea ușa încet, cu grijă, se descălţa la intrare să nu facă zgomot, și cu pași ușori, de pisică, se apropia de patul în care dormea Cerina, răspîndind pe cearșaful imaculat florile acelea mirositoare, cu roua sticlind în petale, înconjurînd-o ca pe-o regină în parfumuri și culori.

Stătea apoi nemișcat, în picioare, alături de pat, privindu-i braţele bronzate, desenate leneș pe albeaţa așternutului, cununa de păr acoperindu-i o parte din obraz, ascultînd răsuflarea lină, mai mult simţită decît auzită a femeii din faţa lui. După un timp ca se trezea știindu-se privită, o unduire lenește mișca cearșaful subțire vălurindu-l, mîinile se ridicau ca niște liane spre tavan într-un

joc tremurat. El încremenea de fiecare dată vrăjit de frumusețea proaspătă și voluptoasă, se apropia lin de marginea patului și cuprinzînd-o în brațele puternice și musculoase o ridica cu grijă nesfîrșită, absorbindu-i mirosul îmbătător de floare sălbatică și busuioc, și-o cobora încet pe scările de lemn, purtînd-o ca pe un trofeu, spre albia micului rîu somnolînd în lumina de platină a dimineții.

Era acolo un loc păzit de trestii legănătoare și verzi, un fel de insulă acoperită cu fîn proaspăt și cald și un trunchi de salcie bătrînă jumătate cuprinsă de ape. O lăsa cu grijă pe trunchiul năpădit de mușchi, privind-o cum se trezește încet, torcînd ca o pisică mîngîiată de lumină, și el se retrăgea pe cărarea dintre trestii pîndind-o cum se mișcă molcom în lumina curată a dimineții, cum își leapădă veșmîntul ușor, cum încearcă apa cu piciorul scoțînd un mic strigăt de înfiorare ; trupul ei îl orbea cu frumusețea pură a liniilor, rămînînd o clipă încordat în revărsarea aurie a soarelui, apoi se strecura șerpuind în apa răcoroasă și dispărea din fața privirilor sale hipnotizate.

Își amintea zilele de iarnă cu zăpadă multă și orbitoare cînd pusta scînteia ca o imensă oglindă albastră și salcîmii înghețați iscau o muzică dulce, un fel de cîntec susurător vibrînd în liniștea de vată. Și plimbările lor în sania ușoară, vopsită în albastru, cu îngeri rozalii tronînd în părțile laterale, flancați de cîte doi bujori roșii ca sîngele, strălucind înfoiați ca doi ochi de diavol ; sania ușoară trasă de armăsarul nervos aburind pe nări, nechezînd subțire în aerul proaspăt și rece... O învelea în bunda miţoasă de oaie simțind-o alături, caldă și aromitoare, mirosul ei de piersic în floare răzbătea și mai puternic în umezeala aerului de iarnă și sania zbura fîșîind sec peste

imensitatea încremenită, stîrnind iepuri și fazani colorați care spintecau aerul cu bătăi de aripi înghețate de ger, bătăi de aripi care sunau ca niște aplauze într-o sală pustie de concert. Auzea rîsul ei gîlgîit de copil, îi vedea dinții puternici, fosforizați de lumină, încercînd să prindă din zbor fulgii grei și rotunzi. Trupul ei elastic și tînăr răspîndea o căldură aparte, mîna înmănușată îi căuta hățurile, strunea calul care se oprea blînd în ninsoarea ce nu mai contenea și ea sărea din sanie trăgîndu-l în zăpada afînată, cu bundă cu tot, rostogolindu-se împreună într-un joc excitant, gungurind ceva neînțeles, îmbătîndu-l cu mirosul ei, aţîţîndu-l și răscolindu-i sîngele. Se iubeau sub neclintirea de oțel a bolții cenușii. În liniștea susurătoare a pustei înecată de alb, în timp ce zăpada cădea lin ca o revărsare de făină din morile cerești, acoperindu-i.

Vedea toate aceste lucruri întîmplate mai demult, le readucea vii și adevărate în întunericul celulei, silindu-se să nu asculte răsuflarea îngreunată a tovarășilor de detenție, alungînd mirosul sordid al încăperii neaerisite. Își amintea serile de vară, lungile și strălucitoarele seri răcorite de vîntul neîmblînzit al întinderii, cînd stăteau în cerdacul acoperit de iederă, ascultînd cîntece și tangouri răzbind lin și armonios din pîlnia patefonului cu arc. O invita galant la dans, cochetau cu seriozitate, se lăsau furați de ritmul lent al vreunui tangou languros, privind cerul îndepărtat și misterios ce-și pierdea din cînd în cînd cîte-o stea, mică cît o boabă de smeură, risipită în întunericul străluminat al nopții. Cerina știa o mulțime de poezii și le spunea cu glas moale și adormitor, în timp ce el asculta uimit și pătruns de taina înfiorată a cuvintelor.

Își amintea ziua aceea de primăvară, fusese în mai, cînd o „furase“ (acesta era cuvîntul), de lîngă soțul ei, un inspector fiscal morocănos și urît, o furase pur și simplu și-o adusese călare, drum de peste 30 de kilometri, acasă la el, în pustă, străbătînd noaptea în galop potolit, ținînd-o strîns la pieptul său mare și puternic ca pe o pradă de preț.

Și-și mai aminti amurgul acelei zile îngrozitoare cînd, înconjurat de grăniceri, își luă rămas bun de la ea, cu obrazul încremenit de durere și-și amintea tremurul ei, și plînsul înăbușit, și disperarea din ochi, și neputința, și deznădejdea. „Ce-am să mă fac fără tine, Alimandre ?“ repeta ea mecanic paralizată de teamă și durere, și el nu știa ce să răspundă, nu găsea cuvintele potrivite și nici nu vroia să vorbească față de oamenii aceia străini. „Lasă, o să-ți spună Bîscu ce ai de făcut. O să mă întorc degrabă. O să mă întorc...“

Nopți întregi retrăise aceste imagini, le derula încet din memoria lui proaspătă și vie, încerca să uite depărtarea și se amăgea visînd la acele zile cînd, în necuprinderea misterioasă a pustei, nu existau decît el și Cerina, femeia pe care o iubea mai presus decît propria sa viață, pe care o ținea ascunsă de privirile oamenilor și de dragul căreia îndura acum singurătatea apăsătoare a închisorii.

Într-o zi îl trase de-o parte pe gardianul slăbănog care-i arăta acum deosebite semne de simpatie și, privindu-l cercetător în ochi, îi dădu adresa doamnei Olaru, cerîndu-i să-i aducă vești despre familie.

La scurtă vreme, aflîndu-se departe la marginea orașului, la tăiat nuiele, gardianul se apropie de el surîzîndu-i complice și-i strecură în mînă un plic împăturit. Era prima scrisoare de la Cerina, dintre cele trei trimise în răstimp de o lună, după care, brusc, nu mai primi nici o veste. Îl

iscodi pe gardianul cel slăbănog, îi promise o răsplată bogată, dar acesta ridica din umeri neputincios, repetînd prosteşte aceeaşi frază de neînţeles : „Doamna a plecat nu se ştie unde. Atîta pot să-ţi spun...“

CAPITOLUL 19

IDEEA CĂ „TREBUIE SĂ SCAPE DE sărăcie“ încolţise de mai multe ori în mintea lui Bîscu. Întîi, desigur, în clipa cînd pusese piciorul pe continentul miraculos, păşind triumfător printre oamenii care sporovăiau veseli într-o limbă din care nu înţelegea o iotă. Toată perioada şederii sale în America se soldase cu un eşec total şi el se întorsese după peripeţii şi amăgiri perpetue în satul lui din România, măcinat de dor şi singurătate, gata să reia de la capăt drumul sinuos al destinului său. Dringler, mai mult în glumă, îi dăduse speranţa unei îmbogăţiri rapide, atunci cînd îi sugerase afacerea cu maimuţa, şi mai tîrziu, pînă cu puţin timp înainte de moartea sa, promiţîndu-i să-l ia părtaş la veniturile micului său cinematograf ambulant.

El era evident, într-un fel, *stabilizat*, avea deocamdată casă şi o slujbă destul de bănoasă (dezonorantă însă pentru ambiţiile lui intime), era stăvarul satului, un fel de paznic de cai, plătit în natură.

Dar ce însemna asta faţă de visurile sale măreţe ? Se considera om umblat şi nu avea nici un fel de aplicaţie spre plugărit, contînd în ochii consătenilor un mic „domn“. De fapt asta şi era, un amestec ciudat de primitivism şi spoială lumească ; se învîrtise între oameni

şcoliţi şi prinsese cu rapiditate nişte reguli elementare de politeţe şi dacă mai ţinem cont de faptul că vorbea englezeşte (cu un accent îngrozitor, e adevărat), toate visurile sale de bunăstare şi linişte materială aveau un suport moral pe măsura iluziilor.

După întîlnirea scurtă şi amabilă cu doamna Olaru (doamna Eleonora Olaru, pensionară IOVR şi văduvă de război), după vişinata aceea băută în elogii nesfîrşite, cu mintea la sfioasele priviri aruncate de paşnica văduvă, acceptă gîndul că ea ar putea deveni o partidă foarte bună şi sigură.

Avea o casă modestă dar încăpătoare, mobilată din belşug (era convins că posedă şi o cantitate de bijuterii aferentă rangului ei social), şi dulapul acela cu geamuri de lemn, în care se lăfăiau pahare de diferite culori şi bibelouri de porţelan, era dovada cea mai elocventă a prosperităţii ei materiale. Îl impresionase fotografia lor nupţială, a soţilor Olaru proaspăt căsătoriţi, prinşi în „mărime naturală“ şi înfrumuseţaţi cu aleasă ştiinţă de vrednicul fotograf ce se iscălea altfel chiar sub cizma stîngă a subofiţerului Olaru, tip impozant cu mustaţa în furculiţă, ţinînd cu fermitate după umerii firavi o mireasă în rochie albă, cu şilueta înjumătăţită faţă de modelul real, faţă de actuala doamnă Olaru.

Privindu-i cu emoţie simulată, decretă cu generozitate că ea rămăsese neschimbată şi că domnul Olaru fusese, desigur, un om de mare caracter.

Doamna Olaru roşi ostentativ şi bătu scurt din evantaiul sprîncenelor mulţumind şi strîngîndu-şi marginea capotului peste sînii cam planturoşi, confirmînd că într-adevăr „Pupi a fost foarte dîrz şi de foarte mare caracter“.

Și apoi, ca dovadă de mai mare intimitate, de încredere reciprocă, ca să zicem așa, nu mai trebuia decît faptul că ea desprinsese icoana Maicii Domnului dintr-o ramă aurită, așezată provizoriu acolo, lăsindu-l să admire pe rege îmbrăcat în uniformă de străjer, cu basca pusă strengărește pe-o ureche.

Îl admira îndelung, Bîscu cu fals entuziasm, pretinzînd că-l cunoscuse sau, mai bine zis, îl văzuse foarte de aproape într-o zi cînd venise să vineze pe domeniile lui de la Săvîrșin, și doamna Olaru, emoționată, sărută fotografia, după ce șterse de praf sticla ocrotitoare, și așezînd deasupra pe fericita fecioară care masca sub surisul bisericesc un atît de important personaj, rosti „Dumnezeu să-l țină în putere" și-l agăță la loc pe perete, cu mîndrie și grijă.

Așadar, cam astea erau ralațiile: intime și rapide, „sîntem făcuți unul pentru altul", constată Bîscu și începu să gîndească îndelung și minuțios la tactica ce urma s-o aplice.

Își făcu drum la Arad, de două ori pe lună, îmbrăcat de zile mari, poposind cu birja în dreptul casei de pe strada Stufului, conducînd-o pe fericita văduvă la localul său preferat, arătîndu-se galant ca un prinț, povestindu-i cu lux de amănunte aventuri semiimaginare din vremea emigrației, copleșind-o cu flori și atenții, rămînînd în limitele unei decențe absolute. O conducea pînă în fața casei, seara tîrziu, îi săruta mîna cu pasiune și-i ura; oftînd, noapte bună și vise plăcute.

Apoi întîrzia pînă se aprindea lumina în cameră (semn că totul era în regulă) și numai după aceea, urcîndu-se în birjă, cerea să fie dus „înapoi la birt" continuînd să bea și să-și făurească iluzii de grabnică căpătuire.

Desigur, va avea unele greutăţi cu Ruja, cu familia ci mai degrabă, dar asta nu era un lucru greu de rezolvat, totul era ca proaspăta lui cucerire să accepte propunerea pe care nu i-o făcuse încă.

Rîvnea să se stabilească la oraş, se săturase de nopţile de singurătate, de mirosul de cal, de veşnica ameninţare ce plutea nevăzută deasupra lui.

Se zvonea că oamenii vor fi „băgaţi la colhoz", că li se vor lua pămînturile, însuşi Mohu, după ce-l întrebase, confirmă că auzise şi el ceva, dar „că asta nu poate fi adevărat şi că nu crede în ruptul capului".

Oricare ar fi fost adevărul, el avea datoria să încerce, era ultima lui şansă şi, indiferent de rezultatul tentativei, nu avea nimic de pierdut.

Cu aceste gînduri descinse în oraş, se bărbieri şi se parfumă din belşug la frizeria de lux „Reiner şi fiii", intră într-un magazin de textile şi cumpără cinci metri de mătase roză cu desene turceşti imprimate, o pereche de papuci de casă negri cu moţul roşu şi un kilogram de „bomboane camfor" verzi şi răcoroase. Pentru orice eventualitate, tîrgui şi pentru Cerina un batic albastru „de barşon" (deşi i se spusese că e plecată pentru mai multă vreme) şi, încărcat cu toate aceste pachete, se prezentă doamnei Olaru dîndu-i de înţeles că vrea să-i facă o vizită mai îndelungată. Îl primi în aceeaşi cameră şi se emoţionă sincer la vederea darurilor murmurînd incoerent „vai, dar de ce ?, nu trebuia zău, ce deranj", desfăcînd bomboanele şi golind cîteva într-o farfurie de sticlă, mîngîind cu aere de şcolăriţă moţul rubiniu al papucilor de casă.

Bîscu se instală bine în scaunul lui, recapitulînd discursul ce avea să-l rostească, bînd cu poftă din celebra

vișinată. afirmînd că e mai bună ca niciodată. Se încropise o atmosferă prielnică, Eleonora învîrti arcul patefonului și puse un tangou de pe vremuri. Bîscu asculta extaziat fredonînd în surdină și ochii i se umeziră de emoție reală :

„De ce nu vii
cînd castanii înfloresc,
de ce nu vii
ca să-ți spun că te iubesc.
Zilele trec,
florile cad pe trotuar,
aș vrea să plec,
să umblu iar hoinar...“

Vocea bărbatului era gravă și plăcută, muzica învăluitoare și armonioasă și cei doi se priveau ochi în ochi fulgerați de plăceri tăinuite.

Arcul vechi al patefonului slăbi turația normală și clipa de vrajă fu pentru cîteva clipe penibil întreruptă :

„Dar nu poooot“, se tîngui solistul lungind vocalele și tăcu brusc într-o scîrțîială sugrumată și Eleonora se sculă roșind, rosti „scuzați“ și, după ce schimbă acul de oțel, învîrti cu nădejde manivela pînă la refuz :

„Dar nu pot,
căci alene îmi trec anii
așteptînd
să înflorească iar castanii.“

Melodia se stinse încet, ei oftară reciproc sentimentalizați și făcură aprecieri elogioase la adresa vechilor tangouri. Apoi Eleonora puse *Ne-am întîlnit la Capri într-o seară* și Bîscu țîșni în picioare și se înclină res-

pectuos invitînd-o la dans. Ea se sculă fistîcită, dar demnă, cu bustul proeminent, și se abandonă cu grijă și decență în brațele lui, privind vinovat spre fotografia nupțială de pe perete.

Pe Bîscu îl năpădi un miros iute de parfum și miros de sudoare femeiască plăcută și excitantă. Îi simțea șoldul plin încălzind sub palma sa și-și mișcă mîna cu dexteritate pe spatele femeii într-o nevinovată și ocrotitoare mîngîiere. Ea îl privi galeș recomandîndu-i fără convingere „să fie cuminte că ne vede cineva" și rîseră amîndoi fericiți complăcîndu-se în jocul acela adolescentin.

Dansară două tangouri și un vals languros după care făcură o scurtă pauză de împrospătare a forțelor. Bîscu crezu că-i momentul potrivit și începu cu voce gravă și cît mai firească să-și depene discursul :

„Stimată doamnă Eleonora (nu-i mai spunea Olaru, ca semn al intimității lor definitive), m-am gîndit să-mi dați voie să vă zic ceva. Nu știu dacă vi-ți supăra sau nu, dar eu simt că trebuie să vă spun direct ca între doi oameni serioși ce sîntem."

Cuprins de efervescența cuvintelor, uitînd jumătate din frazele de efect pe care le gîndise îndelung, se sculă sincer emoționat de pe scaun și continuă :

„Lumea e rea și vremurile grele. Omul nu-i bine să stea singur și io din prima dată m-am gîndit să vă spun că mi-ați plăcut și că sînteți o doamnă așa cum mi-am dorit. Să nu vă supărați și dacă-i refuz nici io nu mă supăr, da', fiindcă ne cunoaștem, vă cer mîna și vă dau tot ce am io mai bun și în plus dragostea mea"...

Tăcu trăgîndu-și răsuflarea, așteptînd efectul cuvintelor sale, și doamna Olaru își apăsă mîinile pe piept

zicînd „vai, nu trebuie, de ce spuneți lucrurile astea, zău așa...“

Era însă vădit emoționată, această bruscă declarație de dragoste combinată cu o cerere în căsătorie o măgulea, deși o prevedea de multă vreme.

Bîscu cîntări situația și-și dădu seama că are sorți de izbîndă, astfel că împinse mai departe tirada vorbind despre înțelegere și armonie, despre cumpătare și economii, despre sprijin reciproc și devotament, încheind ușor patetic dar reținut: „aș vrea să-mi permiteți să vă cer mîna dumneavoastră și să vă spun că n-o să vă pară rău“.

Doamna Olaru își reveni din șocul neașteptat sau, cel puțin, sosit prea devreme și mărturisi că nu poate da un răspuns precis și „momental“ din mai multe motive. Unul ar fi și acela că va trebui să țină cont de părerea fratelui ei care a fost „*grefier de trebunal*“ (de fapt fusese un simplu aprod) și care știe multe lucruri și în consecință o va povățui cum și ce.

Apoi, ea invocă repeziciunea cu care avansaseră relațiile și faptul că nu avuseseră timp „să se cunoască mai bine și reciproc“. În final aminti că „mai e și doamna Cerina, cu care e o problemă destul de serioasă“. Tăcu după aceste cuvinte privindu-l ciudat, dîndu-i să înțeleagă că nu putea spune mai mult.

El fu de acord cu toate motivele, iar în ce privea ultimul, se angajă să vorbească personal cu Alimandru și să-i explice situația.

Bîscu vorbea înainte croind planuri de viitor, angajîndu-se să vîndă pămîntul din pustă, să cumpere o pompă de apă și să cultive în mica grădină din spatele casei roșii și ardei timpurii.

O întrebă dacă știe ce-i aceea o seră și-i explică că el văzuse multe în America și că ele sînt pur și simplu adevărate mine de aur.

Doamna Olaru asculta extaziată toate aceste vorbe rostite frumos și convingător, se lăsa cucerită ca o redută adevărată, rîzînd din cînd în cînd și turnîndu-i din belșug din sticla cu vișinată naturală.

Era o clipă solemnă și Bîscu nu-și imaginase să izbutească atît de repede, convins că o lămurise, dar vorbea înainte, făcînd calcule, înmulțind și împărțind cu repeziciune, scăzînd și adăugînd procentele posibile. În timp ce perora se apropia tot mai tare de scaunul doamnei Olaru și mîinile lui, agitîndu-se nervos, popsiră ca din întîmplare pe genunchii rotunzi și puhavi ai femeii ce-l asculta prefăcîndu-se că nu-i observă intențiile. El strînse carnația moale și caldă și ea, vrînd să-i îndepărteze mîna, să se apere parcă de îndrăzneala lui, uită să și-o mai ridice și rămaseră astfel depărtați și pudici strîngîndu-se cu putere, privind în pămînt rușinați.

Erau desigur clipe frumoase și doamna Olaru se gîndi că nu mai trăise asemenea senzații erotice de cînd cu scurta și nebunească aventură, de cînd cu iubirea ei pentru omul care citea contoarul electric, un tînăr slăbuț și blond cu priviri apoase, pe care-l iubise cu o devoțiune aproape maternă, care locuise cîtăva vreme la ea în calitate de „concubin" și care (prostul de el) fugise într-o dimineață fără să mai dea vreun semn de viață.

Fusese ca un vis frumos deși, odată cu dispariția lui, constată că-i dispăruse și o brățară din aur masiv, un dar de nuntă primit de la vrednicul și de mult dispărutul ei soț Pupi.

Nu-i păru rău de brățară, i-ar fi dat ea și alte lucruri de preț acelui tînăr prostuț care se ocupa de citirea con-

toarelor electrice și l-ar fi crescut și l-ar fi educat după știința ei.

Suspină la acest ultim gînd și Bîscu tresări cu nădejde și avansă mișcarea mîinilor încet și cu prudență, părînd interesat de calitatea materialului din care era confecționat frumosul capof al Eleonorei. Ea îi lăsă libertate deplină, deși protesta verbal fără convingere, „stai, ce faci, nu trebuie să ne prostim". Bîscu nu ținu cont de aceste sfaturi și căzu în genunchi într-un elan cam vijelios, lovindu-se binișor de podeaua tare și-și lăsă capul între sînii ei pașnici și primitori, alintîndu-se. Doamna Olaru răspunse sugestiei lui și începu să-l mîngîie pe creștet în timp ce el investiga cu mîini febrile capătul cordonului ce înconjura ca o centură de castitate trupul bine hrănit.

Ea se împotrivi din principiu și el căută pe masă paharul cu vișinată și i-l duse la buze îndemnînd-o să bea. Apoi desfăcu cu dexteritate nodul cordonului și capotul se deschise de la sine lăsîndu-l să constate cu surprindere că, de fapt, Eleonora nu avea nimic pe dedesubt, era goală-goluță, cu pielea albă și fină, cu pîntecul vălurind puțin într-o undă de grăsime, dar asta, desigur, din pricina poziției ciudate și numai apoi din pricina vîrstei. Nu se pierdu în speculații estetice, „era pe gustul lui" și ca un rubensian neavizat ce se afla, savură rotunjimile ei abandonate luminii și cu un ultim efort, în timp ce ea ținea ochii închiși, ca și cum ar fi fost în stare de transă, o dezveli cu totul lăsînd-o goală în lumina nemiloasă a lămpii din tavan.

Ridicînd din întîmplare ochii spre perete și zărind chipul sever și privirea dîrză a răposatului subofițer Pupi, mort la datorie ca un brav erou ce era, se ridică brusc și vru să stingă lumina.

Gestul lui avu darul s-o trezească din reverie pe doamna Olaru, care deschise deodată ochii și văzîndu-se goală se prefăcu că scoate un mic țipăt de spaimă sau rușine (nuanța era indecisă) și înnodindu-și cordonul zise cu glas strengăresc : „nu-i iertat ce facem, nu-i iertat". Arătă apoi spre pereți și spre geamuri ca și cum cineva de afară i-ar putea pîndi și surprinde.

Bîscu blestemă clipa în care îi venise ideea să se ridice de lîngă ea spre a stinge lumina, dar își înfrînă elanul și se prefăcu rușinat, dînd să înțeleagă că fusese mînat de patimă.

Dansară încă trei tangouri și rămase să-i dea timp de gîndire, urmînd deci ca Eleonora să mediteze la propunerea făcută și după o lună să-i dea un răspuns definitiv.

Se retrase sobru și protector, sărutîndu-i mîna și șuvița încărunțită de la tîmple și ieși demn în noaptea de afară urmărit de lătrăturile înfuriate ale cîinilor din cartierul aflat la bună distanță de centrul orașului.

A doua zi, ajuns acasă, Ruja îi povesti de întîmplarea cu Dondoș și el jură să n-o mai lase niciodată singură și că va merge să-i ceară socoteală sau îl va împușca cu mîna lui ca pe un cîine ce era.

CAPITOLUL 20

DUPĂ ÎNTÎMPLAREA DE LA PRIMĂRIE, din ziua în care fusese lovit în propria casă fără să poată riposta, Binu Moșoarcă intră în alertă și înțelese că lucrurile pot lua o întorsătură periculoasă. Auzise și citise în ziare despre măsurile luate împotriva celora ce

se opuneau noului mers al vremii, „dușmanii poporului“; cum erau numiți, se mai zvonise că se vor lua în curînd măsuri de expropriere a ultimelor moșii de cincizeci de hectare și cum era singurul din sat în această situație hotărî că e cazul să se sfătuiască cu cineva ; de aceea convocă pe cîțiva dintre clienții ce veneau să asculte posturile străine sperînd într-o puternică și îndelungată opoziție. Din punctul lui de vedere se simțea acoperit. Pămîntul era înscris la „cartea funduală“ numai pe două nume : al lui și al soției sale Zenobia, dar evident, prin moștenire legală o parte revenea văduvei fratelui său.

Rusalina, fire ciudată și mîndră, refuzase în favoarea oricui partea ei de moștenire făcînd pe croitoreasa, cîștigînd suficient pentru trebuințele de femeie singură. Nu-l vizita niciodată și (după moartea lui Dringler, cu care se iubise de cîteva ori și față de care manifesta o atracție neînțeleasă) atitudinea ei deveni ostilă și amenințătoare. De aceea, cînd Binu o vizită acasă invocînd legăturile lor de sînge, „sîntem frați buni“, încercînd s-o convingă să scrie pe numele ei o parte din pămîntul moștenit, ca nici măcar nu-l invită să șadă și-l tratată cu răceală și indiferență, ca pe un străin. Îl ascultă liniștită și nepăsătoare privindu-i chipul urît și schimonosit de mînie reținută și cînd socoti că auzise destul îl opri :

— Taci, nu mai vorbi, că vorbești degeaba. Nu-mi trebuie pămînt. Ce să fac cu pămîntul ? Am meseria mea și n-am venit să-ți cer niciodată nimic. Tu și frate-tău, zise ea ca și cum ar fi vorbit despre două persoane necunoscute, v-ați adus aminte de mine numa cînd ați avut trebuință...

Binu, șocat de îndărătnicia ei, invocă mînia lui Dumnezeu, dar Rusalina zîmbi disprețuitor amintindu-i că nu el e cel chemat să vorbească despre lucrurile sfinte.

— Tu, zise ea calmă, l-ai omorît pe Dringler cînd o plecat de la mine, noaptea, tu sau altcineva, și, omorîndu-l pe el, mi-ați făcut mie rău. Frate-tău l-o băgat în temniță pe Alimandru și din „curvoancă“ nu m-o scos...

Se uită la el ciudat mișcîndu-se prin încăpere, mlădiindu-și trupul ei frumos de văduvă tînără și continuă iscodindu-l :

— Dacă vrei, înscrie-mă cu ceva pămînt. După ce îmi dai actul pot face orice cu el ?

Binu prinse ideea din zbor și răspunse că „înscrierea“ s-ar face numai de formă, pămîntul urmînd să-l lucreze el și, bineînțeles, să-i dea și ei o parte din recoltă.

— Dar dacă aș vrea să-l vînd ?

— Să vinzi pămîntul moștenit din părinți ?

— Dacă-i moștenit, de ce să nu-l pot vinde ? Nu-i al meu ?

— Nu-i iertat, zise Bîscu speriat, nu putem înstrăina averea. Îs vremuri grele și dacă nu ne unim acum, cînd dară ?

Rusalina refuză să mai vorbească. Îl rugă să plece deoarece avea de lucru și sublinie că între ei nu pot exista nici un fel de relații. Ea e din alt aluat, are o meserie și va face ce va dori chiar dacă ar fi să crape toată familia de ciudă.

Înainte de plecare, după ce-i puse în brațe cadoul învelit într-o bucată de hîrtie, ea îl întrebă în treacăt, compătimindu-l parcă :

— Dreptu-i că Dondoș trăiește cu nevastă-ta ?

Binu încremeni de uimire și chipul lui se schimonosi și se făcu alb :

— Ce vorbești tu, prăpădito ? Ia seama ce vorbești, atîta îți spun.

— Nu vorbesc numai eu, satul vorbește, și cînd vorbește satu nu-i musai să știe bărbatu...

Întors acasă, agitat și umilit, îl chemă pe Dondoș și începu să țipe la el amenințîndu-l și punîndu-l să jure că între el și Zenobia nu se întîmplase nimic.

Dondoș jură pe biblie, fără să clipească, declarînd că se simte jignit în sentimentele prietenești ce i le poartă și spunînd că „dacă am ajuns să te iei după gura muierilor și să mă judeci, mai bine plec."

Moșoarcă îl privi cu neîncredere întrebîndu-se de unde putea scorni Rusalina povestea aceasta ; sau auzise ceva, sau o spusese numai așa, să-i facă sînge rău și să-l înverșuneze împotriva marinarului. Îi măsura statura atletică și chipul frumos de bărbat care place femeilor și în nebunia geloziei sale profunde și răscolitoare o și vedea pe nevastă-sa răpusă sub greutatea lui de taur. Simți că i se face rău, răsufla tot mai iute, cu buzele deschise, căutînd parcă aerul și obrazul i se goli de sînge.

Dondoș se sperie și văzîndu-l înțepenit și galben, de teamă să nu facă o nouă criză, nu din milă, ci din scîrba profundă ce o resimțise multă vreme după întîmplarea aceea nerușinată, se apropie de el cu prietenie și-l bătu pe umăr liniștindu-l : „nu fi prost, Binule, sîntem ortaci și ne leagă multe. Nu da crezare vorbelor mincinoase."

Îi povesti cum fusese „în cercetare" în pustă, la hodaia lui Alimandru, cum „bătrînul mîrțan" nu era acasă și cum o găsise pe țigancă scăldîndu-se goală lîngă hodaie. Îi dădu de înțeles că-i „o bucățică clasa una" și rîse vulgar precizînd că „era caldă ca o scovardă și mușcăcioasă ca o cățea". De fapt mințea cu bună-știință spre a abate atenția celuilalt de la bănuiala ce-i încolțise în minte,

demonstrîndu-i prin cele spuse că știe să-și rezolve treburile bărbătești cu mult succes în afara casei.

Fusese în pustă, o zărise cu adevărat scăldîndu-se goală în fața hodăii, dar el știa ce fel de cîini ține Americanul și de aceea descălecă și începu să se tîrască ca un șarpe prin iarba înaltă, ferindu-se să nu-l simtă dihăniile, urmărindu-i mișcările grațioase și încercînd să se apropie cît mai mult. Se oprise la un moment dat gîfîind de efort și plăcere și cînd Ruja ieși din apă goală-goluță, cu corpul tînăr strălucind negru și ispititor în lumina amiezii, uitînd de orice prevedere, țîșni în picioare și începu să alerge spre ea.

Cîinii îl simțiră lătrînd întărîtați, repezindu-se în direcția lui, și speriat de năvala lor furioasă se întoarse spre locul unde-și lăsase calul. Încălecă și porni în galop, urmărit multă vreme de imaginea aceea care-i răscolise sîngele.

„Care va să zică ești cuscru cu Bîscu", constată Binu și rîse cu plăcere răutăcioasă. Dondoș îl acompanie precizînd că s-ar putea să-i lase chiar moștenitor, că tot nu are.

Seara tîrziu se adunară jumătate din cei convocați, oameni cu stare, cu pămînt și vite multe, neliniștiți de această chemare tîrzie și conspirativă. Era acolo Drîmba, fostul proprietar al morii, al doilea în sat în ordinea averii, gras și asmatic, fire temătoare și bănuitoare.

Mozoș, poreclit misarășul, măcelar și comerciant de vite, umblînd nedezlipit de bastonul său cu măciulie de bronz ce reprezenta un taur cu coarnele retezate, ins mic și slăbănog cu nasul coroiat, vorbind pițigăiat și mișcîndu-se tot timpul fără astîmpăr. Cei doi veniseră primii, și în ciuda faptului că nu vorbeau de cîțiva ani (se

certaseră la o licitaţie înjurîndu-se şi porcăindu-se reciproc), de data aceasta, constrînşi de împrejurări şi dintr-o solidaritate tacit acceptată, îşi dădură mîna şi schimbară cîteva vorbe fără importanţă.

Se aşezară în jurul mesei în odaia unde ascultau, de obicei, emisiunile clandestine şi Dondoş le turnă în pahare îndemnîndu-i să bea, încercînd să risipească atmosfera sumbră şi apăsătoare.

Vorbiră despre toate, cu glas scăzut, încercînd să afle treptat ce anume îl făcuse pe Binu Moşoarcă să-i convoace acasă.

Drîmba, care părea la un moment dat că adormise la masă plictisit de vorbărie, atacă primul, vorbind întrerupt din pricina bolii, privind rece şi nepăsător cu ochii lui înconjuraţi de grăsime :

— No, spune, care-i baiul şi de ce ne-ai chemat ? Am auzit şi io cîte ceva. Dacă stăm şi suduim aici pe Flender şi pe moţoganul cela, stăm degeaba. Ei fac ce le spun alţii... Nu aici e buba.

Moşoarcă vru să vorbească şi înainte de a rosti ceva duse paharul la gură, golindu-l.

— El ce face aici ? vru să ştie Motoş, vorbind piţigăiat din vîrful buzelor, şi arătă cu bastonul spre Dondoş, care se îmbujoră la faţă de mînie şi se ridică în picioare ameninţător. E de-al tău, dar lasă, sublinie Motoş cu răutate. Înţeleg că l-ai chemat să toarne în pahare că ţi-e slugă.

— Nu l-am chemat pentru asta şi nici nu-ţi dau seamă, răspunse Binu făcîndu-i semn lui Dondoş să se aşeze. Eşti în casa mea şi am rugămintea să asculţi dacă vrei. Dacă nu...

— Dacă nu, ce ? vru să ştie Motoş vorbind cu acelaşi glas de copil cu vocea în schimbare.

— Dacă nu, continuă Binu concesiv, înseamnă că ne-am strîns să ne sfădim și nu-i momentul și nici cazul.

— Lasă-l, mă, să spună și nu mai fă pe rîiosul fără rost, îl apostrofă Drîmba impasibil jucîndu-și degetele scurte și grase deasupra mesei.

„E de-al tău", repetă Binu în gînd insinuările lui Motoș și privi încordat spre Dondoș care vorbea cu popa Sonu și-i turna vin în pahar.

„Oare ce-i între ei ?" se chinui Binu și încercă să deslușească un semn de vinovăție din noianul de fapte și întîmplări zilnice. Un schimb de priviri, gesturi ascunse sau comportări ciudate. Constată că nu-l putea învinui de nimic, marinarul se purta firesc și respectuos cu Zenobia și suporta cu stoicism și înțelegere izbucnirile ei de dispreț și isterie.

„Dacă l-aș prinde cu ceva, dacă aș avea cea mai mică dovadă", se înfierbînta singur Binu și-și imagina scena groaznică a răzbunării în care el, sub amenințarea armei, l-ar sili să se spînzure. Îl și vedea atîrnat în ușa grajdului cu gîtul lui de taur frînt și moale, cu chipul vînăt și schimbat de spasmele morții. Marinarul ridică capul și-i întîlni privirile întunecate și pătrunzătoare și înțelese că celălalt devenise deosebit de bănuitor. Îi zîmbi prefăcut și cu umilință în timp ce jura în gînd să termine aventura aceea nebună în care intrase de bună voie și care îi putea fi fatală. În ultima vreme, Zenobia, deșănțată și isterică, îl urmărea peste tot, îl pîndea în grajd în timp ce dădea mîncare vitelor și-l provoca fără rușine dezvelindu-și sînii mari și planturoși.

Pe de altă parte Olga, văduva Broscoiului, începu să facă scene de gelozie bănuind de unde vine răceala și indiferența subită a tînărului și vigurosului ei amant.

Înţelese că trebuie să curme orice relaţie, patima lui carnală pentru nesăţioasa Zenobia, dublată de senzaţia stranie de „răzbunare“ împotriva lui Binu, avea să-l ducă la pierzanie. Zîmbi încă o dată şlugarnic şi turnă în paharele tuturor cu aparentă nepăsare.

— De ce ne-am adunat ? vru să ştie popa Sonu.

— Ce facem, că ne mănîncă ăştia de vii, zise Binu şi aşteptă un răspuns la această constatare definitivă şi îngrijorătoare.

Drîmba îl privi cu ochii lui bandajaţi de pungi groase şi vorbi grohăind cu răutate ascunsă :

— Pe mine m-or mîncat. Să mai vină rîndul şi altora. Ştiu io de ce te temi. O să-ţi ia pămîntul, Moşoarcă !

Motoş rîse piţigăiat şi întrebă cu prefăcută naivitate :

— Şi de ce te bucuri aşa ?

— Mă bucur fincă şi mie mi-or luat moara şi n-aţi plîns nici unul de jalea mea.

— Şi ţie ţi-l ia, mă, nu fi prost. O să-ţi ia şi izmenele că n-au milă.

— Să ia dacă mai au ce, dar nu prea au. De la tine da. Tu ai cinzeci de iugăre mari, îi aminti Drîmba.

Binu îl privi cu atenţie şi fu tentat să-l plesnească peste obrazul buhăit şi viclean, dar se stăpîni şi zise fără intonaţie :

— Oricum ar fi, noi sîntem una şi trebuie să fim uniţi. Trebuie să facem ceva.

— Ce să facem ? *Rivoluţie*, sau ce ? zise Motoş.

Drîmba îi administră o lecţie de demnitate în numele vechii lor duşmănii, luînd deodată un aer serios şi preocupat :

— Nu-i de glumit cu asta. Rîzi ca proasta şi întrebi ce să facem. Nu întreba dacă nu ştii.

— Spune tu, că ești mai deștept. Totdeauna ai fost, îl zgîndări Motoș.

— Calm, fiilor, calm și cu înțelepciune, psalmodie popa Sonu, preocupat să soarbă ultima picătură din paharul ce-l avea în față.

— Io zic că Flender și cu Mohu poartă toată vina, de la ei ni se trag toate. Au puterea în mînă și fac ce vreau ei, decretă Binu.

— Și ? vru să afle mai departe Drîmba.

— Și... nimic, zise Binu. Trebuie să ne gîndim.

Dondoș îi surprinse privirile sașii și semnul discret și înțelese că e cazul să intervină :

— Dacă-s de vină trebuie să facem în așa fel să nu mai fie, filozofă el. Mai știu un neamț care se lăuda că ne bagă pe toți în sicriu și n-o putut, săracul.

Se lăsă un moment de tăcere și ceilalți îl priviră cu mirare înțelegînd unde vroia să bată marinarul.

Drîmba își lăsă pleoapele unsuroase peste ochii mici părînd că meditează iar Motoș duse repede paharul la gură, sorbindu-l.

Se ridică apoi deodată grăbit și decretă îndreptîndu-se spre ușă :

— Nu mă bag, Moșoarcă, în treaba asta. Tu ai interesul că ești încurcat cu toți. Pe mine nu contați, n-am văzut, n-am auzit, nu mă bag...

Drîmba deschise ochii și-l măsură cu dispreț :

— Cine te-o rugat să te bagi și în ce ? Du-te acasă dacă ești fleoarță.

Motoș se îndreptă spre ușă și în aceeași secundă Dondoș se ridică urmîndu-l. În timp ce-l conducea pe coridorul întunecos îl prinse de gît cu labele sale puternice și-l avertiză cu glas șoptit :

— Dacă spui cuiva ceva, te sugrum ca pe un limbric.

CAPITOLUL 21

ÎNTORS DE LA ORAŞ, BÎSCU SE OPRI la casa Bătrînei, intră să dea „bună seara“ sperînd s-o găsească pe Parasca singură, să-i povestească despre Alimandru, aşa cum făcea de obicei cînd se întorcea de la vorbitor, să bea în linişte cîteva pahare de vin bun, s-o vadă cum se bucură de veştile aduse. De data aceasta nu avu noroc. Noul bărbat era acasă, abia picase de la serviciu şi mînca tacticos şi mîndru în hainele sale albastre de impiegat. Nu-l agrea pe Bîscu din pricini necunoscute, îl duşmănea din instinct şi nu se silea să-şi ascundă antipatia manifestată prin răspunsuri monosilabice sau tăceri semnificative.

Bîscu se aşează stînjenit pe unul din scaunele oferite de Parasca şi aceasta îl servi ca de obicei cu vin şi-l pofti la masă. Refuză demn susţinînd că mîncase, spre vădita satisfacţie a impiegatului, care-l privea cu un fel de ironie răutăcioasă. Bîscu povesti despre ce mai e nou la oraş, evită să aducă vorba de Alimandru, amînînd pentru clipa în care va rămîne singur măcar pentru cîteva clipe cu femeia şi decretă că foarte curînd se va lăsa de meseria de stăvar şi va cultiva legume în seră, aşa cum văzuse el în America.

„Mînă de lucru puţină, capital modest şi cîştiguri mari“, sublinie el susţinînd că el şi Ruja vor putea răzbi singuri şi fără ajutor.

Cînd pomeni de Ruja impiegatul ridică ochii spre el cu privirea aceea ciudată şi batjocoritoare pe care Bîscu n-o înţelegea şi mormăi nedesluşit „sigur, în doi e mai uşor“. Tăcu şi-şi mută privirile în farfurie, preocupat de mîncarea din faţă, şi pe obraz i se înscrise un zîmbet

slab pornind din colțul ochilor spre buzele răsfrînte în colțuri în chip de dispreț. Bîscu se întrebă iarăși ce poate însemna zîmbetul acela, dar puse totul pe seama întîmplării și se apucă să povestească amintiri din vremea cît fusese în America.

Ușor ameţit, le vorbi despre felul în care încercase să-și cîștige pîinea făcînd de toate și nimic, cutreierînd imensul continent de la un capăt la altul fără să se poată stabili nicăieri.

Aproape un an trăise în California, „o țară cu pămînt roșu și cu oameni putred de bogați", făcînd pe „telefonistul". „Ce înseamnă telefonist ? He, o meserie foarte bună și foarte comodă cu care cîștigam bani cu vadra. Îi luam în fiecare sîmbătă, dolari noi-nouți, și pînă luni eram liber să fac ce vreau."

Le explică apoi în ce consta meseria de „telefonist" și cum făcuse rost de ea grație unui român întîlnit întîmplător pe stradă, care-l găzdui cîteva zile în casa lui ținîndu-l ca pe un oaspete de vază. Omul acesta îi propuse o slujbă bănoasă, cerîndu-i să se achite conștiincios de sarcina sa și să nu-l facă de rîs. Îi explică despre ce era vorba, cum în orașul acela mare de nu-i dădeai de capăt trăia o familie de români, amîndoi bătrîni, singuri pe lume și fără prieteni care nu aveau decît o pretenție : să-i cheme Bîscu la telefon de două ori pe zi, dimineața și seara, la ore fixe și să vorbească cu ei *pe românește* despre cîte-n lună și stele, să-i întrebe de sănătate, să le mai spună ce e nou *în țară* și să răspundă la întrebările lor, politicos și cu răbdare.

În aceasta consta meseria lui și o făcu cu conștiinciozitate timp de aproape un an, scornind vrute și nevrute, repetînd de sute de ori același lucru, cîntînd chiar în

receptor cîntece românești, spunînd glume în grai ardelenesc. După nouă luni simți că nu mai poate, mintea îi era seacă și albă ca o iască și anunță cu părere de rău că e obligat să renunțe la slujbă.

— Și nu i-ai văzut niciodată pe cei doi bătrîni ? întrebă impiegatul curios, în timp ce-și făcea siesta și se scobea, cu mîna adusă „domnește“ în dreptul gurii, între dinți.

— Nu i-am văzut niciodată și nici ei n-or vrut să mă vadă !

Se lăsă pentru cîteva clipe o tăcere meditativă, impiegatul se miră „țîțîind“ din buzele groase și Parasca oftă și-i umplu paharul cu vin privindu-l cu duioșie.

Apoi Bîscu le povesti cum făcuse pe „generalul“ într-un mare oraș din nord, o slujbă în care nu rezistase nici măcar o lună.

Se angajase la un muzeu unde erau expuse uniformele armatei naționale în succesiunea lor prin timp și unde manechinii „de grade superioare“, adică de la locotenent în sus, trebuiau să fie oameni vii. Rolul lui era să stea în unul din colțurile muzeului, nemișcat ca o bucată de lemn, timp de patru ore, îmbrăcat într-o uniformă pompoasă de general al războiului de secesiune, plină de galoane și fireturi, grea și îmbibată de praf. Să stea nemișcat și să se lase admirat din toate părțile, gata să strănute în orice clipă din pricina mustăților false ce i le lipiseră (argumentînd că astfel va avea mai multă demnitate), să aștepte liniștit și calm apropierea șirului de vizitatori care se opreau în dreptul fiecărui costum proporțional cu importanța gradului. În dreptul lui poposeau cel mai mult, îl admirau din față și profil, scoțînd exclamații admirative, pipăind stofa cu aere de cunoscători, domni și

doamne de bună condiţie, care veneau la muzeu din plăcere şi curiozitate. Dar mai erau şi grupuri de studenţi tineri care se adunau în jurul lui ciopor şi prefăcîndu-se că ascultă explicaţiile profesorului îl înţepau uşor cu acul de gămălie în fund sau îl trăgeau în glumă de mustăţile bine lipite. Răbdă o vreme cu stoicism toate aceste şicane pînă cînd un tinerel mai obraznic îl prinse de nas şi-l gîdilă sub bărbie. Bîscu se înfurie şi uitînd pentru o clipă ce fel de somitate militară reprezintă în hainele acelea celebre, se înfurie şi-l plesni cu putere peste obraz înjurîndu-l de mamă pe româneşte spre uimirea şi hazul vizitatorilor care nu înţelegeau ce se întîmplă. Fu concediat pe loc şi, fiindcă mai erau cîteva zile pînă la terminarea lunii, restul de bani cuveniţi i-i plătiră la tarif de sublocotenent.

Impiegatul asculta cu vădită plăcere, chipul lui lat şi cărnos era transportat de cuvintele povestitorului şi totuşi, din cînd în cînd, pe faţa lui moale şi unsuroasă răzbea zîmbetul acela ciudat şi ironic pe care Bîscu nu-l putea înţelege.

Bîscu le povesti cum făcuse pe fermierul în Texas, pe frizerul într-o colonie chinezească din San Francisco şi cum, în cele din urmă, scîrbit şi măcinat de dor, se întorsese acasă la fel de sărac cum plecase.

— Doamna Bătrînă, fie iertată, m-o ajutat mult. Dacă nu erau ca şi Alimandru nu ştiu ce făceam, încheie el şi se ridică, pregătindu-se de plecare.

Parasca îl conduse spre poartă şi impiegatul îi dădu o mînă moale şi umedă privindu-l cu acelaşi zîmbet indecis care-l intriga.

— Ce face Alimandru ? întrebă Parasca cu glas şoptit şi catifelat, călcînd iute alături de el.

— Îi sănătos, mi-o vorbit de dumneata, minți el, abia așteaptă să iasă din închisoare, săracul.

— Ce-o zis de mine ? vru să știe femeia și se opri pentru o clipă din mersul ei mărunt și delicat.

Bîscu căută un răspuns în gînd, se agăță cu disperare de cuvinte și găsi cîteva care i se părură potrivite :

— O zis : „ce face frumoasa de Parasca ? tot păr galbin ca soarele are ?“

— Și ce i-ai spus ?

— Că tot galbin și tot frumoasă, așa i-am spus și s-o bucurat.

Parasca îi mulțumi strîngîndu-l de mînă cu afecțiune și Bîscu salută și ieși în uliță, îndreptîndu-se cu pași iuți spre pustă.

Plecase de dimineață lăsînd herghelia în grija Rujei și acum se grăbea să ajungă înainte de căderea amurgului, s-o ajute la adăpat și să adune stava pentru păscutul de noapte.

Se gîndi la întîlnirea cu doamna Eleonora, proaspăta lui cucerire în care-și pusese atîtea nădejdi, și înțelese în urma celor spuse de Alimandru, dar mai ales în urma comportării ei politicoase și rezervate, că scurtul său vis de amor și statornicie se terminase.

Îi părea rău de biata văduvă în care trezise nădejdi nepermise, de stinghereala și bățoșenia ei căutată, de aerul fals și protocolar pe care și-l arborase la ultima întîlnire

După ce se întreținură cîteva minute și el refuză politicos „vișinata naturală“, plecînd, îi văzu în ochii veștejiți o undă de desperare copilărească și neputincioasă și vru s-o mîngîie patern pe obrazul întinerit de zulufi, dar gestul i se păru ridicol și inutil. Se mărgini să-i sărute mîna cu toată politețea de care era capabil, stră-

gîndu-i palma mică și moale mai mult decît prevedea eticheta și evitînd s-o privească în ochi. Din poartă îi făcu un gest de salut cu mîna ridicată și inima lui zvîcni pentru o clipă, cuprinsă de duioșie. Asta fusese tot. Se întreba acum ce putere miraculoasă avea Alimandru asupra ei și care erau motivele din pricina cărora nu putea fi de acord cu căsătoria planificată ? Desigur, în primul rînd, Cerina, pe care Alimandru nu vroia s-o arate nimănui, pe care o iubea peste înțelegerea omenească și pentru care făcuse moarte de om. Putea, bineînțeles, să-i găsească o altă gazdă, însăși Eleonora îi mărturisise că nu erau rude, și cu toate acestea Alimandru rămase ferm în hotărîrea lui.

Ajunsese la marginea satului și văzu în dreptul unei case două femei care la trecerea lui își aplecară iute capul una spre alta șușotind misterios. Bîscu le salută neliniștit și revăzu zîmbetul ciudat al impiegatului zvîrlit spre el cu ostentație și plăcere. Se încruntă încercînd să facă o legătură între aceste observații aparent disparate, dar nu izbuti. Trecu linia ferată și rămase o clipă în panta ce cobora spre rîu, aruncînd o privire scrutătoare spre hodaia care se deslușea departe îngropată în coroanele salcîmilor. Căută din ochi stava, în stînga lanurilor cu semănături, văzu cumpăna fîntînii la care se adăpau caii stînd singuratică în echilibrul ei nemișcat și auzi vag hămăiturile îndepărtate ale cîinilor.

Amurgea, era clipa de taină în care lumina se subțiază discret estompînd contururile și se simți deodată apăsat de liniștea nefirească, de încremenirea surdă și nesfîrșită a cîmpului din fața sa. Grăbi pasul cu ochii la dunga roșietică a soarelui ce părea acum o sprînceană de foc gata să dispară în adîncul pămîntului. Mergea pe

malul micului rîu cu apele scăzute de seceta verii, un iepure galben îi tăie calea sărind caraghios prin fața lui și Bîscu se sperie și scuipă spre el, înjurîndu-l. Ajunse la o mică vîlcea în care creșteau sălcii dese, era locul unde-l găsiseră împușcat pe Moșoarcă, și el îl ocoli ca de fiecare dată, superstițios, nevroind să-și aducă aminte de întîmplarea aceea trecută. Se apropie de hodaie și începu să cheme cîinii fluierînd. Îi auzi venind și schelălăitul lor ciudat, rugător parcă, îl uimi și-l făcu să iuțească pașii. Săreau în jurul lui cuprinși de o bucurie neașteptată și el puse această expansiune ciudată pe seama lipsei sale, deși aerul trist al bătrînei cățele, scîncetul ei dureros îl vestiră că ceva nu e în regulă. Simți acest lucru și-și aminti de zîmbetul malițios al impiegatului și de șușoteala celor două femei la vederea lui. Intră în curte înconjurat de ceata zgomotoasă a cîinilor și începu s-o strige pe Ruja ce, contrar obiceiului, nu-i ieșise în întîmpinare.

Avu o strîngere de inimă și păși pragul tindei grăbindu-se să intre în cameră. Aruncă o privire cercetătoare în jur, deschise dulapul în care-și ținea hainele și înțelese totul cu uimire și durere, nevenindu-i să creadă. Se așeză moale, cuprins de sfîrșeală, pe un scaun, și rămase cîteva clipe cu ochii în gol, privind pe geamul prins în ceața amurgului.

După primele minute de stupoare și neputință crescu în el un val de mînie dezlănțuită și sculîndu-se năvăli gîfîind pe scările de lemn ce duceau spre fosta cameră a Cerinei. Se opri în dreptul ușii văzînd lacătul intact și rămase ținîndu-se de balustrada negeluită, liniștindu-se.

Ruja plecase, era evident că pentru totdeauna, hainele ei dispăruseră din dulap și Bîscu se gîndi că se întorsese

la tatăl ei, enervată de ultimele lui escapade, speriată de singurătate.

Camera i se păru pustie și goală ca și cum odată cu plecarea ei obiectele din jur, mobila, toate lucrurile acelea printre care se mișca sprintenă și elastică și-ar fi pierdut brusc identitatea, pietrificîndu-se.

Se simți jignit în orgoliul lui de bărbat, plecarea aceasta era ca o sfidare și el o socoti o totală lipsă de recunoștință și loialitate.

În definitiv, o adusese în casa lui, o făcuse stăpînă și nevastă, o ocrotise și-i mîngîiase durerile nemărturisite și, iată, deodată, fără nici un semn, ea îl părăsește și se duce Dumnezeu știe unde.

În caz că s-ar fi realizat proiectul lui nebunesc de însurătoare (și numai cînd ar fi căpătat siguranța definitivă a faptului), el ar fi anunțat-o explicîndu-i pe măsura înțelegerii ei ce anume îl determină la acest pas, i-ar fi dat bani și toată mobila din casă în semn de amintire și n-ar fi uitat-o niciodată. Iată însă că ea plecase pe neașteptate și lucrul acesta i se părea egal cu o trădare. Nu putea suferi gîndul că rămăsese singur tocmai acum cînd avea mai mare nevoie de cineva apropiat, tocmai acum cînd planurile lui de așezare și căpătuială la bătrînețe se spulberaseră atît de brutal.

Hotărî să plece în căutarea ei (nu putea fi decît acasă) chiar acum, înainte de a se înnopta, s-o găsească și s-o aducă înapoi, încercînd s-o împace cu vorbe duioase.

Înhămă iapa la șaretă și porni peste cîmp spre casa țiganului Drugă, ocolind drumurile umblate, nervos și nerăbdător.

Pătrunse în cartierul țiganilor urmărit de o ceată gălăgioasă de puradei desculți care țipau și chiuiau bucu-

roși cerînd să le dea bani. Se prindeau de marginea șaretei și de hamurile calului și el fu nevoit să-i amenințe cu biciul și să-i înjure pe țigănește.

Văzîndu-l pe Drugă în poartă, uluit și pierdut de spaimă, pricepu că venise degeaba. Țiganul repeta întruna într-un fel de tînguit jalnic :

— Auleo, ce rușine mi-o făcut, mo ! Auleo !

Înțelese din vorbele lui incoerente că Ruja fusese văzută plecînd la Arad cu trenul de două, o văzuse chiar un vecin care, mirat de prezența ei la gară, o întrebase ce face acolo și ea-i răspunsese că „pleacă în lume și nu mai vine înapoi".

— S-o dus la Arad, la Arad ? îngăimă Bîscu de cîteva ori, și întrebă mînios ca și cum Drugă ar fi fost vinovat de toată întîmplarea și singurul în măsură să-i explice : și ce face, mă, la Arad ? ce face ?

Drugă întinse brațele în semn de deznădejde și începu s-o înjure și s-o blesteme cu mai multă ardoare, promițînd că pentru rușinea asta o va căuta și-o va tunde cu foarfeca de oi.

Bîscu întoarse șareta grăbindu-se să ajungă în pustă înainte de căderea nopții și înțelese abia acum zîmbetul acela ciudat al impiegatului.

„Porcul știa și nu mi-o spus nimic, nici un cuvînt. Se uita și se bucura în inima lui de cîine. Nu-i nimic, că i-o plătesc io asta", hotărî el și se gîndi la vorbele ce le va scorni satul pe socoteala lui. Revăzu, fulgerător, capetele celor două femei aplecate una spre alta ca magnetizate la trecerea lui și lovi înciudat iapa care țîșni speriată înainte, gata-gata să-l răstoarne de pe capră.

Adăpă stava și-o pregăti de înnoptat aducînd-o aproape de hodaie și după ce mulse vacile și le așeză fîn proaspăt în iesle, intră în casă și începu să bea.

Bău mult şi cu înverşunare ascultînd zgomotele nopţii şi pentru prima dată îi fu teamă de singurătate. Într-un tîrziu auzi cîinii lătrînd furioşi şi se ridică clătinîndu-se, îndreptîndu-se spre geam.

În liniştea profundă şi misterioasă auzi distinct şi clar un galop îndepărtat, răsunînd undeva în pustă, şi simţi iar cu precizie aerul mişcîndu-se deasupra urechii stîngi.

Galopul se pierdu mistuindu-se lent şi el deschise uşa şi chemă bătrîna căţea în casă, şi înainte de a se culca desprinse puşca din perete punînd-o pe masă s-o aibă la îndemînă.

Îi visă pe Dringler şi pe Alimandru înhămaţi la o căruţă fără loitre, ca doi cai adevăraţi, şi mai văzu la capătul hamurilor, stînd în picioare goală-goluţă, pe Ruja, care rîdea la el cu dinţii ei strălucitori.

O strigă poruncindu-i să se acopere, dar ea strînse hăţurile şi cei doi oameni-cai începură să alerge nebuneşte nechezînd prelung şi diabolic...

CAPITOLUL 22

ACUM, VREMEA ACEEA E PIERDUTĂ de mult, rămasă undeva în memoria mea egoistă ; parfumul ei, din cînd în cînd, năvăleşte din adîncul necunoscut al sîngelui şi mă neantizează. Dacă închid ochii, revăd aievea grădina imensă împrejmuită de gardul de piatră, zecile de trandafiri prăbuşiţi într-o lene risipitoare, socul cu miros violent, aerul de toamnă, mieros, bîntuit de

fantome ciudate, strigăte nelămurite răzbind dinspre smîrcurile pustii.

Intr-o seară de septembrie, neobișnuit de caldă și luminoasă, la capătul din stînga al aleii ce traversa imensa împărăție vegetală, am văzut-o, pentru a doua oară, pe femeia aceea stranie călcînd caraghios pe maldărul de frunze uscate, cu mers de barză degerată, privind fix spre un punct desenat numai pentru ea undeva în imensitatea pustie a nopții.

Am rămas lipit de trunchiul unui nuc bătrîn, speriat de apariția aproape ireală, urmărind-o înfricoșat cum trece nepăsătoare, cu fața somnambulă. Venea spre locul în care mă ascunsesem, era la cîțiva pași, și o putui privi în față, cu o curiozitate nestăpînită, fără ca ea să mă vadă, fără să-mi bănuiască prezența, deși, ceva în făptura ei s-a neliniștit la un moment dat, nu știu ce anume mi-a dat această senzație că mă simte în preajmă, sau poate a fost o simplă impresie generată de spaima necunoscută ce mi-o transmitea silueta ei sobră și uscată venind spre mine cu pași mecanici. Îmi amintesc și azi, cu o limpezime de necrezut, fiecare colț al grădinii devastate de întomnare ; mirosul violent al nucului care putrezea la rădăcină și chiar lumina aceea îndepărtată lucind ca un foc mocnit printre ierburi ofilite, pînă și putregaiul fosforescent sensibilizat de ploi, pînă și ziua (era într-o vineri), și după douăzeci de ani revăd cu aceeași precizie chipul ei pergamentos, ochii imenși și fără strălucire, ca două găuri adînci și negre.

Departe, peste coroanele pe jumătate desfrunzite, se zăreau geamurile luminate ale casei și la una din ele o siluetă profilată stătea nemișcată pîndind parcă plimbarea nocturnă a femeii din grădină. Oprindu-se cîteva

momente în faţa mea, izbutisem s-o studiez cu repeziciune şi curiozitate. I-am văzut mîinile lungi, cu palmele nespus de albe, ca ale păpuşilor de ceară, şi chipul frumos, ireal de palid, strîns într-o imobilitate forţată.

Îmi amintii brusc de prima întîlnire cu această femeie stranie, de senzaţia umilitoare încercată atunci, nu de spaimă, mai degrabă un fel de anulare totală, o nepăsare rece răzbind cu dispreţ neascuns. Mă aşezasem pe un fotoliu vişiniu, adînc, de dimensiuni nemaivăzute, al cărui pluş răspîndea un miros bizar, amestec de naftalină şi busuioc (mai tîrziu acest miros îmi revenea în nări de cîte ori mi-era dat să asist la o ceremonie funerară). M-am pomenit deodată cu *Ea* în faţa mea, nu i-am văzut decît partea de jos a trupului şi nici n-am îndrăznit să ridic privirile, mi-a întins o cutie pătrată, un fel de ladă de zestre în miniatură, sculptată fin în cele patru colţuri, avînd în mijlocul capacului uşor bombat o litografie minusculă reprezentînd un mesteacăn firav oglindindu-se într-un ochi de apă.

„Joacă-te", mi-a spus mai mult poruncindu-mi şi eu am rămas prostit cu obiectul acela în mîini, neştiind în ce fel aş putea realiza dorinţa exprimată pe un ton sec şi indiferent.

Mă găseam într-o cameră, cu tavanul înalt şi scorojit, ceva din strălucirea de odinioară mai străbătea din culori indecise de aur vechi, o pată de albastru lăptos îşi iriza apele într-un fel de nimb, din mijlocul căruia răsărea o jumătate de obraz de înger, privindu-mă de sus, ca un ochean al divinităţii. Mobila grea, pocnind intermitent, o canapea vişinie, brodată cu trandafiri de un galben violent, se curba la mijloc sub greutatea unchiului. Bîscu, cel care mă adusese aici şi pe care, în clipa aceea, îl uram şi-l iubeam deopotrivă.

O pendulă pătrată, înaltă cît un dulap, avînd deasupra capul unui Buda bătrîn și apatic, imensa vază de sticlă colorată bogat, cu gura în formă de dragon, toate acele lucruri uimitoare, opulența mobilierului, perdelele grele, albite de praf, gata-gata să rupă galeriile cu capete lucitoare de alamă, mă transportau într-o lume de vis. Multă vreme n-am auzit discuția lor, multă vreme n-am auzit nimic altceva decît tic-tacul pendulei amplificîndu-se în timpanul meu cu sunete mătăsoase și profunde. Apoi, deodată, în timp ce învîrteam cutia pe toate părțile, în momentul cînd am izbutit să deschid capacul, se răspîndi în cameră o melodie subțire, un fel de vals trist picurînd de undeva din văzduh. Surprins de această întîmplare, priveam prostit interiorul absolut gol al cutiei avînd în marginea dreaptă un fel de compartiment secret, de unde, se pare, izvora valsul acela întristător. Pentru o clipă cei doi întrerupseră conversația și ea spuse ceva despre măiestria unui ins cu nume de neamț. Unchiul mă privi cu reproș și se scuză încă o dată „mă iertați că l-am adus, dar n-am unde să-l las. E foarte neastîmpărat și chiar ieri a trebuit să“... Urmă o scurtă explicitare a ultimei mele năzbîtii. Nu l-am ascultat și nici nu m-am simțit jignit.

Țineam în mîini cutia mirosind stins a trandafiri putrezi, simțind cum crește în mine dorința năvalnică de-a o avea. Îmi imaginam finalul vizitei, în care, cu orice risc, aveam să mă ridic cu cutia în mînă, ținînd-o strîns la piept, făcîndu-mă că uit cui aparține. Aș fi ajuns pînă la ușă și Ea ar fi spus firesc cu o bunătate neașteptată : „ia-o dacă-ți place, ți-o dăruiesc...“

Vorbeau despre Alimandru și unchiul își exprima speranța într-o grabnică eliberare argumentînd cu ges-

turi și vorbe îmbelșugate felul în care izbutise să convingă avocatul de nevinovăția lui.

Bătrîna dădea din cap, fără nici o expresie și în timpul acesta mă privea cu mirare și blîndețe.

„Îl cheamă Simeon ?“ întrebă ea și unchiul confirmă bucuros minținд fără rușine.

Eu mă simții măgulit de interesul ce mi-l arăta și strînsei cu mai multă putere cutia aceea ciudată în mîini încercînd să exprim cît mai fidel sentimentele ce le simțeam în legătură cu viitoarea ei destinație. Începui chiar s-o mîngîi drăgăstos, ca pe-o pisică, cînd bătrîna își schimonosi deodată chipul într-o strîmbătură dureroasă și aplecîndu-se își duse mîinile la pîntece fulgerată de dureri nevăzute.

Unchiul sări în picioare, protector, întrebînd dacă-i este rău, dar nu primi nici un răspuns și cu mișcări febrile umplu un pahar cu apă încercînd să i-l ducă la buze. Criza fu scurtă și femeia se îndreptă de spate reluîndu-și chipul impasibil, încercînd să zîmbească, murmurînd ceva în legătură cu „un rac care i se preumblă prin burtă“.

Apoi, deodată, fără nici o legătură, zise cu glas neutru, adresîndu-i-se unchiului Bîscu :

— Americanule, dacă mor, să mă îngropi în cimitirul nemțesc. Nu la români, sublinie ea, în cimitirul nemțesc.

Tăcu privindu-l cercetător și văzîndu-i chipul stupefiat zîmbi subțire din vîrful nasului și făcu o precizare pe care atunci n-o puteam pricepe pe deplin : *„nu vreau să stau într-un sat cu Moșoarcă“*.

Întoarse privirea spre mine și zise cîntat, din vîrful buzelor, cu o duioșie de care nu o credeam capabilă :

— Doamne, cum mai seamănă cu Simeon...

Se ridică sprintenă și după ce cotrobăi într-un scrin din colțul încăperii se întoarse întinzîndu-mi un glob de sticlă de mărimea unui măr.

— Ia-l, ți-l dau ție să mă ții minte.

Am luat cu oarecare teamă bila aceea rotundă și rece ca gheața lăsînd deoparte cutia miraculoasă din care străbăteau sunete line și melodioase.

Era o sferă limpede ca lacrima în care stăteau pietrificați, cu boturile lipite de peretele rotund, doi pești prelungi și strălucitori cu aripioarele roșii. Păreau vii și în ochii lor spălăciți și morți lumina închipuia cercuri multicolore. Stăteau ușor oblic săltîndu-se parcă spre partea de sus a acelui minuscul imperiu înghețat încercînd să scape din încleștarea dură și neiertătoare. O mișcai circular și corpurile lor mici și delicate începură să se unduie într-un ciudat joc de refracție și ei păreau vii ca și cum cineva i-ar fi închis cu cîteva clipe înainte acolo.

După moartea Bătrînei, legendele legate de sufletul ei preschimbat în priculici mi-au tulburat multe nopți, deși nu puteam să cred nici o clipă în asemenea baza-conii, simțeam o strîngere de inimă și o ciudată frică de singurătate năpădindu-mă de cîte ori cobora seara ca un fluture cu aripi uriașe peste trupul cald și aburitor al pustei.

Îmi amintesc acum, eliberat de orice prejudecăți, ultima vară petrecută la hodaia lui Alimandru, lungă și superbă vară a adolescenței mele, închisă alături de pești pietrificați, cu tot alaiul ei de parfumuri și nopți scînteietoare a unui timp înghețat în memorie.

Acum, încercînd să învii acele vremuri cu existența miraculoasă, să le smulg dintr-un timp misterios și în-

depărtat, îmi vin în minte întîmplări nelămurite, încerc să le desprind din vălul lor duios și anacronic, să distilez cu luciditate lucruri pe care niciodată n-o să mi le pot explica pe deplin.

Viața e o sumă de zone pe care le traversăm cu aceeași speranță, cu același elan de neînțeles, tot mai adînc, spre un sfîrșit de mult previzibil și totuși, ce superbă risipire, ce darnică și cheltuitoare energie : o piramidă de vise al cărei vîrf se termină în haloul ocrotitor al norilor.

Atunci am trăit peste starea de perfectă libertate, mișcîndu-mă într-un perimetru al cărui stăpîn absolut mă simțeam, încercînd să ocrotesc un mister al meu și numai al meu, o taină de care abia azi mă eliberez cu durere și melancolie.

A fost ultima vară a Rujei petrecută în pustă înainte de plecarea definitivă și nimeni în afară de mine nu putea bănui neliniștea și tristețea ei, însingurarea și spaima de necunoscut și numai eu am înțeles dorința ei năvalnică de evadare, într-o seară tîrziu, spre capătul verii, cînd pe deasupra noastră a trecut în zbor înalt și pierdut un cîrd de gîște sălbatice țipînd gîtuit și trist, ca niște strigăte de bun rămas.

M-a întrebat dacă le aud și a rămas multă vreme răstignită în iarba înaltă privind undeva spre întunericul nopții de vară și privirile nu i se desprindeau din văzduhul spintecat de strigăte răzlețe.

Sînt slobode și se duc unde vor, a zis, pot zbura și nu se tem de nimic și m-a întrebat deodată cu glas exaltat dacă mi-ar place să pot zbura.

Nu știam ce să răspund, era prea aproape de mine și trupul ei dogorea cald în răcoarea plăcută a nopții, radiind căldura adunată în timpul zilei. Era ca și cum soarele

răsărea din pielea ei și odată cu căldura puternică primeam în nări mirosul de femeie tînără și înmiresmată cu ierburi numai de ea știute.

Ne scăldasem toată ziua, ne jucasem „de-a peștii" înotînd pe sub apă, fugărindu-ne și atingîndu-ne în trecere corpurile tinere lunecînd sprintene sub învelișul protector.

Avea cămașă ușoară de borangic lungă pînă la genunchi și cînd ieșea din apă i se lipea de corpul elastic și frumos, ca o foiță de țigară.

Se purta firesc și degajat și cu îi urmăream mișcările libere fără nici un gînd ascuns, cu seninătate și nevinovăția vîrstei.

O iubeam, desigur, dar asta era taina mea, nimănui împărtășită, o iubeam cu sentimentul că păcătuiesc față de unchiul meu plecat aproape zilnic la Arad pentru pricini necunoscute.

Aveam să aflu, mai tîrziu, adevăratul scop al călătoriilor lui intempestive, agitația lui continuă din scurtele popasuri ce și le îngăduia acasă, tîrziu, cînd mi-a mărturisit plin de căință că e singurul vinovat de plecarea Rujei.

M-a întrebat, într-o seară tîrziu, pe cînd stăteam în cameră toropiți de căldură, dacă am auzit vreodată cum face șarpele casei. Am răspuns că nu, dîndu-i să înțeleagă că nu cred în asemenea lucruri și atunci s-a ridicat și mi-a făcut semn să tac.

Mi-am încordat auzul și în liniștea nopții am deslușit distinct un țăcănit ritmic ca și cum de undeva din fundamentul casei un ceas își trimitea spre urechile mele bătăile lui regulate și liniștitoare.

M-am îndreptat spre locul de unde mi se părea că vine sunetul acela neobișnuit dar, el se auzi brusc în altă

parte și de fiecare dată cînd mă îndreptam într-o direcție sunetul se prelingea parcă și se auzea răzbind clar dinspre partea opusă mie.

Intrebai mirat dacă există într-adevăr un asemenea șarpe și ea rîse ca un copil promițînd să mi-l arate odată și odată cu adevărat.

In noaptea aceea am încercat pentru a doua oară să pătrundem în camera de sus, în fosta cameră a Cerinei, deși ne temeam deopotrivă și misterul odăii încuiate ne fascina cu atracția lui necunoscută.

Belciugurile lacătului enorm nu puteau fi clintite din loc și cu cît ne îndîrjeam în încercarea noastră provocată de curiozitate, cu atît mai mult simțeam năpădindu-mă o frică ce mă moleșea și-mi lua puterile.

De fapt Ruja era cea care dorea cu orice preț să pătrundă în camera de unde i se părea uneori că aude zgomote neînțelese, dar văzînd spaima și neputința mea renunță și-mi propuse să facem o plimbare călare prin pustă.

Ideea mi se păru nebunească, dar acceptai bravînd, deși, totdeauna noaptea, pusta cu zgomotele ei ciudate, cu reflexele de lumină căzînd lungi peste întinderi mă înspăimînta, înfiorîndu-mă.

Trecurăm spre stava care păștea aproape de hodaie și caii ne simțiră și sforăiră prietenos. Din spinările lor curbate ieșea un abur ușor strălucind, ca un nimb în lumina totală a lunii atîrnată între roțile carului mic.

Se auzeau păsări de baltă țipînd straniu în păpurișul neliniștit și un pește țîșni scurt ca un fulger plescăind sec pe apa nemișcată. Se auzi buhaiul de baltă rupînd aerul cu tînguirea lui ca de pe altă lume. O pasăre speriată zbucni din coroana unei sălcii, aproape atingîndu-mă.

Caii sforăiră încă o dată mai nervoși și-și înălțară capetele pe gîturile pline și musculoase, mirosind aerul.

Armăsarul păștea izolat de restul hergheliei, mîndru ca un suveran ce-și privește supușii cu bunăvoință, și la vederea noastră se ridică în două picioare în semn de salut, arătîndu-și dinții mari și strălucitori ca niște bucăți de zahăr.

Se freca de noi alintîndu-se și sforăind scurt, nechezea mînzește, din burtă, și ochii lui mari păreau de mercur sub văpaia lunii.

Ruja îl încălecă dintr-o săritură și el începu să joace pe loc tropăind mărunt din copite și așteptînd comanda.

Încălecai la rîndul meu pe o iapă mai domolită și pornirăm la trap peste cîmpul deasupra căruia roua se pulveriza ușor, răcorindu-ne.

Călărea în fața mea cu părul ei negru lăsat liber în bătaia vîntului, și mie mi se părea frumoasă ca nimeni pe lume și doream din tot sufletul să prelungim zborul acela halucinant sub neclintirea fixă a stelelor clipind departe în veghea lor milenară.

Ne oprirăm dimineața cînd luceafărul cel de ziuă, mare cît un nit de argint, se arătă deodată deasupra noastră trufaș și sclipitor.

Ruja se aruncă încă o dată în apa cu sclipiri de mercur și eu eram cuprins de o melancolie fără seamăn la gîndul că vara se va duce curînd și odată cu ea scurtul meu vis de fericire și libertate.

A fost o ultimă și splendidă vară aromată de ierburi al cărei soare dogorîtor apunea și răsărea numai pentru noi.

Acum vremea aceea a trecut, melancolia ei lunară îmi tulbură uneori amintirile, memoria mea discerne cu

greu semnificaţiile reale şi, uneori, un fulger scurt iluminează în secunda lui orbitoare un timp al cărui sens mi se relevă dureros şi profund ca un ţipăt.

Păstrez pe masa mea de lucru o sferă de cristal cu apele străvezii, mică şi rotundă cá un măr, în care-au îngheţat pentru vecie doi peşti cu aripioarele colorate, cu ochii lor spălăciţi şi morţi în care lumina miloasă închipuie cercuri multicolore.

Plutesc cu corpurile oblice, săltîndu-se parcă spre partea de sus a acelui imperiu îngheţat, pipăind cu boturile întredeschise pereţii de sticlă, încercînd să scape din încleştarea dură şi neiertătoare.

Dacă o mişc circular, corpurile lor delicate încep să se unduie într-un ciudat joc de refracţie şi ei par vii şi adevăraţi, ca şi cum cineva i-ar fi închis cu cîteva clipe mai înainte acolo.

Pe Ruja n-am mai întîlnit-o niciodată...

CAPITOLUL 23

MOIIU SE ÎNTOARSE PENTRU cîteva zile în satul lui de baştină măcinat de un dor mistuitor.

Terminase de săpat fîntîna, cea mai adîncă din cîte săpase pînă atunci, fîntînă de munte înşurubată în muchea dealului, chiar deasupra cimitirului bătrîn cu cruci înalte de lemn vopsite în culori vesele şi simţea ca niciodată o sfîrşeală dulce şi ciudată moleşindu-l, o osteneală necunoscută şi străină pe care n-o putea alunga. De aceea rămase cîteva zile în sat amînînd întoarcerea, trecînd pe la vechii prieteni şi pe la vechile locuri nu

de mult părăsite, însoţit tot timpul de sfîrşeala aceea molatecă şi stranie care-i alinta corpul ca un vin bătrîn băut îndelung şi cu măsură.

Se întristase oare lucrînd zile în şir deasupra cimitirului semănînd cu o pădure descojită, foarte aproape de oasele părinţilor lui ce odihneau într-o coastă mai ferită ? Era de vină nostalgia regăsirii acelor locuri pe care le visase atîta vreme în somn sau în visele închipuite de el, vara mai ales, stînd singur în nemărginirea dogoritoare şi calmă a pustei ?...

Nimic nu-l putu scoate din starea de blîndă apatie : nici bucuria izbînzii, nici veselia ortacilor cu care băuse posomorît şi fără chef.

Hotărît se îndeplinească un gînd mai vechi, se apucă să cioplească singur două cruci trainice de stejar, înalte de peste doi metri, le meşteri înflorindu-le cu crestături adînci şi-şi săpă numele său şi al nevestei în lemnul tare şi alb. Le vîrî în pămînt alături de crucile părinţilor lui şi după ce le privi o vreme cu oarecare încîntare şi mulţumire se simţi eliberat şi hotărît să se întoarcă acasă.

Amurgea, scăpa o lumină subţire ca o lamă de brici dinspre crestele ţuguiate ale munţilor, valea cu pîrîul ei argintat ce părea un şarpe subţire aburea uşor, o răcoare plăcută îl învăluia înfiorîndu-l şi aerul era tare şi rece ca o băutură aromată. Trăgea a toamnă şi pădurea începuse destrăbălarea ei de culori, păsări năucite de instinctul plecării străbăteau aerul ocolind copacii şi el auzea, îndepărtat dar limpede, sunetul tălăngilor pierdute în păşuni bombardate cu rouă.

Era singur în liniştea caldă ce-l învelea ca o plapumă de vată şi gîndurile lui se întoarseră într-un timp părăsit

și pierdut, în vremea acelor zile ale tinereții sale cînd o aștepta pe Versavia sub arinii neliniștiți, foarte aproape de moară. Ea venea ușoară trecînd puntea de lemn aruncată peste pîrîu și luînd-o de mînă străbătea poieni cu iarbă grasă îndreptîndu-se spre poiata din pădure. Urcau în podul cu fîn mirositor și cald și stăteau alături lipiți, reținîndu-și răsufletul, privind sclipătul lunii răzbind prin acoperișul rărit, și luna i se părea un solz de pește plutind neclintit pe apa întunecată a cerului.

Pe atunci ea era frumoasă și tînără, pietroasă și vioaie ca un păstrăv, mirosea a frunză de nuc și-a busuioc, și părul ei blond adunat într-o coadă atîrna greu ca un lanț peste bluza aspră de cînepă.

O despletea încet și cu plăcere, se juca cu ea cum te joci cu o păpușă, și noaptea trecea iute sub scăpărarea singuratică a stelelor, și sîngele lor tînăr și aprins se potolea la auzul privighetorilor.

Acele zile erau pierdute de mult, anii zburaseră iuți și nemiloși, el se strămutase din matca lui retezat ca un pom, într-un pămînt străin, dar rădăcina îi rămăsese aici și ea nu era altceva decît o grea și dulce amintire care-l tulbura și-l întrista deopotrivă.

Trecea deasupra cimitirului pe o cărare șerpuită și satul își deșira casele de-a lungul văii ca niște mărgele colorate. Luptase aici cu arma în mînă, se bătuse în timpul războiului pentru locurile acestea, omorîse dușmani sau oameni, văzuse murind camarazi de arme și chiar consăteni, apoi plecase mai departe și apucase ziua cea mare a păcii.

Pe coasta aceasta pe care umbla acum sănătos și tulburat de amintiri, bătălia ținuse o zi și o noapte. Apoi își îngropaseră morții în cimitirul bătrîn și le sădiseră,

după obicei, cite un brad lîngă cruce. Într-un colț mai ferit săpaseră gropile dușmanilor omorîți, oameni de altă credință pe care-i îngropară după obiceiul creștinesc. După moarte nu mai conta ce sînt, moartea îi egala într-un fel, deveneau simpli oameni din carnea cărora viața zburase speriată, lăsîndu-le trupurile reci și înțepenite.

Morții putreziseră de mult, crucile scăzuseră supte de lăcomia pămîntului, dar brazii creșteau viguroși și tineri, paralel cu crucile. Îi văzuse și se mirase constatînd un lucru ciudat și de neînțeles. De ce oare (se întrebase plimbîndu-se cu căciula în mînă printre movilele mici și năpădite de iarbă, citind inscripțiile șterse de vreme), de ce oare brazii sădiți chiar la capul mormintelor sînt mai înalți și mai viguroși decît ceilalți de pe marginea cimitirului ?

Bradul e un simplu copac, n-are de unde ști la căpătîiul cui crește, rădăcinile lui n-au de unde ști în jurul căror oase s-au încolăcit fără să le spulbere, brazii sînt brazi și ei cresc din mila vîntului și-a ploii și a sfîntului soare și, totuși, ce taină era aceasta, neînțeleasă și de neexplicat ?

Era seară de toamnă beteagă de sunete și frunza pălită de brumă susura stins, subțiindu-se în drumul ei spre uscăciune.

Un rîs de fată tînără se auzi în liniștea serii și gîndul i se întoarse iar la nevasta lui și i se făcu un dor nebun de ea, un dor care-l smulse pentru o clipă din cealaltă capcană a moleșelii, a celuilalt dor ce urca din pămînt către tălpile lui, furișîndu-se hoțește spre inimă.

Trecu pe lîngă casa Carolinei, o femeie rămasă văduvă de tînără, cu care el (și nu numai el) se iubise de cîteva ori în vremea fecioriei. Fusese o fată subțire și înaltă

cu ochii albaştri şi tremurători ca florile grîului, trăind singură în colţul ferit al dealului, lucrîndu-şi singură livada şi limba săracă de ogor, iubindu-se cu cine-i plăcea şi nedînd nimănui socoteală. Cîte vorbe nu-i scoseseră muierile satului revoltate de purtarea ei sfidătoare, duşmănind-o pe ascuns şi invidiind-o. Jurau c-o văzuseră noaptea umblînd peste dealuri, despletită şi dezbrăcată, în urma unei capre negre care nu era altcineva decît diavolul. Că într-o duminică, venind la biserică pe la mijlocul slujbei, la intrarea ei se stinseseră toate lumînările din strană şi din faţa altarului, şi că popa, călcînd regula, făcu o rugăciune de dezlegare de diavol. Era vrăjitoare şi bivolii ei negri şi smoliţi ca doi draci mugeau în nopţile lungi de iarnă şi spăimîntau lumea. Puneа ochii pe cîte un fecior şi pînă nu-l aducea în aşternut nu se lăsa. Nici unul dintre cei cu care se iubise nu sfîrşiseră bine. Iosipe, fiul morarului, venind noaptea din patul cald al văduvei căzuse într-o prăpastie şi rămăsese olog pe viaţă, neputîndu-se mişca decît cu ajutorul cîrjelor. Visarion cel frumos, fecior temut în sat şi iubit de multe fete, se bătuse pentru ea la joc şi nimeni nu ştia nici pînă astăzi de ce-şi pierduse minţile de la această întîmplare şi umbla năuc pe străzi desculţ şi murdar, rostind vorbe de neînţeles. Se spunea că nici măcar nu e femeie, că are corpul acoperit cu păr des şi roşcat şi-n loc de ţîţe, două răni negre şi cicatrizate. La moartea ei, se vor putea convinge, atunci cînd o vor spăla (dacă rînduiala bisericească va îngădui asta), că era o femeie cu coadă, o prietenă a necuratului.

Dar Ieronim ştia că nu e nimic adevărat din toate acestea, el însuşi intrigat de nenumăratele poveşti auzite îi ţinuse calea de cîteva ori, o fluierase seara stînd în

colțul gardului și așteptînd să se arate. La început văduva se feri din calea lui, era cu zece ani mai bătrînă și-i repeta acest lucru făcîndu-l „neîntărcat" și provocîndu-l cu rîsul ei gros și adînc.

Se iubise de cîteva ori cu ea, noaptea în grădină, ocrotiți de întuneric, o iubise cu grabă și spaimă necunoscută, cu neîndemînare și rușine.

Ea se dezbrăca de fiecare dată zîmbind ascuns și privindu-l amuzată de sfiiciunea lui, avea un corp frumos și subțire ca o nuia și pielea caldă și moale la pipăit. Aventura lor, scurtă și amețitoare, fu întreruptă din voința ei și numai a ei, ea fusese cea care îi interzisese cu glas ferm s-o mai caute vreodată și să n-o mai fluiere seara fiindcă și-a găsit un om cu care vrea să se mărite.

Trecu pe lîngă casa văduvei și-o văzu dezjugînd bivolii, aceiași bivoli grași și negri ca două arătări din altă lume, rumegînd blînd și sclipindu-și ochii de culoarea prunei brumate. Se apropie de poarta scundă, de gardul de unde, odinioară, o fluiera noaptea nerăbdător și excitat, și-i privi mișcările decise și ferme, mișcări de bărbat obișnuit cu munca, trupul stîlcit de trecerea anilor, uniform și străin ca o bucată de lemn.

Împinse poarta și se apropie cu pași ușori oprindu-se la o anumită depărtare, așteptînd ca femeia să termine treaba. N-o vedea decît din spate învelită în lumina incertă a înserării și ochii lui și-o închipuiră într-un alt contur, își imagina acum o altă siluetă înaltă și subțire, ca odinioară.

„Bună seara, Carolina", zise el cu glas scăzut de emoție și ea se întoarse mirată și-l privi cu ochii de culoarea florilor de grîu. Puse o mînă pe gîtul unsuros al bivolului ce abia îl dezjugase și se uita la el miratră, încercînd

să-și aducă aminte. Nu-l recunoștea poate din pricina straielor lui de la cîmpie și se uita străină și întrebătoare. El își scoase căciula și se apropie cu fața în lumina scăpată zgîrcit, sfîrtecată de dinții brazilor. Nu-l mai văzuse de opt ani, dinainte de război ; ea îmbătrînise mult, deși fața îi rămăsese frumoasă, trupul altădată nervos și elastic intrase în drumul lui de bătrîneţe fără întoarcere.

„Tu ești, Ieronime ?“, vorbi ea cu același glas gros și catifelat și zîmbetul ciudat și ademenitor îi înflori scurt în colțul buzelor. „Ce mai faci, Ieronime, pe unde umbli ?“ întrebă ea ca și cum nu l-ar fi văzut de o lună.

Mohu rămase nemișcat și peste moleșeala lui duioasă se ridică o altă moleșeală dureroasă și adîncă care-i lua graiul și-l făcea neputincios să vorbească. Ar fi vrut să-i spună cîteva vorbe frumoase, s-o întrebe ceva, dar nepăsarea ei aparentă, aerul ei resemnat și străin îi retezau orice elan.

„Te-ai dus și te-ai făcut plugar, Ieronime, te-ai dus cu casă cu tot și nu te-oi mai întoarce, nu ?“

Vorbele sunau egale în liniștea de seară, egale și fără reproș, era un fel de constatare interogativă la care el nu știa ce să răspundă.

Îl invită în casă și-l servi cu țuică și mălai copt privindu-l multă vreme cu ochii ei frumoși și neîmbătrîniți, reci și îndepărtați ca două bucăți de gheață, stînd cu mîinile strînse în poală, departe de scaunul lui, ștergîndu-și din cînd în cînd nasul cu colțul basmalei.

„Cît stai ?“ întrebă ca și el răspunse „pînă mîine“ și bău dintr-o sorbitură paharul de țuică privind-o cu un început de duioșie.

„Nu vrei să îmbătrînești“, zise el vrînd să-i facă o plăcere. „Poate că nu, poate că ți se pare. Tu ai îmbătrînit

nult, Ieronime.“ Cînta vorbele și-l privea cu indiferență, numai chipul ei strîns într-o grimasă dureroasă îi vorbea despre altceva.

El își aminti nopțile lor de iubire și privind-o duios zise cu glas învelit în dragoste : „Îți mai aduci aminte, Carolina, de cînd eram tineri ?“

Pe fața ei strînsă trecu o undă de lumină scurtă și ochii reci sclipiră pentru o clipă. „Cum merge treaba cu plugăritul ?“ se interesă ea spulberînd clipa de intimitate și el răspunse „destul de bine pînă acum“.

„Am auzit că-i vorba să vă ia pămînturile. Ce-ai să te faci dacă ți-l ia ?“

Mohu tresări mișcîndu-se nervos pe scaunul său și răspunse rece, ca și cum și-ar fi răspuns sieși. „Nu-l ia nime, Carolina. Poate că ne-om uni numai să fim mai mulți și mai tari. Ne-om uni și l-om stăpîni împreună.“

„Poate“ acceptă ea ironic și tăcu privindu-l ușor mirată. „Vrei să-mi spui că dacă-l ia și-l pune laolaltă îți lucra mai bine ? Nime nu lucră bine numa pămîntul lui, știi tu asta...“

Mohu nu știa ce să răspundă, își dădea seama că e greu să-i explici ei despre ce era vorba și, pe deasupra, el însuși era neliniștit în ultima vreme din pricina zvonurilor care circulau în jurul comasării pămînturilor.

„Dacă ți-l ia, te întorci înapoi cu casă cu tot și-o iei de la capăt...“ psalmodie ea fără intonație și Mohu primi cuvintele ei ca pe niște palme, neștiind ce să zică.

Stătură o vreme tăcuți și stingheriți, ca doi străini, indiferenți și reci, și cînd ea îl întrebă dacă are unde dormi, dîndu-i de înțeles că-l poate găzdui pentru o noapte, el se ridică hotărît și mulțumi cu glas sec.

„Atunci, zise ea, cu voce groasă, mergi sănătos. Ieronime, și s-auzim de bine.“

Îi dădu mîna bărbăteşte şi el i-o strînse simţind degetele ei groase şi muncite, reci şi fără vlagă, atingîndu-l scurt şi retrăgîndu-se.

Ieşi în noaptea luminată şi ea îl urmări din prag cum se pierde cu paşi rari printre căpiţele de fîn ce aromeau acrul cu mirosul lor.

Trînti uşa intrînd în casă şi lui i se păru că în liniştea nopţii cineva descărcase o puşcă şi glonţul ei rău şi fierbinte îi trecuse prin inimă, sfîrtecîndu-i-o.

CAPITOLUL 24

ÎN ZIUA DE 29 AUGUST A ANULUI 1949, pe la ora zece dimineaţa, în vagonul automotorului cu care se întorcea de la munte Ieronim Mohu, cu puţin înainte de plecarea trenului intră un bărbat între două vîrste, cu faţa fină şi delicată de femeie, îmbrăcat într-un fel de uniformă cenuşie, ducînd în mînă un cufăr soldăţesc cu mîner de metal întărit cu sîrmă. Se uită cercetător în vagonul cu pasageri puţini, ca şi cum ar fi vrut să recunoască pe cineva, şi în cele din urmă ceru permisiunea să se aşeze.

Mohu îi făcu semn că e liber şi străinul vîrî sub bancheta de lemn geamantanul vopsit într-o culoare gălbuie, apoi îşi scoase de pe cap un fel de pălărie cu borurile înguste şi deschizîndu-şi nasturii vestonului oftă adînc şi se întinse comod.

Avea ochii verzi şi neliniştiţi, un nas proeminent răzbind brusc peste trăsăturile fine, dîndu-i un aer de viriitate, şi mîinile lui, cu degete lungi, se mişcau neastîmpărate aşezate pe genunchi.

Mohu îl cîntări pe furiș și-și zise că nu e ceva în regulă cu necunoscutul acesta care voia să pară calm, dar tremurul ușor al buzelor și privirile lui vii și atente îi trădau starea de neliniște și nervozitate.

Era îmbrăcat ciudat pentru zona aceea ; nu părea nici domn, nici meseriaș, ci mai degrabă un fel de militar purtînd o uniformă necunoscută ; ieșit parcă la pensie înainte de vreme. Purta un inel de aur în montura căruia strălucea o piatră palidă și rotundă ca o lacrimă, și observînd privirile lui Ieronim oprite asupra mîinii lui il ascunse cu jenă și zîmbi fără rost.

Un cunoscut ce stătea în capătul opus al vagonului îl întrebă unde fusese în ultima vreme și Ieronim Mohu răspunse scurt „acasă la munte", dînd să înțeleagă că nu dorește să continue conversația.

— Ai auzit ce-o pățit Moșoarcă ? I-or confiscat averea. Acum e cu prunci cu tot în altă parte.

La auzul numelui de Moșoarcă străinul tresări ușor și deveni atent, întorcîndu-se chiar să-l vadă pe cel care vorbea. Mohu îl lăsă să vorbească, deși cunoștea povestea, urmărind reacțiile străinului care-l urmărea cu atenție sorbind fiecare cuvînt.

— A vrut să tragă, că avea cu ce, da' l-or dezarmat.

Tăcu urmărind efectul vorbelor sale și întrebă triumfător :

— Cine crezi că l-o dezarmat, domnule ?

— Flender, cine altul, aruncă Mohu, zîmbind la auzul acestei scorneli.

— Ți,ț ! Nici nu-ți trece prin cap !

Mohu rosti încă trei-patru nume spre reala satisfacție a povestitorului care pînă la urmă zise, mirîndu-se parcă de propria afirmație :

— Bîscu, domnule, Americanul, chiar el. Or avut noroc, continuă el, că nu era Dondoș acolo, acela îi tare ca o bică și îți spun io că dacă era acasă alta era socoteala. Și știi de ce nu era ? Pentru că prostu' de Moșoarcă l-o făcut să fugă că l-o prins cu nevastă-sa. Și ce dacă ? filozofă el. Era slugă bună și credincioasă și n-avea el vină, că dacă teaca nu stă, sabia nu să bagă singură, nu ? Și l-or luat, cum îți spun, și-or sigilat tot, i-or luat și tractorul, că Americanul are idei să facă o grădină cu irigație.

Trenul scăpase în pusta luminată de soarele amiezii străbătînd lanuri înalte de porumb, lăsînd în urmă sate și hodăi singuratice înconjurate de pomi, și necunoscutul se întoarse cu fața la geam privind cu intensitate peisajul monoton, cuprins de rugina melancolică a toamnei ce se vestea.

De la o vreme se răsuci spre Ieronim Mohu și-l întrebă cu voce scăzută unde călătorește și cînd acesta îi spuse numele satului se îmbujoră deodată și-l privi cu atenție ca și cum încerca să-și amintească ceva.

— Sînteți din Otlaca ? vru să știe străinul și lui Mohu i se păru că celălalt are un accent ciudat.

— Nu, nu sînt născut acolo. Mi-or dat pămînt la reforma agrară. Io mi-s născut la munte.

— Înțeleg, zise străinul și tăcu uitîndu-se pe geam.

— Tot acolo mergeți ? vru să știe Mohu.

— Tot, încuviință celălalt și suspină trist. N-am mai fost de mult, de foarte multă vreme. Tăcu strîngîndu-și buzele și înainte de a vorbi fața lui deveni și mai palidă și mărul lui Adam începu să-i tremure ușor și glasul i se auzi duios și slab ca un scîncet cînd întrebă dacă o cunoaște cumva pe doamna Handrabur.

— N-am cunoscut-o, zise Ieronim Mohu, dar am auzit multe despre ea. O murit cu puțin înainte de venirea

mea în sat. Lumea zice că era o femeie aprigă și dreaptă. Bîscu mi-o vorbit mult de ea. Vru să mai zică ceva, dar văzu că străinul se întorsese cu toată fața spre geam și nu-i putu zări decît spatele cu umerii aduși mișcîndu-se nefiresc cutremurați de spasme și se gîndi că celuilalt i se făcuse rău și-l lăsă în pace.

De la o vreme străinul se întoarse spre el cu chipul schimbat și palid și ținîndu-și mîinile împreunate deasupra genunchilor întrebă fără intonație :

— Dar nora ei, Parasca, ce mai face ?

— O cunoașteți și pe ea, constată Mohu, ce să facă, are alt bărbat, un impiegat de gară.

— S-a măritat, zise străinul repetînd cuvintele ca un ecou și zîmbi subțire mișcîndu-și mîinile nervoase și albe. Și cu Bîscu, ce-i cu Bîscu, îl cunosc din întîmplare și pe el, unde mai stă ?

— Stă la hodaia lui Alimandru, dacă ați auzit de Alimandru, stă acolo și păzește caii satului.

Tăcură fiecare cu gîndurile lui, străinul întors spre geam, privind poate peisajul uniform și cumpenele fîntînilor ridicate ca niște brațe spre cer, Mohu ușor intrigat de atitudinea celuilalt, întrebîndu-se cine putea fi omul acesta îmbrăcat atît de ciudat și care se întoarce în sat după atîta vreme.

— Da' dumneavoastră, cu ce treburi pe la noi ? vru să știe Mohu și străinul răspunse că merge la neamuri, cîteva zile numai, după care se închise într-o muțenie desăvîrșită continuînd să privească cu încăpățînare pe geam.

Trecură podul rîului cu apa scăzută și Mohu îi arătă în depărtare hodaia lui Alimandru cu foișorul ei de lemn ridicat peste coroanele copacilor ce-o înconjurau și străinul se aplecă, scoțîndu-și geamantanul de sub banchetă

și după ce dădu bună ziua ieși pe coridor. Trenul își încetinise mersul pregătindu-se să intre în stație, Mohu se ridică la rîndu-i și căută din ochi silueta străinului. Nu-l văzu nicăieri și coborînd pe peronul gării așteptă trecerea celor șapte-opt călători, privi pe sub vagoane pe partea cealaltă, dar necunoscutul dispăruse ca înghițit de vînt.

În drum spre casă, mergînd pe lîngă linia ferată, îl văzu din vîrful terasamentului la o bună depărtare de gară, cu geamantanul în mînă, mergînd prin iarba prăfuită a pustei către hodaia lui Alimandru. Se miră și nu înțelese nimic și-și zise că poate celălalt e vreo rudă de-a Americanului care mai fusese cîndva în sat și acum se întorsese în ospeție.

Bîscu era la hodaie, își potcovea, înjurînd, bătrîna iapă cînd auzi cîinii lătrînd și-i văzu repezindu-se spre drumul ce ducea spre sat.

Se înălță lăsînd uneltele pe pămînt și privi mirat spre necunoscutul care se apropia, purtînd un geamantan în mînă.

Nu-i putea deslușî încă fața și după îmbrăcăminte părea un perceptor venit să-l întrebe de impozite.

Potoli cîinii și-și aprinse o țigară așteptînd apropierea ciudatului vizitator.

Acesta se opri la cîțiva pași dincolo de gardul hodăii, își așeză cu grijă geamantanul pe pămînt și scoțîndu-și pălăria de pe cap începu să zîmbească cu timiditate.

Americanul îl privi cu uimire și deodată își aminti cu precizie obrazul celuilalt, simți că-l lasă picioarele și zise de cîteva ori în gînd „Doamne iartă-mă", nevenindu-i să creadă.

A doua zi Americanul duse vestea în sat și oamenii se mirară și comentară multă vreme această întîmplare

mai mult decît extraordinară și o bună bucată de timp nu vorbiră decît despre asta, făcînd fel și fel de presupuneri.

Străinul nu ieși multă vreme din pustă, stătea nopți întregi și-i povestea Americanului întîmplările petrecute de el în ultimii opt ani, povestea cu calm și indiferență, ca și cum ar fi vorbit despre lucruri trăite de altcineva.

Era în anul 1949, toamna în septembrie, și Simeon Handrabur, unicul fiu al doamnei Ecaterina Handrabur, declarat oficial dispărut pe cîmpul de luptă, se întorsese în sat teafăr și nevătămat cu un simplu cufăr de recrut în care purtase, păstrate cu grijă într-o cutie de carton, cinci pahare de cristal de Boemia, un dar pentru mama lui, cinci pahare, de culoarea sîngelui...

ULTIMA ÎMTÎMPLARE

L-AM REVĂZUT PE ALIMANDRU LA 15 ani după moartea Bătrînei. Era într-o seară de toamnă ; pusta își suna cerburile uscate, se auzeau greierii cîntînd melopeea lor obosită, strigăte vagi, îndepărtate și nedesluşite umpleau eterul vinețiu.

Stăteam de trei zile în casă, vegetînd într-un fel de însingurare meditativă, stăpînit de o senzație ciudată, încercînd să înnod imagini și amintiri dispărute pe veci. Văzusem din goana trenului Buderiul, apa care în pruncie mi se părea un adevărat fluviu, mic acum, cu albiile roase, tîrîndu-se dezolant printre malurile rîpoase, lipsite de vegetație. Și mai văzusem departe, în pustă, hodaia lui Alimandru, cu foișorul ei de lemn răsărind din mijlocul crîngului de salcîmi, și din clipa aceea am simțit cum mă cuprinde o moleșeală stranie, un fel de beție lentă, combinată cu o neînțeleasă tristețe.

Trei zile am stat închis în cameră, ascultînd gramofonul acela demodat, cu plăcile lui demodate, în casa unchiului Bîscu, Americanul, plecat și el spre desăvîrșirea ultimei sale aventuri, cea mai reală și sigură aventură, încercînd să leg întîmplările de demult, să le dau sens și rotunjime.

A treia zi, spre seară, am luat-o încet spre pustă, străbătînd ulițele pustii, trecînd pe lîngă casa bătrînei

doamne Handrabur, căutînd în ochi fereastra de la care i-am văzut pentru ultima oară chipul în ziua cînd viaţa ei se termina, într-un fel, pentru totdeauna.

Am trecut linia ferată, am coborît spre apa care clipocea mărunt, păşind încet pe malul cu ierburile uscate de soare.

Se auzeau broaştele orăcăind intermitent, un bou-de-baltă îşi slobozi chemarea ireală şi prelungă, o pasăre orbită de lumina violentă a lunii trecu razant pe lîngă tîmpla mea. Mirosea a mîl dospit, a baltă, a peşte şi a iarbă pîrjolită, mirosul accla îmi pătrundea în nări şi mă înfiora şi-l degustam cu poftă, ca un băutor vinul preferat, şi el îmi amintea nopţile copilăriei.

În stînga mea se zărea silueta întunecată a hodăii, auzii chiar un cîine lătrînd de cîteva ori răguşit. Trecui puntea şubredă de lemn ţinîndu-mă cu grijă de bara putredă.

Din păpurişul sărac se înalţă măcăind o raţă sălbatică, speriată de zgomot, bătînd aerul cu fîlfîituri mici. Era lună plină, şi în lumina ei puternică, hipnotizantă, se zăreau din cînd în cînd siluetele popîndăilor ridicaţi în două picioare, mirosind aerul cu nările lor despicate.

Cîinele, simţindu-mă aproape, începu să latre cu mai multă hărnicie, dar fără nici o poftă, un lătrat de dulău bătrîn şi orb.

În faţa mea sclipi un punct roşu, vîrful unei ţigări aprinse, auzii o tuse seacă, ceva ca un bici lovind încremenirea apei, şi mă oprii ; dintre trestiile înalte se ridică o umbră :

— Care eşti ?

— Om bun !

— Pe cine căutaţi ?

— Pe Alimandru...

Mă apropiai. Luna strălucea intens, așa că am putut să-i privesc nestingherit chipul frumos și straniu, tăiat de fîșia îndoliată a bandajului.

— Eu mi-s Alimandru !

Mi se părea la fel de înalt, la fel de voinic, la fel de tînăr ca odinioară. Era îmbrăcat cu aceiași pantaloni de călărie strînși pe pulpe, cu talia încinsă de aceeași curea întinată. El mă privi puțin nedumerit, puțin intrigat, încercînd să-și amintească de mine. Încruntă sprîncenele, trase adînc din țigară și întrebă :

— Al cui ești ?

— Sînt nepotul lui Bîscu, al lui Americanu. Mircea mă cheamă.

Descreți sprîncenele și lăsă să i se vadă dinții puternici într-un fel de zîmbet mut :

— No, uite-te numa !... Te știu. cum să nu, mă asigură el. De cînd nu te-am văzut ?

— De vreo cincisprezece ani. N-am mai fost aici de cincisprezece ani.

— Cincisprezece ani ? se minună el. Mult ! Mult pentru o viață de om.

Scoase pachetul de țigări, mă invită să servesc și-și aprinse de la chiștocul celei vechi altă țigară, trăgînd cu aceeași lăcomie.

— Și zici, vorbi el slobozind fumul pe nas, că ai venit să mă vezi ? ! Mulțam fain. Lumea nu se prea bate după mine. Sînt pătat. Acum mi-s paznic aici, la livada de meri. Noaptea n-am ce face și pescuiesc.

Ridică încet plasa din apă și, arătîndu-mi cîțiva peștișori galbeni care se zvîrcoleau deasupra ochiurilor mici, zise :

— Pe ăștia nu-i prind. Sînt prea mici. Mi-e milă de ei.

Zvîcni puternic coarda, aruncîndu-i în apă, făcîndu-i să sclipească ca niște bănuți de aur.

Tăceam încurcat, și întrebarea pentru care bătusem drumul în puterea nopții pînă aici mi se părea absurdă și necuviincioasă. Căutai în gînd o scăpare. Îmi amintii de băiat :

— Ce-ți mai face feciorul ?

Se întoarse spre mine răsucindu-se brusc, cu tot trupul, surprins :

— Îți mai aduci aminte de el ? ! A plecat Diriță, așa îl chema, Diriță, la taică-su, la oraș. Eu nu-i eram tată bun. L-am crescut numai. Cît am fost unde-am fost, Cerina a trăit pe lîngă primul bărbat, că n-avea de ales. Cînd m-am liberat, ea s-o întors la mine. Pe Diriță n-o mai vrut să mi-l dea... Mă rog, îi pruncu lui, are dreptul, deși de crescut eu l-am crescut.

Profitai de ocazie că adusese vorba de Cerina și încercai pe ocolite să ajung la scopul vizitei mele :

— Soția dumitale, doamna Cerina, mai trăiește ?

— Trăiește, de ce să nu trăiască ?

— Cîți ani are acum ?

— Are destui, dar nu-i arată...

— Mai demult, vorbea lumea, nu voiai s-o arăți nimănui. Se spunea că e foarte frumoasă...

— Lumea vorbește multe și mărunte, mai ales muierile. Eu n-am ținut-o cu sila în casă... Dacă n-a vrut ea să iasă, n-a vrut !

— Și totuși, insistai eu, se zice că n-a văzut-o nimeni niciodată.

— Cum n-a văzut-o ? A văzut-o Mara, ofticosul, săracul, Dumnezeu să-l ierte. Și unchiul dumitale a văzut-o, dar n-a spus nimănui...

— Și Broscoiul, completai eu.

Alimandru mormăi ceva nedeslușit și rîse încetișor.

— Crezi, zise el, crezi că pe Broscoiu l-am împușcat din pricina ei ? ! Nici vorbă ! Am știut atunci că el nu

venise pentru Cerina. N-ar fi avut curajul. Cineva l-a trimis aici la hodaie pentru alte treburi. Acel cineva știa că dacă-l prind aproape de casa mea, îl termin. Și eu știam că a fost trimis. Acel cineva, domnișorule, dorea moartea Broscoiului cum își dorea lui viața... Și atunci mi-am zis că e totuna. Odată și odată trebuia să plătesc pentru tot...

Trase iar plasa deasupra apei, scuturînd-o încet, lăsînd peștișorii aceia aurii să treacă peste marginile prinse cu sîrmă, și continuă, vorbind ca pentru sine :

— Nici n-am vrut să-l omor, așa să știi. Am vrut să-l însemn, așa cum m-a însemnat el pe mine... Dumneata nu știi, n-ai de unde să știi că eu am tras o singură dată. Cînd l-au găsit, era împușcat în două locuri. Ori ți-am spus că eu am tras un singur foc. Eu cred că i s-a descărcat pușca în cădere, că era călare, și s-a omorît singur. Așa cred, și pentru asta nu m-au băgat la temniță grea.

— Cum ai putut dovedi că n-ai tras de mai multe ori ?

— Păi, din încărcătorul carabinei mele lipsea un cartuș și din al lui tot un cartuș. Eu nu m-am mișcat de lîngă el pînă n-au venit grănicerii, și la expertiză specialiștii n-au găsit nici o urmă de-a mea pe carabina lui. Ce mai, am stat și am așteptat să vină grănicerii, să vadă că nu mă feresc. Am făcut-o, o trag...

— Dumneata ai știut că doamna Handrabur îi pregătește o cursă și lui, dar și dumitale ?...

— Vrei să spui că numai lui. Mie nu avea ce cursă să-mi pregătească. Eu știam că-l va trimite încoace într-o bună zi. Ea știa că se va întîmpla așa.

— Doamna Handrabur s-a stins repede după moartea Broscoiului !...

— La ce-ar mai fi trăit ? Nu mai avea putere. Cît a trăit, viața ei a fost pentru moartea lui...

Tăcu... Se auzeau ierburile uscate susurînd în pusta nesfîrșită, și bóul-de-baltă hohotind straniu în smîrcurile pustii. Luna intră într-un nor și întunericul căzu ca o cortină grea, ocrotitoare. Oftai adînc, cerînd cu o voce pe care mi-o voiam cît mai firească :

— Domnule Alimandru, aș vrea, dacă se poate, să mi-o arăți pe doamna Cerina...

Trecură cîteva secunde lungi. El se întoarse iar spre mine măsurîndu-mă cu uimire, și răspunse cu glas înfundat, ușor răgușit :

— Se poate, domnișorule, cum să nu se poată. Pentru dumneata, cu dragă inimă. Numai să nu se fi culcat. Haidem !

O luă înainte, pășind prin iarba pîrjolită cu același mers leneș și indiferent.

Luna ieși din nori proiectîndu-ne umbrele tremurătoare pe mătasea apei încrețită de vîntul neadormit al pustei.

Se auzi iar țipînd îndepărtat boul-de-baltă, și cîinele lătră de datu aceasta prietenos, dar la fel de slab și fără chef, un lătrat de dulău bătrîn și orb.

Peste cîteva clipe ajcam să stau față-n față cu Cerina, femeia despre care se spunea că e frumoasă, frumoasă ca fata lui Dumnezeu.

SUMAR.

Partea intîi
PATIMA / 5

Partea a doua
UMBRA / 171

Lei 7

Colecția
«Romanul de dragoste»
154

«Aș vrea să subliniez vitalitatea cărții, senzualitatea ei robustă și sănătoasă, de o mare decență a expresiei; poezia frustă a acelei epoci în care toate ieșiseră din matca lor nedreaptă și ca o apă revărsată își căutau matca lor firească... Îi prevăd acestei cărți un frumos și binemeritat succes...»

TITUS POPOVICI

«Patima este unul din cele mai izbutite romane din ultima vreme.»

NICOLAE MANOLESCU

«Mircea Micu realizează prin romanul Patima una din cele mai captivante cărți românești ale anului 1972.»

AUREL MARTIN

«Patima anunță, în consecință, un prozator capabil și reafirmă valoarea activă a structurilor epice tradiționale puse în contact cu o nouă dimensiune a realismului profesat de scriitorii contemporani.»

ION VLAD

ULTIMELE APARIȚII:

146 George Sand
Paul de Musset
Ea și El
El si Ea

147 Maurice Baring
Leagănul pisicii

148 Gabriela Adameșteanu
Drumul egal al fiecărei zile

149 Daphne du Maurier
Golful francezului

150 Constantin Chiriță
Întîlnirea (vol. I și II)

151 D. H. Lawrence
Fata pierdută

152 Henry James
Vîrsta ingrată

153 Atanas Mandadjiev
Start spre viață